«Φάκελος Κύπρου»

Τόμος ΣΤ΄

Πρακτικά της Εξεταστικής Επιτροπής
της Βουλής των Ελλήνων

Συνεδριάσεις:
18 έως 25 Σεπτεμβρίου 1986

Φάκελοι 16-18

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ - ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

ΑΘΗΝΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2019

«Φάκελος Κύπρου»

Τόμος ΣΤ΄

Πρακτικά Συνεδριάσεων

Φάκελοι 16-18

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Γενικός Συντονισμός: Βάσω Τσακανίκα

Γενική Επιμέλεια: Έλλη Δρούλια

Επιμέλεια: Όλια Ησαΐα
Άρης Σωτηρόπουλος

Σχεδιαστική επιμέλεια - Σελιδοποίηση - Σύνθεση εξωφύλλου: Δημήτρης Ζαζάς

Εκτύπωση: ΚΕΘΕΑ, ΣΧΗΜΑ + ΧΡΩΜΑ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

Γενικός Συντονισμός: Ελένη Ηλιάδη

Επιμέλεια: Φλώρα Φλουρέντζου
Συλβάνα Βανέζου

Επιστημονικός Σύμβουλος:
Πέτρος Παπαπολυβίου

Ψηφιοποίηση υλικού:
Ανδρέας Χειμωνίδης
Στέλλα Διομήδους

ISBN (set): 978-960-560-158-4
ISBN (τόμ. ΣΤ΄): 978-960-560-170-6
ISBN (τόμ. ΣΤ΄ σκληρόδετο): 978-960-560-169-0

ISBN (set): 978-9963-39-065-6
ISBN (τόμ. ΣΤ΄): 978-9963-39-073-1
ISBN (τόμ. ΣΤ΄ σκληρόδετο): 978-9963-39-074-8

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η δημοσιοποίηση του υλικού του Φακέλου της Κύπρου, ικανοποιώντας το καθολικό διαχρονικά αίτημα των πολιτών της Ελλάδας και της Κύπρου, αλλά και του πολιτικού κόσμου των δύο χωρών για άμεση και ανεμπόδιστη πρόσβαση στην ιστορική αλήθεια, λύνει μια πολιτική και ηθική εκκρεμότητα που αφορά τα όσα, τραγικά, διαδραματίστηκαν στην Κύπρο το 1974, το χουντικό πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή, που προκάλεσε μια νέα βαρύτατη εθνική καταστροφή, της οποίας τις οδυνηρές συνέπειες η Κύπρος συνεχίζει μέχρι και σήμερα να υφίσταται.

Το ογκωδέστατο υλικό, του οποίου η δημοσίευση θα υλοποιηθεί σταδιακά με την ολοκλήρωση της έκδοσης πολύτομου έργου, διαλαμβάνει τα πρακτικά των συνεδριάσεων της Εξεταστικής Επιτροπής για τον Φάκελο της Κύπρου της Βουλής των Ελλήνων, η οποία λειτούργησε από τον Φεβρουάριο του 1986 έως τον Μάρτιο του 1988. Η Επιτροπή εξέτασε, με κλητεύσεις και μαρτυρικές καταθέσεις, όλους όσοι ενεπλάκησαν έμμεσα ή συμμετείχαν άμεσα στο καταστροφικό πραξικόπημα κατά του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ και όσων η δράση συνδέθηκε με τα γεγονότα της τουρκικής εισβολής που ακολούθησε. Η Επιτροπή, ως γνωστόν, δεν κατέληξε σε κοινό πόρισμα και, ως εκ τούτου, τόσο το πόρισμα της πλειοψηφίας όσο και οι επιμέρους απόψεις της μείζονος και ελάσσονος αντιπολίτευσης, καθώς και ανεξάρτητων βουλευτών κατατέθηκαν στην ολομέλεια της Βουλής των Ελλήνων την 31η Οκτωβρίου 1988 χωρίς να συζητηθούν και να ψηφιστούν.

Τριάντα περίπου χρόνια αργότερα και σαράντα τρία μετά την τραγωδία του 1974, η Βουλή των Ελλήνων σε συνεδρίασή της, στις 11 Ιουλίου 2017, αποφάσισε ομόφωνα όπως το υλικό του Φακέλου της Κύπρου παραδοθεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας και από κοινού δημοσιοποιηθεί. Η παράδοσή του έγινε σε ειδική συνεδρία της Βουλής των Αντιπροσώπων, στις 14 Ιουλίου 2017, στη Λευκωσία.

Οι εμμάρτυρες καταθέσεις που περιλαμβάνει ο Φάκελος της Κύπρου συγκροτήθηκαν μετά από μακρά σειρά ερωτήσεων, τις οποίες υπέβαλαν ο πρόεδρος και τα εκάστοτε μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής με βάση την κατά την περίοδο των γεγονότων ή και προγενέστερα ιδιότητα, τη θέση, τον ρόλο και τη δράση του κάθε εξεταζόμενου μάρτυρα. Οι απαντήσεις και οι τοποθετήσεις που καταγράφηκαν αποτελούν προφανώς αυστηρά προσωπικές απόψεις του καθενός, είτε αυτές αφορούν προσωπικές του ευθύνες είτε αφορούν ευθύνες που ενδεχομένως αυθαίρετα, λανθασμένα ή ίσως και κακόβουλα καταλογίζονται σε άλλα πρόσωπα και τρίτες χώρες, ή και ακόμη, προκειμένου για ανθρώπους που αποδεδειγμένα φέρουν το κύριο βάρος του εθνικού άγους του 1974, αποτελούν εμφανέστατη προσπάθεια να αποσείσουν μέρος από τις ασήκωτες ιστορικές τους ευθύνες. Οι μαρτυρίες εξάλλου καταγράφηκαν,

αφού μεσολάβησαν δώδεκα και πλέον χρόνια από την τραγωδία του 1974 και πολλοί από τους μάρτυρες είχαν έννομο συμφέρον στην όλη διαδικασία λόγω της προσωπικής τους εμπλοκής. Πρόκειται για ένα υλικό που δεν τέθηκε ποτέ στη βάσανο της τελικής απόδοσης ευθυνών. Ωστόσο, όσο και να ελέγχονται πολλές καταθέσεις ως μη αξιόπιστες ή να χαρακτηρίζονται από την προσπάθεια απόκρυψης στοιχείων ή την κραυγαλέα απόπειρα δικαιολόγησης πράξεων και στάσεων, αποδίδουν με τρόπο απολύτως ουσιαστικό τις ολέθριες συνέπειες που είχαν οι παρεμβάσεις και επεμβάσεις του καθεστώτος της επτάχρονης στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα στα εσωτερικά της Κυπριακής Δημοκρατίας, που υπονόμευσαν πολλαπλά τις σχέσεις των δύο κρατών και αποσάθρωσαν εκ των έσω την αμυντική ικανότητα της Κύπρου. Καταδεικνύουν επίσης την καταστροφή που επιφέρουν η κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος και η αντιποίηση πολιτικής αρχής από φορείς όπως ο στρατός, που έχει ως αποκλειστική αποστολή την εθνική άμυνα και όχι την άσκηση πολιτικού ρόλου.

Η πρωτοβουλία των δύο κοινοβουλίων να προχωρήσουν από κοινού στην παρούσα έκδοση έχει στόχο να προσφέρει τόσο στην Ελλάδα, στην Κύπρο και στους αποδήμους μας όσο και στην επιστημονική κοινότητα πρόσβαση σε ιστορικό υλικό που μέχρι τώρα θεωρούνταν επτασφράγιστο μυστικό και να φωτίσει γνωστές και άγνωστες πτυχές της κυπριακής τραγωδίας. Αποτελεί ταυτόχρονα την απαρχή μιας κοινής προσπάθειας των δύο κοινοβουλίων για συγκέντρωση του όποιου σχετικού με τον Φάκελο της Κύπρου υλικού που υπάρχει διάσπαρτο σε διάφορα αρχεία, κρατικά και μη, με την ελπίδα να διανοιχθούν νέοι δρόμοι στην έρευνα και να διευρυνθεί το πεδίο της ιστορικής γνώσης, έτσι ώστε να χυθεί κάποτε άπλετο φως στην πλέον σκοτεινή σελίδα της σύγχρονης ιστορίας μας και το «Δεν Ξεχνώ» της νεότητάς μας να μην παραμείνει κενό γράμμα.

Νικόλαος Βούτσης
Πρόεδρος
της Βουλής των Ελλήνων

Δημήτρης Συλλούρης
Πρόεδρος
της Βουλής των Αντιπροσώπων

ΚΟΝΤΩΣΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Κατάθεση στην Επιτροπή: 11.9.86, 16.9.86 και 18.9.86

Γεννήθηκε το 1930 στην Αθήνα. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός 9.8.1953. Υπηρέτησε στην Κύπρο από τον Σεπτέμβριο του 1973 έως τον Αύγουστο του 1974. Αποστρατεύτηκε στις 15.3.1975 με τον βαθμό του ταγματάρχη.

ΓΙΑΝΝΑΚΟΔΗΜΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Κατάθεση στην Επιτροπή: 18.9.86 και 30.9.86

Γεννήθηκε το 1922 στον Πειραιά. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός 28.3.1947. Έλαβε μέρος σε επιχειρήσεις του Εμφυλίου το 1949. Υπηρέτησε στην Κύπρο από τις 7.9.1973 έως τις 23.6.1974 ως Α΄ βοηθός επιτελάρχου στο ΓΕΕΦ και από τις 24.7.1974 έως τις 6.8.1974 ως επιτελάρχης στο ΓΕΕΦ. Αποστρατεύτηκε τον Αύγουστο του 1976 με τον βαθμό του υποστράτηγου.

ΡΩΣΣΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Κατάθεση στην Επιτροπή: 23.9.86

Γεννήθηκε το 1930 στα Δερβίζιανα Ιωαννίνων. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός 8.3.1949. Απόφοιτος της Σχολής Πληροφοριών. Απόφοιτος σχολής πεζικού στις ΗΠΑ. Υπηρέτησε στην Κύπρο ως διοικητής της IV Ανωτέρας Τακτικής Διοίκησης στην Κύπρο από τις 11.7.1974 έως τις 15.4.1975. Αποστρατεύτηκε στις 20.1.1982 με τον βαθμό του αντιστράτηγου.

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Κατάθεση στην Επιτροπή: 23.9.86

Γεννήθηκε το 1927 στη Βέροια. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός 1.5.1948. Απόφοιτος της Σχολής Πληροφοριών. Απόφοιτος σχολής πεζικού στις ΗΠΑ. Έλαβε μέρος σε επιχειρήσεις του Εμφυλίου το 1949. Υπηρέτησε στην Κύπρο από τις 31.12.1973 έως τις 20.4.1975. Από τις 20.6.1974 ήταν διοικητής της ΕΛΔΥΚ. Αποστρατεύτηκε το 1977 με τον βαθμό του υποστράτηγου.

ΚΑΡΑΣΤΑΤΗΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Κατάθεση στην Επιτροπή: 25.9.86

Γεννήθηκε το 1931 στην Αθήνα. Κατατάχθηκε στη Σχολή Αεροπορίας το 1951. Υπηρέτησε στην Κύπρο από τον Αύγουστο του 1973 έως τον Οκτώβριο του 1974 ως διοικητής της Αεροπορικής Διοικήσεως Κύπρου, που υπήγετο στο ΓΕΕΦ. Αποστρατεύτηκε το 1982 με τον βαθμό του υποπτέραρχου (Ιπτάμενων Γενικών Υπηρεσιών).

Η φωτοαναστατική δημοσίευση των μαρτυρικών καταθέσεων στην αυθεντική δακτυλόγραφή τους μορφή συνεπάγεται και την αναπαραγωγή ανορθογραφιών, αλλά και ανακριβειών, όπως καταγράφηκαν είτε από λάθος του μάρτυρα είτε των δακτυλογράφων.

Πέρα από ιστορικές ανακρίβειες οι οποίες είναι ξεκάθαρο ότι οφείλονται στον εκάστοτε μάρτυρα (ο οποίος λάμβανε γνώση και ενέκρινε τη δακτυλόγραφη μορφή της κατάθεσής του), σε σελίδες του παρόντος τόμου κυπριακά τοπωνύμια γράφονται λανθασμένα: Ακρωτήριο Αγίου Ανδρέου (αντί Αποστόλου Ανδρέα), Γκιόνελη (αντί Κιόνελι), Λακαστάμνια και Λακατάνια (αντί Λακατάμεια) κ.ά. Με λανθασμένη γραφή εμφανίζεται και ένα τοπωνύμιο στη Βόρεια Ελλάδα: η Βυρώνεια Σερρών είναι γραμμένη ως Βερόνια. Τέλος, και ονόματα αξιωματικών γράφονται λανθασμένα (Ζαμπάτας και Ζαπάτας αντί Ζαμπάρτας, Τζαμαρούκας αντί Τζαμαλούκας κ.ά.).

Όταν περατωθεί η συνολική έκδοση, στον τελευταίο τόμο θα δημοσιευθεί ευρετήριο ονομάτων και τόπων όπου θα καταγραφούν όλα με την ορθή τους ονομασία.

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

"ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο 16

Στην Αθήνα, σήμερα 18 Σεπτεμβρίου 1986, ημέρα Πέμπτη και ώρα 6.30' μ.μ. συνεδρίασε στην αίθουσα της Γερουσίας του Μεγάρου της Βουλής η Εξεταστική Επιτροπή "για το φάκελο της Κύπρου" , με Πρόεδρο τον κ. Χρήστο Μπασαγιάννης και με θέμα ημερήσιας διάταξης την εξέταση των μαρτύρων κ.κ. Κ.Κοντώση(3η μέρα) και Π.Γιαννακόδημου (1η μέρα).

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής οι βουλευτές κ.κ. Π.Ζακολίκος, Κ.Ζερβός, Ι.Κουτσογιάννης, Α.Λιαροκάπης, Κ. Μπαντουβάς, Δ. Παγορόπουλος,Εμμ.Παπαστεφανάκης, Αν.Πεπονής, Γ. Περάκης,Κ.Τσιγαρίδας, Ι.Βαρβιτσιώτης,Ι. Βασιλειάδης, Κ.Λάσκαρης, Στ. Μπλέτσας, Α.Ξαρχάς. Γ.Παναγιωτόπουλος, Μ.Παπακωνσταντίνου, Αν.Παπαληγούρας,Αρ.Παυλίδης, Κ.Κάππος, Κ.Γιατράκος και Δ.Λιβανός

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας και λέγει:

./.

1/1 Ν Ε.Τ. 18-9-1986 2

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριοι συνάδελφοι αρχίζει η συνεδρίαση.

Παρακαλώ να προσέλθει ο μάρτυς κ. Κοντώσης.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυς κ. Κοντώσης)

Μέχρι στιγμής δεν έχει τηρηθεί πίνακας. Ποιος εκ των κυρίων συναδέλφων θέλει να ρωτήσει τον κ. Κοντώση;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Εγώ, κύριε Πρόεδρε.

(ΕΖ)

(N)

1/1 Ε.Ζ. Ζ.Β. 18-9-86

3

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Κύριε Κοντώση, μου φαίνεται λίγο περίεργο το γεγονός ότι ο Γεωργίτσης, ο Κομπόκης και ο Ιωαννίδης, σας εμπιστεύτηκαν να είσαστε ο ταχυδρόμος που θα φέρει βέβαια κάποιο μήνυμα να μη γίνει το πραξικόπημα και να συναντηθείτε με τον Ιωαννίδη τον ίδιο και να πάρετε το διάγγελμα και να το απομνημονεύσετε. Πώς; Είχατε υπηρετήσει μαζί; Είχατε κάποια σχέση μ'αυτούς τους τρεις; Πώς σας εμπιστεύτηκαν;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι. Με κανέναν δεν είχα υπηρετήσει μαζί. Μία προσωπική μου γνώμη θα σας πω: 'Οπως είχα αναφέρει και προχθές, είχα έλθει στην Αθήνα για μια άλλη υπόθεση για το θέμα των εφέδρων Κυπρίων αξιωματικών, για να αναφέρω στην ηγεσία τότε των Ενόπλων Δυνάμεων. Το θέμα αυτό-αν θέλετε να σας πω-μπορώ ευχαρίστως να σας πω ποιό ήταν. Νομίζω ότι επειδή τότε η κατάσταση ήταν πολύ έκρυθμη στη Κύπρο, διάλεξαν εμένα, ακριβώς για να μην προκληθεί η προσοχή επί του ποιός έρχεται στην Αθήνα και γιατί έρχεται. Είχα ξανάρθει για ένα συγκεκριμένο λόγο, ο οποίος ήταν γνωστός σε όλους. Πιστεύω ότι γι'αυτό το λόγο επελέγην. Δεν έχω άλλο λόγο να πιστεύω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Εσείς, γιατί δεν ενημερώσατε τον προϊστάμενό σας του Α2, το Διοικητή; Εσείς, ας πούμε, ένα τμήμα είχατε.

./..

2/1 Ε.Ζ. Ζ.Β. 18-9-86 4

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είχα τμήμα. Ήμουν βοηθός του Τμηματάρχου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Βοηθός. Γιατί δεν ενημερώσατε το προϊστάμενό σας τον άμεσο και τον Ντενίση-αφού πήρατε μια τέτοια εντολή-ότι θα πάω στην Αθήνα κ.λ.π.;

ΜΑΡΤΥΣ. Διότι μου επέστησαν την προσοχή ότι είναι διαταγή του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων και του Ταξίαρχου Ιωαννίδη να μην πω σε κανέναν απολύτως τίποτα. Εδεσμεύθην κατ'αυτόν τον τρόπο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Ο Ιωαννίδης όταν σας είπε να γίνει, το δικαιολόγησε; Σας είπε τίποτα άλλο, ή απλώς είπε όχι κλπ. να προχωρήσουν;

ΜΑΡΤΥΣ. Απολύτως τίποτα. Μου είπε μόνο ότι η Ελληνική κυβέρνηση, η ηγεσία και οι Ένοπλες Δυνάμεις διατάσσουν αυτό το πράγμα. Τίποτα άλλο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Μάλιστα.

Εσείς εκεί σαν Α2, απ'ότι ξέρω, παρακολουθούσατε τους οπαδούς του Μακαρίου, τους οπαδούς του ΑΚΕΛ και τα στελέχη φυσικά της ΕΔΕΚ. Γιατί τους παρακολουθούσατε σαν ΓΕΕΦ ;

(ο)

ΕΖ
1/10 ΒΠ 18.9.86

ΜΑΡΤΥΣ: Προσωπικά δεν έχω γνώση εαν γινόταν καμιά παρακολούθηση. Εάν θέλετε οποιαδήποτε πληροφορία επί των θεμάτων αυτών, θα πρέπει να υπάρχουν στο ΓΕΕΦ και στο 2ο Γραφείο Στρατού των Ενόπλων Δυνάμεων αντίγραφα όλων των σημάτων και των αναφορών για τα διάφορα επεισόδια τα οποία είχαν προηγηθεί.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Δηλαδή εσείς λέτε ότι δεν γινόταν παρακολούθηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω ότι γινόταν, γιατί δεν υπήρχαν τα μέσα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Μα είναι δυνατόν να είσασταν στο Α2 και να λέτε ότι δεν γινόταν παρακολούθηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Όταν λέτε Α2 να εννοείτε τρεις ή τέσσερις αξιωματικούς, έναν υπαξιωματικό και δύο-τρεις στρατιώτες βοηθητικό προσωπικό.

ΜΑΝΟΛΗΣ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Και πληροφοριοδότες.

ΜΑΡΤΥΣ: Επειδή μου λέει ο κύριος, και πληροφοριοδότες, όπως σας είπα είχα πάει τον Οκτώβριο, αν θυμάμαι καλά, και απλώς ήμουν υπό ενημέρωση και για πολλά πράγματα δεν ελάμβανα γνώση. Συνεττάσσοντο οι αναφορές και δεν ήξερα ποιές αναφορές συνεττάσσοντο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, τελείωσα εγώ. Ο μάρτυρας όμως δεν είναι πειστικός με αυτά που απάντησε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Παγορόπουλο να λάβει το λόγο.

2/10 ΒΠ 18.9.86 6

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, όταν έγινε το πραξικόπημα ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος διέφυγε από το Προεδρικό Μέγαρο, έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Διέφυγε από μία δίοδο η οποία ήταν αφύλακτη.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Το ότι έμεινε η δίοδος αφύλακτη ήταν από λάθος των αξιωματικών, ή διότι διετάχθη σκοπίμως να μείνει αφύλακτη; Τι γνωρίζετε πάνω σ'αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Επί του θέματος αυτού δεν γνωρίζω τίποτε, αλλά έχω μια αμφιβολία η οποία δεν ξέρω εάν θα μου επιλυθεί και εμένα. Στη περιοχή εκεί πίσω, δεν ξέρω ακριβώς σε τι απόσταση, είχα μάθει ότι υπήρχε ένα τάγμα, το οποίο είχε διαλυθεί λίγες μέρες νωρίτερα. Δεν ξέρω γιατί, πώς, τίποτε άλλο, ούτε ποιός έδωσε τη διαταγή ούτε τίποτα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ακούσατε τίποτε αν ήταν επίτηδες ή από λάθος;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, τίποτε δεν άκουσα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Είπατε ότι η μνήμη σας δεν σας βοηθάει για τα ονόματα των Προέδρων. Δηλαδή εάν σας έλεγαν "χτυπητά" ονόματα π.χ. τον κύριο Λυσαρίδη ή τον κύριο Κυπριανού ή τον κύριο τάδε, θα τα θυμόσαστε;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν μου έλεγαν τρία - τέσσερα ονόματα τα οποία τα είχα μάθει και ήταν γνωστά, "χτυπητά" όπως λέτε, βεβαίως, όπως είμαι κατηγορηματικός

3/10 ΒΠ 18.9.86

για τον Σαμψών ότι δεν ήτανε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ο αρχιδικαστής Κύπρου ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Το όνομά του;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τριανταφυλλίδης.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να πω, δεν νομίζω, δεν θυμάμαι.

Αν μου επιτρέπετε μία παρατήρηση δική μου, ορκίστηκα να πω την αλήθεια και την αλήθεια λέω.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, εδώ μπαίνει ένα θέμα. Η απορία μας, όπως την εξέφρασε ο κύριος Πρόεδρος, είναι το εξής. Πώς είναι δυνατόν εσείς ο οποίος διαθέτατε ένα μνημονικό τόσο ισχυρό που μάθατε τρεις-τέσσερις σελίδες απέξω, που ήταν το διάγγελμα, να μη θυμάστε τρία ονόματα.

ΜΑΡΤΥΣ: Να σας αναφέρω επί του θέματος. Αυτή τη στιγμή αν μου πείτε, πέστε μας μια λέξη από το διάγγελμα δεν θυμάμαι ούτε μία λέξη. Ήταν κάτι που το θυμόμουν εκείνη τη στιγμή.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτή τη στιγμή αφαιρετικά θυμάστε ότι δεν ήταν ο Σαμψών. Αφαιρετικά θυμάστε ότι δεν ήταν ο Λυσσαρίδης;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι δεν ήταν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Άλλο πολιτικό όνομα υπήρχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κύριος Κληρίδης δεν ήταν. Δεν θυμάμαι άλλον.

4/10 ΒΠ 8 18.9.86

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εγώ σας ρώτησα άλλο πολιτικό όνομα. Δεν σας ρώτησα για τον κύριο Κληρίδη.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω ότι ήταν πολιτικό όνομα, από τα γνωστά τουλάχιστον, γιατί κάτι θα μου είχε μείνει.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν θέλω τίποτε άλλο, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Δασκαλάκη να λάβει το λόγο. Απών. Ο κύριος Περράκης παραιτείται.

Ο κύριος Παπαστεφανάκης έχει το λόγο.

ΜΑΝΟΛΗΣ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα ήθελα να μου πείτε το εξής κύριε μάρτυς: Έγινε ή δεν έγινε πραξικόπημα για ανατροπή του Μακαρίου στην Κύπρο;

(Η)

(ο)

1/1ΗΓ. (Ε.Σ.) 18.9.1986

9

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ : Το πραξικόπημα προϋποθέτει, ναί ή όχι, συνομωσία;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα ήθελα να μου πείτε, ποιοί ήσαν οι συνομώτες.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, διότι γιά πρώτη φορά πληροφορήθηκα την Τετάρτη στις 10 του μηνός.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ : Δεν μάθατε εκ των υστέρων, έστω;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι. Δεν έμαθα, διότι όλοι οι αξιωματικοί συμμετείχαν. Δεν υπήρχε κανένας που να μην συμμετέχει.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ : Μήπως ξέρετε να μας πείτε, ο Μακάριος εκείνο τον καιρό έμενε στο Προεδρικό Μέγαρο, στην Αρχιεπισκοπή, ή κάπου αλλού;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν γνωρίζω.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ : Τίποτε άλλο, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Τσιγαρίδας, έχει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Κύριε μάρτυς, με το κλιμάκιο του Ο.Τ.Ε., που ήλθε στην Κύπρο, είχατε καμμιά ανάμειξη εσείς ; Το κλιμάκιο που ήλθε από την Αθήνα.

ΜΑΡΤΥΣ : 'Οχι,δεν είχα καμμία ανάμειξη. Μόνο -δεν θυμάμαι καλά- κάτι έγινε εκεί με κάτι χρήματα. Δεν είχαν να φάνε αυτοί οι άνθρωποι τότε.Κάπως υπέπεσε στην αντίληψή μου αυτό το θέμα και μόνο επί του θέματος αυτού εφρόντισα κάτι και μόνο. Τίποτε άλλο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Εκτός από το ότι δεν είχαν να φάνε, τί αποστολή είχανε ; Μήπως ξέρετε;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ξέρω. Προσωπικά δεν ξέρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Το 2ο Επιτελικό Γραφείο δεν συνεργάσθηκε με την 5μελη αυτή ομάδα του Ο.Τ.Ε;

ΜΑΡΤΥΣ : 'Οχι. Διότι αυτοί πήγαν στον Ο.Τ.Ε. της Κύπρου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Ο κ. Γεωργίτσης κατέθεσε ότι εσεις,εκτός από το διάγγελμα,του πήγατε τα 4 ονόματα. Και αυτά τα ονόματα τα κατονομάζει . Και σας ρώτησε π.χ. προηγουμένως ο κ. συνάδελφος, άν ήταν κανένα όνομα πολιτικού. Δηλαδή ο κ. Γεωργίτσης με μια επιφύλαξη αναφέρει το όνομα Κληρίδης.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι είμαι κατηγορηματικός σ'αυτό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Αναφέρει το όνομα Τριανταφυλλίδης, ο Αρχιδικαστής.

ΜΑΡΤΥΣ : Εδώ δεν μπορώ να είμαι κατηγορηματικός.

3/1ΗΓ. (Ε.Σ.) 11 18.9.1986

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Εκτός από τα ονόματα τα 4, εσείς κατά τον κ. Γεωργίτση και κατά τον κ. Κομπόκη, παραδώσατε και τα ονόματα, που έπρεπε να συλληφθούν.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι. Είμαι απόλυτος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Δηλαδή και ο κ. Γεωργίτσης και ο κ.Κομπόκης, όταν λένε ότι σεις μεταξύ των ονομάτων λέγατε να συλληφθεί, -σας είχαν πει δηλαδή από δω- ο διευθυντής της κυπριακής Κ.Υ.Π...

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι. Είμαι απόλυτος. Κι'αν χρειασθεί εξετάζομαι και κατ' αντιπαράθεση με τους κυρίους. Δεν έχω πρόβλημα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Αυτό γιατί το λέγουν και ο κ. Γεωργίτσης και ο κ. Κομπόκης ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν γνωρίζω, δεν μπορώ να ξέρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Εσεις πότε φύγατε από την Κύπρο, κύριε Κοντόση;

ΜΑΡΤΥΣ: Έφυγα στις 28 Αυγούστου και στις 29 Αυγούστου ήμουν εδώ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Όταν επιστρέψατε εδώ, επισκεφθήκατε τον ταξίαρχο Ιωαννίδη;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Τον Αρχηγό, τον κ. Μπονάνο;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Κανέναν;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Επιδιώξατε, ή δεν επιδιώξατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν επεδίωξα. Παρουσιάστηκα στο 1ο Επιτελικό Γραφείο, διότι για εκεί είχα φύλλο πορείας και πήγα και στο Γραφείο της Διευθύνσεως Κύπρου του Α.Ε.Δ., να τους πω ορισμένα πράγματα. Με ρωτήσαν κάτι, για θέματα τούρκων βασικά ας πούμε, του εχθρού.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Δηλαδή, κύριε μάρτυς, μετά απ'όλη αυτή την τραγωδία, μετά και απ' αυτή την προσωπική σας περιπέτεια που είχατε, εσείς σαν έλληνας αξιωματικός, δεν νοιώσατε την ανάγκη να πείτε, κύριε, εμένα γιατί με καταστρέψατε; κύριε Ιωαννίδη, γιατί το έκανες αυτό το πράγμα; Κύριε Μπονάνο, κύριε τάδε, κύριε Χανιώτη, κύριε Πολίτη, κύριε Ματάτση; Δεν πήγατε σε κανέναν εσείς να υπερασπίσετε τον εαυτόν σας ;

ΜΑΡΤΥΣ: Εθεώρησα και εγώ τον εαυτόν μου προδομένο, όπως και όλοι οι Κύπριοι και όλοι οι έλληνες αξιωματικοί, οι οποίοι υπηρετούσαν στην Κύπρο, στο θέμα αυτό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Θεωρήσατε τον εαυτόν σας προδομένο. Και τί κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τι να κάνω; Είχαν επακολουθήσει τόσα γεγονότα. Δεν υπήρχε

περιθώριο. Να κάνω τί; Δεν μπορούσα να αντιδράσω. Να πω τί; Να πάρω ένα πιστόλι και να πάω να σκοτώσω κανέναν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Από περιέργεια, τουλάχιστον, να ζητήσετε εξηγήσεις. Ταξίαρχε Ιωαννίδη, γιατί το έκανες αυτό το πράγμα; Εγώ είμαι οικογενειάρχης άνθρωπος, εγώ είμαι αξιωματικός τίμιος, πήγα να υπηρετήσω την πατρίδα εκεί.

Το βράδυ της Μεταπολίτευσης, κύριε Κοντώση, ήσασταν στην Κύπρο; Δηλαδή 23 προς 24 Ιουλίου;

(ΑΚ)

(ΑΚ)
1/1 ΑΚ (Ε.Μ) 18.9.86 14

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα ήμουν συνέχεια στην Κύπρο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Συγκεκριμένα στις 23 προς 24 του μηνός, μήπως θυμάσθε που βρισκόσασταν; Στο ΓΕΕΦ;

ΜΑΡΤΥΣ. Τότε είμαστε, όλον αυτόν τον καιρό, στο πολεμικό στρατηγείο του ΓΕΕΦ. Δεν είχαμε φύγει καθόλου από το πολεμικό στρατηγείο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Το βράδυ εκείνο με τί ασχοληθήκατε εσείς, ο κ. Κομπόκης, ο κ. Γεωργίτσης, ο κ. Μπούρλος, ο κ. επιτελάρχης και ο κ. Πούλος;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν κάναμε τίποτα το ιδιαίτερο. Εξακολουθούσαμε μέσα στην αίθουσα των επιχειρήσεων ο καθένας τα καθήκοντά του, διότι απέναντί μας είχαμε ακόμα τον εχθρό και δεν ξέραμε πώς θα αντιδράσει, αν θα συνεχίσει κ.λπ. Ήταν κρίσιμη για μας η κατάσταση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Δεν έγινε τίποτα το ιδιαίτερο το βράδυ εκείνο στο ΓΕΕΦ;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Όταν λέει ο κ. Πούλος ότι το βράδυ 23 προς 24, μόλις πληροφορηθήκατε την πτώση της χούντας, εσείς κλειστήκατε στο στρατηγείο και καταστρέψατε τα πάντα, ό,τι είχε σχέση με το πραξικόπημα και κατονομάζουν μεταξύ των άλλων και τον κ. Κοντόση, είναι αλήθεια ή ψέμματα;

2/1 ΑΚ (Ε.Μ) 18.9.86 15

ΜΑΡΤΥΣ. Είναι ασύστολο ψεύδος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Τότε γιατί όλα αυτά αναφέρονται για σας;
Δεν γνωρίζω αλλά,

ΜΑΡΤΥΣ./θα σας αναφέρω ένα περιστατικό. Είχε γίνει μια κλοπή όπλων σ'ένα στρατόπεδο πυροβολικού και είχα πάει να εξετάσω το θέμα. Ο κ. Πούλος ήταν διοικητής πυροβολικού. Προφανώς επειδή ήταν ένα απαράδεκτο θέμα αυτό, για ένα στρατώνα να του κλέβουν όπλα, ίσως να τον στενοχώρησε λίγο ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Για ποιά κλοπή μιλάτε;

ΜΑΡΤΥΣ. Μια κλοπή όπλων που είχε γίνει στην Αμμόχωστο νομίζω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Σε άλλα περιστατικά κλοπών όπλων, σαν υπεύθυνος, είχατε πάει;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι δεν είχα πάει σε άλλα, μόνο σ'αυτό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Ποιός πήγαινε στις άλλες κλοπές, διότι έχουμε και από άλλα στρατόπεδα κλοπές όπλων.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω. Μόνο σ'αυτήν την περίπτωση μου είχε αναθέσει η διοίκηση να πάω να εξετάσω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Δηλαδή, όταν πληροφορηθήκατε εσείς από το ραδιόφωνο ότι έρχεται ο κ. Καραμανλής στην Ελλάδα, τί κουβεντιάζατε εκεί στο ΓΕΕΦ, οι τέσσερεις - πέντε, που είσαστε;

ΜΑΡΤΥΣ. Τίποτα απολύτως.

3/1 ΑΚ (Ε.Μ) 18.9.86 16

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Και δεν καταστρέψατε τίποτα απολύτως, ούτε χαρτιά, ούτε ονόματα, ούτε σήματα, ούτε καταστάσεις;

ΜΑΡΤΥΣ. Τίποτα απολύτως, εγώ προσωπικώς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Αντιληφθήκατε ότι αυτή τη δουλειά την έκαναν άλλοι;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, δεν περιήλθε τίποτα στην αντίληψή μου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Τότε γιατί οι άλλοι συνάδελφοί σας, λένε ότι έγινε αυτό το περιστατικό; Λένε ψέμματα;

ΜΑΡΤΥΣ. Ορκίζονται οι άνθρωποι αυτοί και λένε ότι ο Κοντόσης κατέστρεψε χαρτιά;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Ορκίζονται αυτοί οι άνθρωποι και λένε "κλειστήκανε το βράδυ 23 προς 24 του μηνός μέσα και δεν άφησαν τίποτα και ήταν ο τάδε, ο τάδε και ο τάδε".

ΜΑΡΤΥΣ. Ορκίστηκε κάποιος και είπε ότι ο Κοντόσης κλείστηκε μέσα και έκαψε χαρτιά;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ. Τότε ορκίστηκε ψέμματα και κάτι θα έχει εναντίον μου προσωπικό ή δεν ξέρω τι άλλο. Δεν είναι δυνατόν ένας Έλληνας αξιωματικός να ορκίζεται ψέμματα και να λέει τέτοια πράγματα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ. Δηλαδή, όταν παραβαίνει τον όρκο που

4/1 ΑΚ (Ε.Μ) 18.9.86

17

δώσατε και κάνει το πραξικόπημα, δεν είναι επίορκος;

ΜΑΡΤΥΣ. Άμα με διατάζει εμένα και μου λέει ότι η κυβέρνηση της Ελλάδος και οι Ένοπλες Δυνάμεις διατάζουν αυτό, από κει και πέρα τί να κάνω εγώ ο αξιωματικός;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ. Ποιά κυβέρνηση ήταν τότε;

ΜΑΡΤΥΣ. Η κυβέρνηση που υπήρχε, η οποιαδήποτε κυβέρνηση.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Αυτοί ήταν τύραννοι.

ΜΑΡΤΥΣ. Πάντως, ήταν κυβέρνηση. Αυτοί κυβερνούσαν τότε την Ελλάδα και αυτοί έδιναν διαταγές. Θα έπρεπε ένας αξιωματικός να αρνηθεί;

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Αν ήταν έντιμος θα έπρεπε να αρνηθεί.

ΜΑΡΤΥΣ. Στην ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Εμείς, κύριε Κοντώση, γιατί πήγαμε φυλακή;

ΜΑΡΤΥΣ. Ο αξιωματικός περνάει έκτακτο στρατοδικείο σ'αυτές τις περιπτώσεις όταν αρνείται στην νόμιμη εξουσία.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Τη λέτε "νόμιμη" και δεν κοκκινίζετε;

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Όταν λέτε νόμιμη κυβέρνηση εννοείτε την κυβέρνηση Κανελλοπούλου;

ΜΑΡΤΥΣ. Την κυβέρνηση που υπήρχε τότε. Εγώ ήμουν αξιωματικός και δεν ήμουν πολιτικός.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Αυτοί σας διέταξαν;

5/1 ΑΚ (Ε.Μ) 18.9.86 18

ΜΑΡΤΥΣ. 'Ετσι μου είπε ο Αρχηγός.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Διότι μείναμε με την εντύπωση ότι η κυβέρνηση σας διέταξε να το κάνετε.

ΜΑΡΤΥΣ. Η κυβέρνηση και οι 'Ενοπλες Δυνάμεις. Ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ, τον κ. Τσιγαρίδα να συνεχίσει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Πού βρισκόσαστε στις 21 Απριλίου;

ΜΑΡΤΥΣ. Υπηρετούσα σε ένα τάγμα στρατοχωροφυλακής στη Ρόδο, στις Πεταλούδες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Είχατε μυηθεί στο πραξικόπημα της 21.4.67;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Μετά από την Ρόδο που υπηρετήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Πήγα στην ΚΥΠ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. 'Ενας αξιωματικός που δεν είχε μυηθεί για την 21.4.67, η 21η Απριλίου τον τοποθετεί στην ΚΥΠ;

ΜΑΡΤΥΣ. Μετά από μήνες με τοποθέτησαν εκεί.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Δηλαδή, συνέβαιναν αυτές οι επιλογές την εποχή εκείνη; Δηλαδή ένας αξιωματικός που δεν ήταν μυημένος στην 21.4.67 να πηγαίνει στην ΚΥΠ;

6/1 ΑΚ (Ε.Μ) 18.9.86 19

ΜΑΡΤΥΣ. Μου ζητάτε να κρίνω ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Κύριε Κοντόση δεν σας ζητώ να κρίνετε. Μην υποτιμάτε την νοημοσύνη μας. Βλέπετε εμείς με τι ευγένεια σας ρωτάμε. Να σας ρωτήσω διαφορετικά: Ποιοί υπηρετούσαν μετά την 21.4.67 στην ΚΥΠ και στα δεύτερα επιτελικά γραφεία; Οι άνθρωποι που πολεμούσαν τον Παπαδόπουλο; Ή οι άνθρωποι που αποδέχονταν, οι άνθρωποι που χειροκροτούσαν, ή οι άνθρωποι που προσκυνούσαν; Ποιοί πήγαιναν στην ΚΥΠ;

ΜΑΡΤΥΣ. Την εποχή εκείνη δεν νομίζω ότι υπήρχε αξιωματικός που θα έκανε κάτι αντίθετο ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Με την θέληση της "νομίμου" κυβερνήσεως. Έτσι δεν είναι κύριε Κοντόση; Ήταν "νόμιμος" η κυβέρνηση και έπρεπε να επικροτήσετε και εσείς και ο λαός τη "νόμιμο" κυβέρνηση και τις Ένοπλες Δυνάμεις.

ΜΑΡΤΥΣ. Νόμιμη ή παράνομη, αλλά η κυβέρνηση αυτή κυβερνούσε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Με το πραξικόπημα του Ιωαννίδη, που είσασταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Στην Κύπρο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Είχατε μυηθεί σ'αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Κύριε Κοντόση, έχετε ζήσει όλες αυτές τις

περιπέτειες από 21.4.67 μέχρι 24.8.74. Και πέρασαν και πολλά χρόνια. Είπατε μάλιστα στην κατάθεσή σας ότι κατηγορηθήκατε και για μια ανάμειξη μετά από το 1976, για κάποια υπόθεση "πυτζάμα". Με την ευκαιρία εσείς είχατε καμμιά ανάμειξη με την υπόθεση αυτή; Δικασθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δικάστηκα. Αλλά οι δικαστές βγάζουν αποφάσεις, βάσει των καταθέσεων. Εν πάση περιπτώσει, δικάστηκα και καταδικάστηκα γι' αυτό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Είχατε μυηθεί πάνω σ'αυτήν την ψευτοκίνηση;

ΜΑΡΤΥΣ. Είπαμε ότι δεν υπήρχε κίνηση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Τώρα λοιπόν, μετά από τόσα χρόνια και μετά από πλευράς ηλικίας -όταν περνάν 10-15 χρόνια- η γνώμη σας ποιά είναι για όλα αυτά τα γεγονότα, στα οποία πρωτοστατήσατε και εσείς σε συνδυασμό μ'αυτό το Έθνος, μ'αυτήν την Πατρίδα; Πράξατε το καθήκον σας, τον όρκο σας κύριε μάρτυς; Αν θέλετε απαντάτε. Δεν είστε υποχρεωμένος.

ΜΑΡΤΥΣ. Σ'αυτό είμαι ήσυχος ότι πάντοτε έπραξα αυτό που νόμιζα, ότι ήταν καθήκον μου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Δηλαδή αν σας έλεγε ο Μπονάνος σκοτώστε

8/1 ΑΚ (Ε.Μ) 18.9.86 21

την Τετάρτη που ανεβήκατε επάνω, τον Ιωαννίδη, θα το κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δολοφόνος δεν είμαι για να αναλάβω μία τέτοια εντολή, για οποιονδήποτε, όχι για τον Ιωαννίδη, αλλά για οποιονδήποτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ούτε για τον Μακάριο;

ΜΑΡΤΥΣ. Ούτε για τον Μακάριο θα μπορούσα να κάνω τέτοιο πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Οι πολυβολισμοί που γίνονταν στο Προεδρικό Μέγαρο σε τι απέβλεπαν;

ΜΑΡΤΥΣ. Πότε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Στις 8 η ώρα το πρωΐ με 8.15 που εξεδηλώθη το πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ήμουν στο Προεδρικό Μέγαρο, αλλά απ'ό,τι πληροφορήθηκα όταν κινήθηκαν κάτι άρματα προς τα εκεί εβλήθη ένα άρμα με έναν αντιαρματικό πύραυλο μιας χρήσεως και όλοι οι στρατιώτες που ήταν μέσα διαλύθηκαν. Διότι αυτό δρα με την εκτόνωση των αερίων στο εσωτερικό του άρματος. Και νομίζω ότι από κει και πέρα άρχισε πλέον ο επικεφαλής.

1/1ζ(ΑΚ) Α.Μ. 18-9-86

22

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή δεν ήταν αποφασισμένο να κτυπηθεί το Προεδρικό Μέγαρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό ελέχθη τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν ήταν στο σχέδιο να κτυπηθεί το Προεδρικό Μέγαρο. Αυτό λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τι προέβλεπε το σχέδιο,Σας είπα ότι στις προκαταρκτικές φάσεις του πραξικοπήματος δεν έλαβα μέρος. Δεν ξέρω για τα σχέδια τίποτα και επιμένω σ'αυτό, κύριε Πρόεδρε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, ο μάρτυς με την στάση του βρίζει την επιτροπή και υποτιμά την νοημοσύνη μας.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, λέω την αλήθεια.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε σε ερώτήση του κυρίου Προέδρου, "εάν έγιναν συλλήψεις" και είπατε οτι συλλήψεις δεν έγιναν.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, εγώ τουλάχιστον δεν είδα να γίνει καμμία σύλληψη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε μάρτυς, με συγχωρείτε δεν ρωτάω αν συλλάβατε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, ούτε είδα να γίνει σύλληψη εκτός από τα δύο τμήματα που σας ανέφερα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ναι, τον Υπαρχηγό της Αστυνομίας ....

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, τον Υπαρχηγό. Την αστυνομία ήλθε ο υπαρχηγός την ανέλαβε και έφυγαν.

2/1 ζ Α.Μ. 18.9.86 23

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Και το επικουρικό σώμα μετά, που συγκεντρώθηκαν σε ένα στρατόπεδο και μετά όταν άρχισαν οι Τούρκοι εδημιούργησαν ένα τάγμα και πήγαν και πολέμησαν οι άνθρωποι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τώρα πέστε μου κύριε Κοντόση. 'Ολοι οι μάρτυρες που πέρασαν από δω, οι συνάδελφοί σας, αξιωματικοί και αυτοί, λένε, ότι άδειασαν τις φυλακές απ'αυτούς που ήταν μέσα και γέμισαν οι φυλακές από συλληφθέντες. Σεις δεν γνωρίζετε, σαν δεύτερο επιτελικό γραφείο, αν έγιναν συλλήψεις σ'αυτό το βαθμό; 'Ανοιξαν οι πόρτες έβγαλαν έξω αυτούς που ήταν μέσα και τις γέμισαν; Και επειδή δεν χώραγαν οι φυλακές της Λευκωσίας, γέμισαν το προαύλιο; Σεις δεύτερο επιτελικό γραφείο δεν γνωρίζετε γι'αυτές τις συλλήψεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν γνωρίζω γι'αυτό και δεν το λέω. Θα μου ήταν δύσκολο να πώ ότι μέσα στις φυλακές μάζεψαν 50, 100, 100 ανθρώπους; Γιατί να το κρύψω; Δεν υπάρχει λόγος να μην το πώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Κοντόση, είπατε για μια στιγμή ότι αισθάνεσθε εσείς όπως και όλοι οι 'Ελληνες αξιωματικοί, προδομένοι.

ΜΑΡΤΥΣ: Και οι Κύπριοι. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης):Από πού; Ποιός είναι ο προδότης σας;

3/1 ζ Α.Μ. 18-9-86 24

ΜΑΡΤΥΣ: Απ'αυτούς οι οποίοι κυβερνούσαν τότε την Ελλάδα,και ήταν και αρχηγοί των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Απ'αυτούς προδοθήκατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως πριν απο σας, τους 'Ελληνες αξιωματικούς, προδόθηκε από τους ίδιους ολόκληρη η Ελλάδα;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ μιλάω για την Κύπρο, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Για την Κύπρο. Μήπως προδόθηκε λοιπόν η Κύπρος;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Σας το ανέφερα και προχθές, διότι αν τότε την κρίσιμη στιγμή η Ελλάδα έδειχνε μια παρουσία ή με αεροπορία ή με τα υποβρύχια, το αποτέλεσμα θα ήταν τελείως διαφορετικό , οι Τούρκοι δεν θα πάταγαν στην Κύπρομε καμμία δύναμη , δηλαδή θα είχαν την ουρα υπο τα σκέλη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή αν δεν απατά η λογική μου θεωρείτε οτι η τότε Κυβέρνηση της χούντας -εγώ δεν θα πω της Ελλάδος βέβαια γιατί δεν ήταν ποτέ της Ελλάδος - και η ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων πρόδωσαν την Κύπρο;Ετσι έχει το πράγμα; Αυτά καταθέτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

4/ζ Α.Μ. 18-9-86

25

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακάτω να σας ρωτήσω και κατι άλλο. Το σύνθημα " Αλέξανδρος ασθενεί βαρέως " ...

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης):....ή "Εισήχθη στο νοσοκομείο" ή ξέρω εγώ το άλλο ποιός το έφερε; Σεις το φέρατε και αυτό στον κύριο Γεωργίτση ;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και η τελευταία μου ερώτηση.

Στο ΡΙΚ εδόθη προς ανακοίνωση οτι ο Μακάριος πέθανε. Έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιαννης): Αυτή η είδηση βέβαια είχε πάρα πολύ μεγάλο σκοπό, διότι, όπως καταλαβαίνετε, όταν ένα κράτος, ένας λαός μάθει οτι ο αρχηγός του σκοτώθηκε, κάποια επίπτωση θα έχει στο ηθικό του. Δεν είναι έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτή την είδηση την ψευδή στο ραδιοφωνικο σταθμό της Κύπρο ποιός την έδωσε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω, κύριε Πρόεδρε, γιατί όλα αυτά τα μηνύματα, που μετέδιδαν άλλοι τα έφτιαχναν και απ'ευθείας. Να σας πληροφορήσω. Υπήρχε αξιωματικός υπεύθυνος στο ΡΙΚ ο οποίος ήταν γι'αυτή τη δουλειά

5/1ζ Α.Μ. 18-9-86 26

λειά. Ρωτήστε τον , θα τον βρείτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ενας των διαβιβάσεων ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι το ονομά του.Ένας αντισυνταγμάρχης των διαβιβάσεων ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ξέρετε γιατί σας ρωτώ;

Διότι ο κύριος Γεωργίτσης στην καταθεσή του λέει: "την εντολή στον Εθνικό σταθμό της Κύπρου να ανακοινώσει την ψευδή είδηση οτι ο Μακάριος ήταν νεκρός ποιός την έδωσε;"-ερωτάται - και απαντά "πρέπει να την έχει δώσει ή ο κύριος Γιανακόδημος ή ο κυριος Κοντώσης διότι εγώ δεν ήμουν στο ΓΕΕΦ ήμουν στην ΕΛΔΥΚ.Εγώ πήγα στις 4.30 ώρα στο ΓΕΕΦ , το απόγευμα δηλαδή ".

ΜΑΡΤΥΣ: ~~Μάλιστα.~~ Γ̊οο

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είναι αληθές αυτό, οτι ήλθε στις 4.30 ο κύριος Γεωργίτσης στο ΓΕΕΦ ή ήταν απο το πρωϊ εκεί.

(Ζ)

(ζ)
1/Ζ Λ.Β. 18.9.86

27

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν μπορώ κατηγορηματικά να το διαψεύσω, αλλά πιστεύω ότι κάνει λάθος στο σημείο αυτό, διότι πρέπει να ήλθε μετά τις 10.00΄. περίπου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ευχαριστώ, κύριε μάρτυς.

Ο κύριος Ζακολίκος έχει το λόγο.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Κύριε μάρτυς, πείτε μου το εξής: Αναφέρατε ότι η εντολή από τον Ιωαννίδη να γίνει το πραξικόπημα κατά Μακαρίου, παρά τις αντιρρήσεις που μεταφέρατε εσείς, σας δόθηκε με τις λέξεις: "Η Κυβέρνηση της Ελλάδος και οι Ένοπλες Δυνάμεις, αποφάσισαν να γίνει".

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Σας ερωτώ : Γιατί ο κ.Ιωαννίδης σας έβαλε και τη φράση "και οι ένοπλες δυνάμεις"; Εάν δεν την έβαζε δεν θα πειθαρχούσατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Πώς;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Σας είπε: "Εντέλεσθε, κύριε Κοντώση, να διαβιβάσετε ότι το πραξικόπημα θα γίνει με εντολή της ελληνικής κυβερνήσεως και των Ενόπλων Δυνάμεων". Σας ρωτώ: Γιατί έβαλε τη φράση "και οι Ένοπλες Δυνάμεις"; Εάν δεν την έβαζε, εσείς σαν πιστός στρατιώτης δεν θα υπακούατε στις εντολές της κυβερνήσεως; Ποιό σας έπεισε από τα

2/Ζ Λ.β. 18.9.86

28

δύο; Ποιά εντολή ήταν βαρύτερη; Της τότε Κυβέρνησης, ή των Ενόπλων Δυνάμεων;

ΜΑΡΤΥΣ. Των Ενόπλων Δυνάμεων ασφαλώς. Διότι εκείνη τη στιγμή, όταν βγαίνει από το γραφείο του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων, παρισταμένου και του Αρχηγού κάπως πιό πίσω , λέγοντας αυτά τα πράγματα, για μένα δεν υπάρχει πια αμφιβολία επί του θέματος. 'Αλλωστε, αυτά δεν τα είπε για μένα, γιατί δεν θα έκανα εγώ αυτή τη δουλειά. Αυτές οι λέξεις και οι φράσεις μου ελέχθησαν για να τις μεταφέρω.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Κύριε Κοντώση, πιστεύετε, δηλαδή, ότι οι 'Ενοπλες Δυνάμεις είναι φορείς κάποιας ιδιαίτερης νομιμότητας ; Μπορεί να διατάσσουν μόνες τους χωρίς την εντολή της όποιας κυβέρνησης;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι, δε νομίζω. Νομίζω όμως ότι για να αποφασίσουν οι 'Ενοπλες Δυνάμεις να κάνουν κάτι, θα είχαν και την έγκριση ή την εντολή της τότε κυβερνήσεως .

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Και εσείς πειθαρχήσατε στην εντολή που σας έδωσαν ιεραρχικά.

ΜΑΡΤΥΣ. Μα, εγώ δεν μπορούσα να πάω στην κυβέρνηση και να την ρωτήσω. Ούτε μπορούσε η κυβέρνηση να με καλέσει και να μου δώσει εντολή. 'Ημουν ένας απλός αξιωματικός.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Αυτό λέω. Πειθαρχήσατε στην εντολή που σας έδωσε

3/Ζ Λ.Β. 19.8.86

29

η φυσική σας ηγεσία, ο Μπονάνος και ο Ιωαννίδης. 'Ετσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Για να μεταφέρω...

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Μας δώσατε την εντύπωση εδώ, κύριε μάρτυς, ότι είστε ένας πειθαρχικός στρατιώτης, ο οποίος υπακούει στην ιεραρχία. 'Ετσι δεν μας είπατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Πάντα ήμουν.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Για την υπακοή στην ιεραρχία, το δέχομαι. 'Οταν εσείς όμως καταργείτε την ιεραρχία, τί εξήγηση δίνετε;

ΜΑΡΤΥΣ. Πότε την κατήργησα την ιεραρχία;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Εμφανισθήκατε εδώ και μας είπατε ότι την εντολή για να έλθετε στην Αθήνα για να διαβιβάσετε στον Ιωαννίδη και στον Μπονάνο τις απόψεις για την κατάσταση στην Κύπρο, και ότι δεν πρέπει να γίνει το πραξικόπημα, όχι για κανέναν άλλο λόγο, αλλά γιατί δεν υπήρχε η συγκεκριμένη συγκυρία, σας την έδωσε ο κ.Γεωργίτσης και ο κ.Κομπόκης. Πού ήταν ο στρατηγός Ντενίσης, κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ. Με την προσθήκη ότι είναι εντολή του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων και του ταξιάρχου Ιωαννίδη.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Δηλαδή, εκείνοι κατήργησαν την ιεραρχία και παρέκαμψαν το φυσικό ηγέτη τους που ήταν ο Ντενίσης και έπαιρναν εντολές από τον Ιωαννίδη, που ήταν ταξίαρχος;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Δεν κατάλαβε νομίζω την ερώτηση σας.

4/Ζ Λ.Β. 19.8.86 30

ΜΑΡΤΥΣ. Την κατάλαβα. Με είχατε ξαναρωτήσει.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Εσείς δεχθήκατε ότι κάποιοι ενδιάμεσοι από την ιεραρχία σας μετέφεραν εντολές της ηγεσίας, του Μπονάνου και κάποιου ταξιάρχου Ιωαννίδη, καταργώντας τον Ντενίση και σας είπαν: "Θα πάτε και θα πείτε αυτά". Και σας εδέσμευσαν να μην τα ανακοινώσετε πουθενά. Σας ερωτώ: Πού είναι ο σεβασμός ως προς την ιεραρχία σας;

ΜΑΡΤΥΣ. Φεύγοντας από την Κύπρο, όπως ανέφερα και προχθές, το φύλλο πορείας μου έφερε υπογραφή "Στρατηγός Ντενίσης". Τότε, είχα μία αμφιβολία, αν το ήξερε ο στρατηγός Ντενίσης, ή όχι. Και ανέφερα, θυμάμαι, συγκεκριμένα ότι μετά κατάλαβα πλέον ότι δεν πρέπει να ήξερε ο στρατηγός Ντενίσης.

(Θ)

(Ζ)
1/1 Θ Μ. Α. 18.9.86
--------------------------------- 31

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Και αν είπαν οι υφιστάμενοι του Ντενίση ότι πρέπει να πάει ο Κοντόσης στην Αθήνα, γιατί υπάρχουν οικογενειακοί λόγοι, πού να ξέρει ο στρατηγός, γιατί πηγαίνατε εσείς στην Αθήνα;

ΜΑΡΤΥΣ. Αν εξηπάτησαν τον αρχηγό, δεν νομίζω ότι φταίω εγώ για το θέμα αυτό.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Η ιεραρχία η δική σας στην Κύπρο ήταν Ντενίσης, Γεωργίτσης , Διευθυντής Α2 και μετά εσείς; Ποιός ήταν διευθυντής του Α2;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν Ο συνταγματάρχης Μπούρλος.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Όταν γυρίσατε με τις εντολές αυτές , διάγγελμα, ονόματα υποψηφίων Προέδρων και ο,τιδήποτε άλλο , δηλαδή την υλοποίηση τ ου πραξικοπήματος , ενημερώσατε τον διευθυντή του Α2 , τον διευθυντή σας;

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι δεν τον ενημέρωσα.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ. Γιατί αυτή την εντολή είχα πάρει.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Από ποιόν;

ΜΑΡΤΥΣ . Απο τον ταξίαρχο Ιωαννίδη.

2/1 Θ Μ. Α. 18.9.86 32

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Πιστεύετε κύριε μάρτυς, που είσθε επαγγελματίας, ότι έτσι διοικούνται οι στρατοί; Δηλαδή αυτός ο στρατός θα απέκρουε την τουρκική εισβολή; Ο στρατός που ενδιάμεσα σπάει την ιεραρχία και δίνει σε κάποιον εντολή και αυτός ο κάποιος έρχεται σε επαφή με ένα ταξίαρχο που είναι 40ος στην ιεραρχία και παίρνει άλλες εντολές και τις δίνει κάπου αλλού; Έτσι θα διοικούσατε στο στρατό στην Κύπρο; Αυτή ήταν η κατάσταση που επικρατούσε;

ΜΑΡΤΥΣ. Τί να σας απαντήσω; Έτσι που μου το θέτετε δεν μπορώ να απαντήσω. Πάντως, ο στρατός στην Κύπρο ήταν αξιόμαχος και καλός στρατός.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Αξιόμαχος ήταν, αλλά το ζήτημα ήταν, αν λειτουργούσε η ιεραρχία στην Κύπρο, γιατί εκεί έγινε το θαλάσσωμα.

Πείτε μου: Ποιός ήταν ο ρόλος του Σκλαβενίτη, όταν κατέβηκε; Τί πρωτοβουλίες πήρε; Στο 2ο γραφείο δεν ήταν και αυτός;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν. Και εκεί ερχόταν.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Τί ήταν αυτός;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω, με τί εντολή τον είχαν στείλει εδώ από την ...

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ Σας ήλθε ένας αξιωματικός τη νύκτα του πραξικοπήματος. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, με μια πτήση που ....

3/1 Θ Μ.Α. 18.9.86

33

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ . Με μια πτήση. Αυτός ο αξιωματικός δεν έπρεπε οργανικά να ενταχθεί κάπου; Κάποια δουλειά να κάνει; 'Ερχεται ο α' αξιωματικός και μπαίνει στην α'θέση του τάδε κλάδου σας. Ποιά ήταν η θέση του Σκαβενίτη; Τί έκανε; Μόλις ήλθε, σε ποιόν παρουσιάστηκε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω, σε ποιόν παρουσιάστηκε. Νομίζω ότι είχε πάρει μια ειδική εντολή απ'την Αθήνα.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Να κάνει τι;

ΜΑΡΤΥΣ. Επειδή είχε χρηματίσει υπασπιστής του Γρίβα κάποια εποχή, ίσως να είχε ορισμένες διασυνδέσεις με την ΕΟΚΑ Β' -δεν ξέρω- να ήθελαν να τους συγκρατήσει. Κάτι τέτοιο νομίζω .

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ.'Ολα αυτά τα δέχομαι. Σας λέω: Πού ήταν τοποθετημένος αυτός ο άνθρωπος ιεραρχικά; 'Ηταν διευθυντής του 3ου επιτελικού, του 2ου, του 1ου;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν το ξέρω. Αυτό μπορείτε να το δείτε από τα χαρτιά που υπάρχουν .

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Εγώ ρωτάω εσάς.

ΜΑΡΤΥΣ . Εγώ δεν ξέρω.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Δεν ξέρετε.

ΜΑΡΤΥΣ. 'Εφερε ένα φύλλο πορείας . Κάπου πήγε και παρουσιάστηκε. Συνήθως παρουσιάζονται στο 1ο Επιτελικό Γραφείο και από εκεί τους

34

αναθέτουν κάποια εργασία.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ . Να σας ρωτήσω κάτι άλλο: Πόσο καιρό είπατε ότι είχατε στην Κύπρο πριν απο το πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ. Πήγα τον Οκτώβριο.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Του 1973;

ΜΑΡΤΥΣ. Του 1973, μάλιστα. 'Ημουν σ'ένα τμήμα, βοηθός τμηματάρχου από τον οποίο και έπρεπε να ενημερωθώ, ούτως ώστε όταν θα μετετίθετο αυτός, μετά από 1 ή 2 χρόνια -δεν ξέρω, πόσο θα καθόταν- να αναλάβαινα εγώ το τμήμα.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Οκτώ μήνες ενημερωνόσασταν μέχρι το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Ποιόν τομέα είχατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Το 1ο τμήμα το οποίο ήταν ασφάλεια προσωπικού, υλικού και εγκαταστάσεων του στρατεύματος.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Γνωρίζετε, ποιός είχε την πρωτοβουλία να δοθεί ένα διάγγελμα την ημέρα της τουρκικής εισβολής και ποιός το έδωσε στο ΡΙΚ ; Ποιός το έφτιαξε;

ΜΑΡΤΥΣ. Το διάγγελμα εγώ το έγραψα.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. 'Οχι, δεν μιλάω για το πραξικόπημα. Μιλάω για την ημέρα της τουρκικής εισβολής. Το ΡΙΚ μετέδωσε κάποιο μήνυμα.

5/1 Θ. Μ. Α. 18.9.86
------------------------------- 35

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν ξέρω τίποτε επί του θέματος αυτού.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ήσασταν υπεύθυνος για το προσωπικό για την ασφαλεια καιγια τις πληροφορίες και δεν ξέρετε ότι κάποιο διάγγελμα...

ΜΑΡΤΥΣ. Εκείνη τη στιγμή εμείς πνιγόμασταν στην κυριολεξία. Ο εχθρός ερχόταν . Δε μπορούσαμε να ασχοληθούμε ούτε με ΡΙΚ, ούτε με τίποτε. Είχαμε άλλες...

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Μα, με συγχωρείτε. Το Α2 κάνει τον ψυχολογικό πόλεμο, την προετοιμασία κ.λπ. Έφευγε ένα μήνυμα, που θα έβγαινε στον αέρα και θα καλούσε κάποιους στον υπέρ πάντων αγώνα και εσείς το αγνοούσατε;

(δ)

1/δ I.B. 18.9.86 36

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ προσωπικά δεν το ξέρω αυτό.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Με τι ασχολιόσασταν τότε; Με το προγεφύρωμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Όταν άρχισε ο πόλεμος με τους Τούρκους ασχοληθήκαμε με τους Τούρκους.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Και δεν ελέγχατε την εσωτερική κατάσταση;

ΜΑΡΤΥΣ: Προσωπικά εγώ, όχι.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Μα δεν ήταν άλλος υπεύθυνος του Α2 για τους Τούρκους;

ΜΑΡΤΥΣ: Όλο το Α2 εργαζόταν στο τομέα αυτό. Διότι αυτή είναι σε περίπτωση πολέμου και η αποστολή του Α2, να συλλέγει πληροφορίες για τον εχθρό για να βοηθάει τα μάχιμα τμήματα, θέσεις, όπλα.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Εδώ πριν από σας ήλθε ο συνάδελφός σας, κύριος Λούκουτος, ο οποίος είπε ότι αυτός είχε τον τομέα των τουρκοκυπριακών θεμάτων.

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Λούκουτος δεν ήταν στην Κύπρο.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Με αυτόν είχατε συνεργασία;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ προσωπικά καμία, ποτέ.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Ό,τι ήθελε το Β' γραφείο του ΓΕΕΦ έστελνε σήματα και έγραφα στο Β Επιτελικό γραφείο του ΓΕΣ και του Αρχηγείου των Ενόπλων δυνάμεων;

2/δ Ι.Β. 18.9.86

37

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό σας ανέφερα πιο μπροστά και θα πρέπει να υπάρχουν όλα.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Τα σήματα που είχατε εσείς κάτω στο γραφείο σας, υπάρχουν ή τα έχετε καταστρέψει;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα πρέπει να υπάρχουν όλα στο αρχείο, αλλά θά πρέπει να υπάρχουν εδώ στο ΓΕΣ και στο ΓΕΕΘΑ.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Με αυτό το στρατό που είχαμε στην Κύπρο μετά το πραξικόπημα, ήταν δυνατό να αντιμετωπίσουμε την τουρκική εισβολή;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι ήταν δυνατό, εφόσον βοηθούσε η Ελλάδα. Διότι η αποστολή που είχε η Εθνοφρουρά ήταν περιορισμένης διαρκείας, να αμυνθεί για να δώσει χρόνο στην Ελλάδα να στείλει την βοήθεια. Η Ελλάδα δεν έστειλε βοήθεια και ήταν καταδικασμένο το αποτέλεσμα, αυτό το οποίο έγινε, να γίνει. Δεν μπορούσε να γίνει διαφορετικά.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Αυτό προέβλεπαν τα σχέδια ΣΑΚ1 και ΣΑΚ2; Βοήθεια της Ελλάδας;

ΜΑΡΤΥΣ; Μάλιστα.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πάντοτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Πάντοτε.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Τίποτα άλλο, κύριε Πρόεδρε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Σε ποιά φάση του σχεδίου;

3/δ I.B. 18.9.86 38

ΜΑΡΤΥΣ: Σε πρώτη φάση η Εθνοφρουρά...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κύριο Κουτσογιάννη να λάβει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, αν μου επιτρέπετε, ερώτησα, σε ποιά φάση του σχεδίου προεβλέπετο η βοήθεια από την Ελλάδα;

ΜΑΡΤΥΣ: Το ταχύτερο δυνατό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς θα σας κάνω τρείς ερωτήσεις: Η πρώτη αφορά το πραξικόπημα της "πυτζάμας" και γίνεται με βάση αυτά που είπατε εσείς. Είπατε ότι δεν υπήρξε πραξικόπημα "πυτζάμας" και κίνηση τέτοια. Τον κύριο Λάμπρο Σταθόπουλο τον γνωρίζετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μιλάω για τον στρατηγό.

ΜΑΡΤΥΣ: Ονομαστικά ναί, προσωπικά δεν τον γνωρίζω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ξέρετε ποιός είναι, πάντως.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Θα σας θυμίσω ότι αυτός κατά την διάρκεια του πραξικοπήματος στις 15 Ιουλίου του 1974 ήταν αρχηγός της ΚΥΠ. Και αργότερα, το 1976-1977, ήταν διοικητής στρατιάς. Πρέπει να σας πώ ότι σε μία συγκέντρωση αξιωματικών, διοικητών και βασικών επιτελών που έγινε στην Βερόνια Σερρών εκείνη την περίοδο 1976-1977 μετά το πραξικόπημα της "πυτζάμας" μας είπε εμπιστευτικά το εξής,

4/δ I.B. 18.9.86 39

ότι οι αξιωματικοί οι οποίοι ήταν μυημένοι στο πραξικόπημα της "πυτζάμας" και ετοιμαζόταν για κάποιο πραξικόπημα, αυτό που λέμε "πυτζάμας" ήταν περίπου χίλιοι. Υποδιοικητής της στρατιάς, ο έμπιστος και εγκάθετος του Ιωαννίδη, δηλαδή, ο χουντικός αξιωματικός και όχι βέβαια κάποιος νομιμόφρων, αυτός το είπε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ερώτηση κάντε, κύριε συναδελφε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Να καταλήξω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ όλους τους συναδέλφους να περιορίζονται στην ερώτηση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Ο μάρτυς πρέπει να καταλάβει την ερώτηση περίπου για να πάρω την απάντηση που θέλω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Καταλαβαίνει την ερώτηση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Και μας είπε ότι περιοριστήκαμε να πιάσουμε τριανταπέντε και να τους αποτάξουμε, δηλαδή μας λέγει τους πρωταγωνιστές. Με βάση ότι αυτό το οποίο είπε σε συγκέντρωση αξιωματικών, πρέπει εγώ να βγάλω το συμπέρασμα ότι εσείς είσαστε ένας απο τους35 και επομένως από τους πρωταγωνιστές. Υπάρχει επομένως αντίφαση μεταξύ αυτού που δηλώνετε εσεις εδώ και αυτού που είπε ο τότε διοικητής της στρατιάς .Τι έχετε να πείτε;

(ΒΑ)

δ 1/ΒΑ (ΧΜ) 18.9.1986

40

ΜΑΡΤΥΣ: Προ ημερών διάβασα σε μία εφημερίδα και συγκεκριμένα στο ΠΟΝΤΙΚΙ-και το έχω κρατήσει γιατί με αφορούσε κατά έμμεσο τρόπο βέβαια-ότι ο τότε επίτροπος του διαρκούς στρατοδικείου Αθηνών κύριος Ζούβελος, είπε ότι η υπόθεση ΠΙΤΖΑΜΑ ήταν σκευωρία της ΚΥΠ. Και δεν είδα μετά να αντιδράσει κανένας, εφ όσον υπάρχει μία δικαστική απόφαση γι' αυτή την υπόθεση της ΠΙΤΖΑΜΑΣ, και να πιάσουν τον κύριο Ζούβελο και να του πούν.Διότι ο κύριος Ζούβελος δεν ήταν αναρμόδιος.Ήταν επίτροπος του διαρκούς στρατοδικείου που δίκασε εμάς τότε.Και πώς βγαίνει στην εφημερίδα και λέει αυτά τα πράγματα ο κύριος Ζούβελος,ότι ήταν σκευωρία της ΚΥΠ;Μήπως ξέρει τίποτα;

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Αυτή είναι η απάντησή σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

Και ο στρατηγός Μπονάνος-πάλι διάβασα σε μία εφημερίδα-προ ημερών είχε δώσει μία συνέντευξη ——— και.είπε ότι η ΠΙΤΖΑΜΑ ήταν ένα άνευ σημασίας γεγονός, στο οποίο δώσαμε μεγάλη σημασία.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Ήταν όμως γεγονός!

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Ήταν όμως γεγονός!

ΜΑΡΤΥΣ: Ανευ σημασίας.

2/ΒΑ (ΧΜ) 18.9.1986

41

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ, Καλώς. Αυτό το άνευ σημασίας...

ΜΑΡΤΥΣ: Σας αναφέρω τι διάβασα στις εφημερίδες πρόσφατα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Εμείς, κύριε μάρτυς, θέλουμε τη γνώμη σας και όχι τι λένε οι εφημερίδες. Εν πάση περιπτώσει, δώσατε μία απάντηση.

Δεύτερη ερώτηση: Η Κύπρος, κατά την άποψή σας, είναι Ελληνικό, εθνικό έδαφος;

ΜΑΡΤΥΣ: Πιστεύω ναι.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Θα ήθελα να σας ρωτήσω με βάση αυτό, τι κάνατε για να προστατεύσετε αυτό το έδαφος; Δηλαδή προκαλέσατε την απόβαση των Τούρκων έσεις οι πρωταγωνιστές και έμπιστοι του Ιωαννίδη της τότε Κυβέρνησης κ.λ.π. Τι κάνατε; Το ρωτάω αυτό, γιατί υπάρχουν αδιάσειστα στοιχεία ότι υπήρχαν πολλοί αξιωματικοί που εγκατέλειψαν τη θέση τους, έγιναν κλοπές, διαλύθηκαν μονάδες, βρέθηκαν εντελώς απροετοίμαστες οι μονάδες, δολοφονίες Κυπρίων, και πολλά άλλα πράγματα, τα οποία σημαίνουν ότι εσείς που ήσασταν επικεφαλής, δεν κάνατε το καθήκον σας. Σύμφωνα με αυτά που μάθαμε στη Σχολή Ευελπίδων, κύριε Κοντώση, και εσείς και εγώ, θα έπρεπε, κατά τη δική μου άποψη, όλοι οι αξιωματικοί, μόλις πήραν τις πρώτες πληροφορίες, άλλωστε υπήρχε

3/ΒΑ (ΧΜ) 18.9.1986 4/2

η εκτίμηση ότι θα γίνει απόβαση Τουρκική. να πάρουν τα όπλα, να μαζευτούν με τις μονάδες τους, με τον κόσμο όλο, για να αντιμετωπίσουν τους Τούρκους. Έγινε αυτό; Διότι τελικά όλοι, ως και ο Γεωργίτσης ακόμη, είπαν ότι δεν έγινε απόβαση των Τούρκων, αλλά αποβίβαση. Επομένως, εσείς λέτε ότι κάνατε το καθήκον σας ή μήπως δεν το κάνατε και γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ: Κάναμε το καθήκον μας, αλλά, όπως σας είπα και πιο πριν, επροδόθημεν. Διότι δεν μπορεί να πέφτουν αλεξιπτωτιστές και από την Ελλάδα, από το ΑΕΔ, να μας λένε ότι οι Τούρκοι κάνουν άσκηση και μην πυροβολείτε γιατί θα καταστρέψετε την Ελλάδα! Υπήρχε κάποια συμπαιγνία, δεν ξέρω μεταξύ ποίων και τι, για να φθάσουμε κεί που φθάσαμε.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Θα κάνω μία διευκρινιστική ερώτηση. Δηλαδή, κατά τη δική σας άποψη, η στρατιωτική και πολιτική ηγεσία των Αθηνών, αυτό το έκανε ηθελημένα; Δηλαδή, όχι γιατί δεν κατάλαβε, αλλά γιατί υπήρχε συμπαιγνία να αφήσουν τους Τούρκους να αποβιβαστούν. Αυτό λέτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω αν ήταν να αφήσουν τους Τούρκους, ή να μη τους αφήσουν, εγώ ξέρω τότε τι γινόταν εκεί. Και θυμάμαι το Γεωργίτση με το τηλέφωνο στο χέρι και να του λένε μην καταστρέψεις την Ελλάδα. Τι θα πεί να μην καταστρέφεις την Ελλάδα;

4/ΒΑ (ΧΜ) 18.9.1986 4/3

Ο εχθρός θα βγαίνει εκεί και εμείς δεν θα καταστρέφουμε την Ελλάδα; Δεν τα καταλαβαίνω αυτά τα πράγματα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Κάθε στρατιωτικός όταν βάλλεται από επιτιθέμενο, απαντάει αμέσως. Δηλαδή αμύνεται. Αυτό, ούτε σεις το κάνατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό και έγινε.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Έγινε με καθυστέρηση τριών ωρών, όταν είχε γίνει το προγεφύρωμα. Δεν θέλω τίποτε άλλο μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης) Παρακαλώ τον κύριο Παναγιωτόπουλο να λάβει το λόγο.

Θα μου επιτρέψετε, όμως κύριε Παναγιωτόπουλε, να ρωτήσω κάτι.

Κύριε μάρτυς, είπατε για κάποια συμπαιγνία.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Θα ήθελα να ξεκαθαρίσετε, κατά την αντίληψή σας, ανάμεσα σε ποιούς.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να ξέρω. Είπα και πιο μπροστά, κύριε Πρόεδρε, ότι αισθάνομαι τον εαυτό μου προδομένο, όπως τον αισθάνονται και οι Κύπριοι. Με το δίκιο τους έχουν αυτό το παράπονο από την Ελλάδα, όπως το είχαν και όλοι οι αξιωματικοί, ότι εγκατελείφθη η Κύπρος. Δεν ξέρω για ποιές σκοπιμότητες ή για ποιούς λόγους. Η Κύπρος εγκατελείφθη.

(Δ)

(ΒΑ)
1/1 Δ Κ.Β. 18.9.1986 44

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι, αλλά υπήρχαν ορισμένα πρόσωπα και ορισμένοι αξιωματούχοι, οι οποίοι έπαιξαν ένα ρόλο σ'αυτήν την υπόθεση της εγκατάλειψης. Και είπατε προηγουμένως σε ερώτησή μου, ότι προδόθηκε η Κύπρος από τη χούντα, από την Κυβέρνηση των Αθηνών, από την Κυβέρνηση δηλαδή της χούντας.

Πέστε μου, λοιπόν, πώς αντιλαμβάνεσθε τη συμπαιγνία ; Συμπαιγνία ανάμεσα σε ποιούς ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ, κύριε Πρόεδρε, να ξέρω πρόσωπα και πράγματα. Θυμάμαι ένα περιστατικό στην αίθουσα επιχειρήσεων, σε ένα υπόγειο που είχε το ΓΕΕΦ, που ήταν και έδρα της Κυβερνήσεως. Επικοινωνία τηλεφωνική μεταξύ Σαμψών και Γκιζίκη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Έδρα της Κυβέρνησης του Σαμψών;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είχατε και υπόγειο καταφύγιο για την Κυβέρνηση του Σαμψών !

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Για να μην χάσουν τον Σαμψών !

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το είχαν οι Εγγλέζοι από παλιά και χρησιμοποιήθηκε για λίγες μέρες, για 2-3 μέρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όταν ορκίστηκε η Κυβέρνηση

2/1 Δ Κ.Β. 18.9.1986 45

Σαμψών.

ΜΑΡΤΥΣ: Τηλεφωνική επικοινωνία μεταξύ Σαμψών και Γκιζίκη και ο Σαμψών να ικετεύει κατά κάποιο τρόπο τον Γκιζίκη να στείλει βοήθεια και να αναφέρει - θυμάμαι τα λόγια του - ότι ο Γεώργιος Παπανδρέου είχε στείλει βοήθεια και δεν μπορείτε σεις να αρνηθεί-τε τη βοήθεια αυτή στην Κύπρο.

Και αφού ελέχθησαν πολλά - δεν μπορώ να το θυμηθώ τώρα - λέει ο Γκιζίκης από το τηλέφωνο, ότι αυτή τη στιγμή ελληνικά αεροπλάνα πετάνε προς την Κύπρο. Τι να σας πω ; Ότι όλοι έκλαι-γαν εκεί, κύριε Πρόεδρε ; Τι να πω ; Ελληνικά αεροπλάνα δεν έφθα-σαν στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν ήλθαν.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν η κρίσιμη στιγμή. Ήταν 21 ή 22 του μηνός. Αν εκεί-νη τη στιγμή πράγματι ερχόντουσαν τα ελληνικά αεροπλάνα, θα ήταν διαφορετικό το αποτέλεσμα. Να είσθε βέβαιος γι'αυτό. Μην έχετε καμμία απολύτως αμφιβολία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Καλά, αλλά δεν μου απαντήσατε στο ερώτημά μου. Συμπαιγνία ανάμεσα σε ποιούς ; Δηλαδή ο Ιωαννίδης, η χούντα, ο Γκιζίκης αν θέλετε, με ποιόν συνέπαιξαν; Ήταν μήπως

καμμία ξένη δύναμη; Τι θέλετε να πείτε με το "συμπαιγνία";

ΜΑΡΤΥΣ;: Δεν μπορώ να ξέρω, κύριε Πρόεδρε, διότι αυτά έγιναν εδώ, στην Αθήνα. Εγώ εννοώ ότι έγινε κάποια προδοσία. Η προδοσία αυτή θα έπρεπε να έγινε από εκείνους που έκαναν τους αρχηγούς των Ενόπλων Δυνάμεων και από την Κυβέρνηση. Αυτό είπα, κ.Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Εντάξει, ευχαριστώ.

Ο κύριος Παναγιωτόπουλος έχει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κατ'αρχήν, δεν έγινε προδοσία με το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου; Πέστε μου, για να δούμε τι εννοείτε σεις προδοσία.

Κατ'αρχήν , όταν έγινε το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, σε ένα άνθρωπο με στοιχειώδες μυαλό, δεν εδημιουργείτο η εντύπωση ότι μπορούσε να προκαλέσει επίθεση των Τούρκων; Δηλαδή, δίνατε το πρόσχημα στους Τούρκους να επιτεθούν. Πέρασε αυτό από το μυαλό σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Να σας αναφέρω επ'αυτού.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: 'Οχι, να μου απαντήσετε με μία λέξη. Πέρασε από το μυαλό σας ότι μπορούσε να γίνει η επίθεση των Τούρκων, αφού σεις ανατρέπετε την νόμιμη Κυβέρνηση της Κύπρου;

4/1 Δ Κ.Β. 18.9.1986

47

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, πέρασε από το μυαλό μου , αλλά είχε περάσει από το μυαλό μου και πριν το ίδιο πράγμα πάλι,με άλλο σκηνικό βέβαια. Διότι στις 20 του μηνός επρόκειτο να αποστρατευτεί το μείζον μέρος της Εθνικής Φρουράς, να μείνει το 1/3 ή το 1/4. Δεν ξέρω τι απόφαση είχε παρθεί τότε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Να απομακρυνθεί, ή να αποστρατευτεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Να αποστρατευτεί.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ναι, ήταν απόφαση του Μακαρίου τότε.

ΜΑΡΤΥΣ: Να φύγουν όλοι οι Έλληνες Αξιωματικοί από κάτω.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Όχι να φύγουν , να αντικατασταθούν.

ΜΑΡΤΥΣ: Να φύγουν οι Έλληνες Αξιωματικοί.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Καλά, να φύγουν.

ΜΑΡΤΥΣ: Να αποστρατευτεί το μείζον μέρος της Εθνικής Φρουράς και δεν θυμάμαι τι άλλη απόφαση υπήρχε. Αν αυτό εγένετο, πάλι στο ίδιο αποτέλεσμα θα φθάναμε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ: Οι Τούρκοι ετοιμαζόντουσαν χρόνια. Δεν νομίζω να υπάρχει άνθρωπος που να πιστεύει , ότι οι Τούρκοι ετοίμασαν μία τέτοια επιχείρηση μέσα σε πέντε μέρες. Αυτό ήταν αδύνατον.

5/1 Δ Κ.Β. 18.9.1986

---------------------------- 4/8

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Θέλετε να πείτε ότι χωρίς πρόσχημα θα μπορούσαν να επιτεθούν; Εδώ έγινε προδοσία κατά του Μακαρίου. Ήταν ο νόμιμος Κυβερνήτης.

ΜΑΡΤΥΣ: Προσχήματα δημιουργούνται.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ένα λεπτό. Μήπως, όταν μας λέτε ότι πρόδωσε η ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων που δεν έστειλε αεροπλάνα στην Κύπρο, θέλετε να βρείτε κάλυψη για το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου ;

(ΠΑ)

(Δ) 1/1 Ρ.Π. (Κ.Ο.) 18.9.86
------------------------------------- 4/9

Είσαστε ταγματάρχης. Ξέρετε αν η Ελληνική Αεροπορία μπορεί αποτελεσματικά πάνω από την Κύπρο να αντιμετωπίσει την Τουρκική αεροπορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Ξέρω ότι μπορεί να έρθει να παραμείνει επί τι χρονικό διάστημα, να βουλιάξει τα καράβια που ήταν εκεί συγκεντρωμένα, να κτυπήσει το στρατό που είχαμε κλείσει σε μία ζώνη ενός χιλιομέτρου και ήταν όχι στόχος αλλά κάτι παραπάνω, να καταστρέψει τα άρματα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Και η Τουρκική Αεροπορία θα καθόταν; Μου δίνετε την εντύπωση με την πατριωτική έξαρση για την Ελλάδα, ότι προσπαθείτε να καλύψετε την πραγματική προδοσία που έγινε με το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου. Διότι εκεί ήταν η προδοσία και από εκεί ξεκινάει η καταστροφή της Κύπρου. Αλλά εμείς μας λέτε ότι εγώ ήμουν πατριώτης, έτρωγα με τον Μακάριο, αλλά στη συνέχεια η Ελλάδα θα μπορούσε να σώσει την Κύπρο. Αυτό το άλλοθι πάτε να δημιουργήσετε όταν είστε αναμφισβήτητος. Εδώ δεν μπορέσατε να μας δώσετε στοιχειώδεις απαντήσεις για το στρατό και το πεζικό που υπηρετούσατε και μας λέτε για την Αεροπορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω ότι μου υπεβλήθη σχετική ερώτηση

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κατά τη γνώμη σας λοιπόν η προδοσία είναι

ότι δεν εστάλη Αεροπορία όταν ξεκίνησε η τουρκική απόβαση.

ΜΑΡΤΥΣ: Και τα υποβρύχια.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Οι δυνάμεις της Κύπρου έκαναν ό,τι έπρεπε να κάνουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ναι και με το παραπάνω.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Αφού απαντήσατε προηγουμένως σε συναδέλφους ότι αργήσατε επι 3, 4 ώρες.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είπα 3, 4 ώρες. Είπα στην αρχή όταν ήρθαν τα αεροπλάνα γιατί όλη την νύκτα δεν κοιμόμαστε. 'Οταν είδαμε τα αεροπλάνα μας έλεγαν ότι κάνουν άσκηση και όταν επικοινωνήσαμε με το Αρχηγείο μας είπαν αυτά που σας είπα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κατά τη γνώμη σας, επομένως, οι στρατιωτικές δυνάμεις που ήσαν στην Κύπρο την ώρα της τουρκικής αποβάσεως, ενήργησαν ιδανικά.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θα μπορούσα να πω ιδανικά. 'Οταν γίνεται επιστράτευση υπό την προσβολή της Αεροπορίας βεβαίως δεν μπορούν να πάνε οι μονάδες στις θέσεις τους, γιατί επρόκειτο να πάει ένα τάγμα σε κάποιο χώρο και πήγαινε ένα σύνταγμα και αλλού δεν πήγαινε κανένας. Γιατί δεν μπορούσαν να πάνε με την προσβολή της Αεροπορίας.

3/1 Ρ.Π. (Κ.Ο.) 18.9.86

57

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Σχετικά με τον Πούλο , είπατε προηγουμένως ότι είχε γίνει μία κλοπή όπλωνστη μονάδα του.

ΜΑΡΤΥΣ: Σε μία μονάδα πυροβολικού και ήταν διοικητής πυροβολικού.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Μήπως ενθυμείσθε πότε έγινε αυτή η κλοπή;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Είχε γίνει στην Αμμόχωστό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Εσεις είχατεπάει τον Οκτώβριο του '73; Η κλοπή πάντως έγινε μεταξύ Οκτωβρίου '73 και Ιουνίου.

ΜΑΡΤΥΣ: Πριν από τα γεγονότα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Σας ανέθεσαν ανάκριση πάνω στο θέμα. Υποβάλατε πόρισμα;

ΜΑΡΤΥΣ: ~~Ναι.~~ Γ°, Γ°°

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Τί ευθύνες αποδίδατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν θυμάσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Θυμάμαι ότι απεδόθησαν ευθύνες ως προς τη φύλαξη του στρατοπέδου.

ΓΕΩΡΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Μήπως υπήρχαν και συγκεκριμένες υποψίες προς τα που διοχετεύθηκαν τα όπλα που εκλάπησαν;

4/1 Ρ.Π. (Κ,Ο.) 18.9.86

52

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κατά την ανάκριση που κάνατε δεν μπορέσατε να αποκτήσετε μία γνώμη προς τα πού πήγαν αυτά τα όπλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έκανα ανάκριση, έκανα μία εξέταση για να διαπιστώσω αν υπήρχαν τα μέτρα ασφαλείας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Ξαρχά να λάβει το λόγο με την ίδια παράκληση να είναι σύντομος.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Ναι, κύριε Πρόεδρε.

Όταν μετακινείται ένας αξιωματικός για υπηρεσία, μετακινείται με βάση κάποιες διαταγές. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Στο δικό σας φύλλο πορείας, αναγραφόταν αυτή η διαταγή;

(ΓΡ).

(ΠΑ) 1/1 ΓΡ ΦΚ 18.9.86

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι αν αναγραφόταν, αλλά ξέρω ότι βγήκε μια διαταγή η οποία έλεγε ότι εγκρίνεται το χορηγηθέν φύλο πορείας. Βγήκε αυθημερόν. Ίσως μαζί με την διαταγή να βγήκε το φύλο πορείας και να βγήκε και η διαταγή μετά.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Το σώμα της διαταγής. Γιατί απ'ό,τι ξέρω όταν μετακινηθεί, μετά υποβάλετε κάποιο υπόμνημα για να πάρετε τα οδοιπορικά. Εκεί πρέπει να την υποβάλετε διότι ο ταμίας δεν πληρώνει αλλοιώς, εάν δεν έχει και αντίγραφο της διαταγής. Αυτή η διαταγή που υποβάλατε έγραφε επάνω τί υπηρεσία θα εκτελούσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν νομίζω.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν έγραφε. Θυμάστε ποιός την υπέγραφε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κύριος Ντενίσης.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Ο κύριος Ντενίσης! Και κάτι άλλο επάνω σ'αυτό, για να κλείσω αυτό το θέμα. Ο κ. Γεωργίτσης τότε, στις 10 του μηνός ήταν διοικητής της 3ης ΑΤΑ, έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή υπηρεσιακή σχέση δεν είχατε μαζί;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Καμμία. Συνήθως όταν εκδίδεται μια διαταγή για να μετακινηθεί ένας αξιωματικός ο φυσιολογικός δρόμος ποιός είναι;

2/1 ΓΡ ΦΚ 18.9.86 54

Υπασπιστής του διοικητού και τα λοιπά, έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Αυτό λοιπόν εδώ δεν ετηρήθη και ούτε σας παρεξένεψε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν με παρεξένεψε γιατί μου είπαν ότι ήταν διαταγή του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Το Αρχηγείο διατάσσει συνήθως ένα διοικητή άσχετο με το Επιτελείο; Γιατί εσείς είσαστε στο Επιτελείο του ΓΕΕΦ. 'Ετσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Αυτός είναι σε άλλη μονάδα. Μπορούσε να έρθει ο Ζαρκάδας από την Αμμόχωστο, ή ο Γραβάνης από την Πάφο και να σας πεί, μούπε ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων να πάτε επάνω ;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ετσι έγινε, δεν μπορώ να σας πώ τίποτε άλλο.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Καλώς. Δύο άλλα πραγματάκια που πιστεύω λόγω των καθηκόντων που ασκήσατε τότε, πρέπει να τα ξέρετε.

'Εχει λεχθεί εδώ από άλλους μάρτυρες που ήρθαν, ότι τις μέρες της εισβολής είχε συλληφθεί ένας Τούρκος επίλαρχος από το ΓΕΕΦ και τον είχατε σεις στο Β' Γραφείο, αλλά δεν μπορούσατε να τον ανακρίνετε γιατί δεν είχατε Τουρκομαθείς. Σας λέει αυτό τίποτα;

3/1 ΓΡ ΦΚ 18.9.86

55

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχε σε ένα άλλο γραφείο ένας αξιωματικός Τούρκος ο οποίος συνελήφθη πράγματι , των τεθωρακισμένων ήταν, και δεν γνωρίζω τί έγινε. Νομίζω ότι αντηλλάγη με αιχμαλώτους.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Πριν ανταλλαγεί δεν τον ανακρίνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ προσωπικά, όχι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Ούτε ξέρετε ποιός τον ανέκρινε.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν ξέρω. Η κατάσταση δεν ήταν έτσι απλή όπως καθόμαστε τώρα και συζητάμε.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Όχι, καθόλου δεν ήταν απλή, το καταλαβαίνω. Αλλά αυτό ακριβώς το γεγονός επειδή δεν ήταν απλή, είναι από τα γεγονότα που δεν περνάνε έτσι. Πληροφορίες θέλετε ! πόλεμο κάνετε!

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, το λέω αυτό , δεν θέλω ούτε να περνάω τον εαυτό μου για χαζό ούτε τίποτα. Αλλά δεν μπορεί ένας αξιωματικός να λαμβάνει γνώση όλων όσων έχουν γίνει σε τέτοιες καταστάσεις.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, και γώ και αυτό το δέχομαι και γι'αυτό σας ρώτησα εαν το ξέρετε. Το ρωτώ επειδή είπατε, και το σημείωσα, όλοι εκείνες τις μέρες στο Β' Γραφείο ησχολείσθο με τους Τούρκους και τις πληροφορίες για τον εχθρό, ώστε να ενισχύετε τα φιλια τμήματα, όπως είπατε και το σημείωσα. Και θεωρούμε και λογικό, συνελήφθη αιχμάλωτος, το γραφείο πληροφοριών να τον ανακρίνει.

4/1 ΓΡ ΦΚ 18.9.86 56

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι ευρέθη κάποιος διερμηνέας και τον εξετάσανε. Αυτή η εντύπωση μου έχει μείνει , γι'αυτόν ειδικά τον αξιωματικό τον Τούρκο.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Εγώ θα σας πώ κάτι άλλο που έχει κατατεθεί.Κατέθεσε συνάδελφός σας αξιωματικός που ήταν στην ΚΥΠ, ότι εστείλαν αυτοί και τον εξετάσαν γιατί δεν μπορούσατε εσείς. Ξέρετε αν σας ενημερώσαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Προσωπικά εμένα, όχι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Το γραφείο σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω, όχι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν ξέρετε !

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να έγινε αυτό, διότι με το κλιμάκιο αυτό υπήρχε...

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Ναί, φυσιολογικά θα έπρεπε να σας ενημερώσουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, και αν όχι εμάς τον διοικητή, να λάβει ο διοικητής τουλάχιστον γνώση, για να εκμεταλλευθεί τις πληροφορίες.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Και κάτι άλλο ακόμη, για την ανταλλαγή των αιχμαλώτων. Η ανταλλαγή πότε έγινε; Έγινε την πρώτη μέρα, έγινε μετά την ανακωχή, πότε έγινε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα πρέπει να έγινε μετά την ανακωχή.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Μετά. 'Ηταν λοιπόν αποτέλεσμα της συμφωνίας της Γενεύης;

5/1 ΓΡ ΦΚ 18.9.86

5%

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω αυτό, δεν μπορώ να το ξέρω.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν το ξέρετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ.Μπαντουβά να λάβει το λόγο, με την ίδια πάντοτε παράκληση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είπατε ορισμένα πράγματα, με τα οποία εγώ συμφωνώ. Γιατί θα πρέπει να μάθουμε να διαχωρίζουμε πράξεις και ενέργειες των ιδίων ανθρώπων ή των ιδίων ομάδων ανθρώπων , μπορεί να είναι άλλες μεν θετικές, άλλες δε αρνητικές.

(Ν)

(2ΓΡ)

1/2 Ν.Μ. Ζ.Β. 18-9-86

58

Πράγματι και εγώ πιστεύω ότι οι Έλληνες αξιωματικοί στην Κύπρο στην φάση της εισβολής υπήρξαν άψογοι και πολέμησαν ηρωϊκά. Λίγες μέρες πιο μπροστά μειοδότησαν, ίσως εκτιμόντες εσφαλμένα μια κατάσταση ή ίσως ήσαν ευσυνείδητοι οπαδοί της δικτατορίας και είχαν τυφλωθεί απ'αυτό το πάθος. Ένα άλλο σημείο είναι αυτό που είπατε ότι οι Ελληνοκύπριοι επολέμησαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε Μπαντουβά, παρακαλώ κάνετε ερώτηση. Το τί επισημαίνετε είναι για μας και όχι για το μάρτυρα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Θα ήθελα, λοιπόν, κύριε μάρτυς, να επαναλάβετε πιο συγκεκριμένα αυτά που είπατε για ένα άλλο πολύ σοβαρό θέμα ότι δηλαδή στις συζητήσεις που έγιναν μεταξύ της ηγεσίας των Ελληνικών Δυνάμεων στην Κύπρο και της στρατιωτικής ή πολιτικής τότε ηγεσίας στην Αθήνα, ειπώθηκε στον Γεωργίστη και από ποιόν η φράση: "Προσέξτε μη πάρετε στο λαιμό σας την Ελλάδα". Προφανώς εννοούσαν ότι άν δείξουν σπουδή στην ανάπτυξη πολεμικών ενεργειών θα προκαλέσουν σύρραξη μεταξύ των δύο χωρών. Προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να συγκρατήσουν, να σας δέσουν τα χέρια με τη λέξη "αυτοσυγκράτηση" την κρίσιμη ώρα. Θα μπορούσατε κάλλιστα να εξουδετερώσετε θύλακες που είχαν δημιουργηθεί και οπωσδήποτε να μη καταληφθείτε εξ απίνης.

./..

2/2 Ν.Μ. Ζ.Β. 18-9-86 57

Η άλλη φράση που επίσης ειπώθηκε, όταν μιλούσατε από το καταφύγιο με τον Γκιζίκη ήταν ότι "έρχονται αεροπλάνα", ενώ εγνώριζε ότι δεν έρχονται. Και αυτό δεν ειπώθηκε από αφέλεια, αλλά προφανώς ήθελε να σας προκαλέσει μία εφησύχαση, τρόπον τινά μην ανυσηχείτε, θα έρθουν ενισχύσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε Μπαντουβά, δεν άκουσα ακόμα την ερώτηση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Θέλω να σας ρωτήσω αυτές οι ενέργειες είναι τυχαίες; Είναι ενέργειες που προέρχονται από κακή εκτίμηση κατάστασης ή ήταν ενέργειες, δεδομένης και της θέσεως που κατείχαν εκείνοι που σας μιλούσαν από την Αθήνα, όπως στρατηγοί, δικτάτορες, υπουργοί, αρχηγοί στρατού, ναυτικού, αεροπορίας κλπ. Επαναλαμβάνω ήσαν ενέργειες που εγένοντο εσκεμμένα στα πλαίσια ορισμένων ανειλημμένων υποχρεώσεων προς το έτερο σκέλος, εκείνο που σείς είπατε "συμπαιγνία της Αθήνας"; Ποιά είναι η γνώμη σας πάνω σ'αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ σας είπα πως νιώθω προδομένος στο θέμα αυτό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Γι' αυτό οφείλετε να είσθε πιό συγκεκριμένος.

ΜΑΡΤΥΣ. Περισσότερα από όσα έχω πεί, δεν νομίζω ότι μπορώ να σας πώ.

./..

3/2 Ν.Μ. Ζ.Β. 18-9-86 60

Είναι θέματα κρίσεως πλέον και δεν είναι γεγονότα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Ίσως να είχατε σκοτωθεί τότε. Αυτή τη στιγμή έχετε καταδίκες στην πλάτη σας και κινδυνεύετε να χαρακτηρισθείτε δεν ξέρω πώς από την ιστορία και εσείς και τα παιδιά σας και δεν μπορείτε να τοποθετηθείτε πάνω σ'αυτό το θέμα, αφού έχετε την γνώμη ότι υπήρξε συμπαιγνία; Το λέω για να μπορέσουμε να αποδώσουμε δικαιοσύνη. Βοηθήστε την επιτροπή επιτέλους.

ΜΑΡΤΥΣ. Μα νομίζω ότι το έργο της επιτροπής είναι να βρεί αυτα'τα πράγματα. Δεν μπορώ εγώ ένας απλός ταγματάρχης να βγάλω μία κρίση για την οποία συνεδριάζουν τόσοι άνθρωποι εκπρόσωποι του Ελληνικού λαού επί τόσο καιρό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Σεις, πέστε μας την γνώμη σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν μπορώ μέσα ένα λεπτό να βγάλω την απόφαση που πρέπει σείς να βγάλετε, εξετάζοντας όλους αυτούς τους ανθρώπους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Είπατε τη λέξη "συμπαιγνία" και αναφέρετε συγκεκριμένα περιστατικά. Ο Γκιζίκης είπε ότι πετάνε αεροπλάνα προς την Κύπρο και εσείς κλαίγατε από συγκίνηση και επηρεάζεται η περαιτέρω τακτική σας. Πού απέβλεπε αυτό που σας είπε; Εξηπατήθηκε ο Γκιζίκης ή απέβλεπε κάπου αλλού; Δεν είχε σχέση αυτό που είπε ο Γκιζίκης μ' αυτά που είπαν ο Μπονάνος ή ο Γαλατσάνος για αυτοσυγκράτηση;

2ΕΖ

(Ν)

1/2 ΕΖ ΒΠ 61 18.9.86

Και αφού ολόκληρη η ηγεσία συγκλίνει προς αυτή την κατεύθυνση, μήπως απέβλεπε στο να σας δέσει τα χέρια την κρίσιμη στιγμή;

ΜΑΡΤΥΣ: Λέτε "μήπως απέβλεπε". Όταν θα τους καλέσετε, ρωτήστε τους. Μου λέτε να πω αυτό το οποίο θα βγάλετε εσείς απόφαση: Ποιοί πρόδωσαν και γιατί πρόδωσαν. Μπορώ εγώ από τη θέση μου εκεί που ήμουν να κρίνω τέτοια πράγματα;

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και όμως έπρεπε να τα κρίνετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Το παράπονό μου, τη γνώμη μου, τα πάντα σας τα είπα. Από κει και πέρα, πώς να κρίνω;

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Υπήρξατε ο έμπιστος και επίσημος ειδικός αγγελιαφόρος της τότε στρατιωτικής και πολιτικής ηγεσίας της Αθήνας προς τη στρατιωτική ηγεσία της Κύπρου κατά το πραξικόπημα. Πέστε μου κάτι: Εκτός από το διάγγελμα που σας έδωσαν και τις άλλες ειδικές οδηγίες που σας έδωσαν, σας είπαν τίποτα ειδικά για την αντιμετώπιση Μακαρίου; Δηλαδή, σας είπαν, πέστε τους ότι θα πρέπει να εξοντωθεί ή να διασωθεί ο Μακάριος; Ειδικά για το Μακάριο, σας είπαν τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τί σας είπαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν γνωρίζω τί αποστολή είχαν πάρει, όταν είχαν έλθει εδώ οι επικεφαλής. Μέσα στα άλλα που ανέφερα εγώ όταν ήρθα εδώ ήταν ότι

2/2ΕΖ ΒΠ 62 18.9.86

ο Μακάριος είναι δύσκολο να επισημανθεί, διότι δεν είναι ούτε στο ένα μέρος, ούτε στο άλλο και δεν μπορεί να συλληφθεί κλπ. Η απάντηση που μου είπαν να δώσω είναι ότι, να αγνοηθεί ο Μακάριος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τί είπατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Να αγνοηθεί. Δηλαδή να μην αποτελέσει στοιχείο τροχοπέδης στην εκδήλωση αυτή. Και αν μεν συλληφθεί συνελήφθη, αν δεν συλληφθεί δεν συνελήφθη.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ποιός θα ανετρέπετο δηλαδή;

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ποιό θα ήταν το αντικείμενο του εγχειρήματος εν τοιαύτη περιπτώσει, εάν ηγνοείτο ο Μακάριος; Διότι αυτό είναι ένα στοιχείο το οποίο δεν στέκεται, δεν έχει πόδια να σταθεί αυτό που λέτε τώρα. Έτσι; Το πραξικόπημα τότε θα έπεφτε στο κενό. Εάν ηγνοείτο ο Μακάριος θα έπεφτε στο κενό το πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ: "Αγνοήστε τον" με την έννοια ότι αν δεν είναι δυνατόν να συλληφθεί, να μην αποτελέσει τροχοπέδη, όπως είπα.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εάν δεν είναι δυνατόν να συλληφθεί, ή να εξουδετερωθεί γενικά, ή δια συλλήψεως, ή δια εκτελέσεως; Έγινε διαστολή; Σας είπαν τίποτα; Δηλαδή σας είπαν συγκεκριμένα, συλλάβετέ τον , αγνοήστε τον, ή σκοτώστε τον, ή μην τον σκοτώσετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε να τον σκοτώσουμε μου είπαν, ούτε να μην τον σκοτώσουμε.

3/2ΕΖ ΒΠ 18.9.86

63

Είπε απλώς ότι εάν δεν είναι δυνατόν να συλληφθεί, να μην συλληφθεί. Εάν διαφύγει, διέφυγε.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ποιός σας το είπε αυτό, κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο ταξίαρχος Ιωαννίδης.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ο ταξίαρχος. Με ποιούς εσείς επικοινωνήσατε ανερχόμενος στην Αθήνα; Με τον ταξίαρχο Ιωαννίδη....

ΜΑΡΤΥΣ: Το έχω αναφέρει ήδη.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ποιούς άλλους; Παρακαλώ επαναλάβετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Και δύο επιτελείς του.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δύο επιτελείς του . Με τον κύριο Μπονάνο;

ΜΑΡΤΥΣ: Στον κύριο Μπονάνο με πήγε μετά. Πριν μου δώσει οποιαδήποτε απάντηση, είπε θα αναφέρουμε στον κύριο αρχηγό και με πήρε και πήγαμε στο γραφείο του κυρίου αρχηγού. Εγώ μεν κάθησα απέξω και μπήκε μέσα ο κύριος Ιωαννίδης.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ενθυμούμαι. Με τον κύριο Γαλατσάνο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήλθα εγώ σε καμία επαφή.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Με τον Γκιζίκη;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Με κανέναν.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Οι δύο επιτελείς του Ιωαννίδη με τους οποίους επικοινωνήσατε, ποιοί ήσαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Πυλιχός και Παλαΐνης.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ποιός από τους Παλαΐνιδες; Ο μικρός ή ο μεγάλος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο μεγάλος.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ο Χαράλαμπος.

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Χαράλαμπος.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και ποιός σας είπε αυτό; Ο Ιωαννίδης ο ίδιος σας είπε ότι εάν δεν εξουδετερωθεί ο Μακάριος, αγνοήστε τον και προχωρήστε.

ΜΑΡΤΥΣ: Εάν δεν είναι δυνατόν να συλληφθεί, να μη συλληφθεί. Αν φύγει, ας φύγει.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε. Πάνω σ'αυτό ήθελα μια διευκρίνιση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι. Αφήστε να συνεχίσει ο κύριος Μπαντουβάς.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, από πλευράς δικής μου, ευχαρίστως να με διακόψει ο κύριος Παγορόπουλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν έχει σημασία, κύριε Μπαντουβά. Συνεχίστε εσείς, γιατί πρέπει να τελειώνουμε. Είναι και ο άλλος ο μάρτυρας. Έχουμε και τον κύριο Γιαννακόδημο.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Σαν Α2 που είσαστε και υπεύθυνος για προσωπικό

5/2ΕΖ ΒΠ 65 18.9.86

εγκαταστάσεις-και τί άλλο είπατε-και υλικό,...

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ:...θα πρέπει να είσαστε δέκτης πληροφοριών-εφ'όσον είχατε και το προσωπικό-της καταστάσεως που επεκράτη εκεί από πλευράς ελληνικών θέσεων, τόσο της ΕΛΔΥΚ, της Εθνοφρουράς, της Φρουράς της Προεδρικής κλπ., όσο και από πλευράς Τουρκοκυπρίων, αλλά και Τουρκικών εν γένει δραστηριοτήτων στο νησί.

(ο)

(2ΕΖ)

1/10 (Ε.Σ.) 66 18.9.1986

Και γνωρίζετε ασφαλώς ποιές ήταν οι δυνατότητες των μεν και ποιές ήταν οι δυνατότητες των δε. Ποιά ήταν τα στοιχεία, που εμείς σαν Ελλάδα μειονεκτούσαμε και ποιά λάθη μας ή ποιές αδυναμίες μας ενδεχόμενα θα αποτελούσαν αντικείμενο εκμετάλλευσης από την αντιπέρα όχθη. Αυτά, όταν πήγατε στην Αθήνα, τα είπατε στην ηγεσία; Εκτός, δηλαδή, από τις επιφυλάξεις που αναφέρατε, ότι ας αναβληθεί για ευθετώτερο χρόνο το εγχείρημα, εσεις αναφέρατε σαν ένας εκ των ηγετών του Α2 -ήταν αποστολή σας αυτή . . .

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι ηγετών. Ηγέτης του Α2 ήταν ένας, ο διευθυντής και είχε τμήματα, υπήρχαν οι τμηματάρχες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ : 'Ησασταν ο δεύτερος επιτελής. Αναφέρατε τίποτε σαν γνώμη του Α2;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ολα αυτά ανεφέροντο στο Γ.Ε.Σ. και στο Αρχηγείο, με αναφορές και σήματα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ : Στην προκειμένη συνάντηση που είχατε με τον Ιωαννίδη, που μεταφέρατε αυτά που σας είπε από κάτω ο Κομπόκης και ο Γεωργίτσης, του αναφέρατε και δικούς σας ενδοιασμούς, όσον αφορά την επιτυχία ή τις επιπτώσεις και τις παρενέργειες του πραξικοπήματος;

ΜΑΡΤΥΣ : 'Οχι.

3/20 (Ε.Σ.) 67 18.9.1986

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ : Πέστε μου παρακαλώ, σαν Α2 γνωρίζατε κάποια σχέση των κλοπών όπλων που γίνονταν στα στρατόπεδα με την οργάνωση της Ε.Ο.Κ.Α Β', ότι τα όπλα αυτά διοχετεύοντο, ενδεχομένως, προς την κατεύθυνση εκείνη; Είχατε επισημάνει κάτι τέτοιο;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαν προηγηθεί ορισμένες κλοπές. Εγώ την μόνη περίπτωση που ανέφερα . . .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ : Και τότε δεν επισημάνατε, ούτε είχατε καμμία σχέση με παράγοντες της Ε.Ο.Κ. Α. Β';

ΜΑΡΤΥΣ: Προσωπικά όχι, δεν ήξερα κανέναν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ : Με τα υπηρεσιακά σας όργανα;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα, ότι ήμουν βοηθός. Δεν μου είχαν μεταβιβασθεί τα όργανα πληροφοριών, για να τα χειρίζομαι εγώ. Δεν χειριζόμουν κανένα όργανο πληροφοριών.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ : Λέτε ότι δεν είχατε. Προσέξτε τι καταθέτετε εδώ, γιατί υπάρχουν στοιχεία.

'Εχετε υπόψη σας ότι ο Μακάριος είχε έλθει σε επαφή με την ηγεσία της Εθνοφρουράς, προκειμένου να αγοράσει ορισμένα όπλα Τσεχοσλοβάκικα, για να εξοπλίσει δύο ή τρία ειδικά τάγματα, τα οποία θα χρησιμοποιούσε εκείνος αποκλειστικά, για ορισμένες αποστολές και ότι αυτά τα όπλα, αφού επροτάθησαν από έλληνες αξιωματικούς της Εθνοφρου-

ράς, με συνεννόηση και του Επιτελείου, ήλθαν τα όπλα αυτά και την τελευταία στιγμή επροδόθησαν στον Ο.Η.Ε., ο οποίος τα εμπλόκαρε και ήταν σε αποθήκες υπό τον έλεγχο των ανδρών του Ο.Η.Ε. και βεβαίως και με αντίδραση του τουρκοκυπρίων και τελικά δεν χρησιμοποιήθησαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν το έχω υπόψη μου, είχε προηγηθεί της καθόδου μου στην Κύπρο. Ξέρω μόνο, ότι στα υπόγεια της Αρχιεπισκοπής ευρέθησαν όπλα τσεχοσλοβάκικα, καλασνίκοφ, με τα οποία εξοπλίστηκαν οι μοίρες καταδρομών των Κυπρίων και είναι γεγονός ότι επέφεραν τεράστιες απώλειες στους Τούρκους με αυτά τα όπλα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ : Σαν υπεύθυνος προσωπικού του Α 2...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Κύριε Μπαντουβά, είναι η 15η ερώτηση που μετράω και όπως ξέρετε υπάρχει απόφαση της Επιτροπής για 4 ερωτήσεις. Παρακαλώ κάντε αυτή την ερώτηση και σταματείστε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ζητώ συγγνώμη και από εσάς και από τους κυρίους συναδέλφους. Θα μου επιτρέψετε δύο ερωτήσεις ακόμη.

Κύριε μάρτυς, σαν υπεύθυνος για το υλικό, μαζέψατε και καταγράψατε το υλικό, το οποίο συνεκεντρώθη (εκλάπη) από τα διάφορα δημόσια κτίρια της Κυπριακής Δημοκρατίας, κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος. Δηλαδή, ό,τι πήραν από την Αρχιεπισκοπή, ό,τι πήραν από το Προεδρικό, εξαιρετικής αξίας και ηθικής και ιστορικής και

4/20 (Ε.Σ.) 69 18.9.1986

υλικής, Τα δώρα που εδέχθη ο Μακάριος σαν αρχηγός κράτους, κ.λ.π. Δεχθήκατε επίσης τη βαλίτσα, μαζί με τη μερσεντές και τα κυνηγητικά όπλα, τα οποία είχαν πάρει από τον Αζίνα και άλλα υλικά, από άλλα δημόσιο καταστήματα και σπίτια. Μπορείτε να μας πείτε αυτή τη βαλίτσα του Αζίνα ποιός σας την έδωσε και τί περιείχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν ήμουν αποδέκτης αυτών. Αυτά είχαν εγκαταλειφθεί στους διαδρόμους, δεν ξέρω από ποιούς και εθεώρησα σκόπιμο, για να μην είναι μέσα στους διαδρόμους τα διάφορα αυτά αντικείμενα, να ζητήσω από την αστυνομία ένα γραφείο, για να τα βάλω μέσα και να τα κλειδώσω.Γο

Γο Και ότι ήσαν υλικά προερχόμενα από την Αρχιεπισκοπή, Προεδρικό, εξαιρετικής σημασίας, ιστορικής ή [illegible]. Ούτε βαλίτσα με μερσεντές κλπ. [illegible] [illegible] σημαντικά [illegible] [illegible] μαχαίρι [illegible] Για την βαλίτσα ΑΖΙΝΑ ούτε [illegible] ούτε μου [illegible] τίποτε.—

(2ο)
1/2 ΗΓ Α.Μ. 18-9-86 70

Οσον αφορά για κλοπές ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είχαν εγκαταλελειμμένα τα χρήματα, βαλίτσα με δολλάρια ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ξέρω οτι κάποιος αξιωματικός είχε παραδώσει κάτι χρήματα σε ξένο νόμισμα, τα οποία βρήκε, δεν ξέρω πού και τα παρέδωσε και τα βάλανε στο ταμείο της Εθνοφρουράς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ποιός;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ηταν ο Παπαγιάννης, του Ναυτικού.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τα δώρα τα οποία είχαν δοθεί στο Μακάριο, σαν Αρχηγό Κράτους ;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε να δείτε . Δεν πιστεύω να υπάρχει αξιωματικός, που να είναι κλέφτης. Ο 'Ελληνας αξιωματικός έχει ιδανικά. Μ' αυτά γαλουχείται .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αφού υπήρξε Αρχιστράτηγος των Ενόπλων Δυνάμεων και πρόδοσε, οπως είπατε τώρα, μας λέτε ότι δεν μπορεί να υπάρχει αξιωματικός κλέφτης; Γιατί δεν μπορεί να είναι κλέφτης;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Αυτό είναι άλλο θέμα. Κλέφτες και προδότες υπήρξαν . Εξαιρέσεις ευτυχώς. Και ο πρώτος κατοχικός Πρωθυπουργός στην Γερμανική κατοχή, ήταν στρατηγός. Ας μην αναφερθούμε σ' αυτό.

2/2 ΗΓ Α.Μ. 18-9-86 71

Αυτές είναιεξαιρέσεις .'Ενα είναι γεγονός. Ότι η Αίθουσα αυτή, εμείς, σαν εκπρόσωποι του λαού, τιμούμε το χακί και τους ευόρκους 'Ελληνες αξιωματικούς. Και ουδείς εζημιώθη περισσότερο απο τη χούντα και απο τα πραξικοπήματά σας σ'αυτό τον τόπο, από τους 'Ελληνες αξιωματικούς τους ευόρκους και τους εντίμους. Αυτούς ετραυματίζατε, κύριε μάρτυς .

ΜΑΡΤΥΣ: Με ρωτήσατε να σας απαντήσω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ορίστε.

ΜΑΡΤΥΣ: Παρόλο, οτι έχω απομακρυνθεί απο τις τάξεις των αξιωματικών, θεωρώ οτι θίγομαι και εγώ και θίγονται και οι αξιωματικοί, οταν μιλάνε εδώ μέσα για πλιάτσικο , για ληστείες και για τέτοια πράγματα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αφού οι ίδιοι μας τα αναφέρανε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Κοντάρη, οταν μιλάμε εδώ μέσα δεν κουτσομπολεύομμε. Εδώ ασκούμε ένα λειτούργημα υψηλό, την άσκηση του οποίου την κατέστησε αναγκαία η δράση ορισμένων ανθρώπων , μεταξύ των οποίων και αξιωματικοί. Αυτό έχω να σας πω. Απο κει και πέρα τα υπόλοιπα είναι άλλο θέμα.

Παρακαλώ να είσθε ευλαβέστερος στις εκφράσεις σας.

Συνεχίστε, κύριε Μπαντουβά.

3/2 ΗΓ Α.Μ. 18-9-86 72

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εγώ κύριε Πρόεδρε, τελειώνω με την εξής φράση.

Είπατε κύριε μάρτυς, προηγουμένως, ότι σχετικά με το πραξικόπημα της πυτζάμας, έγραψε κάποια εφημερίδα κάτι εκ μέρους του κυρίου Ζούβελου, ότι αυτό υπήρξε σκηνοθεσία μιας κρατικής σκευωρίας.

ΜΑΡΤΥΣ: Είπα τι αναφέρει, ο κύριος Ζούβελος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Πέστε μου κάτι: Όμως θα πρέπει να ξέρετε -και αν δεν το ξέρετε πρέπει να το μάθετε- ότι εδώ δεν είναι πιά 21η Απριλίου και Ιωαννίδης. Είναι δημοκρατία. Και μπορεί να γράφει οποιοδήποτε "ΠΟΝΤΙΚΙ" και οποιοσδήποτε κύριος Ζούβελος, ό,τι νομίζει. Είναι δημοκρατία και είναι ελεύθερη η έκφραση της γνώμης και η πολυφωνία. Επομένως γι'αυτό το λόγο δεν κατετέθησαν μηνύσεις. Δεν λογοκρίνονται οι εφημερίδες και οι γνώμες.

Εγώ ερωτώ εσάς. Ήμουν εγώ εκείνος ο οποίος έφερε στη Βουλή το θέμα αυτό της πυτζάμας. Δεν ήταν πραξικόπημα, γιατί δεν είσασταν σε θέση να το κάνετε. Είχατε την όρεξη, αλλά δεν είχατε τα δόντια. Είχατε όμως κινηθεί. Όχι μονάχα αυτοί οι αξιωματικοί που είπε προηγουμένως ο συνάδελφος, αλλά περισσότεροι. Όλες οι εκπεσούσες μεγαλειότητες, είχατε κινηθεί και ελπίζατε ότι θα μπορούσατε να υποτροπιάσετε. Γιατί εσείς τότε, εφόσον ήταν ψευδείς οι κατηγορίες και αυτά τα οποία ειπώθηκαν στην Βουλή, δεν υποβάλατε μηνύσεις;

4/2 ΗΓ Α.Μ. 18-9-86 73

αλλά σήμερα ελέγχετε τη δημοκρατία, γιατί δεν υποβάλλει μηνύσεις;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Την δημοκρατία δεν μπορεί να την ελέγξει κανείς. Είναι μικρός, όποιος νομίζει οτι μπορεί να ελέγξει τη δημοκρατία . Η δημοκρατία δεν μπορεί να ελεγχθεί.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Το είπα, κύριε Πρόεδρε, αυτό, γιατί αυτό που είπε προηγουμένως ο κύριος μάρτυς, αποτελούσε μομφή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Παγορόπουλος, έχει το λόγο, για να κάνει μια διευκρίνιση.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, αυτό που είπατε, οτι ο Ιωαννίδης σας είπε οτι δεν τον ενδιαφέρει ο Μακάριος να φύγει, να τον συλλάβουν ή να μην τον συλλάβουν, αλλά να γίνει οπωσδήποτε το πραξικόπημα, το μεταφέρατε στον κύριο Γεωργίτση και στον κύριο Κομπόκη;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Και οι κύριοι αυτοί, τι σας είπαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Τίποτα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Και πέστε μου κύριε μάρτυς, κάτι. Η διαφυγή του Μακαρίου, που σας ρώτησα προηγουμένως, έχετε γνώση, αν ήταν επίτηδες ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι.

(23) ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν έχω να κάνω άλλη ερώτηση, κύριε Πρόεδρε.

(2Η)
1/1 ζ (Ε.Μ) 18.9.86 74

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Πεπονή να λάβει το λόγο.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Κύριε μάρτυς, είπατε προηγουμένως ή όχι ότι η προετοιμασία της αποβάσεως ή αποβιβάσεως από τους Τούρκους δεν ήταν υπόθεση ολίγων ωρών αλλά έπρεπε να έχει μία προπαρασκευή ημερών ή δεν άκουσα καλά;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι μόνο ημερών, μηνών ίσως.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Μηνών.

ΜΑΡΤΥΣ. Και οι Τούρκοι στο θέμα αυτό ξέρουμε ότι προετοιμαζόντουσαν χρόνια πολλά.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Ανεξάρτητα από την προετοιμασία ετών δηλαδή το ότι το είχαν κατά νου ως στόχο, ως στρατηγικό στόχο η συγκεκριμένη απόβαση ή αποβίβαση που έγινε στις 20 Ιουλίου, αυτή η συγκεκριμένη ήτο αποτέλεσμα προπαρασκευής ωρών ή μιας ημέρας ή ήτο αποτέλεσμα μακροτέρας προπαρασκευής; Κατά την εκτίμησή σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Κατά την εκτίμησή μου και σύμφωνα με αυτά τα οποία έχω διδαχθεί και στη σχολή πολέμου πρέπει να ήταν πολύ περισσοτέρων ημερών από το διάστημα αυτό.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, η ερώτησή μου και νομίζω ότι είναι μέσα και στην/δικονομία αυτό που κάνω τώρα, έχει σχέση με

2/2 ζ (Ε.Μ) 18.9.86 175

το ότι μάρτυς υπηρετήσας στην ΚΥΠ στην Κύπρο, στην δική μου ερώτηση είπε ότι είναι πιθανόν απλώς να ήτο μακροτέρα προπαρασκευή αλλά θα ήτο δυνατόν να ήτο και απόφαση με προπαρασκευή ολίγων ωρών ή μιας ημέρας. Δεν ξέρω αν το ενθυμήσθε.

ΜΑΡΤΥΣ. Η πιο δύσκολη επιχείρηση για το στρατό είναι η απόβαση. Η πιο δύσκολη από όλες τις επιχειρήσεις.Δεν υπάρχει πιο δύσκολη επιχείρηση.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Μάλιστα. Χωρίς να είμαι στρατιωτικός εγώ υιοθετώ προσωπικά την δική σας εκτίμηση ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και όλοι το αποδεχόμαστε.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Και η ερώτησή μου κατέτεινε στο να ελέγξω απάντηση προηγηθέντος μάρτυρος.

Κύριε μάρτυς, εκφράζω πάλι προσωπική μου άποψη διότι όταν μιλάμε εδώ θα πρέπει να διευκρινίζουμε ότι δεν μιλάμε εξ ονόματος όλων και μη δημιουργούμε γενικότερες εντυπώσεις.

Εγώ έχω πιστέψει ότι ένας αρμόδιος ανώτατος αξιωματικός μπορεί να δώσει μία εμπιστευτική εντολή σ΄έναν κατώτερό του υπερπηδώντας -αρμόδιο το τονίζω- την ενδιάμεση ιεραρχία. Αλλά ήθελα να σας ρωτήσω: Ποία ήτο η θέση σας στον στρατό του τότε ταξιάρχου κ. Ιωαννίδη για να δώσει τέτοιες εντολές; Εξ όσων εγώ γνωρίζω και

3/2 ζ (Ε.Μ) 18.9.86 76

όλοι μας ο κ. Ιωαννίδης είχε επιφυλάξει εις εαυτόν τον ρόλο του διευθυντού της ΕΣΑ της οποίας το κύριο έργο ήταν η σύλληψη πολιτικών αντιπάλων της δικτατορίας, ο προπηλακισμός των, οι εξυβρίσεις των, εκ του ασφαλούς βεβαίως και άλλες μεταχειρήσεις για τις οποίες υπάρχει απόφαση του αρμοδίου δικαστηρίου. Λοιπόν ερωτώ: Με ποία ιδιότητα ο εν λόγω τότε αξιωματικός σας έδωσε εσάς αυτές τις οδηγίες και ποίαν ιδιότητα είχατε υπόψη σας όταν σεις τις εκτελέσατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Ερωτήθην και προχθές και είπα ότι ήτο ο ισχυρός ανήρ της εποχής εκείνης.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Με συγχωρείτε, οι στρατιωτικοί κανονισμοί προβλέπουν ισχυρό άνδρα; Υπάρχει καμμία διάταξη η οποία να λέει ότι υπάρχει ισχυρός άνδρας;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Και ενεργούσε πάντα μέσω του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων. Δηλαδή πάντα. Έτσι είχα ακούσει.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν απ' ευθείας από τον κ. Ιωαννίδη. Αν ήτο μέσω του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων, κύριε μάρτυς δεν θα σας έκανα αυτή την ερώτηση. Θα ερχόταν εδώ ο τότε Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων και θα υφίστατο τις ερωτήσεις που τον αναμένουν.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

4/2 ζ (Ε.Μ) 18.9.86 77

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Σεις όντας αξιωματικός και δεν το λέω για να σας κριτικάρω, θέλω να καταλάβω την ψυχολογία σας, τότε, πώς, μου αναφέρατε πριν τη Σχολή Πολέμου και ορθώς την επικαλεσθήκατε; Έχετε αναφερθεί, σας είπε ο συνάδελφος κ. Κουτσογιάννης, τι μαθαίνατε στην Σχολή των Ευελπίδων. Εμάθατε πουθενά, ότι υπακούετε εις κάποιον ισχυρό άνδρα;

ΜΑΡΤΥΣ. Όταν μου δίνει αυτή την εντολή μπροστά στον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων ...

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Ήτο παρών ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, πίσω του εστέκετο.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Άκουγε δηλαδή; Με ενδιαφέρει αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ. Θα πρέπει να άκουγε.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Δηλαδή ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων άκουγε ένα ταξίαρχο. Έχει σημασία αυτό να δίνει μπροστά του εντολές στρατιωτικού περιεχομένου και το ηνείχετο. Αυτός ήτο ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων τότε. Έτσι; Ο οποίος έφερε βαθμό στρατηγού;

ΜΑΡΤΥΣ. Αντιστρατήγου. Να σας πω τί; Ότι δεν έπρεπε να τον ακούει; Ρωτήστε τον κ. Μπονάνο γιατί τον άκουγε.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Μάλιστα. Εγώ ρωτάω εσάς γιατί τον ακούγατε και μου είπατε διότι ήτο ο ισχυρός άνδρας.

(2ΑΚ)

(3)

1/ΑΚ Λ.Β. 18.9.86

78

Κύριε μάρτυς, σεις κάνετε τώρα μια εκτίμηση, η οποία φαίνεται ότι ήταν εκτίμηση που σας είχε διοχετευθεί και την είχατε ενστερνισθεί, ότι η μείωση του αριθμού των αξιωματικών ή γενικά δυνάμε της εθνοφρουράς, θα προκαλούσε την τουρκική εισβολή. Σκεφθήκατε ποτέ, ότι αυτές είναι εκτιμήσεις, οι οποίες είναι πρώτιστα πολιτικές και κατά δεύτερο λόγο στρατιωτικές; Το πότε δηλαδή και τί διευκολύνει τα δόλια σχέδια ή σκοπούς ενός κράτους, αποτελεί αντικείμενο πρώτιστα πολιτικής κρίσης και πολιτικής στάθμισης και τελείως δευτερευόντως στρατιωτικής; Το είχατε σκεφθεί ποτέ αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν έχω υπόψη μου από πολιτική.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Ενώ ο ισχυρός άνδρας είχε, κύριε μάρτυς; Αν θέλετε μου απαντάτε και αν μπορείτε.

ΜΑΡΤΥΣ. Τί ν'απαντήσω;

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Δεν είστε υποχρεωμένος. Να σας κάνω μια άλλη ερώτηση. Στις 23 με 24/7/74, μάθατε ότι αυτοί που χαρακτηρίσατε εναργέστατα και με θάρρος, προ ολίγου, κατέρρευσαν και η εξουσία παρεδίδετο στην πολιτική ηγεσία. Τί αισθανθήκατε εσείς προσωπικά αυτή τη στιγμή; Αποδοκιμασία, επιδοκιμασία, αγωνία, ανακούφιση, απογοήτευση, τί;

2/ΑΚ Λ.Β. 18.9.86

79

ΜΑΡΤΥΣ. Σαν άτομο;

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Ναι. Αν θέλετε μου απαντάτε. Έχετε υπόψη σας, ότι δεν είστε υποχρεωμένος ν'απαντάτε, με το δικό μας δηλαδή καθεστώς. Με το άλλο καθεστώς ήσασταν υποχρεωμένοι.

ΜΑΡΤΥΣ. Σαν αξιωματικός, που πίστευα ότι έχω ιδανικά και πιστεύω ότι τα έχω ακόμη...

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Δεν το αμφισβητώ.

ΜΑΡΤΥΣ. ...είπα τότε μέσα μου μήπως βοηθηθούμε και πάρουμε την βοήθεια που δεν την πήραμε πριν; Αυτές είναι οι μύχιες σκέψεις μου.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Δεν αισθανθήκατε δηλαδή, ότι ανεξάρτητα απ'αυτό που λέτε και που είναι εύλογο, άρχισε η Ελλάδα να ξαναμπαίνει σ'ένα σωστό δρόμο;

ΜΑΡΤΥΣ. Βρισκόμουν όπως και όλοι όσοι ήταν εκεί, σε μια δύσκολη ψυχολογική κατάσταση. Είχε γίνει ένας πόλεμος, είχαμε ηττηθεί, είχαμε προδοθεί, και είμαστε ακόμα στην Κύπρο και υποφέραμε όπως και οι Κύπριοι. Τί άλλο να σας πω;

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Σας έκανα συγκεκριμένη ερώτηση. Η απήχηση των γεγονότων της 23/7/74 ήταν σε σας μέσα σας, θετική, αρνητική ή αδιάφορη; Τρεις είναι οι καταστάσεις, που μπορεί να είχατε, κύριε μάρτυς. Αν θέλετε μου απαντάτε. Θετική, αρνητική ή αδιάφορη;

ΑΚ
3/Ζ Λ.Β. 18.9.86

80

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω ότι απάντησα στην ερώτησή σας.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Όχι δεν απαντήσατε.

ΜΑΡΤΥΣ. Όταν λέγω ότι θα πάρουμε αυτή τη βοήθεια, αυτή που περιμέναμε, που δεν την είχαμε πάρει, να μπορέσουμε να κάνουμε κάτι τέλος πάντων εκεί στην Κύπρο, να μην την αφήσουμε στο χάλι που την αφήσαμε.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Εγώ, αντιλαμβάνομαι τί θέλετε να πείτε. Δεν ξέρω η υπόλοιπη επιτροπή.

Θα ρωτήσω κάτι τελευταίο. Αντιληφθήκατε γύρω σας, οι άλλοι αξιωματικοί, πώς υποδέχθηκαν τη μεταβολή της 23ης Ιουλίου, δηλαδή την κατάρρευση του καθεστώτος και την παράδοση στους πολιτικούς, την πρόσκληση των κατάπτυστων μέχρι την προηγουμένη πολιτικών, να αναλάβουν τις ευθύνες;

ΜΑΡΤΥΣ. Στις 23 Ιουλίου, η κατάσταση κάτω, δεν ξέρω αν μπορείτε να την φαντασθείτε πώς ήταν. Για μας, είχε χαθεί το παν εκείνη τη στιγμή. Είχαν μπει οι Τούρκοι, είχαν κάνει το προγεφύρωμα, είχαν ενώσει το προγεφύρωμα...

(Ζ)

(2ΣΚ)
1/2 Ζ. Μ.Α. 18.9.86
---------------------------- 81

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Αφού είχε χαθεί το παν, κύριε μάρτυς -με αναγκάζετε, λυπούμαι- και το λέτε πολύ αυθόρμητα, τότε γιατί προηγουμένως δώσατε εκείνη τη διφορούμενη απάντηση, ότι περιμένατε ότι θα συμβεί εκείνο, που δεν είχε συμβεί; Όταν εκλήθη η πολιτική ηγεσία είχε καταρρεύσει το παν, ειδάλλως δεν θα την καλούσαν, κύριε μάρτυς, αλλά θα μας λέγαν ότι έκαναν το μεγάλο εθνικό κατόρθωμα. Η πολιτική ηγεσία εκλήθη ακριβώς γι'αυτό το οποίο είπατε τώρα, κύριε μάρτυς: Διότι είχε ήδη καταρρεύσει το παν. Περί αυτού επρόκειτο.

Εν πάση περιπτώσει δε θα κάνω διάλογο και ζητώ συγγνώμη.

ΜΑΡΤΥΣ. Οι Τούρκοι εκείνη τη στιγμή είχαν ενώσει το προγεφύρωμα, που είχαν κάνει, με το θύλακα Λευκωσίας-Αγύρτας και εκεί ήταν περισφυγμένοι σ'ένα τομέα από ελληνοκυπριακά τάγματα και σ'αυτή την φάση έγινε η μεταπολίτευση.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΕΠΟΝΗΣ. Εγώ δεν θέλω, κύριε Πρόεδρε, ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε Βασιλειάδη, έχω μια παράκληση από τον κύριο Βαρβιτσιώτη να προηγηθεί να κάνει δυο ερωτήσεις, γιατί θέλει να φύγει για λίγο.

Παρακαλώ τον κύριο Βαρβιτσιώτη να λάβει το λόγο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ. Με έχετε γράψει και εμένα, κύριε Πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τώρα κανονικά είναι η σειρά του κυρίου Βασιλειάδη, μετά είσθε σείς, κύριε Μπλέτσα, ο κύριος Ζερβός και

2/2 Ζ Μ.Α. 18.9.86

82

ο κύριος Βαρβιτσιώτης. Προηγείται τώρα ο κύριος Βαρβιτσιώτης και μετά θα ακολουθήσετε εσείς, ή ο κύριος Βασιλειάδης.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Κύριε μάρτυς, ο κύριος Πούλος, καταθέτοντας εδώ στην επιτροπή, είπε ότι εσείς τον προπηλακίσατε -είναι η φράση του- όταν εκείνος εξέφρασε την άποψη ότι δεν είχε νόημα να αντιδράσουν οι Έλληνες αξιωματικοί στις προκλήσεις, οι οποίες γινόντουσαν από διάφορες μερίδες του κυπριακού πληθυσμού. Μπορείτε να μας πείτε, πώς έγινε το επεισόδιο;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, διότι δεν το ξέρω. Παρακαλώ να κληθώ να εξεταστώ μαζί με τον κύριο Πούλο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Αρνείσθε δηλαδή ...

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι. Δεν έχω προπηλακίσει ποτέ, όχι ανώτερό μου, αλλά ούτε και κατώτερό μου αξιωματικό ή στρατιώτη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Αρνείσθε, δηλαδή, ότι προπηλακίσατε τον κύριο Πούλο.

ΜΑΡΤΥΣ. Κατηγορηματικά και παρακαλώ καλέστε με να με εξετάσετε μαζί με τον κύριο Πούλο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Είπατε σήμερα σε ερώτηση του κυρίου Μπαντουβά ότι ο κύριος Παπαγιάννης, του ναυτικού, είχε παραδώσει ορισμένα χρήματα, τα οποία μπήκαν στο ταμείο της Εθνοφρουράς.

3/2 Ζ. Μ. Α. 18.9.86

83

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Γνωρίζετε από πού τα βρήκε ο κύριος Παπαγιάννης τα χρήματα αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ. Κάποια έρευνα είχε κάνει, τα βρήκε και τα παρέδωσε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Πού;

ΜΑΡΤΥΣ. Σε κάποιο σπίτι, δεν θυμάμαι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Δεν ξέρετε το σπίτι. Το ξέρετε, ή δεν το θυμόσαστε.

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν κάπου σε κάποια τράπεζα σε κάποιο ....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Έρευνα σε τράπεζα; Με συγχωρείτε, αλλά τι νόημα είχε να κάνει έρευνα σε τράπεζα;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι δεν έκανε σε τράπεζα , σε σπίτι νομίζω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Σε ποιό σπίτι;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμάμαι το όνομα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Πόσο ήταν το ποσόν ξέρετε;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι , δεν το ξέρω, πάντως πρέπει να ήταν σοβαρό ποσόν, γιατί ήταν σε διάφορα ξένα χαρτονομίσματα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Τι άλλα πράγματα εσείς -αν θυμόσαστε- παραδώσατε στην αστυνομία.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμάμαι. Ούτε τα κοίταξα καθόλου - ήταν πεταμένα - Ούτε τα

4/2 Ζ. Μ.Α. 18.9.86

84

τα έψαξα . Ήταν και χαρτιά . Δεν είχα το χρόνο να τα κοιτάξω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Όπλα υπήρχαν, κύριε μάρτυς; Κυνηγετικά όπλα;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω ότι υπήρχαν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Βαλίτσα υπήρχε; Θυμόσαστε, αν υπήρχε βαλίτσα; Αυτό πρέπει να το θυμόσαστε.

ΜΑΡΤΥΣ. Βαλίτσες μπορεί να υπήρχαν πολλές . Δεν θυμάμαι. Δεν μπορώ να σας πω, αν υπήρχε ή δεν υπήρχε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Τίποτε άλλο, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε Βασιλειάδη, επιτρέψτε και σε μένα μια ερώτηση σε ολοκλήρωση της εξετάσεως του κυρίου μάρτυρα.

Κύριε μάρτυς, ο κύριος Παπαγιάννης ήταν πλοίαρχος , αντιπλοίαρχος ... τι ήταν; Ναυτικός δεν ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τι σχέση είχε με έρευνες στα σπίτια;

ΜΑΡΤΥΣ. ...τι να σας πω, κύριε Πρόεδρε. Δεν ξέρω αν του ανέθεσε κανένας να πάει να κοιτάξει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποιός μπορεί να του ανέθεσε.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο κύριος Κομπόκης, ή ο κύριος Γεωργίτσης;

5/2 Ζ Μ.Α. 18.9 .86

85

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω. Δεν μπορώ να σας πω. Άμα, δεν ξέρω κάτι, τι να σας πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Καλά, καλά, δεν ξέρετε.

Πήγε και έκανε έρευνα σ'ένα σπίτι και βρήκε όπλα . Καλώς να τα κατάσχει . Βρήκε σφαίρες, καλώς να τις κατάσχει. Τα χρήματα τι λόγο είχε να τα κατάσχει;

(2Θ)

(2Ζ)

1/2Θ. (Ι.Β.) 86 18.9.1986

ΜΑΡΤΥΣ: Μήπως τα πήρε για να ασφαλίσει; Δεν ξέρω.Μία σκέψη είναι αυτή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Σκεφθείτε τώρα. Τα πήρε τα χρήματα σε βαλίτσα ή όχι και τα έφερε εκεί και είπατε εσεις ότι τα βάλατε στο ταμείο του ΓΕ.Φ.

ΜΑΡΤΥΣ : Προς φύλαξη στο χρηματοκιβώτιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτή η πράξη να αφαιρεθούν τα χρήματα από τη μιά μεριά και να πάνε "προς φύλαξη", έστω, από την άλλη στο ταμείο του ΓΕ.Φ., πώς λέγεται; Δεν λέγεται κλοπή αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι, δεν νομίζω ότι είναι κλοπή. Κλοπή θα ήταν, αν τα έπαιρνε και τα έβαζε στη τσέπη του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν είναι κλοπή αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Αφ'ής στιγμής δεν τα έβαλε στην τσέπη του και έρχεται και τα παραδίδει επισήμως και λέει "Βρήκα αυτά τα λεφτά"...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Τα παραδίδει πού; Μέσα στις βαλίτσες που ήταν πεταμένες στο διάδρομο που είπατε. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, αυτά τα λεφτά τα παρέδωσε, θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Τα παρέδωσε και σεις τα βάλατε στο ταμείο της Εθνοφρουράς.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τα επιστρέψατε, λοιπόν, στον κ.Αζίνα - για να σας πω και το όνομα- ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν τα παρέλαβα εγώ. Τα παρέλαβε ο ταμίας ή δεν ξέρω. . .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Κύριε Κοντώση, δεν σας ερωτώ για τον εαυτόν σας. Μην νομίζετε ότι όλα όσα ρωτάμε, τα ρωτάμε για σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Μα, μου λέτε "τα παραδόσατε ".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εδώ η Εθνοφρουρά, πήρε -αν δεν έκλεψε- για να "φυλάξει" ορισμένα χρήματα. Αυτά τα χρήματα τα επέστρεψε στον κ. Αζίνα, όταν ηρέμησε η κατάσταση;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα πρέπει να τα επέστρεψε, αφού ανήκαν σ'αυτόν τον άνθρωπο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ώστε θα πρέπει να τα επέστρεψε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί, θα πρέπει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ξέρετε, αν υπάρχει μήνυση του κ.Αζίνα γι'αυτή την κλοπή;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν το ξέρετε.

Σας ευχαριστώ.

Παρακαλώ τον κ. Βασιλειάδη, να λάβει το λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Αναφέρατε πριν από λίγο, ότι ακόμη και την ώρα

που έπεφταν οι αλεξιπτωτιστές, ο κ. Γεωργίτσης άκουγε μηνύματα από το ΑΕΔ της μορφής "μην αντιδράσετε", «μη φέρετε την Ελλάδα σε πόλεμο με την Τουρκία», «μη μας καταστρέψετε". Μήπως, κύριε μάρτυς, ήσαστε μπροστά σε κάποια τέτοια ή σε παρόμοιας μορφής συνομιλία Γεωργίτση ή άλλου αξιωματούχου του ΓΕ.Ε.Φ. με κάποιον αρμόδιο σε κάποιο κλιμάκιο του Α.Ε.Δ;

ΜΑΡΤΥΣ: Θυμάμαι έναν συνταγματάρχη Πολίτη, ο οποίος υπηρετούσε στο Α.Ε.Δ. Και μ'αυτόν θα πρέπει να μίλαγε ο κ. Γεωργίτσης εκείνη τη στιγμή. Δεν το λέω κατηγορηματικά αυτό, αλλά νομίζω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Απ'ό,τι κατάλαβα, από την απάντησή σας, ...

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ηταν στο 3ο Επιτελικό Γραφείο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ναί, ξέρω διευθυντής του 3ου του Α.Ε.Δ.

Απ'ό,τι κατάλαβα, λοιπόν, μάλλον ο συνταγματάρχης Πολίτης είπε αυτά που είπατε πριν στον κ. Γεωργίτση. Αυτό εννοείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί, από τις απαντήσεις που άκουγα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ευχαριστώ πολύ.

Μια άλλη ερώτηση: Γενικώς, το είπατε και σεις,το ξέρει και ο τελευταίος έλληνας, σε όλη αυτή την περιπέτεια περί τα κυπριακά, υπετιμήθη, μην πω εγκληματικά, ο τουρκικός παράγοντας. Και σεις το είπατε πριν: «Έφθαναν τα καράβια, μας έλεγαν ότι οι Τούρκοι κάνουν

4/2Θ. (Ι.Β.) 89 18.9.1986

ασκήσεις, ότι δεν θα επιτεθούν, μέχρι τη στιγμή ακόμη που έπεφταν οι αλεξιπτωτιστές. Και ερωτώ: Επειδή αυτό είναι ένα πολύ χοντρό λάθος που ίσως και γυμνασιόπαιδες θα έπρεπε να το έχουν προβλέψει και να το λογαριάζουν στις αποφάσεις που θα παίρνονταν εν συνεχεία, τί μπορεί να συνέβη; Γιατί υπετιμήθη τόσο πολύ αυτός ο τουρκικός παράγοντας, τέλος πάντων, και εμφανίζονται όλες οι κεφαλές του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων και σε τόσα κλιμάκια, αρχηγός Α.Ε.Δ., υπαρχηγοί Α.Ε.Δ., αρχηγός κλάδου, διευθυντής επιτελικού, κ.λ.π., όλοι αυτοί να είναι πεπεισμένοι και να δίνουν και οδηγίες ότι οι Τούρκοι δεν θα κάνουν τίποτε; Πού πάει το δικό σας το μυαλό; Αλλά κι΄ακόμη παρακάτω: Μήπως έχετε ακούσει κάτι από κάποιον που να δικαιολογεί κάπως αυτή την πολύ εσφαλμένη θέση την διαφόρων αξιωματούχων στο Α.Ε.Δ;

(2δ.)

(28)

1/28 (ΧΜ) 18.9.1986

90

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό είναι και το δικό μου ερώτημα, πώς δεν έλαβαν υπόψη τους όλα αυτά για τον Τουρκικό παράγοντα. Δεν έχω ακούσει από στρατιωτικής πλευράς τίποτα. Είναι το ερώτημα όλου του Ελληνικού Λαού, άλλωστε. Ό,τι ξέρω το ξέρω από εφημερίδες και δεν θα ήθελα να αναφερθώ σε εφημερίδες, διότι άλλα γράφει η μία, άλλα η άλλη. Αναλόγως με το που ανήκει η κάθε εφημερίδα ρίχνει και τα βάρη στα ανάλογα πρόσωπα. Και δεν θα ήθελα να αναφερθώ διότι είναι ευρύτερο αυτό το θέμα και εσείς θα κρίνετε, θα βγάλετε αυτό το συμπέρασμα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Είναι ευρύτερο το θέμα και είναι ένα από τα βασικά θέματα που ψάχνουμε να βρούμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Το πρώτο, το βασικότερο θέμα αυτό είναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Και ζητάμε και τη δική σας βοήθεια. Παίξατε ένα ρόλο κάτω, ταλαιπωρηθήκατε απ' όλες αυτές τις ιστορίες και προσωπικώς σε μεγάλο βαθμό και τέλος πάντων έχουμε υποχρέωση και σεις και εμείς, ο καθένας για τους λόγους του, να βγάλουμε άκρη σ αυτή την υπόθεση.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Σας παρακαλώ βοηθήστε μας αν ξέρετε κάτι.

2/2δ (ΧΜ) 18.9.1986 91

Σεις δε κατείχατε μία θέση και είχατε ορισμένες επαφ ές.Καλώς ή κακώς κρίνατε,είχατε ορισμένες γνωριμίες,ορισμένες φιλίες στο στράτευμα,είχατε την εμπιστοσύνη ορισμένων συναδέλφων,μια τάξη πάνω, μια τάξη κάτω, τον Παλαΐνη τον ξέρατε,τον Πηλιχό,τους φίλους τους.Ακούσατε κάτι το συγκεκριμένο,κάποια υπόσχεση κάποιου τυχόν αλλοδαπού προς κάποιον δικό μας; Δώστε μία απάντηση να προσπαθήσουμε να βγάλουμε μία άκρη σ αυτό το ερώτημα.

ΜΑΡΤΥΣ: Μα και εγώ το θέλω αυτό.Το θέλω σαν άνθρωπος,σαν πρώην αξιωματικός,πέστε με όπως θέλετε.Θέλω να πάρω και εγώ μία απάντηση, διότι έχω τα ίδια ερωτηματικά και εγώ.Αν ήξερα κάτι, να είσθε βέβαιος ότι θα το έλεγα ευθαρσώς και εγώ Εδώ σ'-αυτό το χώρο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ:Ευχαριστώ.Τελείωσα, κύριε Πρόεδρε

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης)Παρακαλώ τονκύριο Μπλέτσα να λάβει το λόγο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ. Θα ήθελα να κάνω και εγώ ορισμένες ερωτήσεις, κύριε μάρτυς.Σεις μεταφέρατε ένα συνθηματικό," Αλέξανδρος εισήχθη εις κλινικήν ή εις το νοσοκομείον".Γνωρίζετε τι σημαίνει; "Εις νοσοκομείον".

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν η έναρξη του πραξικοπήματος στην Κύπρο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ. Το ξέρατε ότι αυτό ήταν το περιεχόμενο.

3/2δ (ΧΜ) 18.9.1986 92

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι το ήξερα,αυτό εσήμαινε αυτή η συνθηματικότητα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ.Όταν το μεταφέρατε, ξέρατε τι σημαίνει,γιατί μπορεί και να μη το ξέρατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, ήξερα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ.Σου λένε, πες αυτές τις λέξεις σε κάποιον άλλον,

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, όταν θα ξεκινήσει θα σταλεί ένα σήμα, το οποίο θα λέγει αυτό.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ.Σεις ξέρατε λοιπόν ότι αυτό το σήμα σημαίνει τι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ότι ξεκίνησε η ενέργεια αυτή που είχε διαταχθεί να γίνει.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ.Το πραξικόπημα κατά Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ.Εδώ στην κατάθεσή σας προηγουμένως είπατε ότι δεν ήταν μέσα στο σήμα αυτό. Η θα μας το πείτε εσείς αν ήταν μέσα στο συνθηματικό,ήταν αδιάφορο αν θα συλληφθεί ο Μακάριος ή όχι; Αν μπορεί να συλληφθεί.να συλληφθεί,αν διαφύγει αφήστε τον και προχωρήστε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τι μπορεί να προέβλεπε αυτό το σχέδιο;Όχι τη σύλληψη του Μακαρίου;Τι άλλο μπορούσε να έχει συμβεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω, δεν έλαβα μέρος στη σύνταξη του σχεδίου και δεν ξέρω γενικότερα τα σχέδια είχαν καταστρωθεί,πού απέβλεπαν και τι

4/2δ (ΧΜ)18.9.1986

93

θα έκαναν.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ. Η δεύτερη ερώτηση που βγαίνει από την πρώτη είναι, τί μπορούσε να εξυπηρετούσε αυτή η ανατροπή, αυτό το σχέδιο; Πέστε ότι εξοντώθη ο Μακάριος, πέστε ότι συλλαμβάνετο ο Μακάριος, πέστε ότι ήταν πεθαμένος ο Μακάριος. Τί γινόταν με αυτή την ανατροπή; Ποιά είναι η προσωπική σας γνώμη που συνδέεται με το γεγονός; Το γεγονός είναι το κατά Μακαρίου πραξικόπημα, και παρακαλώ-είσθε υποχρεωμένος εδώ και επιτρέπεται και από τον νόμο-να εκφέρετε την κρίση σας. Συνδέεται με το γεγονός. Τί θα εξυπηρετούσε η ανατροπή, η δολοφονία ή η σύλληψη του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Προσωπικά σαν αξιωματικός θα ήθελα να γίνει μία ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ. Και ήταν εμπόδιο ο Μακάριος;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Ούτε εγώ το διέταξα, ούτε έκανα εγώ το πραξικόπημα. Και δεν ξέρω για ποιό σκοπό έγινε. Μου ζητήσατε να πω μία γνώμη.

ΣΤΥΛΑΙΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ. Σεις, κύριε Μάρτυς, μεταφέρατε το συνθηματικό, μ' αυτή τη λέξη ξεκίνησε αυτή η επιχείρηση, ας την πούμε έτσι.

ΜΑΡΤΥΣ: Όταν ξεκινήσει η επιχείρηση, θα σταλεί αυτό το σήμα, ότι ο Αλέξανδρος εισήχθη εις το νοσοκομείο.

(ΖΒΑ)

(26)

1/2 Β.Α. Κ.Β. 18.9.1986 91

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Και σεις λέτε ότι η σύλληψη μπορεί να ήταν αδιάφορο γεγονός. Και είπατε κάτι το οποίο είναι σοβαρό για μένα, πως θα γινόταν η ένωση. 'Ετσι δεν είπατε προηγουμένως ;

ΜΑΡΤΥΣ: Λέτε να σας πω σαν άτομο, που απέβλεπε. Και γω σας λέω ότι αν απέβλεπε στην ένωση αυτή, θα ήταν κάτι το ιδανικό.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ : 'Αλλο το "αν". Πού απέβλεπε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Μιλήσατε για κάποια συμπαιγνία. Να ρωτήσω λοιπόν το εξής : Η ανατροπή του Μακαρίου με την επακολουθήσασα εισβολή, συνδέεται; Σ'αυτή τη συμπαιγνία , σ'αυτή τη λέξη-γιατί δεν την αναλύσατε- συνδέεται η ανατροπή , δολοφονία , σύλληψη ή μη σύλληψη με την εισβολή ;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι και δικό μου ερώτημα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Είναι και δικό σας ερώτημα!

'Οταν μεταφέρατε αυτή την εντολή για την έναρξη της κατά του Μακαρίου επιθέσεως, είπατε ότι αισθάνεσθε προδομένος. 'Οταν την μεταφέρατε πώς αισθανόσαστε; Εν γνώσει σας, ότι ήταν έναρξη σχεδίου. Ξέρατε τί σημαίνει αυτό. Πώς αισθανόσαστε τότε ; Ξέρατε ότι η εντολή είναι αυτή. Μ'αυτό το σύνθημα ξεκινάμε. 'Ησασταν εν ενεργεία

2/2 Β.Α. Κ.Β. 18.9.1986 95

αξιωματικός . Δεν αμφισβητείται τίποτα, ούτε ο πατριωτισμός από κανέναν. Εγώ τίποτε δεν αμφισβητώ. Παρά ταύτα, πήρατε μία μεγάλη ευθύνη, να μεταφέρετε το συνθηματικό της εναρξεως. Τότε πώς αισθανόσασταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Μέσα στο διάγγελμα, αν θυμάμαι καλά, ανεφέρετο ότι αποτελεί υπόθεση των Ελλήνων και δεν αφορά τους Τούρκους οι οποίοι δεν θα θιγούν σε τίποτε. Αυτό ήταν το νόημα του διαγγέλματος. 'Ελεγα μήπως κατ'αυτόν τον τρόπο δεν διαλυθεί η Εθνοφρουρά, δεν φύγουν οι Αξιωματικοί και δεν μείνει η Κύπρος έρμαιο στα χέρια των Τούρκων. Τί άλλο να πω, δεν ξέρω.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Η τελευταία ερώτηση είναι : Γιατί η Κυβέρνηση του Μακαρίου πήρε την απόφαση να μειώσει τη θητεία και να φύγει μέρος των Ελλήνων Αξιωματικών ;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι και δικό μου ερώτημα. Δεν μπορώ να απαντήσω, γιατί δεν ξέρω. Το έχω και εγώ αυτό το ερώτημα:

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Το συνδέετε όμως.

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί να φθάσει στο σημείο αυτό η Κυβέρνηση του Μακαρίου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με συγχωρείτε, κύριε Μπλέτσα.

Δηλαδή, κύριε μάρτυς, δεν ηργάζετο το ΓΕΕΦ εναντίον του

3/2 Β.Α. Κ.Β. 18.9.1986 96

Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Γιατί να εργαστεί εναντίον του Μακαρίου ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί ;! Εκείνες οι απόπειρες, κύριε Κοντώση, τι ήταν ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποιές απόπειρες ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Οι δολοφονικές, κύριε Κοντώση! Ποιός τις έκανε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Αυτά είναι άλλα θέματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί είναι άλλα θέματα ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήμουν κάτω ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν ήσασταν κάτω, αλλά δεν μπορεί να μη σχηματίσατε αντίληψη . Είχατε πάει και στη Σχολή Πολέμου. Όταν το ελικόπτερο που επέβαινε ο Μακάριος επυροβολήθη και είχε τον ηρωικό πιλότο και κατάφερε να επιζήσει, όταν τόσες άλλες απόπειρες έγιναν , όταν έγιναν κλοπές όπλων από τους Αξιωματικούς του ΓΕΕΦ, αυτά όλα δεν είχε λόγο ο Μακάριος να τα θεωρήσει εχθρικές πράξεις εναντίον του ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω αξιωματικούς που να έκλεβαν όπλα, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός τα έκλεψε;

4/2 Β.Α. Κ.Β. 18.9.1986

97

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός τα έκλεψε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Τα όπλα ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας ανέθεσαν κάποτε μία έρευνα γύρω από τα κλεμμένα όπλα. Τι κάνατε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχα κάνει μία εξέταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η οποία τι απέδειξε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχα κάνει μία αναφορά. Δεν μπορώ να θυμάμαι τώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Α, δεν μπορείτε να θυμάστε ! Ποιός ήταν εκείνος ο οποίος άνοιξε τις πύλες, αν θέλετε, στους κλέφτες, ή ποιοί τα έκλεψαν και πού τα πήγαν ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Διότι όλοι σας αποσιωπάτε ένα πράγμα. Αποσιωπάτε τις ενέργειες που κάνατε εις βάρος του Μακαρίου.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν αποσιωπάμε τίποτα, κύριε Πρόεδρε. Αλλά έχουν περάσει δώδεκα χρόνια.

5/2 Β.Α. Κ.Β. 18.9.1986 /15

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας το είπε πριν από λίγο ο κύριος Πεπονής , πρέπει να σας το πω και γω. Το λέμε σε όλους τους μάρτυρες. Δικαιούσθε να λέτε ό,τι θέλετε , και δικαιούσθε να αρνείσθε ακόμα και τις απαντήσεις στις ερωτήσεις μας . Αν θέλετε, δικαίωμά σας είναι.

(2Δ)

(2ΒΑ)
1/2 Δ.Δ. (Κ.Ο.) 18.9.86
------------------------------ 99

Εκείνο όμως που δεν είναι δικαίωμά σας κατά κάποιο τρόπο, αφού απαντάτε που απαντάτε, είναι να υποτιμάτε τη νοημοσύνη μας.

ΜΑΡΤΥΣ: Το τελευταίο που θα σκεφτόμουν θα ήταν αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί, όπως καταλαβαίνετε, αυτή την προσβολή δεν είναι εύκολο να την ανεχόμαστε. Δεν είναι δυνατόν να λέμε ότι ο Μακάριος πείσμωσε. Νομίζω ότι είπατε και κάτι άλλο, ότι ο πολυβολισμός του Προεδρικού Μεγάρου έγινε επειδή ένα τανκ που πήγαινε, κτυπήθηκε από μία ταράτσα. Δηλαδή, περίπου το πραξικόπημα έκανε άμυνα εναντίον της επίθεσης που εδέχθη το τανκ.

ΜΑΡΤΥΣ: Μου επιτρέπετε, κύριε Πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Βεβαίως σας επιτρέπω, αλλά σας παρακαλώ να σεβαστείτε τη νοημοσύνη μου και τη νοημοσύνη των συναδέλφων.

ΜΑΡΤΥΣ: Τη σέβομαι απόλυτα, κύριε Πρόεδρε. Δεν υπάρχει περίπτωση ούτε να περάσει από το μυαλό μου αυτό το πράγμα. Δεν ξέρω αν παρεξηγήθην. Αλλά στην αίθουσα αυτή μου υπεβλήθησαν ερωτήσεις, δύσκολες ερωτήσεις, για τις οποίες δεν έχω γνώσεις. Ορκίστηκα εδώ να πω την αλήθεια, όχι να πω αυτά που δεν ξέρω. Ερωτήθηκα αν υπήρχε παράγων ξένος, γιατί ο Μπονάνος έκανε αυτό, ή γιατί ο Γκιζίκης έκανε το άλλο, γιατί η πολιτική του Μακαρίου ήταν αυτή, γιατί η πολιτική της Ελλάδος ήταν η άλλη. Αν εγώ, ο απλός ταγματάρχης, μπορούσα να δώσω απαντήσεις

σ'αυτά, τότε δεν θα υπήρχε πρόβλημα να εργάζεται η επιτροπή τόσο καιρό για να πάρει αυτές τις απαντήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σεις όμως, ταγματάρχης, έπρεπε να ξέρετε αν είχαν κλαπεί τα όπλα του ΓΕΕΦ.

ΜΑΡΤΥΣ: Και όταν λέω ότι δεν ξέρω, μου λέτε "δεν είχες μάθει τότε, και τότε...".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα, είπατε μόνος σας ότι κάνατε εξέταση. Σεις μας λέτε ότι, αφού κάνατε εξέταση σ'αυτό το σοβαρό θέμα, δεν θυμάσθε ποιο ήταν το πόρισμα της εξέτασης.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εδώ είπε, αν θυμάμαι καλά, ότι ήταν θέμα φύλαξης του στρατοπέδου και ότι δεν φυλαγόταν. Άρα, τους άφησαν να μπουν

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Μπλέτσα, με συγχωρείτε.

Συνεχίστε.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κύριε μάρτυς, εγώ θα επιμείνω στην τελευταία ερώτηση. Λογικά, η απόφαση για τη μείωση της θητείας, δύο ερμηνείες επιδέχεται. Η μία είναι ότι η Κυβέρνηση του Μακαρίου ήθελε να εξασθενήσει αμυντικά το νησί, το Κράτος, την Κύπρο. Και η άλλη ποιά μπορεί να είναι; Γιατί ήθελε να μειώσει τη θητεία των Ελλήνων;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι τη θητεία των Ελλήνων. Την Εθνοφρουρά. Τους Κύπριους

στρατιώτες -ας το πούμε έτσι- να τους απολύσει.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Που σημαίνει μείωση της δυνάμεως σε μεγάλο ποσοστό.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, στο 1/3 νομίζω.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Και να εξασθενήσει την άμυνα της Κύπρου.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, οπωσδήποτε.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Γιατί να το κάνει αυτό μία Κυβέρνηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορώ να απαντήσω σ'αυτή την ερώτηση, αφού δεν ξέρω;

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Παρενέβη εδώ ο κ. Πρόεδρος και ορθώς παρενέβη. 'Ηθελε να μειώσει ο Μακάριος την αμυντική ισχύ του νησιού, ή μήπως δεν εμπιστευόταν κάποιους; Πέστε μου . Υπηρετούσατε πολύ καιρό στη Κύπρο και, πέραν του ότι είσασταν 'Ελληνας αξιωματικός, κατείχατε και μία θέση συλλογής πληροφοριών. Ποιό ήταν το κλίμα των αξιωματικών, μέρους αυτών ή όλων, που υπηρετούσαν εκεί, σε σχέση με τον Μακάριο; Γιατί να μειώσει τη θητεία, γιατί να τους απολύσει, γιατί να φύγουν με κίνδυνο να εξασθενήσει η άμυνα; 'Ηταν τόσο ρόδινα τα πράγματα;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, δεν ήταν καθόλου ευχάριστα τα πράγματα κάτω. Είχαν γίνει πολλά γεγονότα. Γι'αυτό σας είπα ότι θα έπρεπε να τα ζητήσετε αυτά και να τα διαβάσετε όλοι. Υπάρχουν αναφορές. Υπήρχε

4/2 Δ.Δ. (Κ.Ο.) 18.9.86 102

περίπτωση που το βράδυ πέρναγαν αυτοκίνητα με ταχύτητα έξω από την ΕΛΔΥΚ, το ελληνικό τμήμα που ήταν στην Κύπρο, και πολυβολούσαν το στρατόπεδο άγνωστοι. Υπήρχε περίπτωση που κτυπούσαν σκοπούς πυρομαχικών στους στρατώνες. Υπήρχε το θέμα των εφέδρων αξιωματικών, που ενώ η Εθνική Φρουρά, ο Στρατός, τους εκπαίδευε και τους ονόμαζε ανθυπολοχαγούς, η Κυβέρνηση δεν τους δεχόταν και τους είχε σαν στρατιώτες. Υπήρχαν χίλια δυο πράγματα. Είχε δημιουργηθεί μία έκρυθμη κατάσταση, η οποία πιστεύω ότι δεν ήταν καθόλου ευχάριστη για κανένα την εποχή εκείνη.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τελείωσα, κύριε Πρόεδρε. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Ζερβός έχει το λόγο.

(2ΠΑ).

(2Δ) 1/2 ΠΑ ΦΚ 18.9.86 103

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε μάρτυς, πότε πήγατε στη σχολή πολέμου;

ΜΑΡΤΥΣ: Το 1971 ή 1972.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: 'Αρα είσαστε εκλεκτός της δικτατορίας, γιατί μόνο οι έμπιστοι φοιτούσαν που θα αποτελούσαν μελλοντικά την ηγεσία του στρατεύματος.

Θα ήθελα να ξεκαθαρίσετε και να επιβεβαιώσετε ποιά ήταν κατά την κρίση σας η προδοσία: Η μή αποστολή βοήθειας από την Ελλάδα, ή βασικά και κύρια η απόφαση ΑΕΔ και κυβέρνησης για το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου που διέλυσε τις ένοπλες δυνάμεις αμύνης της Κύπρου και έδωσε την ευκαιρία στους Τούρκους να αποβιβασθούν στην Κύπρο;

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: 'Η και το δύο μαζί;

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Γι'αυτό είπα κύρια και βασικά. Γιατί όλα συνετέλεσαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αφήστε τον μάρτυρα να απαντήσει.

ΜΑΡΤΥΣ: Το ένα το χαρακτήρισα ήδη, ότι δεν εστάλη βοήθεια. Εσείς θέλετε να δείτε τί θέση παίρνω γενικά έναντι του πραξικοπήματος της Κύπρου. Εκ των υστέρων κρίνοντας τα πράγματα τί θα μπορούσα να πώ ότι το πραξικόπημα ωφέλησε την Κύπρο;

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: 'Αλλο σας ρώτησαν. Αν είναι προδοσία.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Εγώ ρώτησα, γιατί μόνος σας είχατε χρησιμοποιήσει το χαρακτηρισμό προδοσία σε άλλες ερωτήσεις.

2/2 ΠΑ ΦΚ 18.9.86 104

Και ενώ είχατε πεί αρκετά ξεκάθαρα ότι για σας προδοσία ήταν η εκτέλεση του εγχειρήματος αυτού κατά του Μακαρίου, μεταγενέστερα αλλοιώσατε αυτή την καταφατική σας δήλωση χαρακτηρισμού της προδοσίας με το να πείτε ότι προδοθήκατε επειδή δεν εστάλησαν οι δυνάμεις που προεβλέποντο να αποσταλούν προς βοήθεια της Κύπρου. Εντεύθεν πηγάζει η ερώτησή μου να ξεκαθαρίσετε πού βάζετε το βάρος του χαρακτηρισμού προδοσία στο ότι δεν εστάλησαν οι δυνάμεις της Κύπρου — και σε τί θα ωφελούσαν αφού ήσαν ήδη διαλελυμένες — ή στη βασική απόφαση και εκτέλεση του πραξικοπήματος;

ΜΑΡΤΥΣ: Πιστεύω το ότι αυτά είναι αλληλένδετα και δεν διαχωρίζονται. Δεν έχω άλλη απάντηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Γιατράκο να λάβει το λόγο.

3/2 ΠΑ ΦΚ 18.9.86 105

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Πολλοί από τους συναδέλφους σας που κατέθεσαν πριν από σας μας είπαν - αν θέλετε αρχής γενομένης από το στρατηγό Ντενίση - ότι διεμήνυσαν στους διοικούντες στην Αθήνα βεβαίως και στον αόρατο δικτάτορα Ιωαννίδη, ότι αν γινόταν το πραξικόπημα θα προκαλούσε την επέμβαση των Τούρκων. Εσείς είπατε ότι προετοιμασία για την επέμβαση - άλλωστε το διδαχθήκατε και στη σχολή πολέμου - δεν είναι προετοιμασία μιας ή δύο ημερών, αλλά πολύμηνη. Νωρίτερα σε ερώτηση συναδέλφου είπατε ότι κατά την εκτίμησή σας εάν ετίθετο εν εφαρμογή το σχέδιο Μακαρίου, για να μειωθούν οι δυνάμεις οι στρατιωτικές που βρίσκονταν στην Κύπρο, δηλαδή να έστελναν στην Αθήνα πολλούς αξιωματικούς της Ελλάδος και όπως είπατε να απεστράτευαν και ορισμένους Ελληνοκυπρίους, τότε αυτό θα αποδυνάμωνε την δυνατότητα αντιστάσεως των δυνάμεων στη Κύπρο και θα προκαλούσε την επέμβαση.

(2ΓΡ)

(2ΠΑ)
1/2 Γ.Ρ. Ε.Τ. 18-9-1986 106

Τότε γιατί εσείς πήγατε στην Αθήνα με εντολή του Κομπόκη και του Γεωργίτση να ζητήσετε από τον Ιωαννίδη να αναβληθεί η εκτέλεση του πραξικοπήματος, όταν εσείς λέτε ότι αν ετίθετο εν εφαρμογή το σχέδιο Μακαρίου, τότε θα είχε προκληθεί η επίθεση των Τούρκων.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν επήγα στην Αθήνα...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Με συγχωρείτε, η ερώτησή μου είναι: Ήταν αυτή η αποστολή σας ή άλλη; Διότι εδώ υπάρχει μία αντίφαση. Σαφής αντίφαση. Ξέρετε ότι προετοιμάζετο η απόβαση των Τούρκων -το είπατε μόνος σας- και σας είπα ότι πολλοί αξιωματικοί κατέθεσαν ότι αν γινόταν το πραξικόπημα θα γινόταν η απόβαση. Ξέρετε -λέτε ο ίδιος εκτιμάται ο ίδιος- ότι εάν μειωθούν οι δυνάμεις θα αποδυναμωθεί, επαναλαμβάνω την ερώτηση για να είμαι σαφέστερος, επειδή είδα ότι η μνήμη σας είναι αδύνατη σε πολλά πράγματα. Εάν λοιπόν αποδυναμωθούν οι δυνάμεις οι ελληνοκυπριακές τότε πάλι θα γίνει απόβαση. Γιατί ζητήσατε την αναβολή όταν πήγατε στην Αθήνα, εντεταλμένος των δύο που σας είπα;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν πήγα με δική μου βούληση και θέληση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Δεν το αμφισβητώ αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ. Επήρα αυτή τη διαταγή την εξετέλεσα και ξαναπήρα άλλη εντολή από εδώ και πάλι το ίδιο.

2/2 ΓΡ Ε.Τ. 18-9-1986 107

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Κύριε μάρτυς...

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν μπορούσα να αναπτύξω πρωτοβουλία, ατομική πρωτοβουλία και να αλλοιώσω αυτά τα πράγματα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Μας μιλήσατε πολλές φορές και κάνατε προσωπικές εκτιμήσεις. Εγώ σας ζητώ την εκτίμησή σας και σας επισημαίνω την αντίφαση. Εσείς εκτελέσατε την εντολή που σας έδωσαν οι ανώτεροί σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Η εκτίμησή σας ποια είναι, αφού ούτως ή αλλιώς θα επροξενείτο η επέμβαση της Τουρκίας;

ΜΑΡΤΥΣ. Ίσως η Τουρκία να μην είχε το πρόσχημα αμέσως να κάνει αυτή την ενέργεια, πλην όμως θα το έβρισκε το πρόσχημα, να είστε βέβαιος, είχε τόσους τουρκοκυπρίους εκεί που θα έβρισκε ένα πρόσχημα. Μπορεί να μην έκανε την επέμβαση στις 20 Ιουλίου, μπορεί να την έκανε στις 30 Αυγούστου, μπορεί να την έκανε του χρόνου τον Ιούλιο. Πάντως θα γινόταν η επέμβαση, διότι δεν θα υπήρχε μέσον για να ~~αποκλειστεί~~.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Δεν σας ερώτησα αυτό. Σας ρώτησα για την αποστολή σας. Ήταν πράγματι αυτή που μας αναφέρατε ή ήταν κάποια άλλη η αποστολή σας στην Αθήνα;

3/2 ΓΡ Ε.Τ. 18-9-1986 108

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτή η οποία ανέφερα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Την τελευταία στιγμή, νομίζω ότι είμαι και ο τελευταίος ερωτών, κάνω επίκληση στη μνήμη σας και βεβαίως έχετε αντιληφθεί τί εντυπώσεις, τουλάχιστον σε μένα, έχετε δημιουργήσει και στους άλλους συναδέλφους, μήπως την τελευταία στιγμή θυμάστε ποια ήταν τα ονόματα που σας είπε ο Ιωαννίδης, για να ρωτήσετε, για να γίνουν Πρόεδροι της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ. Εάν είχα σκοπό να κρύψω κάτι απλώς δεν θα σας έλεγα ότι πήγα ονόματα. Λέγοντας ότι μου δώσαν αυτά τα ονόματα και δεν τα θυμάμαι, εκθέτω βέβαια τον εαυτό μου, αλλά αυτή είναι η πραγματικότης. Και σας λέω ότι τα ονόματα μπορεί να σας τα πει ο κ. Γεωργίτσης, ο κ. Κομπόκης, μπορεί να τα πει ο Ταξίαρχος Ιωαννίδης αν κληθεί, μπορεί να τα πει ο Παλαΐνης, μπορεί να τα πει Πηλιχός κάποιος απ'αυτούς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Εσείς όμως που τους μεταφέρατε τα ονόματα δεν το θυμάσθε!

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ όχι, δεν το θυμάμαι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Εντάξει.

ΜΑΡΤΥΣ. Και επειδή επικαλείσθε τη μνήμη μου σας λέω ότι αυτή τη στιγμή και από το διάγγελμα δεν μπορώ να πω ούτε μία γραμμή,

4/2 ΓΡ Ε.Τ. 18-9-1986 109

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Μα, το διάγγελμα είναι ένα ολόκληρο κείμενο, κύριε μάρτυς. Εδώ μιλάμε για τρία ονόματα, τον Κώστα, το Νίκο και το Μήτσο, τους θυμόμαστε εφ'όρου ζωής. Και δεν επρόκειτο περί των φίλων σας που συναντήσατε σε κάποια γωνιά. Επρόκειτο περί τριών σημαντικών ονομάτων που θα εκαλούντο να γίνουν Πρόεδροι μιας χώρας. Και έρχεσθε εδώ και μας λέτε συνεχώς ότι δεν τα θυμάσθε. Εν πάση περιπτώσει το δέχομαι ότι δεν το θυμάσθε.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν έχω λόγους να το κρύψω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡΑΤΡΑΚΟΣ. Έχετε λόγους.

ΜΑΡΤΥΣ. Ποιους λόγους;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Δεν είμαι εγώ αυτός που θα σας τους πω. Εγώ αυτό πιστεύω!

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ σαν άτομο σαν πρώην αξιωματικός ποιους λόγους έχω να κρύψω;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Δεν ξέρω, κύριε μάρτυς! Λυπάμαι αλλά δεν μπορώ να σας απαντήσω. Και τελευταία ερώτηση, τελειώνω κύριε Πρόεδρε, μήπως τα τρία το "Αλέξανδρος εισήχθη στο νοσοκομείο"κλπ. μήπως μπορείτε να μας διευκρινίσετε, τί εσήμαινε το κάθε ένα από τα τρία αυτά μηνύματα που ήταν κρυπτογραφικά;

ΜΑΡΤΥΣ. Συνολικά σήμαινε ...

5/2 ΓΡ Ε.Τ. 18-9-1986 110

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Όχι συνολικά, ένα-ένα χωριστά, υπάρχει "Αλέξανδρος εισήχθη..." κλπ., δεν το θυμάμαι.

ΜΑΡΤΥΣ. "Αλέξανδρος εισήχθη εις νοσοκομείο" μεταφράζεται ότι η επιχείρηση ξεκίνησε, εξεδηλώθη. Αυτό ήταν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Για το θάνατο του Μακαρίου είχατε κανένα κρυπτογραφικό κάτι μέσα σ'αυτά τα μηνύματα;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι απολύτως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Τίποτε. Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Παυλίδη να λάβει το λόγο.

(2Ν)

ΣΓΡ
1/3ΝΜ ΒΠ 111 18.9.86

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το όνομά σας πρωτοαναφέρθηκε εδώ στην Επιτροπή όταν κατέθετε ο ταξίαρχος κύριος Γεωργίτσης. Θα ήθελα να σας πω ότι εβάσισε την απολογία του, θέλοντας να δικαιολογήσει τη στάση του, σε δύο σημεία. Το ένα ήταν η αποστολή σας από την Λευκωσία στην Αθήνα. Για να την πραγματοποιήσετε υπογράφηκε κάποιο φύλλο πορείας. Το υπέγραψε ο Ντενίσης. Με τι δικαιολογητικό παρουσιαστήκατε και ζητήσατε ο διοικητής της Εθνοφρουράς να υπογράψει το φύλλο πορείας. Τι έλεγε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν παρουσιάστηκα, ούτε ζήτησα εγώ. Απλά μου έδωσαν το φύλλο πορείας στα χέρια μου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δηλαδή κάποιος άλλος είχε πάει στο Ντενίση.

ΜΑΡΤΥΣ: Από το πρώτο επιτελικό γραφείο μου έδωσαν.....

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Παρακαλώ επιτρέψτε μου να τα ξεκαθαρίσουμε, γιατί για μένα είναι ένα μεγάλο ερωτηματικό. Κάποιος άλλος παρουσιάστηκε στον αντιστράτηγο Ντενίση, του ανέφερε ποιοί λόγοι επιβάλουν να μεταβείτε στην Αθήνα και εκείνος υπέγραψε.

ΜΑΡΤΥΣ: Βέβαια δεν ξέρω τι του είπε. Πάντως εμένα μου έδωσαν ένα φύλλο πορείας.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πάει αυτό. Σεις τ είσαστε στο Α2 και μάλιστα στο Β'Τμήμα που αν δεν κάνω λάθος είναι αυτό που συλλέγει πληροφορίες για το προσωπικό και όχι για τον εχθρό. Δηλαδή για τους αξιωματιούς και τους οπλίτες. Γνωρίζετε λοιπόν ο καθένας ποιός ήταν.

2/3ΝΜ ΒΠ 18.9.86 112

Υποθέτω γνωρίζετε αν ήταν φίλος της τότε καταστάσεως, αναφέρομαι στη χούντα, ή δεν ήταν φίλος. Γνωρίζετε ακόμα ποιοί ήταν φιλομακαριακοί ή ποιοί ήσαν αντιμακαριακοί. Αυτή ήταν η αποστολή σας. 'Ετσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Να καλέσετε τον προϊστάμενο του τμήματος που ήμουν βοηθός του, τον ταγματάρχη τότε Μιχαήλ ο οποίος είχε αυτά τα θέματα, συνέτασσε τις αναφορές και είχε και τους πληροφοριοδότες.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε μάρτυς, πρέπει να σας πω ότι η Επιτροπή ξέρει τι κάνει και επαναλαμβάνω την ερώτηση. Σας η αποστολή σας ήταν αυτή που περιέγραψα προηγουμένως; Και θα σας το πω όπως το λέτε στο στρατό, δηλαδή φακελλώνατε αξιωματικούς ή οπλίτες αν χρειαζόταν, ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Προσωπικά δεν φακέλλωνα κανένα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πάντως συλλέγατε πληροφορίες για το προσωπικό. Αυτή ήταν η δουλειά σας, ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Είμαστε ασφάλεια προσωπικού, υλικού και εγκαταστάσεων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Γνωρίζατε, λοιπόν, ποιός ήταν ο καθένας στην Κύπρο.

ΜΑΡΤΥΣ: Υποτίθεται πως έπρεπε να γνωρίζω, αλλά δεν εγνώριζα. Δεν είχα αναλάβει το γραφείο για να είμαι υπεύθυνος. Δεν ξέρω αν μπορείτε να καταλάβετε αυτή τη διάκριση.

3/3NM ΒΠ 18.9.86

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Να φύγουμε απ'αυτό. Πάντως θέλω να καταλάβετε πως προσπαθώ να δω τι ρόλο παίξατε, γιατί είσαστε από τους πρωτεργάτες του εγχειρήματος κατά του Μακαρίου. Παρουσιάζεσθε ότι αναλαμβάνετε μια λεπτοτάτη αποστολή. Η αποστολή είναι ότι οι πραξικοπηματίες, και το λέω αυτό γιατί οι ίδιοι το παραδέχθηκαν και πρέπει να το γνωρίζετε, επέλεξαν εσάς να μεταφέρετε στην Αθήνα τους φόβους τους για την επιτυχία του πραξικοπήματος. Σεις πήγατε με μεγάλη άνεση στον Ιωαννίδη.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή ήταν η διαταγή.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το φύλλο πορείας έλεγε να παρουσιασθείτε στον Ιωαννίδη;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο ΑΕΔ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο διοικητής ΓΕΕΘ στη Κύπρο υπογράφει φύλλο πορείας και λέει συναντήσατε Ιωαννίδη, διοικητή της ΕΣΑ;

3ΕΖ

(N) 1/ 3EZ Ι.Β. 114 18.9.86

Φύγατε λοιπόν από την Κύπρο με ένα χαρτί στο χέρι και πήγατε κατ' ευθείαν στο γραφείο του Ιωαννίδη, όπερ σημαίνει ότι είσαστε από τους ανθρώπους που είχαν την άνεση συνομιλίας με Ιωαννίδη, με τον "ισχυρό άνδρα", όπως εσείς τον αποκαλέσατε. Ένα ακόμη στοιχείο που κατ'εμέ αποδεικνύει ότι είσαστε μέσα σε ένα στενό κύκλο ανθρώπων που κινούνται γύρω από τον Ιωαννίδη. Είναι ακριβές αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δηλαδή, δεν γνωρίζετε τον Ιωάννίδη εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Τον γνώρισα κατά τη διάρκεια της επταετίας. Δεν τον ήξερα πριν τον ταξίαρχο Ιωαννίδη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Οι πληροφορίες λέγουν, κύριε μάρτυς, ότι εκείνος σας επέλεξε για να πάτε σε αυτό το πόστο στην Κύπρο.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Εγώ τον ταξίαρχο Ιωαννίδη τον γνώρισα κατά τη διάρκεια της επταετίας. Δεν τον ήξερα πριν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τον Σκλαβενίτη τον γνωρίζατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τον Σκλαβενίτη ναί, τον ήξερα από τη Σχολή Ευελπίδων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μόνο; Δεν υπηρετήσατε ποτέ μαζί;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, μόνο στην Κύπρο, στο διάστημα που είχε έλθει.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όταν ήλθε συνεργαστήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Με ποιά έννοια, αν συνεργαστήκαμε;

2/3ΕΖ I.B. 115 18.9.86

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πραξικόπημα γινόταν, κατέβηκε την πρώτη μέρα του πραξικοπήματος... Εσείς θα μας πείτε πώς συνεργαστήκατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να συστεγαστήκαμε σε κάποιο γραφείο εκεί του Β΄Γραφείου- διότι εκεί πέρα κάθησε- αλλά δεν είχα καμία ιδιαίτερη συνεργασία σε κανένα θέμα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Λοιπόν, να προχωρήσω εγώ, και κάπου θέλω να καταλήξω.

Είσθε επίσης ο άνθρωπος, στον οποίο εμπιστεύθηκαν το κείμενο του διαγγέλματος και τα ονόματα των υποψηφίων προέδρων, τα οποία τώρα ισχυρίζεσθε ότι δεν τα ενθυμείσθε. Εγώ το δέχομαι, αν και είναι και για μένα περίεργο, κύριε μάρτυς, τρία ονόματα όλα και όλα, υποψηφίων αρχηγών κράτους και δεν τα ενθυμείσθε. Τα στοιχεία όλα αυτά συνθέτουν όχι την προσωπικότητά σας, το τί ρόλο παίξατε εκεί. Και ο ρόλος σας, είναι ρόλος πρωτεργάτη. Σαν πρωτεργάτης σ'αυτό το εγχείρημα, δεν είχατε πληροφορίες για την απέναντι πλευρά, την Τουρκική πλευρά, άρα και την φιλομακαριακή πλευρά;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν δέχομαι για τον εαυτό μου το ρόλο του πρωτεργάτη που μου αποδίδετε. Διότι πρωτεργάτης είναι ένας αξιωματικός ο οποίος διατάζεται να έλθει να πει να μην γίνει μία ενέργεια και ξαναδιατάζεται να πει ότι θα γίνει; Πρωτεργάτης θα πει νομίζω κατά την γνώμη

μου, αν είχα λάβει μέρος στην οργάνωση των σχεδίων, να αναθέσω αποστολές, να πω αυτό το τμήμα θα πάει εκεί, αυτό θα κάνει εκείνο, αυτοί οι αξιωματικοί θα κάνουν αυτό, το άλλο, το άλλο, όλο αυτό το προκαταρκτικό στάδιο και εν συνεχεία και στην εκτέλεση. Εγώ δεν είχα μυρωδιά από το προκαταρκτικό στάδιο και πληροφορήθηκα για πρώτη φορά την ημέρα που σας είπα. Εάν αυτό είναι πρωταγωνισμός...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θέλω να επαναλάβω την παρατήρησή μου: Εμένα προσωπικά με ενδιαφέρετε εσείς. Ο λόγος ποιός είναι; Πληροφορίες από αλλού που φθάνουν στην επιτροπή-και αυτός είναι ο ρόλος μας — λένε ότι είσθε εκ των ανθρώπων οι οποίοι υπέδειξαν, ως εκ της θέσεώς σας στο Β Τμήμα του Α2, ποιοί είναι εκείνοι που πρέπει να εμπιστευθούν ώστε να εξασφαλίσουν την καλύτερη δυνατή επιτυχία στο εγχείρημα, στο πραξικόπημα. Εσείς Β΄ τμήμα του Α2, γνωρίζατε τα πρόσωπα ένα προς ένα, ήταν η δουλειά σας αυτή.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Δεν είχα καμία απολύτως ανάμειξη στην επιλογή αυτή των προσώπων, διότι δεν ήξερα ότι θα γίνει. και δεν εγνώριζα προβολή κ' πραγματα

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Όταν επιστρέψατε μετά τον δεύτερο Αττίλα στην Αθήνα, πού υπηρετήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Παρουσιάστηκα στο Α΄ Επιτελικό Γραφείο του Αρχηγείου Στρατού

4/3ΕΖ Ι.Β. 18.9.86 117

και από εκεί με έστειλαν στην Λάρισα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Σε ποιόν παρουσιαστήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο Α' Επιτελικό γραφείο του Αρχηγείου Στρατού.

Για εκεί ήταν το φύλλο πορείας μου και από εκεί μου χορήγησαν άλλο φύλλο πορείας για την Λάρισα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Στην Λάρισα που υπηρετήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο Αρχηγείο/της Στρατιάς στο Γ' Επιτελικό Γραφείο βοηθός.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μέχρι ποιάς ημερομηνίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Μέχρι την ημερομηνία που συνελήφθην στις 24 Φεβρουαρίου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αυτά, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Παπακωνσταντίνου να λάβει τον λόγο.

Επαναλαμβάνω ίσως εντονότερα λιγάκι, λόγω φιλίας την παράκληση που υπέβαλα σε όλους.

(ο)

1/3 ο   Α.Μ.   18-9-86   118

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Γιατί εντονότερα σε μένα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λόγω φιλίας ιδιαίτερας, το είπαμε.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε μάρτυς, έχω την εντύπωση οτι η επιτροπή βρίσκεται προ ταυτοσίμων καταθέσων μαρτύρων. Οι μάρτυρες έχουν την εντύπωση οτι κατηγορούνται -αυτή τη στιγμή δεν κατηγορούνται- και προσπαθούν , δεν θα ήθελα να χρησιμοποιήσω βαριές λέξεις, να παρουσιάσουν κάποια άλλη εικόνα της κατάστασης που δεν νομίζω οτι ωφελεί σε τίποτα. Λίγο πολύ ξέρουμε όλοι μας και ξέρετε και εσεις οτι η πολιτική δύναμη εκείνης της εποχής ήταν στα χέρια μιας ομάδας αξιωματικών, που έπαιρνε και τις πολιτικές αποφάσεις, πέραν των στρατιωτικών. Είναι έτσι ή οχι;

Με άλλα λόγια η ομάς των στρατιωτικών, ειδικά εκείνη την εποχή, περί τον Ιωαννίδη ήταν η πολιτική δύναμη της χώρας. Ναί ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Τι, με ρωτάτε να απαντήσω εγώ;

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Ναι, αυτό, σας ρωτώ, το αμφισβητείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Οτι έπαιρναν αποφάσεις;

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Οτι έπαιρναν και πολιτικές αποφάσεις.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα πρέπει να έπαιρναν.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Εχουμε την εντύπωση οτι, ο Ιωαννίδης οσοδήποτε ισχυρός και δυνατός άνθρωπος και εάν ήταν, είχε ασφαλώς το επιτε-

2/3 Ο Α.Μ. 18-9-86 119

λείο του με το οποίο εάν δεν συνεσκέπτετο -ασφαλώς θα συνεσκέπτετο- αντάλλασε οπωσδήποτε απόψεις. Και μη μας παίρνετε τόσο αφελείς, θα μου επιτρέψε να σας πω, να πιστέψουμε οτι ένας αξιωματικός που στέλνεται με μια τέτοια βαρυσήμαντη αποστολή, εκτελεί απλά καθήκοντα αγγελιοφόρου. Είναι κάτι παραπάνω, θα το κουβεντιάσει κιόλας. Με άλλα λόγια στέλνουν τον κύριο Κοντώση απο την Κύπρο στην Αθήνα, οχι για να κουβαλήσει ένα χαρτί, ο κύριος Κοντώσης δεν είναι ο φανταράκος που θα κουβαλήσει το χαρτί, αλλά για να εξηγήσει, να δώσει ενδεχομένως απαντήσεις σε ερωτήματα και να πει και την άποψή του. Είναι γνωστότατο οτι είσασταν της εμπιστοσύνης των ανθρώπων εκείνης της εποχής. Δέχεσθε ότι δεν είσασταν ένας απλός αγγελιοφόρος, αλλά θα μπορούσατε να περπατήσετε περισσότερο δίνοντας περαιτέρω πληροφορίες εκτός απο το χαρτί που φέρατε και το οποίο δεν θυμάσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποιό χαρτί;

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Το χαρτί που πήγατε των 3 υποψηφίων προέδρων.

Εχω την εντύπωση, κύριε Κοντώση, για να προχωρήσω στην ουσιαστική ερώτηση, οτι υπήρξατε ένας απο τους ουσιαστικά συμμετέχοντες. Δεν αμφισβητείται ο πατριωτισμός των Ελλήνων αξιωματικών, ούτε ο δικός σας. Η εκτίμηση μπορεί να είναι καλή ή κακή, αυτό είναι άσχετο. Κάτι είπατε πριν, γι΄αυτό επανέρχομαι. Αποφασίσατε το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου

2/1111

3/3 ο Α.Μ. 18-9-86 120

διότι πιστεύατε οτι ο Μακάριος ήταν εμπόδιο στην ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι. 'Ηταν μια προσωπική μου απάντηση σε κάποιον κύριο όταν με ρώτησε τι θα ήθελα εγώ, τι θα με ικανοποιηούσε εμένα σαν αξιωματικό, σαν άτομο. Δεν αποφάσισα εγώ ούτε συμμετείχα πουθενά που να αποφασίζουν πραξικόπημα. Και όσο και αν αυτό φαίνεται, όπως το χαρακτηρίσατε εσείς, ήμουν απλός αγγελιοφόρος, μάλιστα, οταν ερωτήθην σε κάποια στιγμή για κάποια μονάδα ήρθα σε δύσκολη θέση, διότι δεν μπόρεσα να απαντήσω ακριβώς επειδή δεν εγνώριζα.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Κύριε μάρτυς, συνάδελφός σας ο οποίος πέρασε απο δω είπε ότι, οταν αντελήφθη οτι πρόκειται να γίνει πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, τους εδήλωσε οτι δεν μετέχει.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω αν το δήλωσε ο άνθρωπος αυτός πουθενά.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Με άλλα λόγια, οταν εσείς αντιληφθήκατε οτι γίνεται πραξικόπημα κατά του Μακαρίου ή πιστεύατε, οτι εξυπηρετείται ο εθνικός σκοπός και το δέχεσθε ή δεν το πιστεύετε και αποχωρείτε. Τους λέτε, ευγενικά ή άγρια, εγω σ'αυτό το παιχνίδι δεν είμαι μέσα. Εσείς όμως μείνατε. Θέλετε να μας πείσετε οτι είσαστε ο απλός αξιωματικός, ο οποίος εκτελούσε διαταγές, και τίποτε παραπάνω. Αυτό δεν μπορούμε να το πιστέψουμε. Σας είπα οτι δεν έχει σημασία, η εκτίμηση

4/3 ο Α.Μ. 18-9-86 121

μπορεί να είναι σωστή ή εσφαλμένη. Αλλά και σεις εκτιμούσατε οτι εάν βγει ο Μακάριος από τη μέση η ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα επιτυγχάνεται. Είναι έτσι ή όχι;

(Η)

(30)
1/3 Η (Ε.Μ) 18.9.86

122

ΜΑΡΤΥΣ. Σαν ευχή το είπα αυτό. Προσωπική ευχή ενός Έλληνα αξιωματικού. Έτσι το είπα. Υπ'αυτήν τη έννοια το είπα.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Εγώ θέλω να καταλήξω στο εξής: Το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, ας το δεχθώ εγώ-η ευχή σας, όπως είπατε και η ευχή των άλλων- να το κάνουμε μπας κι ενώσουμε την Κύπρο με την Ελλάδα. Αυτός είναι το εμπόδιο, να τον βγάλουμε από τη μέση. Ταυτοχρόνως με όλες τις πληροφορίες που υπήρχαν, για την ετοιμότητα των Τούρκων, την οποίαν προ ολίγου είπατε, ________, η ομάδα που έπαιρνε τις πολιτικές αποφάσεις- που θα μου επιτρέψετε να σας θεωρήσω κι εσάς μέσα, διότι δεν είστε μειωμένης αντιλήψεως, οι πληροφορίες που υπάρχουν είναι ότι είστε ικανός αξιωματικός, δεν μπορεί, λοιπόν, να είσασταν απ'έξω, και να παρακολουθείτε σαν μαριονέτα ένα παιχνίδι που παίζεται- λέγω λοιπόν, η ομάδα αυτή που επήρε την πολιτική απόφαση, δεν είχε σκεφθεί ότι ενδεχομένως-, επαναλαμβάνω με την ετοιμότητα του τουρκικού παράγοντα- υπήρχε κίνδυνος για το νησί; Και ταυτόχρονα εσείς ξέρατε ότι στρατιωτικά η Ελλάδα δεν μπορούσε να επέμβει, ούτε αεροπορικώς ούτε ναυτικώς.

ΜΑΡΤΥΣ. Κατ'αρχάς δεν ήμουν, όπως με χαρακτηρίσατε, ούτε στην επιτροπή ούτε έλαβα καμμιά απόφαση. Και πιστεύω ότι η Ελλάς μπορού-

σε να επέμβει και με τα υποβρύχια που είχαν φθάσει μέχρι εκεί και έφυγαν και με αεροπορία.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Με αεροπορία πώς; Να πετάξουν 15 λεπτά πάνω από την Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οταν υπάρχει στόχος συγκεντρωμένος, πλοίων, προσωπικού και υλικού, μάλιστα κρισίμου υλικού, άρματα, πυροβόλα σ'ένα πολύ περιορισμένο χώρο, δεν χρειάζονται πολλά αεροπλάνα. 'Ενα αεροπλάνο να ερχόταν, θα αρκούσε.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Εσείς θα ρισκάρατε πόλεμο με την Τουρκία τότε;

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ εάν ήμουν Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων, ναι, θα τον έκανα και θα τον κέρδιζα. 'Ισως και γι'αυτό δεν με έκαναν Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Την επιστράτευση θα την θυμάστε.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ήμουν εδώ στην επιστράτευση.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Μα, βλέπετε ότι εμείς ζήσαμε και την επιστράτευση. Και είδαμε κατά πόσον είμασταν έτοιμοι. 'Ολες οι πληροφορίες ήταν ότι ήταν εν διαλύσει το στράτευμα. Από τους μάρτυρες που ήλθαν και κατέθεσαν, δεν ήταν ένας που να μην είπε ότι το ελληνικό στράτευμα ήταν εν διαλύσει. Ο καθένας έκανε του

κεφαλιού του. Ο υφιστάμενος έκανε επιχείρηση και δεν ήξερε ο προϊστάμενος. Ξεχάσατε τον Μπονάνο και πηγαίνατε στον Ιωαννίδη. Όλα αυτά τί σημαίνουν;

ΜΑΡΤΥΣ. Πού; Στην Κύπρο;

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Και στην Κύπρο και στην Ελλάδα. Εδώ δεν υπήρχε Μπονάνος κ.λπ.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω για την Ελλάδα. Δεν ήμουν εδώ.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Εδώ υπήρχε Ιωαννίδης. Στην Κύπρο δεν υπήρχε Ντενίσης, ούτε καν Γεωργίτσης. Υπήρχαν οι άλλοι που φτιάχναν την επιχείρηση και οι προϊστάμενοί τους δεν ήξεραν. Δεν είναι διάλυση αυτό; Κι έτσι θα νικούσαμε τους Τούρκους;

Κύριε Πρόεδρε, δεν ξέρω, η επιτροπή, όμως θα πρέπει να πάρει κάποια απόφαση. Οι ταυτόσημες καταθέσεις των μαρτύρων, και η προσπάθεια αυτή, είναι απαράδεκτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αν θέλετε κύριε Παπακωνσταντίνου, αυτό να το συζητήσουμε αμέσως μετά.

Κύριοι συνάδελφοι, νομίζω ότι τελείωσε η κατάθεση του μάρτυρος. Θα παρακαλέσω κύριε Κοντόση, αύριο, από τις 8.30' το πρωΐ μέχρι τις 11.00' να έλθετε στην αίθουσα 143 του Κοινοβουλίου, για να σας διαβάσουμε ή να διαβάσετε μόνος σας την κατάθεση που

4/3 Η (Ε.Μ) 18.9.86 125

θα έχει εν τω μεταξύ αποστενογραφηθεί και στη συνέχεια να την υπογράψετε ή να αμφισβητήσετε αν τυχόν κάτι δεν είναι καλά διατυπωμένο.

Παρακαλώ, λοιπόν, και πάλι να προσέλθετε αύριο στην αίθουσα 143 του Κοινοβουλίου, όπου εκεί θα βρίσκεται και η γραμματεία, προκειμένου να σας θέσει υπόψη την κατάθεσή σας. Μπορείτε, λοιπόν, να απέλθετε.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα, κύριε Πρόεδρε.

(Στο σημείο αυτό αποχωρεί ο μάρτυς κ. Κοντόσης).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ήδη κύριοι συνάδελφοι, πρέπει να αρχίσουμε την εξέταση/τουλάχιστον του κ. Γιαννακόδημου, που ήταν επιτελάρχης τότε.

Εν τω μεταξύ, όμως, ο κ. Παπακωνσταντίνου έθιξε ένα θέμα αρκετά ενδιαφέρον, το οποίο θα πρέπει να συζητήσουμε. Δεν ξέρω εάν θα πρέπει να το συζητήσουμε τώρα, ή αν θα πρέπει άλλη μέρα, για να αρχίσουμε εν τω μεταξύ την εξέταση του κ. Γιαννακόδημου.

Παράλληλα έχω κι εγώ να κάνω ορισμένες προτάσεις στην επιτροπή, διότι ο κατάλογος των μαρτύρων, τους οποίους είχαμε αποφασίσει να κληθούν, τελείωσε. Έχουν κληθεί όλοι οι υπολειπόμενοι μάρτυρες.

(3ΑΚ)

(Η)

1/ΑΚ Λ.Β. 18.9.86

126

Και πλέον για τις συνεδριάσεις του Οκτωβρίου πλην της 1ης, της 2ας του μηνός, να ορίσουμε ποιούς μάρτυρες θα εξετάσουμε, όπως επίσης και του Νοεμβρίου και του Δεκεμβρίου. Θα μπορούσαμε δηλαδή να κάνουμε ένα κατάλογο μαρτύρων μέχρι 31 Δεκεμβρίου τουλάχιστον. Απόψε όμως, δεν έχουμε ώρα, γι'αυτό θα έλεγα τουλάχιστον για τις 3 δικάσιμες του Οκτωβρίου. Δηλαδή τον Οκτώβριο θα έχουμε 3 μόνο δικάσιμες. Δηλαδή, αν πούμε Τρίτη και Πέμπτη πάλι, θα έχουμε την Πέμπτη 2 του μηνός, που θα εξετάσουμε τον Παπαδάκη που είναι του παλαιού καταλόγου, την Τρίτη 21 του μηνός θα μπορέσουμε να εξετάσουμε 2 μάρτυρες και την Πέμπτη 23 του μηνός όπως και στις 30 του μηνός. Δηλαδή, πρέπει να βρούμε 4 μάρτυρες για να κλείσουμε τον Οκτώβριο. Ποιοί θέλετε να είναι αυτοί; Θέλετε να είναι οι υπολειπόμενοι που ήταν στην Κύπρο; Θέλετε να είναι οι επιτελείς του αρχηγείου, θέλετε να είναι οι πρεσβευτές; Θέλετε να τελειώνουμε με την Κύπρο;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ. Καλύτερα να τελειώνουμε με αυτούς.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ. Κύριε Πρόεδρε, την ερχόμενη Τετάρτη, να κάνουμε μια εμβόλιμο συνεδρίαση και να συζητήσουμε το θέμα του κ.Παπακωνσταντίνου, χωρίς μάρτυρες, μεταξύ μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν έχω αντίρρηση. Σύμφωνοι. Θέλετε

2/ΑΚ Λ.Β. 18.9.86

---------------------------- 127

και τους 4 αυτούς μάρτυρες να τους ορίσουμε τότε;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ. Και αυτό τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Την Τετάρτη λοιπόν στις 18.30', θα έχουμε μια εμβόλιμη συνεδρίαση μεταξύ μας, χωρίς μάρτυρες κ.λπ. για να συζητήσουμε αυτά τα θέματα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Μπορούμε να διαθέσουμε 20 λεπτά γι'αυτό το θέμα. Θα χάσουμε μια συνεδρίαση εξετάσεως μαρτύρων;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Είναι αρκετά τα θέματα, που πρέπει να συζητηθούν. Θα επιλεγούν οι μάρτυρες που πρέπει να εξετασθούν και εν συνεχεία να δούμε τί πορεία θ'ακολουθήσουμε ως προς την εξέταση των μαρτύρων, γιατί αυτό που λέει ο κ. Παπακωνσταντίνου δεν είναι μικρή υπόθεση.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Υπάρχει ένα κέντρο που τους καθοδηγεί. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν το αμφισβητώ. Γιατί άλλωστε να το αμφισβητήσω και γιατί να μην έχουν το κέντρο τους, τους δικηγόρους τους, αφού αντιλαμβάνονται οι περισσότεροι απ'όσους έρχονται ότι είναι ενδεχόμενο να είναι κατηγορούμενοι; Συνεπώς, ορθώς χρησιμοποιούν και τους δικηγόρους και δικαίωμά τους είναι κ.λπ. Πάντως, λένε και πράγματα αρκετά ενδιαφέροντα. Δεν ξέρω πού το πάνε, αλλά αυτός ο μάρτυρας απόψε με τον τρόπο που μίλησε, μίλησε

3/ΑΚ Δ.Β. 18.9.86 128

σαφώς περί προδοσίας της χούντας και της τότε ηγεσίας των ενόπλων δυνάμεων.

Την Τετάρτη λοιπόν, θα έχουμε εμβόλιμη συνεδρίαση στις 18.30΄ και τότε θα συζητήσουμε και ποιούς μάρτυρες θα εξετάσουμε τον Οκτώβριο, ποιούς το Νοέμβριο και ποιούς το Δεκέμβριο.

Παρακαλείται ο κ.γραμματέας να συνοδεύσει τον κ.Γιαννακόδημο στην αίθουσα.

(Στο σημείο αυτό προσέρχεται ο κ.Γιαννακόδημος)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ να μου απαντήσετε, κύριε μάρτυς, σε ορισμένα ερωτήματά μου σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητός σας.

Λέγεσθε;

ΜΑΡΤΥΣ. Γιαννακόδημος Παναγιώτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Τον πατέρα σας;

ΜΑΡΤΥΣ. Γεώργιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Γεννηθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Στον Πειραιά, το 1922 .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Πού μένετε;
ΜΑΡΤΥΣ. Αθήνα, ██████.
ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Επάγγελμα;
ΜΑΡΤΥΣ. Απόστρατος Υποστράτηγος.

(3Ζ)

(3ΑΚ)
1/3Ζ. (Ε.Σ.) 18.9.1986

129

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Έχετε θρήσκευμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ορθόδοξος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Χριστιανός Ορθόδοξος.

Την μητέρα σας πώς τηνλένε;

ΜΑΡΤΥΣ: Αναστασία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είσθε έγγαμος;

ΜΑΡΤΥΣ: Έγγαμος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η γυναίκα σας, πώς λέγεται;

ΜΑΡΤΥΣ: Σταυρούλα Κουφάκου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παιδιά έχετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Έχω ένα κορίτσι παντρεμένο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ, το χέρι σας στο Ευαγγέλιο. Παρακαλώ, επίσης, τους κυρίους συναδέλφους να εγερθούν.

(Στο σημείο αυτό ο κ. μάρτυς, δίδει τον ακόλουθο όρκο: " Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια, χωρίς να προσθέσω ούτε να αποκρύψω τι ").

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Υπηρετούσατε στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πότε και με ποιά ιδιότητα;

2/3Ζ. (Ε.Σ.) 18.9.1986

130

ΜΑΡΤΥΣ: Ετοποθετήθην στην Κύπρο αρχές Σεπτεμβρίου του 1973. Ήμουν συνταγματάρχης και ανέλαβα υπηρεσία Α΄βοηθός επιτελάρχου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα. Και επιτελάρχης αναλάβατε μετά;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ μέχρι τον Ιούνιο, που γίναμε ταξίαρχοι . . .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ : Ποιού έτους;

ΜΑΡΤΥΣ: Τον Ιούνιο του 1974, γίναμε ταξίαρχοι η τάξη η δική μου.

Είχα ειδοποιηθεί τότε από το Αρχηγείο ότι έρχομαι στο Αρχηγείο διευθυντής του Α΄Επιτελικού Γραφείου. Είχα μάλιστα κατεβάσει το παιδί μου κάτω. Μάζεψα τα πράγματά μου και ήμουν έτοιμος να φύγω, εν αναμονή της διαταγής. Πλην, όμως, όταν ήλθε η διαταγή ετοποθετήθην επιτελάρχης του Γ.Ε.ΕΦ σε αντικατάσταση του υποστρατήγου Παπαδάκη, που έφευγε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Γεωργίτσης ήταν συμμαθητής σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κ. Γεωργίτσης ήταν συμμαθητής μου. Και δυστυχώς γι΄αυτό έμεινα εγώ κάτω, διότι αυτόν που στέλναν επιτελάρχη, ήταν αρχαιότερος του Γεωργίτση, ενώ εγώ ήμουν νεώτερος του Γεωργίτση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και μείνατε επιτελάρχης.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Εμεινα επιτελάρχης, γιατί τον προόριζαν για Αρχηγό και δεν μπορούσε να είναι αρχαιότερος ο επιτελάρχης.

3/3Ζ. (Ε.Σ.) 18.9.1986

131

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ως επιτελάρχης, λοιπόν, πότε μάθατε ότι επρόκειτο να γίνει το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Την ίδια μέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή, δεν είχατε μυηθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Το πρωΐ της ίδιας μέρας, της 15ης, εγώ πήγα κανονικά στο γραφείο μου. Και ενώ υπέγραφα έγγραφα του δικαστικού ενός λοχαγού -Τόδουλος λεγόταν- εκείνη την ώρα με πήραν στο τηλέφωνο από την ΕΛΔΥΚ και μου είπαν ότι διετάχθη ανατροπή του Μακαρίου. Εν τω μεταξύ ακούστηκε και μία φασαρία στο διάδρομο, βγαίνουμε εκεί και είδαμε που είχαν μαζέψει τους αστυνομικούς και τους έβαζαν απέναντι από το γραφείο -ήταν η αίθουσα επιχειρήσεων εκεί...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μέσα στην αίθουσα επιχειρήσεων;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τι να κάνουν εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκεί τους είχαν συγκεντρώσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τους αξιωματικούς;

ΜΑΡΤΥΣ: Της αστυνομίας. Διότι η αστυνομία εστεγάζετο στο ίδιο οίκημα με το ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κατά κάποιο τρόπο το ΓΕΕΦ τους συνέλαβε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τους είχαν πιάσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Οταν λέμε "τους είχαν πιάσει", ποιός έκανε αυτή τη δουλειά; Ποιός τους συνέλαβε;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ηταν κάτι αξιωματικοί εκεί πέρα, που τους οδηγούσαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως θυμάσθε κανέναν;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ηταν μικροί δεν τους θυμάμαι στα ονόματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παραδείγματος χάριν, ο κ. Κοντώσης ήταν εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Κοντώσης, όχι. Μου φαίνεται δεν ήταν. Δεν θυμάμαι καλά. Δεν ξέρω, αν ήταν με τον Γεωργίτση. Γιατί ο Γεωργίτσης ήταν στην ΕΛΔΥΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μέχρι πότε κάθησε στην ΕΛΔΥΚ, και πότε ήλθε στο ΓΕΕΦ ο Γεωργίτσης;

ΜΑΡΤΥΣ: Μου φαίνεται ότι προ της μεσημβρίας γύρισε πίσω στο ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αρχηγός του πραξικοπήματος, ποιός ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποιός ήταν κάτω; Δεν ξέρω. 'Η ο Γεωργίτσης, ή ο Κομπόκης, κάποιος απ' αυτούς θα ήταν. Δεν ξέρω ποιόν είχαν ορίσει αυτοί από πάνω.

5/3Ζ. (Ε.Σ.) 133 18.9.1986

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιοί, δηλαδή, είχαν ορίσει;

ΜΑΡΤΥΣ: Από το ΑΕΔ, από πάνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είχε κληθεί ο κ. Γεωργίτσης επάνω εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε έλθει -άν θυμάμαι καλά- στις 2 Ιουλίου.

Όταν έγιναν ταξίαρχοι ήταν και ένας άλλος ταξίαρχος, ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ, ο Κονδύλης -τώρα έχει πεθάνει - και δεν έφευγε, ενώ είχε έλθει η διαταγή να φύγει στις 26 Ιουνίου, άν θυμάμαι καλά, και είχε αρχίσει ο Τύπος κάτω και έγραφε ότι δεν φεύγει ο Κονδύλης, γιατί επίκειται πραξικόπημα και θα το κάνει ο Κονδύλης ... κάτι τέτοια έγραφε ο Τύπος. Όπως, επίσης, δεν είχε φύγει και ο Παπαδάκης ο επιτελάρχης, ο οποίος έφυγε στις 24 Ιουνίου . . .

(38)

37/3 ζ Μ.Α. 18.9.86
------------------------------ 134

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο Παπαδάκης είχε...

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτός όταν πρωτοπήγα εγώ ήταν ταξίαρχος και μετά έγινε υποστράτηγος και ήταν επιτελάρχης μέχρι την ημέρα που έφυγε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εσείς διεδέχθητε δηλαδή τον Παπαδάκη

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι , εγώ παρέλαβα από τον Παπαδάκη . Ήλθε η διαταγή και με άφηναν εμένα επιτελάρχη κάτω. Όταν δε ήρθα επάνω έμαθα ότι παρέμεινα διότι ήμουν νεώτερος του Γεωργίτζη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τώρα το πραξικόπημα πώς εξεδηλώθη;

ΜΑΡΤΥΣ. Το πραξικόπημα εκδηλώθηκε το πρωί. Κινήθηκαν άρματα. Αυτοί που έλαβαν μέρος ήταν μυημένοι, γιατί όταν του είπα εγώ μετά του Γεωργίτζη, καλά δεν είχατε ειδοποιήσει τις μονάδες και παθαμε αυτό; Γιατί έπιθαν ορισμένους. Στην Πάφο τους έπιασαν όλους εκεί πέρα, στη Λεμεσό μπήκαν μέσα και σκότωσαν έναν ταγματάρχη ονόματι Ζέρβα ή Ζερβός, κάπως έτσι λεγόταν. Γιατί τόσα χρόνια δεν θυμάμαι. Και τους έπιασαν και αυτούς. Εγώ δε εκείνη την ώρα που εξεδηλώθη έβαλα την οικογενειά μου και στην έστειλα στην Αμμόχωστο για να την προστατεύσω. Και λέω , δεν το λέγατε; Λέει, είχαμε εντολή να μην πούμε σε κανέναν τίποτε . Αυτοί που έπρεπε να το ξέρουν, το ήξεραν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σας είχε στοιχίσει βλέπω γιατί το αναφέρετε και στην έκθεσή σας, πάντως το ότι συνελήφθησαν . .

2/3 ζ Μ. Α. 18.9.86

-------------------------- 135

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν άκουσα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Το ότι συνελλήφθησαν οι αξιωματικοί στην Πάφο από τους πραξικοπηματίες .

ΜΑΡΤΥΣ. Από την αστυνομία , συνελήφθησαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από την αστυνομία. Αυτό εννοώ. Για να μην εκδηλωθεί και στην Πάφο το πραξικόπημα. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι , αυτοί ήταν ανίδεοι οι άνθρωποι, δεν ήξεραν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Ναι , το ξέρω, αλλά βλέπω ότι σας στοίχισε αυτό και το αναφέρετε και σε μια έκθεση που κάνατε, και με την ευκαιρία ....

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι , στην έκθεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εκάνατε μια έκθεση την οποία υποβάλατε μέσω της μονάδος την οποία υπηρετούσατε το '75;

ΜΑΡΤΥΣ. Το 1974 μου φαίνεται το Νοέμβριο. Κάτι τέτοιο. Κατά την διαταγή ~~που~~ διέτασσε η Αθήνα. Γιατί αυτές τις εκθέσεις μετά μας διέταξαν να τις καταστρέψουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Έχετε κάνει, λοιπόν, μια έκθεση, έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από τα Χανιά την υποβάλατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήμουνα υποδιοικητής στη μεραρχία στα Χανιά, τότε.

3/3 ζ Μ.Α. 18.9.86 136

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Στις 27 Δεκεμβρίου του 1974;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα , τότε περίπου. Δηλαδή Δεκέμβριος, Νοέμβριος, τότε ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Μάλιστα.

Λέτε λοιπόν, ότι εσείς δεν μετείχατε , δεν είχατε μυηθεί και ότι το πραξικόπημα εξεδηλώθη, τι ώρα;

ΜΑΡΤΥΣ. Στις 7.30΄μου φαίνεται , κάτι τέτοιο.Στις 7.30΄ με 8 , κάτι τέτοιο. Γιατί είχα πάει στο γραφείο. Στο γραφειο πηγαίναμε εμείς στις 7 και ήμουν στο γραφείο εκείνη την ώρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Στις 2 του μηνός που είχε έρθει εδώ ο Γεωργίτζης, ήταν και ο Κομπόκης εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω. Ο Κομπόκης ήταν με άδεια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Πού;

ΜΑΡΤΥΣ. Είχε έρθει Αθηνα. Είχε πάει Αθήνα δεν ξέρω πού είχε πάει. Πάντως κάτω δεν ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Μάθατε αν έγινε καμια σύσκεψη εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ. Από τις εφημερίδες μετά το είχα μάθει .΄Εγραφαν ότι είχε γίνει μια σύσκεψη επάνω στο ΑΕΔ . Εμείς όταν γύρισε ο Γεωργίτζης ήταν ο Κονδύλης ακόμα κάτω και εγώ ο αρχηγός του ΓΕΦ, ο Ντενίσης, ο αντιστράτηγος, επιμέναμε να μας πει τι τον ήθελαν επάνω, διότι τον εκάλεσαν απ΄ευθείας αυτόν . Τον εκάλεσαν τηλεφωνικώς και μετά ήρθε το σήμα

4/3 ζ Μ.Α. 18.9.86

137

να του χορηγήσει φύλλο πορείας το ΓΕΕΦ, γιατί κανονικώς έπρεπε να ειδοποιηθεί, ο αρχηγός του ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ναι , δεν ειδοποιήθη ο αρχηγός.

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι, ειδοποιήθη απευθείας αυτός και εν συνεχεία ήρθε το σήμα από το αρχηγείο που έλεγε να του χορηγήσουμε φύλλο πορείας και έφυγε, και όταν γύρισε τον πιέσαμε και εγώ και αυτός σαν συμμαθητές και μας είπε ότι επειδή είχε αναγγείλει τότε ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο Μακάριος τη μείωση του στρατού, θα ελάττωνε την θητεία και θα μειωνόταν ο κυπριακός στρατός, τον εκάλεσαν να συζητήσουν για την αναδιάταξη των μονάδων μετά απ'αυτή την εξαγγελία.

(4Θ)

(37) I/3Θ 18-9-86

138

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). 'Ηταν πιο φυσικό να καλέσουν...

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό μας είπαν και μας είπαν ότι αν θέλετε θα μπορούσατε να καλέσετε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σας έκανε, λοιπόν, εντύπωση. Υποπτευθήκατε και σεις και ο κ. Ντενίσης ότι κάτι άλλο πρέπει να συνέβαινε και ότι έπρεπε να ψεύδεται απέναντί σας ο Γεωργίτσης. Δεν λάβατε κανένα μέτρο; Δεν εξεφράσθητε; Δεν αναφέρατε τίποτε, σε κανένα;

ΜΑΡΤΥΣ. Πού να το αναφέρω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Στους ανωτέρους σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό ήταν δουλειά του αρχηγού,δεν ήταν δουλειά δική μου. Δεν ξέρω, αν ανέφερε στους ανωτέρους του τίποτε.Αλλά που ν'αναφέρει; Αφού το Αρχηγείο τον είχε καλέσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποιός διέταξε το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οπως φαίνεται διετάχθη από την Αθήνα, από το ΑΕΔ. Γιατί και αυτός που με πήρε στο τηλέφωνο από την ΕΛΔΥΚ -δεν θυμάμαι καλά ποιός ήταν, ο Γεωργίτσης ή ο Παπαγιάννης, ένας από τους δύο ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο Παπαγιάννης τί ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Ο Παπαγιάννης έκανε χρέη διοικητού ΕΛΔΥΚ τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο αντιπλοίαρχος ήταν ή ο υποδιοικητής της ΕΛΔΥΚ;

2/3Θ I8-9-86 139

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι ο αντιπλοίαρχος. Αντισυνταγματάρχης ήταν αυτός και επειδή είχαν καλέσει -και αυτό βέβαια θα το ξέρετε- τον αρχηγό, τον κ. Λαγάκο τον πρέσβη, το διοικητή της ΚΥΠ και τον ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτούς μαζί με τον κ. Ντενίση, δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ. Με τον κ. Ντενίση είχαν έλθει στην Αθήνα δήθεν για σύσκεψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πότε;

ΜΑΡΤΥΣ. Στις I2 ή I3 του μηνός μου φαίνεται. Δεν θυμάμαι καλά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Έγινε η σύσκεψη αυτή για την οποία εκάλεσαν τον κ. Ντενίση;

ΜΑΡΤΥΣ. Είχε γίνει η σύσκεψη στο ΑΕΔ και μάλιστα με είχε πάρει ο κ. Ντενίσης κάτω και μου είχε πει " Δεν θα έλθω αύριο, γιατί θα επαναλάβουμε τη σύσκεψη τη Δευτέρα."

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τη Δευτέρα.

ΜΑΡΤΥΣ. Τη Δευτέρα στις I5 του μηνός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μήπως σας είπε και τί ώρα θα την επαναλάμβαναν τη Δευτέρα τη σύσκεψη;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι δεν μου είπε. Με πήρε και μου είπε "Ειδοποίησε και την οικογένεια μου". Γιατί η οικογένειά του ήταν κάτω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σ'αυτή τη σύσκεψη που έλαβε μέρος και ο κ. Ντενίσης μίλησαν για πραξικόπημα;

3/3Θ I8-9-86

140

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν νομίζω να μίλησαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Στη σύσκεψη που είχε λάβει μέρος ο κ. Γεωργίτσης ...

ΜΑΡΤΥΣ. Μαζί του είχα πάρει και το διευθυντή του 2ου του ΓΕΕΦ, -το σήμα δεν έλεγε να τον πάρει, αλλά τον είχε πάρει- ο οποίος γύρισε πίσω την πρώτη μέρα του πραξικοπήματος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο Μπούρλος ήταν αυτός;

ΜΑΡΤΥΣ. Ο Μπούρλος μάλιστα. Έχει σκοτωθεί

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Στις 2 του μηνός είχαν κουβεντιάσει για το πραξικόπημα ο Γεωργίτσης με την ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ. Αν είχε γνώση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης) Ο Γεωργίτσης και όποιος άλλος ήταν στη σύσκεψη στις 2 του μηνός είχαν κουβεντιάσει για το πραξικόπημα,

ΜΑΡΤΥΣ. Έτσι φαίνεται Μετά από τις συζητήσεις κάτι τέτοιο έβγαινε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Την εντολή για το παραξικόπημα ποιός την έδωσε;

ΜΑΡΤΥΣ' Το αρχηγείο. Γιατί όταν με πήρε στο τηλέφωνο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Το αρχηγείο ποιός Να λέτε καλύτερα.

4/3Θ I8-9-86

141

ΜΑΡΤΥΣ. Το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Έτσι λεγόταν τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτό που λέγεται ΓΕΕΘΑ

ΜΑΡΤΥΣ. Τότε λεγόταν Αρχηγείο Στρατού.

Όταν με πήραν στο τηλέφωνο από την ΕΛΔΥΚ, μου είπαν ότι διετάχθη από την Αθήνα η ανατροπή του Μακαρίου. Και εγώ τους απήντησα : Είσασθε καλά;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Ποιός σας το είπε αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ. Ή ο Γεωργίτσης ή ο Παπαγιάννης .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Πότε;

ΜΑΡΤΥΣ.Το πρωΐ, την ημέρα, δηλαδή της ενάρξεως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Πότε το μάθατε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ. Εκείνη την μέρα που σας λέω. Υπέγραφα χαρτιά εγώ στο δικαστικό. Τόδουλος λεγόταν ένας λοχαγός που είχαμε, τώρα είναι ταξίαρχος μου φαίνεται του δικαστικού. Και μάλιστα μετά, όταν έγραψαν οι εφημερίδες ότι εγώ πρωτοστάτησα για τις συλλήψεις των αστυνομικών μου λέει, "αφού ήμουν μπροστά που υπέγραφες χαρτιά και μου είπες, "πήγαινε έξω να δεις, τί γίνεται".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Και τί τους είπατε εσείς, όταν σας είπαν ότι διετάχθη από την Αθήνα η ανατροπή του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ. Τους λέγω:Είσασθε καλά; Και όταν ήλθαν επάνω ο Γεωργίτσης

5/3Θ 18-9-86 142

και οι άλλοι, τους λέω: Καλά εδώ είναι Εγγλέζοι, είναι Τούρκοι, είναι Αμερικανοί, είναι Ρώσοι, όλες οι φυλές του Ισραήλ. Τί κάνατε; Ελλάδα είναι εδώ πέρα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και τί σας είπε ;

ΜΑΡΤΥΣ. "Τους το είπα εγώ επάνω" -λέει- "και μου είπαν ότι το θέλουν όλοι."

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σε τί οφείλετο το πραξικόπημα;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Με συγχωρείτε, κύριε Πρόεδρε. Να διευκρινισθεί κάτι. Ποιοί "όλοι"; 'Ολες οι φυλές του Ισραήλ που είπατε, κύριε μάρτυς, οι όλοι οι αξιωματικοί;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Αυτό το "όλοι" να μας το διευκρινίσετε.

ΜΑΡΤΥΣ. 'Ολοι, δηλαδή, ότι είναι Αμερικανοί εκεί κάτω, είναι Εγγλέζοι, είναι Τούρκοι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Με συγχωρείτε, αγαπητέ μου. Ο μάρτυς είπε σαφώς ότι "εδώ είναι όλες οι φυλές του Ισραήλ, τί κάνατε;" Είχαν του Γεωργίτση: "Τί κάνετε; Τί αποφασίσατε; Τί φτιάχνετε; Είσθε στα καλά σας; Εδώ είναι όλες οι φυλές του Ισραήλ. Ενδιαφέρονται οι Ρώσοι, ενδιαφέρονται οι Αμερικανοί, ενδιαφέρονται οι 'Αγγλοι κλπ."

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Του είπε ότι "το θέλουν όλοι".

(3Θ)
1/3 δ Κ.Β. 18.9.1986
------------------------ 143

ΜΑΡΤΥΣ: Το είπα εγώ επάνω και μου είπαν ότι το θέλουν όλοι.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Τι εννοούσαν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Τι νομίζετε ότι εννοούσαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το θέλουν όλοι. Δεν διευκρίνισε ποιός.

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να εννοούσε ότι το θέλουν και οι Τούρκοι; Ξέρω εγώ ; Δεν το διευκρίνισε. Πάντως στις 12 του μηνός, αν θυμάμαι καλά, ή 11 του Ιουλίου, στέλναμε ταχυδρόμο στην Αθήνα από κάτω και ενώ ήταν να πάει ένας άλλος έρχεται από το Α΄Γραφείου και μου λέει να στείλουμε τον Κοντώση ο οποίος έχει άρρωστη την μητέρα του. Λέγω, αφού είναι άρρωστη η μητέρα του, μπορεί να πάει αυτός και τον άλλον τον στέλνουμε την άλλη εβδομάδα. Αυτός πήγε και γύρισε την άλλη μέρα. Του λέω, γιατί γύρισες τόσο γρήγορα; Μου λέγει, έβαλα την μητέρα μου στο νοσοκομείο και γύρισα, διότι έχω την οικογένεια. Μετά, όταν εκδηλώθηκε το πραξικόπημα, μου είπε ο Γεωργίτσης ότι τον είχαν στείλει από κάτω να τους πείσει επάνω να μην γίνει αυτό το πράγμα, το πραξικόπημα, γιατί είναι καταστροφή.

2/3 δ Κ.Β. 18.9.1986

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Ντενίσης τί στάση ετήρησε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κύριος Ντενίσης δεν ήταν κάτω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Προηγουμένως μήπως είχε συστήσει τίποτε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κύριος Ντενίσης τήρησε καλή στάση, είχε αγαθές σχέσεις με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον Μακάριο. Μάλιστα τότε που εξήγγειλε την μείωση της Εθνοφρουράς, είχαμε φτιάξει μια έκθεση και την είχε πάει ο ίδιος στον Πρόεδρο και του εξήγησε ότι η μείωση της Εθνοφρουράς θά έχει σοβαρές επιπτώσεις στους Ελληνοκυπρίους γιατί οι Τουρκοκύπριοι έχουν αυξήσει τις δυνάμεις τους , ότι στην Μερσίνη και στην Αλεξανδρέττα έχουν μαζέψει αποβατικά πλοία και δυνάμεις. Επίσης μία τέτοια αναφορά είχαμε στείλει και επάνω στο ΑΕΔ . Και του απάντησε τότε του κυρίου Ντενίση, όπως μου είπε, ότι, καλά, τα ξέρω εγώ όλα αυτά .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο Μακάριος δηλαδή απάντησε στον Ντενίση;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ετσι μου είπε ο Ντενίσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τώρα ποιός ο λόγος για τον οποίο

3/3 δ Κ.Β. 18.9.1986
-------------------------- 145

λέτε ότι απεφασίσθη η εκτέλεση του πραξικοπήματος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ξέρωέγώ; 'Ηθελαν να πιάσουν τον Μακάριο, να τον εξοντώσουν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, αν μου επιτρέπετε, αντίγραφο αυτής της έκθεσης εστάλη και στην Αθήνα;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, στην Αθήνα εστάλη αναφορά, ειδική αναφορά και έκθεση ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Και έκθεση του Μακαρίου η οποία δεν εδόθη στην Αθήνα..

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω ότι την έστειλαν. Δεν ξέρω, δεν είμαι βέβαιος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Εχετε κάνει μία έκθεση την οποία υποβάλλατε στο ΑΕΔ από τα Χανιά. Θα σας την δείξει τώρα ο κύριος Γραμματεύς και παρακαλώ να βεβαιώσετε αν είναι αυτή την οποία συντάξατε και αν εξακολουθείτε να αναφέρεσθε σ'αυτήν.

(Ο κύριος Γραμματεύς δεικνύει στον μάρτυρα μία έκθεση).

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, αυτή είναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Βεβαιώνετε και τώρα το περιεχόμενό της; Και την υπογραφή σας κοιτάξτε .

4/3 δ Κ.Β. 18.9.1986 146

ΜΑΡΤΥΣ: Εδώ βλέπω κάτι κίτρινα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Εμείς τα σημειώσαμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δηλαδή δεν έχουν διαγραφεί;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Όχι, τα τονίζουμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, αυτή είναι η έκθεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και την υπογραφή σας την είδατε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Την είδα την υπογραφή μου στο τέλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είναι λοιπόν υπογεγραμμένη από σας και αναφέρεσθε σ'αυτήν;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

Τώρα την ημέρα εκείνη του πραξικοπήματος το σχέδιο που είχαν εφαρμόσει ήταν παιδαριώδες. Και τους λέγω, καλά αυτό το σχέδιο ποιός το συνέταξε; Στρατιωτικός το συνέταξε; Διότι πήγαιναν με τα άρματα , με τα πυροβόλα των αρμάτων - και κείνα άχρηστα άρματα ήταν - και το πυροβολικό να σκοτώσουν ένα άτομο μέσα σε ένα ολόκληρο μέγαρο. Επίσης δεν το είχαν περικυκλώσει το μέγαρο όλο. Την πίσω πλευρά, που ήταν μία χαράδρα, την είχαν αφήσει χωρίς φύλαξη. Και έτσι από εκεί έφυγε ο Μακάριος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Για πέστε μου, είπατε για να σκο-

5/3 δ Κ.Β. 18.9.1986 147

τώσουν έναν άνθρωπο. Δηλαδή είχαν σκοπό να τον σκοτώσουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Αν ήθελαν να τον σκοτώσουν, θα εφάρμοζαν αυτό το σχέδιο; Δηλαδή μπορούσαν να σκοτώσουν σε ολόκληρο μέγαρο, που είναι σχεδόν σαν την Βουλή εδώ πέρα, ένα άτομο εκεί μέσα ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί ; Αν γινόταν πολυβολισμός μέσα από τα τζάμια κ.λ.π. του Προεδρικού Μεγάρου; Πόσοι όροφοι είναι το Προεδρικό Μέγαρο;

(3ΒΑ)

3δ 1/3ΒΑ (Κ.Ο.) 18.9.86

----------------------------- 148

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν μεγάλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αφού το ρίξανε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το κτυπήσανε. Τους τοίχους τους ρίξανε; Δεν τους έριξαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή στα τζάμια...

ΜΑΡΤΥΣ: Έριξαν. Οι βολές του πυροβολικου και των αρμάτων ήταν αδύνατο να καταστρέψουν όλο το κτίριο, ώστε να σκοτώσουν το ένα άτομο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Επακολούθησε φωτιά, κύριε Πρόεδρε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μετά. Είχε φύγει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι, μη διακόπτετε, γιατί μου διακόπτετε και εμένα τη σκέψη.

Στη συνέχεια, πώς πήρε φωτιά το Προεδρικό Μέγαρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν πήρε όλο το Μέγαρο φωτιά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιαννης): Αυτό που πήρε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μου φαίνεται ότι πήρε ένα κομμάτι, ίσως από τις οβίδες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν ήταν εσκεμμένη ενέργεια η φωτιά δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι. Αν ήθελαν να τον σκοτώσουν, έστειναν μία ενέδρα που κατέβαινε από το Τρόοδος κάθε μέρα και τον σκότωναν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με συγχωρείτε. Δεν ήταν ένας σχεδιασμένος φόνος, ατομικός. Εδώ ήταν πραξικόπημα , μέσα στα πλαίσια του

2/3 ΒΑ (Κ.Ο.) 18.9.86

-------------------------------- 149

οποίου, κάποιο σκοπό θα εξετέλη αυτό το πραξικόπημα. Ρωτώ: Ανάμεσα στους σκοπούς, ήταν και ο φόνος του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Δεν ξέρω αν ήταν τέτοιες οι εντολές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή τί μπορούσε να είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να ήθελαν να τον πιάσουν. Αλλά πάλι μου κάνει εντύπωση γιατί δεν είχαν κλείσει και την άλλη πλευρά, από εκεί που έφυγε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή, τί εξήγηση δίνετε εσείς; Ήταν άτεχνο το σχέδιο;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν όλως διόλου άτεχνο. Αν ήθελαν να τον σκοτώσουν, ήταν άτεχνο το σχέδιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και αν ήθελαν να τον συλλάβουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Και πάλι έπρεπε να περικυκλώσουν όλο το Μέγαρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί κατέρρευσε νομίζω. Όταν έριξαν τόσα πολλά πυρά για να καταστρέψουν το Μέγαρο και να το κάψουν ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Εσείς είχατε πάει στο Προεδρικό Μέγαρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν είχα πάει.

(Στο σημείο αυτό του επιδεικνύουν τις φωτογραφίες του Προεδρικού Μεγάρου).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Είναι αυτό το Μέγαρο;

3/3 Β.Α. (Κ.Ο.) 18.9.86 150

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω, δεν είχα πάει ποτέ μέσα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Το είδατε μετά;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν το είδα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τότε πώς λέτε αυτό το πράγμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Έτσι μου είχαν πει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή, κύριε μάρτυς, λέτε ότι δεν είχατε πάει ποτέ στο Προεδρικό Μέγαρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και επιτελάρχης του ΓΕΕΦ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχα πάει ακόμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν είχατε πάει. Καλώς.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχα πάει, γιατί μόλις είχα παραλάβει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν το βλέπατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το βλέπαμε όταν ήταν σε καλή κατάσταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτά τα χάλια δεν τα είδατε μετά;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Δεν πήγα ποτέ μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πόσο καθήσατε εκεί πέρα;

ΜΑΡΤΥΣ : Στις 9 Αυγούστου εγώ έφυγα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στις 9 Αυγούστου. Από τις 15 Ιουλίου...

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, αλλά ήταν η αναταραχή.

4/3 Β.Α. (Κ.Ο.) 18.9.86

--------------------------- 151

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ό,τι και να ήταν, ως τις 9 Αυγούστου δεν είδατε το Προεδρικό Μέγαρο;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι, δεν είχα πάει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν πήγατε να δείτε τα κατορθώματα των συναδέλφων σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν πήγα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν είχατε πάει! Τέλος πάντων.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχα πάει καθόλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Εδώ στην έκθεσή σας μιλάτε , νομίζω, εσείς , δεν ξέρω μπορεί και να μην είναι έτσι, ότι ο Μακάριος διέφυγε από μία υπόγεια διάβαση.

ΜΑΡΤΥΣ: Του Μεγάρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εσείς δεν το λέτε; Για μία διάβαση λέτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Βγήκε στο ρέμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από υπόγεια διάβαση;

ΜΑΡΤΥΣ: Του Μεγάρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή το Μέγαρο είχε υπόγεια σύραγγα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Έτσι μου είπαν, ότι έφυγε από την υπόγεια διάβαση.

5/3 Β.Α. (Κ.Ο.) 18.9.86

152

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας είπαν . Δεν πήγατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Καθόλου δεν πήγα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Διετάχθη είπατε από την Αθήνα, από τον ΑΕΔ. Ο Ιωαννίδης είχε λάβει μέρος στη διαταγή αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν είχε λάβει μέρος; Πότε, στη σύσκεψη;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στη σύσκεψη της 2ας Ιουλίου με τον Γεωργίτση.

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 2 Ιουλίου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν σας είπε τίποτα ο Γεωργίτση μετά;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι δεν μας είπε τίποτα. Είχε κάνει μία σύσκεψη ο αρχηγός του ΑΕΔ, μας είπε, και ήταν ορισμένοι από το Αρχηγείο. Αλλά δεν μας είπε. Είχαμε τις φασαρίες τότε και δεν μας είπε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μετά δεν τον είδατε τον κ. Γεωργίτση; Δεν τον ξαναείδατε τον Γεωργίτση;

ΜΑΡΤΥΣ: Τον είδα πολλές φορές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αφού τον είδατε-και τον βλέπετε πολλές φορές-δεν σας είπε τί έγινε σ'αυτή τη μοιραία σύσκεψη της 2ας Ιουλίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Ε , αυτό είπε, ότι είχε συζητηθεί η ανατροπή του Μακαρίου.

6/3 ΒΑ (Κ.Ο.) 18.9.86

153

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Για την ανατροπή του Μακαρίου.

Δεν σας είπε ποιος έδωσε την εντολή ανατροπής του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Αρχηγός του ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο Μπονάνος;

ΜΑΡΤΥΣ: Έτσι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης : Για τον Ιωαννίδη δεν σας είπε τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν του έδωσε αυτός; Όχι δεν μου είπε αν του έδωσε ο ίδιος ο Ιωαννίδης. Αλλά μου φαίνεται στη σύσκεψη μου είχε πει ότι ήταν και ο Ιωαννίδης.

(3Δ)

(3ΒΑ) 1/3 Δ ΦΚ 18.9.86 154

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί κατέληξαν στο αποτέλεσμα αυτό οι "μεγάλοι" άνδρες της εποχής, δηλαδή ο Μπονάνος, και αν θέλετε ενδεχομένως, όπως λέτε εσείς, και ο Ιωαννίδης; Γιατί κατέληξαν στην απόφαση να ανατρέψουν το Μακάριο; Τί συνέβη;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Πού να ξέρω εγώ τί σκέπτονταν αυτοί, τί ήθελαν να κάνουν, τί επεδίωκαν;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εδώ λέτε στην έκθεσή σας ορισμένες αιτίες που οδήγησαν στο πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί. Επειδή τα είχαν βάλει με τους Έλληνες αξιωματικούς που ήταν στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναί.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά, όμως, είχαν δημιουργήσει μία αναταραχή στους Έλληνες αξιωματικούς εκεί κάτω. Αλλά εδώ, δεν ξέρω αν ήταν αυτός ο λόγος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Γιαννακόδημε, εδώ λέτε και δίνετε μεγάλη σημασία, ότι υπεβλήθη αναφορά - το είπατε και εδώ - στον Πρόεδρο Μακάριο από τον Αρχηγό του ΓΕΕΦ και του ανέλυσαν τί επιπτώσεις θα είχε αυτή η ιστορία της μείωσης της μαχητικής αξίας. Ενδιαφερόταν πολύ το ΓΕΕΦ για την μαχητική αξία της Εθνοφρουράς!

Έτσι φαίνεται.

2/3 Δ ΦΚ 18.9.86 155

Παρακάτω λέτε:" Υπό φυλοκυβερνητικών εφημερίδων της Λευκωσίας δι'άρθρων και διαφόρων σχολίων εξυβρίζοντο και εσυκοφαντούντο οι 'Ελληνες αξιωματικοί και εζητείτο η απομάκρυνσή των από την Κύπρο. Τινές δε των εφημερίδων ανέφεραν ότι προετοιμάζετο υπό μερίδος αξιωματικών , κατευθυνομένων υπό υψηλά ισταμένων ανωτάτων αξιωματικών εξ Αθηνών, πραξικόπημα, προς ανατροπή του Προέδρου Μακαρίου". Και αυτό, το ότι οι εφημερίδες έγραφαν αυτά τα πράγματα, σεις το θεωρείτε ως μία από τις αιτίες που απεφασίσθη το πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το είπα,ότι οι εφημερίδες έγραφαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Το είπατε, αλλά το είπατε σαν μια από τις αιτίες που οδήγησαν στην απόφαση της διενέργειας του πραξικοπήματος. Και λέτε ότι εσυκοφαντούντο.

Μα, κύριε Γιαννακόδημε, ότι εσυκοφαντούντο το γράφετε έξι μήνες μετά, και εν πλήρη δημοκρατία. Μάλιστα, στις 27 Δεκεμβρίου είχε καταλυθεί η βασιλεία , είχαν γίνει εκλογές, είχε βγεί Βουλή και γράφετε ότι εσυκοφαντούντο οι αξιωματικοί από τις εφημερίδες, διότι έγραφαν οι εφημερίδες ότι προετοιμάζεται από την Αθήνα το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου. 'Ηταν συκοφαντία αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Σε ορισμένες περιπτώσεις ανεφέροντο ονομαστικώς. 'Ελεγαν για το Κονδύλη...

3/3 Δ ΦΚ 18.9.86

156

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λοιπόν, εσυκοφαντούντο; Δεν ετοιμαζόταν το πραξικόπημα δηλαδή; Και αποτελούσε αιτία ότι έγραφαν οι εφημερίδες την αλήθεια; Δεν ήταν αλήθεια αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήταν αιτία .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το γράφετε όμως ως αιτία.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν ήταν αιτία. Δεν το γράφω κατ'αυτόν τον τρόπο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα, λέτε ότι ο Αρχηγός του ΓΕΕΦ διεμαρτυρήθη προς τον Πρόεδρο Μακάριο, άνευ αποτελέσματος, για τα δημοσιεύματα αυτά του Τύπου. Δηλαδή, τί έπρεπε να κάνει ο Αρχηγός του Κράτους της Κυπριακής Δημοκρατίας; Να φιμώσει τις εφημερίδες για να μη γράφουν αυτά τα πράγματα που έγραφαν; Ήταν ψέμματα αυτά που έγραφαν; Απεδείχθη ότι ήταν ψέμματα; Και το λέτε αυτό κύριε Γιαννακόδημε, έξι μήνες μετά την πρώτη της δικτατορίας. ! Περίεργο πράγμα, ομολογώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ αναφέρω πώς ακριβώς ήταν τα πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα λέτε ότι εσυκοφαντούντο. Έχετε αντίληψη της έννοιας της συκοφαντίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λέγω εγώ για τον κ.Γιαννακόδημο

4/3 Δ ΦΚ 18.9.86

157

ένα ψέμμα, εν γνώσει μου ότι είναι ψέμμα. Αυτό λέγεται συκοφαντία. Δηλαδή πρέπει πρώτον να είναι ψέμμα και δεύτερον να έχω γνώση ότι είναι ψέμμα. Αυτό είναι συκοφαντία. Συνεπώς, ήταν ψέμμα ότι προετοιμαζόταν πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήταν ψέμμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αφού δεν ήταν ψέμμα, πώς ήταν δυνατόν να αποτελεί μία από τις αιτίες, τέλος πάντων, για τις οποίες έγινε το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήταν αιτία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και λέτε παρακάτω: " 5. Υπό κυπριακών εφημερίδων εδημοσιεύθη επιστολή του Προέδρου της Δημοκρατίας αποσταλείσα προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Ελλάδος." Τον αποκαλείτε "Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Ελλάδος", 6 μήνες μετά την κατάρρευση της δικτατορίας! Τέλος πάντων.

ΜΑΡΤΥΣ: Επειδή τότε ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): "Εγνωστοποιείτο η απόφαση της μειώσεως της θητείας και η αντικατάσταση των Ελλήνων αξιωματικών δια Κυπρίων. Εγνωστοποιείτο η μή ονομασία των εφέδρων αξιωματικών. Αναφέρονται ενέργειαι στρεφόμεναι κατά του Προέδρου Μακαρίου, υπό μερίδος Ελλήνων αξιωματικών υπηρετούντων στην Κύπρο και τινων άλλων εξ Ελ-

5/3 Δ ΦΚ 18.9.86

155

λάδος. Εζητείτο η ανάκληση των εις Κύπρον υπηρετούντων...κλπ...και η διάθεση ετέρων 100-150 για να χρησιμοποιηθούν ως σύμβουλοι και εκπαιδευταί της Κυπριακής Εθνοφρουράς".

(3ΠΑ)

3Δ 1/3 ΠΑ ΕΤ 18.9.86

159

Δηλαδή ο Μακάριος ζητούσε την ανάκληση των υπηρετούντων και ζητούσε στη συνέχεια 100 έως 150 αξιωματικούς για να χρησιμοποιηθούν ως σύμβουλοι και εκπαιδευτές της Κυπριακής Εθνοφρουράς; Πώς θα επήρχετο, λοιπόν, η μείωση των αξιωματικών και η ανατροπή της ισχύος της μαχητικής αξίας του ΓΕΕΦ, αφού αυτοί που θα φεύγανε θα αντικαθίσταντο κατά την άποψή σας και κατά την αξίωση του Μακαρίου.

ΜΑΡΤΥΣ. Θα εμείωνε την Εθνοφρουρά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τους στρατιώτες δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τώρα, εσείς εκεί κάτω είχατε πάει για να επιβάλετε την πολιτική βούληση τη δική σας;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ή πήγατε για να είστε φρουροί και υπερασπιστές της ανεξαρτησίας της Κύπρου και της νομίμου Κυβερνήσεως της χώρας; Δεν ήσασταν εγγυητές της εννόμου τάξεως που υπήρχε εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Γι' αυτό πήγαμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δικαιούσαστε, λοιπόν, να έχετε αυτήν την αντίληψη και την εχθρότητα με το Μακάριο και να εκφράζεσθε εναντίον του και να κάνετε τις ενέργειες αυτές για τις οποίες παρα-

2/3 ΠΑ Ε.Τ. 18-9-1986 160

πονείτο ο Μακάριος και 6 μήνες μετά να αναφέρετε ότι μία από τις αιτίες ήταν και η επιστολή του Μακαρίου; Δηλαδή έπρεπε ο άνθρωπος να κοιμάται;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είπα έτσι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Για τις απόπειρες, όμως, εναντίον του Μακαρίου, δε λέτε ότι απετέλεσαν αιτία οξύνσεως του κλίματος. Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ. Είχαν γίνει παλαιότερα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παλαιότερα ναι, αλλά από ποιους έγιναν;

ΜΑΡΤΥΣ. Από τους Έλληνες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από το ΓΕΕΦ δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αφού γίνονταν απο το ΓΕΕΦ οι απόπειρες αυτές, δεν αποτελούσαν αίτιο εντάσεως και δικαιολογημένη αγανάκτηση και διαμαρτυρία του ανθρώπου, ο οποίος αγωνιζόταν όχι μόνο για την Κυπριακή Δημοκρατία, αλλά και για τη ζωή του; Εν πάση περιπτώσει φεύγουμε απ'αυτά.

Το Σαββατοκύριακο που διανυκτέρευε ο Μακάριος.

ΜΑΡΤΥΣ. Στο Τρόοδος.

3/3 ΠΑ Ε.Τ. 18-9-1986

161

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πότε επανήρχετο στο Προεδρικό Μέγαρο, τί ώρα;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω στις 8.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Συμπίπτει δηλαδή η ώρα που ήρχετο ο Μακάριος με την έναρξη της πραξικοπηματικής ενεργείας;

ΜΑΡΤΥΣ. Πρέπει να ήταν στο Προεδρικό Μέγαρο όταν έγινε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Άλλωστε λέτε ότι κατά τη διάρκεια της προσβολής ο Πρόεδρος διέφυγε εκ του Προεδρικού Μεγάρου δι'υπογείου διαβάσεως. Το βεβαιώνετε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Γίνανε συλλήψεις στις 15 του μηνός;

ΜΑΡΤΥΣ. Καθαρίσανε τα αστυνομικά τμήματα νομίζω και ένα τμήμα επικουρικό του Μακαρίου που δώσανε μάχη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πολίτες συλλάβανε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω, γιατί δεν τους έφεραν εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Στις 15 του μηνός γίνανε λεηλασίες από τους αξιωματικούς, υπαξιωματικούς ή στρατιώτες, αν θέλετε, από το ΓΕΕΦ.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω.

4/3 ΠΑ Ε.Τ. 18-9-1986 162

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ξέρετε τίποτα για ένα χρηματικό ποσόν που είχαν πάρει από ένα σπίτι;

ΜΑΡΤΥΣ. Είχαν πάρει από το γεωργικό συνεταιρισμό, από σπίτι δεν θυμάμαι. Είχαν πάρει κάτι χρήματα που έδωσαν στο ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πόσα χρήματα;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω. Τα είχαν σε ένα βαλιτσάκι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τί χρήματα;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν ξένο νόμισμα.

(3ΓΡ)

(3ΠΑ)

1/3 Γ.Ρ. Ζ.Β. 18-9-86

163

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από πού τα είχαν πάρει αυτά και ποιός τα είχε πάρει;

ΜΑΡΤΥΣ. Τα είχαν πάρει κάτι αξιωματικοί, υπαξιωματικοί του ναυτικού δεν θυμάμαι. Του ναυτικού ήταν κάτι τέτοιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Του ναυτικού. Και ποιός τα έφερε εκεί στο ΓΕΕΦ;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οταν τα έφεραν τα είχαν εκεί στο γραφείο του αρχηγού του ΓΕΕΦ, του Γεωργίτση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο οποίος τα παρέλαβε;

ΜΑΡΤΥΣ. Τα είχα παραλαβει, είχε γίνει μία επιτροπή μου φαίνεται από έναν οικονομικό αξιωματικό και μετά στο τέλος αφού έγινε ένα πρωτόκολλο, τα φέραν και τα βάλανε στο γραφείο το δικό μου, γιατί υπήρχε χρηματοκιβώτιο. Και τα βάλανε στο γραφείο σφραγισμένα με ένα πρωτόκολλο και όταν εγώ παρέδωσα, του παρέδωσα το περιεχόμενο του χρηματοκιβωτίου και αυτός το παρέδωσε στον άλλο που ήρθε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μα γιατί δεν το παραδίδατε στο σπίτι εκείνο που ...

ΜΑΡΤΥΣ. Τα παρέδωσα στον κ. Κληρίδη μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κληρίδη;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναί Κληρίδη.

./..

2/3 Γ.Ρ. Ζ.Β. 18-9-86 164

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τον Πρόεδρο;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Ετσι μου είπανε μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σας παρακαλώ, με συγχωρείτε. Εσείς το παραδώσατε ...

ΜΑΡΤΥΣ. Στον Καραγιάννη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Στον κ. Καραγιάννη τον ταξίαρχο;

ΜΑΡΤΥΣ. Τον ταξίαρχο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). 'Οχι το στρατηγό.

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο στρατηγός ήταν ΓΕΕΦ.

ΜΑΡΤΥΣ. Παρέδωσα όλο το χρηματοκιβώτιο με πρωτόκολλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Με πρωτόκολλο. Γιατί δεν το δίνατε στο σπίτι, από το οποίο αφηρέθη. Δεν αφηρέθη από ένα σπίτι αυτό το πράγμα;

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ δεν μπορούσα να το δώσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ. Εμένα μου το δώσανε να το φυλάξω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποιος σας το έδωσε να το φυλάξετε ο νόμιμος κάτοχος; Ο νόμιμος κάτοχος ήταν ο ιδιώτης που το είχε

3/3 ΓΡ Β,Ζ. 18-9-1986

165

το ποσόν αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ. Εμένα μου δώσανε ένα βαλιτσάκι,ήτανε, με ένα πρωτόκολλο

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν ξέρατε ότι ήταν λεφτά μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ. Μου είπαν ότι είναι λεφτά μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τί λεφτά;

ΜΑΡΤΥΣ. Ξένο νόμισμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ξένο νόμισμα;

ΜΑΡΤΥΣ. Και να τα φυλάξω στο χρηματοκιβώτιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τα μετρήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι,ήταν μετρημένα από την επιτροπή και υπογεγραμμένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και τί έλεγε το μέτρημα αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οτι ήταν μάρκα μου φαίνεται,κάτι τέτοιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μάρκα;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάρκα μου φαίνεται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μάρκα πόσα;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμάμαι τόσα χρόνια πού να θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πολλά δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Ηταν αρκετά, ναι αρκετά.Και μετά έμαθα ότι αυτό όλο παρεδόθη...

4/3 ΓΡ Β.Ζ. 18-9-1986 166

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από τον Ταξίαρχο τον κ. Καραγιάννη;

ΜΑΡΤΥΣ. Παρεδόθη, έμαθα μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εμάθατε μετά.

Συλλήψεις λέτε ότι γίνανε, βασανισμοί γίνανε;

ΜΑΡΤΥΣ. Βασανισμοί, δεν είδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κανένας δεν βασανίστηκε;

ΜΑΡΤΥΣ. Μέσα στο Αρχηγείο, μέσα στο γραφείο,αν γινόντουσαν δεν ξέρω. Δεν θα γινόντουσαν εκεί μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μέσα λοιπόν στο Αρχηγείο ποιοι ήταν στην αίθουσα επιχειρήσεων του Αρχηγείου;

ΜΑΡΤΥΣ. Είχαν μαζέψει αστυνομικούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Διαρκούντος του πραξικοπήματος είχατε δημιουργήσει αίθουσα επιχειρήσεων, ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ. Διαρκούντος του πραξικοπήματος;'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή από τις 15, 16, 17, 18, 19 είχατε δημιουργήσει αίθουσα επιχειρήσεων;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι, δεν λειτουργούσε αίθουσα επιχειρήσεων;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν λειτουργούσε;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι.

5/3 ΓΡ Β.Ζ. 18-9-1986

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης), Ποιος επέλεξε τον Σαμψών για να γίνει Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας;

ΜΑΡΤΥΣ. Μέχρι το απόγευμα δεν είχε βρεθεί κανένας. Ακριβώς ώρα δεν θυμάμαι. Ο Σαμψών γύριζε εκεί μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πού γύριζε; Για σταθείτε σας παρακαλώ. Τί γύριζε;

ΜΑΡΤΥΣ. Γύριζε μέσα στο αρχηγείο εκεί ήταν από το πρωί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από το πρωί ήταν μέσα στο Αρχηγείο;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι ήταν εκεί και καθόταν εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτό τί εσήμαινε ότι το Αρχηγείο ΓΕΕΦ βρισκόταν σε επαφή και είχε σχέση με τον Σαμψών;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι αυτός όταν έγινε το πραξικόπημα μετά ήλθε και λέει τί γίνεται;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μα εάν ερχόμουν και εγώ θα με αφήνατε να μπω μέσα; Εγώ είμαι βουλευτής τώρα και για να πάω στο Υπουργείο Εθνικής Αμύνης μου ζητάνε ταυτότητες κλπ.

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτός έμπαινε πάντοτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Α, έμπαινε πάντοτε;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι μόνο αυτός και άλλοι.

6/3 ΓΡ Β.Ζ. 18-9-1986

168

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Α, και άλλοι; Ελευθέρα η είσοδος λοιπόν.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Ποιοι άλλοι;

ΜΑΡΤΥΣ. Άλλοι δεν θυμάμαι ποιοι άλλοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ελευθέρα λοιπόν είσοδο είχε ο κ. Σαμψών στο ΓΕΕΦ. Ποίοι άλλοι είχαν ελευθέρα είσοδο στο ΓΕΕΦ;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω αν είχε"ελευθέρας", αν είχε κάρτα δηλαδή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν θυμάστε ποιοι ερχόντουσαν στο ΓΕΕΦ, ποιοι άνθρωποι ερχόντουσαν;

ΜΑΡΤΥΣ. Και ο Υπουργός Εσωτερικών και Αμύνης που ήταν, ο Ιωαννίδης ερχόταν.....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μα, ο Υπουργός Αμύνης ήταν προϊστάμενός σας....

ΜΑΡΤΥΣ.Ε, αυτός ο Σαμψών...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Όχι, σας παρακαλώ για να συνεννοούμαστε ο Υπουργός Αμύνης ήταν ο προϊστάμενός σας. Διότι το ΓΕΕΦ είχε αυτή τη διττή αποστολή, να είναι εθνοφρουρά κυπριακή και να αποτελείται από έλληνες αξιωματικούς.

(3ΓΡ)

1/4Ν. (Ε.Σ.) 18.9.1986

169

Συνεπώς ο Υπουργός Αμύνης της Κύπρου, ήταν ο άνθρωπος, ο οποίος έπρεπε να διευθύνει το ΓΕΕΦ. 'Αλλο, άν το διηύθυνε ή όχι. Μη μου μπλέκετε, λοιπόν, τον Σαμψών. Αυτοί οι άλλοι συνέπιπτε να είναι μέλη της ΕΟΚΑ Β', ή της οργανώσεως του Σαμψών;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτοί δεν ερχόντουσταν, γιατί δεν επέτρεπε ο Ντενίσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Επέτρεπε, όμως, την είσοδο στον Σαμψών;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Σαμψών, μάλλον είχε φίλους εκεί μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Τί φίλους;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Ερχόταν στην αστυνομία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Είπατε, ότι η αστυνομία διέκειτο συμπαθώς προς τον Μακάριο.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είπα γω για την αστυνομία. Είχε άλλο τμήμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν είπατε ότι την αστυνομία την συλλάβατε ολόκληρη;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Αρα, γιατί την συλλάβατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Για να μην αντιδράσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στην αστυνομία, λοιπόν, πήγαινε ο Σαμψών, που ήταν αμείλικτος εχθρός του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Πάντως αυτός εκείνη την ημέρα ήλθε από το πρωΐ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πρίν αρχίσει το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Πολύ ώρα μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πόση ώρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Μία ή δύο ώρες μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και από κείνη την ώρα εγκαταστάθηκε εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Πηγαινοερχόταν εκεί πέρα. Δεν εύρισκαν Πρόεδρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και λέτε μέχρι τις 5 το απόγευμα...

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχε ορκισθεί Κυβέρνηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το ΓΕΕΦ, του οποίου εξακολουθούσατε να είσαστε επιτελάρχης, είχε απευθυνθεί σε πρόσωπα να αναλάβουν .. .

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι το ΓΕΕΦ, ο Κοντώσης, μου φαίνεται είχε πάρει εντολές από πάνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο Κοντώσης, για ποιούς είχε πάρει εντολές;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Ξέρω ότι σε κάποια στιγμή που ήλθε επάνω και

3/4Ν. (Ε.Σ.) 171 18.9.1986

ήμουνα μέσα στον Γεωργίτση, του είπε πως δεν δέχεται κανένας να αναλάβει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σε ποιόν το είπε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Στον Γεωργίτση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και κατόπιν αυτού;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ωρκισαν τον Σαμψών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός είπε "έλα Σαμψών..."

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτός είπε, "βάλτε εμένα". Και τον έβαλαν. 'Ηταν μέσα ο Κομπόκης και ο Γεωργίτσης. Εν τω μεταξύ, όταν το ανέφεραν στο ΑΕΔ, από πάνω διαμαρτυρήθηκαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός;

ΜΑΡΤΥΣ: Από το ΑΕΔ πίεζαν τον Γεωργίτση να ορκίσει Κυβέρνηση και τους έλεγε πως δεν βρίσκει. 'Οταν τον ώρκισαν και το ανέφερε στο ΑΕΔ, δεν ξέρω σε ποιόν το ανέφερε, στον Μπονάνο, δεν ξέρω σε ποιόν, αυτοί από πάνω είπαν κακώς κάνατε και βάλατε αυτόν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί, αυτός με τους Τούρκους, είχε κάτι παλιά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με τους Τούρκους είχε παλιά αυτός. Γι'αυτό είπαν πως κάνατε κακά που βάλατε αυτόν. Τίποτε άλλο από την συμπεριφορά του Σαμψών δεν τους πείραζε;

4/4Ν. (Ε.Σ.) 172 18.9.1986

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν τον ήθελαν. 'Αν υπήρχε άλλος λόγος, δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Είπατε πως ήταν ο Κομπόκης και ο Γεωργίτσης μέσα στο γραφείο.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός κληρικός τον ώρκισε;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ενα μητροπολίτης που τον είχαν διώξει. Της Πάφου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο Γεννάδιος;

ΜΑΡΤΥΣ: Δε θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο πρώην Πάφου;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήταν μητροπολίτης τότε. 'Ηταν τότε που είχε διώξει μερικούς ο Μακάριος και μεταξύ αυτών ήταν και ο Γεννάδιος. Αυτός τον ώρκισε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Ηταν ο Κιτίου, ο Πάφου, ο Κυρηνείας και ο αρχιεπίσκοπος. Δεν ήταν άλλος.'Ηταν κανένας άλλος;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαν φύγει, κύριε Πρόεδρε. Ο Κιτίου είχε φύγει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο τέως Πάφου, τον ώρκισε.

(4ΕΖ)

(N)
1/4 ΕΖ Α.Μ. 18-9-86 173

Παρακαλώ, κύριε Γιαννακόδημε, πέστε μου: Η κυβέρνηση του Σαμψών, δηλαδή τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, πού ευρέθησαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Έψαχναν να τους βρουν και έναν τον έφεραν "καροτσάκι" για να τον ορκίσουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): "Καροτσάκι";

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Για να τον ορκίσουν. Δυστυχώς. Δεν ήθελε επ'ουδενί λόγω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν ήθελε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήθελε και τον πήραν κάτι άλλοι δικοί του, ξέρω εγώ ποιοί ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν τον πήραν τον Σαμψών δια της βίας.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν τον πήραν δια της βίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτός είπε ορκίστε με εμένα, και τον όρκισαν.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν τον πήραν δια της βίας. Δια της βίας πήραν άλλους, τους υπουργούς του, κανά-δυό υπουργούς. Ένας δεν ήθελε να αναλάβει και είδα σε μια στιγμή που τον έσπρωξαν.

2/4 ΕΖ Α.Μ. 18-9-86 174

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός κληρικός τους όρκισε αυτούς;

ΜΑΡΤΥΣ: Πάλι αυτός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πάλι ο Πάφου.Και έβλεπε τη βία που ερχόταν, και τους όρκισε.

Πού ορκίστηκαν αυτοί οι υπουργοί;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο γραφείο του αρχηγού του ΓΕΕΦ, μου φαίνεται. Δεν θυμάμαι αν είναι όλοι ή μερικοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στο γραφείο του κυρίου Γεωργίτση.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι όλοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι όλοι, οι μισοί , μερικοί.Και ορκίστηκε ο Σαμψών στο γραφείο του κυρίου Γεωργίτση. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι, είναι 10 η ώρα. Θέλετε να συνεχίσουμε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Όχι, κύριε Πρόεδρε. Να διακόψουμε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Να διακόψουμε στον όρκο ακριβώς που έδωσαν.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήμουν μέσα στην ορκωμοσία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, αν είναι δυνατόν ο κύριος μάρτυς να επαναλάβει: Άκουσε ο ίδιος με τα αυτιά του, ότι ο κύριος Κοντός είπε στο γραφείο του Γεωργίτση, παρισταμένου και του Κομπόκη,

3/4 ΕΣ. Α.Μ. 18-9-86 175

ότι κανείς δεν δέχεται την προεδρία απ'αυτούς που ρώτησε. Το ακούσατε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, μερικοί έλειπαν, δεν τους εύρισκε, άλλοι δεν δεχόντουσαν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είσαστε μέσα και το ακούσατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Το άκουσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Γιαννακόδημε, βρισκόμαστε στην δυσάρεστη ίσως θέση, να διακόψουμε την εξέτασή σας και να σας παρακαλέσουμε να έλθετε μια άλλη μέρα, διότι δεν είναι δυνατόν να ολοκληρωθεί απόψε η κατάθεσή σας. Τώρα, πότε θα έλθετε, θα σας το πούμε αμέσως. Στις 30 του μηνός έχουμε βάλει τον κύριο Παπαγιάννη. Θα πρέπει όμως να τελειώσουμε και τον κύριο Παπαγιάννη και τον κύριο Γιαννακόδημο.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μπορεί να χρειαστεί και αντιπαράσταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Γιανακόδημε, θα έλθετε στις 30 του μηνός, ημέρα Τρίτη και ώρα 10.30 το πρωΐ για να συνεχιστεί η κατάθεσή σας.

Μπορείτε να αποχωρήσετε, κύριε μάρτυς.

(Στο σημείο αυτό, εξέρχεται από την Αίθουσα ο μάρτυς κ. Γιαννακόδημος)

3/4 ΕΖ.Α.Μ. 18-9-86

176

Κύριοι συνάδελφοι, λύεται η συνεδρίαση για την προσεχή Τρίτη και ώρα 10.30΄το πρωΐ.

Στη συνέχεια λύθηκε η συνεδρίαση ώρα 22.00΄.-

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ — Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ — Κ.ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Κ. ΚΟΝΤΩΣΗΣ

Π. ΓΙΑΝΝΑΚΟΔΗΜΟΣ

Την 19-9-1986 ημέρα Παρασκευή και ώρα 9 1/2 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "φάκελο της Κύπρου" (Α΄όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συνήλθε το Προεδρείο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασαγιάννη, Πρόεδρο, Παυσανία Ζακολίκο, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του σε εκτέλεση της από 18-9-1986 αποφάσεως της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας Κ. Κοντώσης ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής στις 11, 16 και 18 Σεπτεμβρίου 1986

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ	ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Κ. ΚΟΝΤΟΣΗΣ

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

"ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο 17

Στην Αθήνα , σήμερα 23 Σεπτεμβρίου 1986, ημέρα Τρίτη και ώρα 10.30΄ π.μ. συνεδρίασε στην αίθουσα Γερουσίας του Μεγάρου της Βουλής, η Εξεταστική Επιτροπή "για το φάκελο της Κύπρου" με Πρόεδρο τον κ. Χρίστο Μπασαγιάννη και με θέμα ημερήσιας διάταξης την εξέταση των μαρτύρων κ.κ. Ν.Ρώσση και Ν.Νικολαΐδη.

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής οι βουλευτές: Γ.Δασκαλάκης, Π.Ζακολίκος, Κ.Ζερβός,Ι.Κουτσογιάννης,Α.Λιαροκάπης, Κ.Μπαντουβάς, Δ.Παγορόπουλος, Ι.Παπαδονικολάκης, Εμ.Παπαστεφανάκης, Γ.Περάκης, Κ.Τσιγαρίδας, Ι.Βαρβιτσιώτης,Ι.Βασιλειάδης,Α.Ζαΐμης, Κ.Λάσκαρης, Α.Ξαρχάς, Γ.Παναγιωτόπουλος,Μ.Παπακωνσταντίνου,Α.Παπαληγούρας,Α.Παυλίδης,Χ.Φωτόπουλος,Κ.Κάππος Κ.Γιατράκος και Δ.Λιβανός.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής,αφού διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας, κυρήσσει την έναρξη της συνεδρίασης.

./.

1/1 δ Κ.Β. 23.9.1986

2

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Αρχίζει η συνεδρίαση. Έχω την τιμή να ανακοινώσω τα εξής :

Πρώτον, το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης απαντώντας σε σχετική αίτησή μας, ύστερα από απόφαση της Επιτροπής να ζητηθούν και τα φύλλα ποιότητος των αξιωματικών , μας έστειλε δύο . Είναι ογκώδη και αποστέλνει και τα υπόλοιπα.

Δεύτερον, μας λέγει ότι ένας Γεώργιος Σταψυλάς του Παναγιώτου, που υπηρετούσε κατά το πραξικόπημα στην Κύπρο, με ιδιότητα υπαξιωματικού, στα τεθωρακισμένα, ζητεί να έρθει να εξετασθεί, διότι ξέρει πολλά πράγματα. Δεν μας λέγει τι πράγματα ξέρει.

Έχω επίσης την τιμή να ανακοινώσω ότι ζητήσαμε από τον Υπουργό Προεδρίας να μας δοθούν τα αντίγραφα των ταινιών που πρόβαλε η Τηλεόραση στα δελτία των ειδήσεων των 9.00' και 9.30' στις 30/7/1986 και 2/9/86, που έχουν σχέση με το Κυπριακό, με το έργο μας. Το πρώτο είναι η συνέντευξη που δώσαμε εμείς.

Το δεύτερο είναι το ντοκυμαντέρ που γύρισε η Κυπριακή Τηλεόραση με τις συνεντεύξεις των ευρισκομένων στο Προεδρικό Μέγαρο κατά την ώρα της εισβολής των πραξικοπηματιών και το οποίο πρόβαλε

2/1 δ Κ.Β. 23.9.1986

3

η ΕΡΤ 2 στις 15/7/1986, επέτειο του πραξικοπήματος εναντίον του Μακαρίου.

Ζητάμε αυτά να προβληθούν ενώπιον της εξεταστικής επιτροπής και να τα δούμε. Επίσης πρέπει να σας πω ότι ζητήσαμε και την ταινία, που είπε ο κύριος Πεπονής, την ταινία του κυρίου Κακογιάννη, ο οποίος είναι πρόθυμος να μας την δώσει. Θα δούμε σε ποιά αίθουσα μπορεί να προβληθεί. Ερρίφθη η ιδέα να προβληθεί σε αίθουσα του Υπουργείου Προεδρίας. Θα το δούμε.

Ζητάμε επίσης, ικανοποιώντας σχετική πρόταση κάποιου εκ των κυρίων συναδέλφων, αν υπάρχει έκθεση του τότε Διοικητή του ΓΕΕΘ, του αναλαβόντος μετά Αντιστρατήγου Καραγιάννη. Νομίζω ότι ο κύριος Ξαρχάς το ζήτησε.

(ΒΑ)

δ

1/ΙΒΑ ΒΠ 23.9.86

4

(κ. Χ.Μπασαγιάννη, Προέδρου της Επιτροπής, συνέχεια)

Και ζητήσαμε από τον Υπουργό της Προεδρίας να μας πει εάν στο αρχείο του Υπουργείου βρίσκονται πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου της Κυβερνήσεως Ανδρουτσοπούλου της περιόδου Ιουνίου-Ιουλίου. Εκείνο που μας είχε πει ο κύριος Μπαλτάς, ο γραμματεύς του Υπουργικού Συμβουλίου.

Επίσης το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης μας απήντησε επί του ερωτήματός μας ότι οι τότε Κυβερνήτες των υποβρυχίων και του αρματαγωγού είναι ο κύριος Γαβριήλ, ο οποίος τώρα είναι αρχιπλοίαρχος εν αποστρατεία, ο κύριος Παναγιωτόπουλος ο οποίος τώρα είναι διευθυντής του πρώτου κλάδου του Επιτελείου του Εθνικού Στόλου και ο κύριος Χανδρινός του αρματαγωγού, ο οποίος όμως είναι πάρα πολύ σοβαρά τραυματισμένος και βρίσκεται στην Άγκυρα. Και λέει το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης ότι επί του παρόντος δεν είναι δυνατή η μεταγωγή του εδώ, η μετακίνησή του δηλαδή. Αυτά είχα την τιμή να ανακοινώσω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, παρακαλώ το λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ορίστε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, είχα παρακαλέσει αν ήταν δυνατόν να ζητήσουμε αποδεικτικά στοιχεία πρώτον, για την ημερομηνία εξετάσεως

2/1ΒΑ ΒΠ 23.9.86

εκείνου του Τούρκου αξιωματικού ο οποίος είχε μεταφέρει την διαταγή για τον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ, δεύτερον, αποδεικτικό της ημερομηνίας και της ώρας διαβιβάσεως και τρίτον, τους αποδέκτες. Όπως αντιλαμβάνεσθε κύριε Πρόεδρε, είναι στοιχείο κρίσιμο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Έχει γίνει η σχετική ενέργεια, αλλά δεν έχουμε ακόμα απάντηση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα ήθελα και κάτι άλλο να πω. Αν όμως το θυμηθώ θα σας το πω αμέσως μετά.

Να αρχίσουμε την εξέταση των μαρτύρων.

Μπορούμε να αρχίσουμε με τον κύριο Ρώση που θα είναι συντομότερος και να τελειώσουμε με τον κύριο Νικολαΐδη που ασφαλώς η εξέτασή του θα κρατήσει περισσότερο. Θα παρακαλέσω στις ερωτήσεις μας να είμαστε σύντομοι και κατά τη θέση των ερωτήσεων και κατά τον αριθμό των ερωτήσεων, έτσι ώστε να μπορούμε να επιταχύνουμε το ρυθμό των εργασιών της Επιτροπής. Διότι γενικότερα παρουσιάζεται η ανάγκη επιταχύνσεως των εργασιών της Επιτροπής. Συμφωνείτε να εξετασθεί πρώτα ο κύριος Ρώσης;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ το γραμματέα να συνοδεύσει στην αίθουσα τον κύριο Ρώση.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται ο μάρτυς κύριος Ρώσης)

Δ

(ΒΑ)
1/ 1 Δ.Δ, (Κ.Ο.) 23,9.86

6

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, παρακαλώ να μου απαντήσετε σε μερικά ερωτήματα, σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητάς σας.

Πώς ονομάζεσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ρώσης Νικόλαος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όνομα πατρός;

ΜΑΡΤΥΣ: Γεώργιος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όνομα μητρός;

ΜΑΡΤΥΣ: Ανθή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πότε και πού γεννηθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ : Στις 12 Απριλίου 1930, στα Δερβίζιανα Ιωαννίνων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επάγγελμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Αντιστράτηγος ε.α.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θρήσκευμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Χριστιανός Ορθόδοξος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πού μένετε;

ΜΑΡΤΥΣ: [redacted], Παπάγου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, παρακαλώ βάλτε

2/1 Δ.Δ. (Κ.Ο.) 23.9.86

το χέρι σας στο Ευαγγέλιο για να ορκιστείτε.

(Ο μάρτυς δίνει τον ακόλουθο όρκο:

" Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια, χωρίς να προσθέσω ή να αποκρύψω τι").

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, τί βαθμό είχατε όταν έγιναν τα γεγονότα της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: Συνταγματάρχης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σε ποια μονάδα υπηρετούσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπηρετούσα στην 4η Ανωτέρα Τακτική Διοίκηση, με έδρα τη Λεμεσσό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από πότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, εδώ θα ήθελα να κάνω μία διευκρίνηση. Δεν υπηρετούσα κανονικώς, διότι δεν παρέλαβα ποτέ τη διοίκηση. Τη διοίκηση της 4ης Ανωτέρας την παρέλαβα, αν θυμάμαι καλά από την έκθεσή μου -πέρασαν και 12 χρόνια από τότε- στις 8 ή στις 10 Αυγούστου του 1974. Τοποθετήθηκα για να παραλάβω τη διοίκηση, παρουσιάστηκα στις 13 Ιουλίου 1974 στη Λευκωσία, πήγα στις 14 στη Λεμεσσό, γνώρισα τον προηγούμενο διοικητή, ο οποίος ετοποθετείτο ως βοηθός επιτελάρχου στο

3/1 Δ.Δ. (Κ.Ο.) 23.9.86

8

ΓΕΕΦ, στις 15 το πρωΐ πήγα να παραλάβω τη διοίκηση και κατά τη διαδικασία της παραδόσεως και παραλαβής μάθαμε το πραξικόπημα από την επέμβαση, θα έλεγα, των δυνάμεων της Ασφαλείας, της Αστυνομίας της Λεμεσσού, κατά του διοικητηρίου της 4ης Ανωτέρας Τακτικής Διοικήσεως, κατά τη στιγμή της ενημερώσεως που μου έκαναν οι επιτελείς. Και από κεί και πέρα, τα πράγματα ακολούθησαν το δρόμο τους.

Βληθήκαμε μέσα στο κτίριο του στρατηγείου της 4ης Ανωτέρας Τακτικής Διοικήσεως με πάρα πολλά πυρά από πολλές κατευθύνσεις. Μετά από ένα διάστημα 5 - 10 λεπτών, θα έλεγα, προπαρασκευής -έτσι το λέμε στο στρατό- με πυρά που έγιναν κατά του κτιρίου, εισέβαλαν μέσα στο κτίριο αστυνομικοί και άτακτοι ενδεχομένως, με ριπές αυτομάτων όπλων και μέσα σ'αυτό το πάθος και τον φανατισμό που επικρατούσε, που τον θεωρούσα φυσικό σ'αυτή την περίοδο, σ'αυτή τη στιγμή, το επιτελείο, το οποίο απετελείτο από εμένα προσωπικώς, από μερικούς αξιωματικούς επιτελείς, όπως ήταν οι διευθυνταί των επιτελικών γραφείων, από μερικούς γραφείς, από τον υπασπιστή, από μερικούς διαβιβαστές, οδηγήθηκε πλέον στην Αστυνομία, στην οποία παραμείναμε όλη την ημέρα της 15 Ιουλίου, τη νύκτα της 15ης προς την 16η. Και από την επομένη, εν συνεχεία, που τα πράγματα κάπως ηρέμησαν, μας άφησαν ελεύθερους. Και σ'αυτή πλέον τη φάση, επειδή τα

4/1 Δ.Δ. (Κ.Ο.) 23.9.86

γεγονότα διεδέχοντο με μεγάλη ταχύτητα και με δραματικό ρυθμό το ένα το άλλο, δεν ήσκησα καμμία διοίκηση, μέχρι την ημέρα κατά την οποία απεχώρησε πλέον, μετετέθη στην Ελλάδα, ο τότε διοικητής της 4ης Ανωτέρας, ο συνταγματάρχης Συρμόπουλος και ανέλαβα τη διοίκηση της 4ης Ανωτέρας την 8η, ή τη 10η, ή την 9η -κάπου εκεί, δεν θυμάμαι καλά, αλλά πρέπει να αναφέρεται στην έκθεσή μου- του Αυγούστου.

(ΠΑ).

(Δ)

1/1 (ΠΑ) Δ.Γ. 23-9-86

10

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή απο τις 13/7/74, εάν κατάλαβα καλά, γιατί είπατε αρκετά, που είχατε πάει στη Λευκωσία για να παραλάβατε, τελκά παραλάβατε τηνδιοίκηση στη Λεμεσό στις 9-8-74 από τον κύριο Συρμόπουλο ο οποίος κατά τον εν τω μεταξύ χρόνο απο 13 Ιουλίου έως 13 Αυγούστου ήταν ο διοικητής της/τετάρτης τακτικής διοικήσεως.

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εσείς τι ρόλο παίζατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα έλεγα κανένα. Ένα ρόλο παρατηρητού μάλλον, έναν άχαρι ρόλο. Και θα έλεγα ότι με ~~ξέχασε~~, όπως πια διαδραματίστηκαν τα γεγονότα, και το τελευταίο ίσως που θα σκεφτόνταν κανείς ήταν τι θα κάνει έναν συνταγματάρχη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στις 15 του μηνός τι ώρα δεχθήκατε επίθεση απο το αστυνομικό τμήμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Απο το ξενοδοχείο Αλάσια που έμενα καιθα ήθελα εδώ να επιμείνω ....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα σας παρακαλέσω να απαντάτε με πολύ λίγα λόγια, για να τελειώνουμε.

ΜΑΡΤΥΣ:Στις 8 η ώρα παρουσιάστηκα στο γραφείο όπου ήταν ο παλιός συνταγματάρχης και μου είπε "κύριε Ρώση, εγώ τώρα θα βγώ έξω να μαζέψω μερικά χαρτοκιβώτια να κάνω την συσκευασία λίγων πραγμάτων πουέχω και το μεσημέρι θα γυρίσω. Εσείς εν τω μεταξύ θα ενημερώνεσθε απο τους

2/1 (ΠΑ) Δ.Γ. 23-9-86

11

επιτελείς και το μεσημέρι θα σας παραδώσω το προσωπικό φάκελλο." Ο προσωπικός φάκελλος αποτελείται απο έγγραφα που τα κρατούν οι διοικητές. Δεν υπάρχουν στη γραμματεία. Είναι τα ατομικά έγγραφα των αξιωματικών κ.λ.π."Και θα φύγω το απόγευμα για την Λευκωσία."

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είχατε θύματα κατά την συμπλοκή που έγινε με το αστυνομικό τμήμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 15 του μηνός όταν μπήκαν μέσα και ήταν ένας μεγάλος αριθμός βγαίνοντας απο το κτίριο της ανωτέρας τακτικής διοικήσεως, στο πεζοδρόμιο ακριβώς ήταν παρκαρισμένο, θυμάμαι πολύ καλά, ένα Λάν Ρόβερ περίπου τριών τετάρτων. Οδηγούμενοι απο το κτίριο το δικό μας προς το κτίριο της αστυνομίας το οποίο γειτνίαζε με το κτίριο της τακτικής διοικήσεως και το χώριζε ένα ελεύθερο οικόπεδο και όπως βγαίναμε έξω εγώ και οι επιτελείς μοιραστήκαμε και πήγαμε μισοί απο το πεζοδρόμιο και οι άλλοι μισοί επειδή παρεμβάλλετο το αυτοκίνητο πήγαμε απο το αριστερό μέρος του αυτοκινήτου και την ώρα που σμίγαμε πάλι ....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επεκτείνεσθε σε λεπτομέρειες, κύριε Ρώση. Δεν ενδιαφέρει την επιτροπή άν οι μισοί πήγατε απο το πεζοδρόμιο ή όχι. Θύματα είχατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Εκεί εφονεύθη ο ταγματάρχης Ζερβός.
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στις 15 του μηνός;
ΜΑΡΤΥΣ : Ναί.
ΠΡΟΕΔΡΟΣ:Απο την μεριά της αστυνομίας υπήρξαν θύματα;

(ΓΡ)

(ΠΑ)1/ΓΡ (ΑΚ) 23.9.86

12

ΜΑΡΤΥΣ. Δε ξέρω , δε νομίζω, δεν το βλέπω για εκείνη την περίοδο και δε το γνωρίζω.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Ρωτήσατε πως εφονεύθη, στα καλά καθούμενα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πως εφονεύθη;

ΜΑΡΤΥΣ. Την ώρα που πηγαίναμε να ξανασμίξουμε πάλι, για να γίνει η ομάδα των οδηγουμένων προς την αστυνομία, δεξιά από το αυτοκίνητο και οι άλλοι από το αριστερό μέρος του αυτοκινήτου ,πηγαίναμε λοιπόν από το δεξιό φανάρι και από το αριστερό να ξανασμίξουμε μπροστά από το αυτοκίνητο, στο δρόμο, εκείνη ακριβώς τη στιγμή κάποιος από τους οδηγούντας την ομάδα πυροβόλησε εξ επαφής , τον είδα βεβαίως, προσωπικά με τα μάτια μου , ο ταγματάρχης ήταν στο αριστερό μου, πυροβόλησε λοιπόν εξ επαφής τον ταγματάρχη Ζερβό, ο οποίος μάλιστα έπεσε μπροστά στα πόδια μου, νεκρός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Την επόμενη μέρα τί είπατε ότι επεκράτησε;

ΜΑΡΤΥΣ. Την επόμενη μέρα, ήταν 16η του μηνός, και όλη την 15η μείναμε στην αστυνομία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Τί επεκράτησε την επόμενη μέρα, τί έγινε;Είπατε ότι επεκράτησε κάτι σαν ηρεμία, κάτι τέτοιο είπατε.

2/1 ΓΡ (ΑΚ) 23.9.86

13

ΜΑΡΤΥΣ. Την επόμενη ημέρα από τα πράγματα που επεκράτησαν ήταν το πραξικόπημα. Την επόμενη μέρα επεκράτησε το πραξικόπημα. Είχε επικρατήσει από την προηγούμενη, αλλά εν πάση περιπτώσει στη Λεμεσσό εθεωρείτο ότι επεκράτησε την επομένη γιατί εμείς είμαστε μέσα και δεν ξέραμε τι γίνεται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε μάρτυς, εδώ έχετε κάνει μία έκθεση.

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Θα ήθελα να βεβαιώσετε αν είναι αυτή η εκθεση την οποία έχετε κάνει , που θα σας δείξει τώρα ο κ. Γραμματεύς και δεύτερον αν το περιεχόμενό της το βεβαιώνετε και σήμερα.

(Στο σημείο αυτό επιδεικνύεται η έκθεση του μάρτυτα υπό του Γραμματέως της επιτροπής).

ΜΑΡΤΥΣ. Τη βεβαιώνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και την υπογραφή σας;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, τη βεβαιώνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Συνεπώς είναι δική σας η έκθεση αυτή, συνετάχθη από εσάς, η υπογραφή σας είναι γνησία και βεβαιώνεται και το περιεχόμενό της ως αληθές.

3/1 ΓΡ (ΑΚ) 23.9.86

14

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι το βεβαιώνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Εκεί μέσα λέτε ότι "η επιβολή του νόμου και της τάξεως" στην περιοχή έγινε από την επομένη. 'Ετσι;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή ο "νόμος και η τάξις" τί ήταν κατά την κρίση σας; Επεκράτησε ο Μακάριος στη Λεμεσσό την επομένη, δηλαδή η νόμιμος Κυβέρνηση της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ. Θα σας πω κύριε Πρόεδρε. Εκείνη την περίοδο, ~~όταν γράφαμε~~ το αυτή την έκθεση, υπήρχε μία μεγάλη αταξία στην πόλη. Απ' αυτής της πλευράς εγώ αναφέρομαι στο νόμο. Βεβαίως, δεν επεκράτησε ο Μακάριος, επεκράτησε το πραξικόπημα.

"Το διαγράφονται τα λέξεις. Προστίθενται τα λέξεις "που αναφέρεται""

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Σταθείτε κύριε Ρόση, "νόμος και τάξις", βέβαια ίσως δεν το καταλαβαίνατε τότε, διότι είχατε την ψυχολογία του αξιωματικού του ΓΕΕΦ. "νόμος και τάξις" δεν ήταν βέβαια ο Σαμψών. "Νόμος και τάξις" ήταν ο Μακάριος. 'Ετσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Ετσι και το δέχομαι, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). 'Οταν λοιπόν λέτε στις 16 του μηνός ότι επεκράτησε και ότι ησχολείσθε με την επιβολή "νόμου και τάξεως" στην περιοχή, θα σας παρακαλέσω να μου πείτε, ποίου νόμου και ποίας τάξεως την επιβολή προσπαθούσατε να επιβάλλετε;

4/1 ΓΡ (ΑΚ) 23.9.86

------------------------ 15.

ΜΑΡΤΥΣ. Θα σας απαντήσω κύριε Πρόεδρε. Δεν προσπαθούσαμε να επιβάλουμε. Πρώτον, εγώ δεν είπα ότι εγώ επέβαλα το νόμο και τη τάξη. Αυτό πρέπει να είναι σαφές, φαντάζομαι, στην έκθεσή μου. Αυτό επεβλήθη. Δεν επέβαλα εγώ το νόμο και την τάξη. Αλλά ήθελα να σας πω ότι αυτή την περίοδο, την περίοδο που έγινε το πραξικόπημα, στις 15 του μηνός και την επομένη, γέμισε η Λεμεσσός - η πόλις καιγόταν κυριολεκτικά. Βγήκαν, λοιπόν, από τα κρυσφήγετα και οι άλλοι, οι κρυπτόμενοι της ΕΟΚΑ Β΄και πλέον είχε διχαστεί. Σ΄αυτό το σημείο ήθελα περισσότερο να επιμείνω, αν μου επιτρέπετε βεβαίως. Αυτή τη διάσταση ήθελα να σας αναφέρω, ότι στην πόλη δεν υπήρχε τίποτα. Υπήρχε ο πληθυσμός χωρισμένος, υπήρχε η αστυνομία - οι μεν, υπήρχαν οι άλλοι, οι οποίοι υποτίθεται πως είχαν διωχθεί και ήταν αστυνόμοι οι οποίοι επέστρεψαν. Ήταν όλοι οπλισμένοι, πάνοπλοι σαν αστακοί, υπήρχε μεγάλο χάος, υπήρχε έλλειψη κάθε οργανώσεως, δεν υπήρχε τίποτα δηλαδή στην πόλη. Και εφόσον επεκράτησε το πραξικόπημα, επεκράτησε και κάποια τάξη. Αυτό είναι το νόημα της εκθέσεώς μου.

Μ΄όλη αυτή την ανωμαλία, η οποία υπήρχε στις 15 και στις 16 λοιπόν, βρήκαν την ευκαιρία και ξεφύτρωσαν όλα τα στοιχεία μέσα στην πόλη και πράγματι υπήρχε αταξία και αναρχία. Όταν λοιπόν, επεκράτησε το πραξικόπημα επεκράτησε κάποια τάξη. Και εάν μέσα στη ρύμη του λόγου ή κατά τη διάρκεια της ροής των σκέψεών μου, που έγραψα την έκθεση, έγραψα και "νόμος" μπορεί. Νόμος όπως μου τον παρουσιάζετε κύριε Πρόεδρε, φυσικά δεν ήταν. Διότι δεν ήταν νόμιμοι και το δεχόμεθα ότι δεν ήταν νόμιμοι. Αταξία υπήρξε. Και τάξη επεκράτησε μετά.

(Ν)

(ΓΡ) 1/1 Ν Φ.Τ. 23.9.86

16

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Στις 16 του μηνός συναντήσατε κάποιο συγκρότημα υπό τον αντισυνταγματάρχη Φατσέα;

ΜΑΡΤΥΣ : Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Πού πήγαινε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ : Ήταν 16 ή 17 του μηνός, δεν θυμάμαι καλά την ημερομηνία. Πάντως ήταν μεσημέρι και εκείνο που ξέρω ήταν ότι επρόκειτο ένα συγκρότημα του Φατσέα να φύγει από τη Λευκωσία και να πάει στην Πάφο. Σημειωτέον θα πέρναγε μέσω Λεμεσσού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ : Υποθέτω πως πήγαινε να βοηθήσει για την επικράτηση του πραξικοπήματος. Δεν είχαμε καμιά εξήγηση γιατί πήγε. Το τάγμα αυτό λοιπόν συνοδευόταν από κάποια όπλα υποστηρίξεως, πυροβολικό ~~είχε και~~ όλμους, και σ'εκείνη τη φάση ο συνταγματάρχης ~~που ήταν διοικητής~~, εγώ ~~δεν είχα αναμιχθεί~~, μου είπε να συνοδεύσω το συγκρότημα στην Πάφο. ~~Η αρνητική μου θέση είναι γνωστή και επικαλούμαι την μαρτυρία και ενός αντισυνταγματάρχη Χατζηγρηγορίου που ήταν παρών και μάλιστα μας χώρισαν εκείνη τη στιγμή. Και αυτό γιατί όχι ότι δεν γνώριζα που είναι η Πάφος, αλλά εμείς στο στρατό, αν δεν είμαστε προετοιμασμένοι για κάτι, ή δεν ξέρουμε πού να πάμε, από κει και πέρα δεν έβλεπα το λόγο για να συνοδεύσω αυτό το~~

16

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Στις 16 του μηνός συναντήσατε κάποιο συγκρότημα υπό τον αντισυνταγματάρχη Φατσέα;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Πού πήγαινε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ηταν στις 16 ή 17 του μηνός, δεν θυμάμαι καλά την ημερομηνία. Πάντως ήταν μεσημέρι και εκείνο που ξέρω ήταν ότι επρόκειτο ένα συγκρότημα του Φατσέα να φύγει από τη Λευκωσία και να πάει στην Πάφο. Σημειωτέον θα πέρναγε μέσω Λεμεσσού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ: Υποθέτω πως πήγαινε να βοηθήσει για την επικράτηση του πραξικοπήματος. Δεν είχαμε καμιά εξήγηση γιατί πήγε. Το τάγμα αυτό λοιπόν συνοδευόταν από κάποια όπλα υποστηρίξεως, πυροβολικό, όλμους κλπ και σ' αυτή τη φάση ο συνταγματάρχης Συρμόπουλος, εγώ εθεωρούμην υφιστάμενος, μου είπε να συνοδεύσω το συγκρότημα στην Πάφο. Αρνήθηκα εφ' όσον δεν εγνώριζα την αποστολή μου καθώς και υπό ποία ιδιότητα θα πήγαινα. Το συγκρότημα αυτό είχε διοικητή, είχε αποστολή προήρχετο από άλλη περιοχή και εδώ δεν είχα καμία θέση σ' αυτό. Απειλήθηκε τότε επεισόδιο λόγω της σκληρής συμπεριφοράς του Συνταγματάρχου Συρμόπουλου το οποίο απεσοβήθη με την επέμβαση των ψυχραιμοτέρων, μεταξύ των οποίων ενθυμούμαι τον Αντισυνταγματάρχη Χατζηγρηγορίου.

2/1 Ν Φ.Τ. 23.9.86

~~συγκρότημα. Ποτέ δεν έμαθα γιατί,~~ Στο τέλος όμως αναγκάστηκα και ακολούθησα - αυτό το τονίζω - το συγκρότημα Φατσέα, χωρίς καμιά απολύτως προθυμία γιατί τα ~~πράγματα~~ πνεύματα ήταν πάρα πολύ οξυμένα. ~~και δεν σας αποκρύπτω ότι ένας αξιωματικός ο οποίος υπηρετεί σε μια μονάδα και σε τέτοιες καταστάσεις, ~~ ~~παίρνει μια εντολή για να εκτελέσει μια αποστολή, θα την εκτελέσει, εφόσον πιστεύει ότι εκπληρώνει κάποιο σκοπό. Βέβαια δεν μπορούσα να αρνηθώ γιατί εκείνες τις μέρες με μια απλή ανυπακοή διαδικασία μπορούσαμε να έχουμε και άλλα αποτελέσματα και επιπτώσεις.~~

Εν πάση περιπτώσει ακολούθησα το συγκρότημα σε μια απόσταση 200-300 μέτρων μ'ένα τζιπ και έφτασα σε κάποια φάση στην Πάφο. Το συγκρότημα είχε προηγηθεί και το βράδυ μόνος έψαχνα να βρω κάπου για να μείνω. Πήγαμε στο κτίριο διοικήσεως της Πάφου, όπου και ο διοικητής επίσης είχε συλληφθεί από την αστυνομία της Πάφου. 'Εμεινα λοιπόν το βράδυ εκεί, δεν ασχολήθηκε κανένας μαζί μου και το πρωΐ, χωρίς να συνοδεύσω το συγκρότημα, πήρα μόνος μου το αυτοκίνητο και γύρισα πίσω στη Λεμεσσό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Με συγχωρείτε, αλλά δεν σας κατάλαβα. Κατ'εντολήν του κυρίου Σιμοπούλου, του συνταγματάρχη ακολουθήσατε το συγκρότημα του κυρίου Μπατσέα;

Χειρόγραφες σημειώσεις στο περιθώριο: ο Διαγράφονται πέντε λέξεις. οο Διαγράφεται μια λέξη. Προστίθεται μια λέξη «Πνεύματα». οοο Διαγράφονται εννιά σειρές. Προστίθενται πάντα μια λέξη. Διευκρινίζω ότι αν δεν πρόσεξα να αρνούμαι και γιατί στο παρόν να συνηθώ και για τους ξένους, και σε τέτοιες ημέρες υπήρχε φανατισμός, κομματικά πάθη και ...

17

Στο τέλος όμως αναγκάστηκα και ακολούθησα – αυτό το τονίζω - το συγκρότημα Φατσέα, χωρίς καμία απολύτως προθυμία γιατί τα πνεύματα ήταν πάρα πολύ οξυμένα. Διεπίστωσα ότι ήταν ανώφελο να επιμένω να αρνούμαι και γιατί δεν μπορούσα να συνεννοηθώ και για λόγους αμύνης, γιατί σε τέτοιες στιγμές σύγχυσης και φανατισμού τα συμπτώματα απειθαρχίας αντιμετωπίζονται συνήθως σκληρά.

Εν πάση περιπτώσει ....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

3/1 Ν Φ.Τ. 23.9.86

18

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Το συγκρότημα έφτασε στην Πάφο;

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Έκανε καμιά ενέργεια εναντίον της Πάφου;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι, δεν νομίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Εννοώ εναντίον των αστυνομικών που είχαν συλλάβει τους στρατιωτικούς. Έκαναν τίποτα εναντίον του αστυνομικού τμήματος της Πάφου;

ΜΑΡΤΥΣ : Κύριε Πρόεδρε, δεν υπέπεσε στην αντιληψή μου απολύτως τίποτε. Σας αναφέρω ειλικρινώς και εντίμως ότι με τις διαθέσεις που πήγαινα στην Πάφο, έφτασα μετά το συγκρότημα, γιατί αυτό έφτασε στην πόλη. Έψαχναν να βρουν καταλύματα, άλλοι πήγαν στο διοικητήριο, άλλοι δεξιά, άλλοι αριστερά. Εγώ πήγα μόνος στο διοικητήριο και έμεινα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Στην Πάφο πόσο καιρό μείνατε;

ΜΑΡΤΥΣ : Έμεινα το βράδυ και το πρωΐ έφυγα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Στο διάστημα που είσασταν εκεί χτυπήθηκε από το ναυτικό η Πάφος;

(ΕΖ)

(Ν)
1/1 Ε.Ζ. Ε.Τ. 23-9-1986

19

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι δεν κτυπήθηκε, εκτός αν δεν ενθυμούμαι. Αν έχετε στοιχείο ότι κτυπήθηκε, το δέχομαι. Αλλά πράγματι, δεν ενθυμούμαι αν κτυπήθηκε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν ακούσατε κανόνια, δεν ακούσατε τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ. Κύριε Πρόεδρε, όταν εκινείτο το συγκρότημα και πλησίαζε στην Πάφο, άκουσα πυροβολισμούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ακούσατε πυροβολισμούς, ή ακούσατε κανονιοβολισμούς;

ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ. Πυροβολισμούς από το συγκρότημα;

ΜΑΡΤΥΣ. Από το συγκρότημα, ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από το συγκρότημα το δικό σας δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ. Πιθανόν να ήταν και κανονιοβολισμοί. Δεν το αρνούμαι.

ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ. Άρα, δεν πήγαν απλώς στην πόλη. Διεξήχθησαν κάποιες μάχες.

ΜΑΡΤΥΣ. Θα έλεγα ότι μάχες πρέπει να μη διεξήχθησαν από την πλευρά των Μακαριακών, από την πλευρά των αρχών της Κυβερνήσεως Μακαρίου. Διότι νομίζω πως αυτή τη μέρα πλέον, μετά το μεσημέρι της 16ης,

τα πράγματα είχαν ξεκαθαρίσει. Είχαν ξεκαθαρίσει και στη Λευκωσία, είχαν ξεκαθαρίσει και στη Λεμεσό και δεν νομίζω ότι υπήρχαν πλέον περιθώρια για αντίσταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή ακούσατε...

ΜΑΡΤΥΣ. Άκουσα βεβαίως πυροβολισμούς, επειδή μου το υπενθυμίζετε, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ακούσατε λοιπόν πυροβολισμούς από το συγκρότημα.

ΜΑΡΤΥΣ. Πιθανόν μέσα σε όλο αυτό που γινόταν, σε όλα αυτά που συνέβαιναν, να ήταν και οι κανονιοβολισμοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν μάθατε εάν κανονιοβολήθηκε η Πάφος από το ναυτικό, από το αρματαγωγό "Λεβέντης";

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Όχι αρματαγωγό. Περιπολικό. Υπάρχει διαφορά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Περιπολικό, με συγχωρείτε.

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, κύριε Πρόεδρε, το ακούω για πρώτη φορά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Για πρώτη φορά ακούτε ότι επλήγη η Πάφος από το ναυτικό και ειδικότερα από το περιπολικό "Λεβέντης". Έτσι;

Τώρα, πότε επιστρέψατε στη Λεμεσό;

3/1 Ε.Ζ. Ε.Τ. 23-9-1986

21

ΜΑΡΤΥΣ. Αν πήγαμε 16 στην Πάφο, στις 17, την επομένη το πρωί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και μείνατε στη Λεμεσό από κει και πέρα;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι από κει και πέρα έμεινα στη Λεμεσό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τώρα υπήρχε μία ζώνη ευθύνης για την τετάρτη τακτική διοίκηση;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Στη ζώνη αυτή ευθύνης, σύμφωνα με τα πολεμικά σχέδια, έπρεπε να βρίσκονται ορισμένες μονάδες;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Υπήρχαν στη θέση που προέβλεπαν τα σχέδια;

ΜΑΡΤΥΣ. Κύριε Πρόεδρε, πέρασαν 12 χρόνια. Την έκθεσή μου την επιβεβαιώνω. Θα σας πω ότι θυμάμαι.

~~με την ενημέρωση που μου έγινε τότε που δεν μου έγινε καν ενημέρωση σ'αυτή τη διάρκεια, το τελευταίο πλέον όχι που θα έκανα, αλλά δεν είχα και καμιά πρόσβαση πλέον για να ενημερώνομαι στα τυχόν σχέδια της τετάρτης ανωτέρας τακτικής διοικήσεως. Οπωσδήποτε όμως εφόσον~~ η ανωτέρα τακτική διοίκηση είχε ζώνη ευθύνης μέσα στη ζώνη ευθύνης και μέσα στους αμυντικούς τομείς πλέον, προεβλέπετο αυτοί

Διαγράφονται σαράντα πέντε λέξεις. Προστίθενται πέντε λέξεις «Από όσο ηθελα να ενημερωθώ»

4/1 Ε.Ζ. Ε.Τ. 23-9-1986

22

οι τομείς να καταληφθούν από μονάδες. Υπήρχαν σχέδια, υπήρχαν εναλλακτικά σχέδια, υπήρχε μία σχεδίαση αμυντική για την τετάρτη ανωτέρα τακτική διοίκηση. Μονάδες φυσικά δεν υπήρχαν εκείνη την περίοδο. Προεβλέπετο όμως από τα σχέδια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Γιατί δεν υπήρχαν εκείνη την περίοδο μονάδες;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω ότι τα πολεμικά σχέδια προβλέπουν επιστράτευση σε ένα ορισμένο χρόνο. Εκείνο που θυμάμαι είναι ότι υπήρχε ένα Τάγμα στο στρατόπεδο της Λεμεσού, που είναι στις πλαγιές επάνω της πόλης, το 516 -δεν θυμάμαι- 616, ένα τάγμα πεζικού. Υπήρχε η Σχολή Εφέδρων αξιωματικών και ορισμένες άλλες μονάδες υποστηρίξεως. Αυτές ήταν οι μονάδες, αν ενθυμούμαι καλά. Εάν αναφέρω στην έκθεσή μου και άλλες μονάδες, βεβαίως είναι απολύτως ηλεγμένο ότι θα υπήρχαν. Αλλά νομίζω πως ήταν ένα τάγμα μόνο, το 516 τάγμα πεζικού και η σχολή εφέδρων αξιωματικών και τίποτε άλλο. Υπήρχε κάποιος λόχος εφοδιασμού μεταφορών και όλες οι βοηθητικές μονάδες. Τα σχέδια όμως, όταν μιλάμε για τα πολεμικά σχέδια, προβλέπουν να υπάρχουν επιστρατεύουσες αρχές, προβλέπεται ένας ρυθμός επιστρατεύσεως σε πρώτη φάση, σε δεύτερη φάση, ώστε μέσα σε ένα χρόνο μιας ή δύο

5/1 Ε.Ζ. Ε.Τ. 23-9-1986

23

ημερών να έχει ολοκληρωθεί η επιστράτευση, δεδομένου ότι στην Κύπρο άλλωστε, οι μεγαλύτερες αποστάσεις από τα κέντρα επιστρατεύσεως δεν ήταν παραπάνω από μισή ώρα ~~από κάθε κέντρο των επιστράτων.~~

(σ)

ε2

1/1 σ (Θ.Σ.)

24

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης); Κύριε μάρτυς, θελω να μου πείτε το εξής. Πως λεγόταν αυτό το σχέδιο; Σχέδιο αμύνης εναντίον της Τουρκίας.

ΜΑΡΤΥΣ: ~~Σχέδιο αμύνης~~.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): ΑΦΡΟΔΙΤΗ λεγόταν; Πώς λεγόταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Να σας πω, δεν το θυμάμαι, αναφέρεται μέσα στα χαρτιά μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Βάσει αυτού του σχεδίου η τετάρτη τακτική διοίκηση, της οποίας είχατε την ευθύνη της διοικήσεως από 10 Αυγούστου αλλά ήσαστε παρατηρητής και ομοιόβαθμος, υποθέτω, του διοικητού, τί ζώνη ευθύνης είχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, είχε μια ζώνη ευθύνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Την Λάρνακα είχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, είχε την Λάρνακα, μου το υπενθυμίσατε, κύριε Πρόεδρε, και ευχαριστώ πολύ. Στη Λάρνακα υπήρχε ένα συγκρότημα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Τί πάει να πει συγκρότημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Συγκρότημα είναι μια διοίκηση σαν Συντάγματος, το οποίο έχει ένα έως δύο τάγματα. Υπήρχε ένα συγκρότημα στην Λάρνακα, το οποίο ανήκε στην τετάρτη ανωτέρα τακτική διοίκηση. 'Ηταν και το τάγμα της Λεμεσού.

2/1 σ (Γ.Π.) 23.9.1986

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννη); Στη Λεμεσό τί ήταν ;

ΜΑΡΤΥΣ: Στη Λεμεσό υπήρχε ένα τάγμα και η ΣΕΑΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Τάγμα Πεζικού ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, Τάγμα Πεζικού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Τ.Ε. τι πάει να πει;

ΜΑΡΤΥΣ: ~~Τάγμα Εθνοφυλακής, έτσι λεγόταν, ή και Εθνοφρουράς.~~

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Το Τάγμα Εθνοφυλακής που ήταν; Στην Λεμεσό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, στη Λεμεσό, το οποίο όμως είχε και υποχρεώσεις πολλών φρουρών. Ήταν σκόρπιο το Τάγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Τάγμα Εθνοφυλακής ήταν στην Λεμεσό;

ΜΑΡΤΥΣ: Τάγμα ~~Εθνοφρουράς~~.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Εθνοφρουράς. Ήταν στην Λεμεσό. Και το Τάγμα Πεζικού, ήταν στην Λάρνακα;

ΜΑΡΤΥΣ: ~~Αυτό είναι. Τάγμα Εθνοφυλακής, δεν υπήρχε Πεζικού.~~

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Εδώ λέτε - επειδή εσείς με παρασύρετε - τα ενεργά, Τ.Π. λέτε, και Τ.Ε. ήδρευον σε περιοχάς πόλεων Λεμεσού και Λάρνακος. Δεν φταίω εγώ για την ορολογία, στρατιωτική ορολογία κάνατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Πέρασαν δώδεκα χρόνια, κύριε Πρόεδρε.

3/16 (Γ.Π) 23.9.86

26

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κάνετε διάκριση και επιχειρώ και εγώ να κάνω διάκριση και μου λέτε αυτά είναι και τα δύο Τάγματα Εθνοφρουράς.

ΜΑΡΤΥΣ: Πάντως ήταν ενεργά, κύριε Πρόεδρε. Την ονομασία, ~~την οποία με συγχωρείτε την μνήμη μου, αλλά~~ δεν την θυμάμαι. Πάντως ήταν ενεργά.

Γο Διαγράφονται δώδεκα λέξεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτά τα Τάγματα Εθνοφρουράς και οιασδήποτε άλλες δυνάμεις, για να μην μπλέξω με στρατιωτικούς όρους, γιατί δεν τους καταλαβαίνω πολύ, αυτά τα Τάγματα Εθνοφρουράς έπρεπε να βρίσκονται σε ορισμένες θέσεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, σύμφωνα με το σχέδιο. Εννοείτε κατά την διάρκεια της εισβολής;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λέω για να αποκρούσουν εισβολή, 1-2 μήνες πριν. Έπρεπε να υπάρχουν σε ορισμένες θέσεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Σε χώρους σταθμεύσεως, εκεί που έπρεπε κανονικά. Το τάγμα της Λεμεσού ήταν στη Λεμεσό και το τάγμα της Λάρνακας ήταν στη Λάρνακα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η ζώνη ευθύνης τους, έτσι δεν λένε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είχαμε, λοιπόν, ζώνη ευθύνης, Λάρνακα, Λεμεσό. Τί άλλο;

4/16 (Γ.Π.) 23.9.86

27

ΜΑΡΤΥΣ: Μέχρι τα όρια της Λάρνακας, ανατολικότερα από την Λάρνακα, Δεν υλοποιήθηκε ποτέ, κύριε Πρόεδρε, αυτή η ζώνη ευθύνης. Μετά έγινε η εισβολή και τα σχέδια πλέον αυτά δεν εφαρμόστηκαν. Απ'εκεί και πέρα δεν ασχοληθήκαμε με μελέτη σχεδίων. Εγώ από τις εμπειρίες που έχω και απ'ότι άκουγα καθημερινώς αυτά ξέρω να σας πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μυριζόσαστε τουρκική εισβολή, κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, τις τελευταίες μέρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Αφού μυριζόσαστε τουρκική εισβολή είχατε τις μονάδες που έπρεπε να έχετε στις θέσεις που προεβλέποντο από τα σχέδια; Ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας απαντήσω το εξής: Οι μονάδες δεν καταλαμβάνουν - ειδικώς στις άμυνες των νήσων και των ακτών, τη στιγμή κατά την οποία δεν γνωρίζουμε σε ποιά ακτή αποβάσεως θα έρθει να κάνει την αποβατική ενέργεια ο αντίπαλος, οι τούρκοι στην προκειμένη περίπτωση-δεν προκαταλαμβάνουν τις θέσεις. Οι θέσεις καταλαμβάνονται όταν πλέον διαπιστώνεται η ακτή στην οποία προσεγγίζουν. Οι μονάδες παραμένουν. Δηλαδή είναι συγχρόνως και μονάδες αποκρούσεως και μονάδες εφεδρίας. Δηλαδή οι Τούρκοι από τις εκτιμήσεις που είχαν γίνει, δεν είχαν την δυνατότητα

5/16 (Γ.Π.) 23.9.86

28

ταυτοχρόνως να κάνουν πολλές αποβατικές ενέργειες. Είχαν την δυνατότητα να αποβιβάσουν σε πρώτο κύμα ένα αποβατικό σύνταγμα, νομίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. (Χρίστος Μπασαγιάννης): Οι θέσεις, λοιπόν, των μονάδων, που τις λέτε εφεδρικές θέσεις, δεν θα ήταν οι κανονικές θέσεις, οι οποίες θα προωθούνταν ανάλογα με το χώρο, τον οποίον θα εξέλεγαν οι Τούρκοι για να κάνουν απόβαση.

ΜΑΡΤΥΣ: Ανάλογα με τις διαταγές που θα πέρνανε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Είχατε τις μονάδες αυτές, στις εφεδρικές θέσεις, από τις οποίες θα μπορούσαν να φθάσουν στην Α ή στη Β ακτή;

ΜΑΡΤΥΣ: Υποθέτω πώς μπορούσαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Τις είχατε κανονικώς;

ΜΑΡΤΥΣ: Για τη Λεμεσό ήταν προσανατολισμένες στην ακτή της Λεμεσού.

(Ο)

(5)
1/1 Ο. Ζ.Β. 23-9-86

29

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Το συγκρότημα του συνταγματάρχη, τον οποίο ακολουθήσατε, του φατσέα ήταν στην θέση του;

ΜΑΡΤΥΣ. Εκείνο που γνωρίζω είναι ότι την επομένη σε κάποια φάση επέστρεψε στην Λευκωσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πού;

ΜΑΡΤΥΣ. Έπρεπε να μην είναι στην Πάφο το συγκρότημα αυτό. Δεν ήταν στην θέση του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πότε επέστρεψε στην θέση του;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω την επομένη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τί δύναμη είχε το συγκρότημα αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Ένα τάγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτό λοιπόν το ολόκληρο τάγμα- δεν ήταν και πολλά τα τάγματα στην Κύπρο- ήταν στη θέση που προέβλεπε το σχέδιο;

ΜΑΡΤΥΣ. Εάν με ρωτάτε για την ημέρα της εισβολής δεν ξέρω. Προ της εισβολής γνωρίζω ότι δεν ήταν. Αφού έφυγε από την έδρα του και πήγε στην Πάφο, φυσικά δεν ήταν στην θέση του. Αλλά ήταν έξω από την ζώνη ευθύνης, που ήταν στην Λευκωσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Η Κυρήνεια ήταν έξω από την ζώνη δικής σας ευθύνης, σύμφωνοι. Στη Λευκωσία στείλατε δυνάμεις;

2/1 Ο. Ζ.Β. 23-9-86

30

ΜΑΡΤΥΣ. Γενικά θα σας απαντήσω κύριε Πρόεδρε, γιατί δεν το γνωρίζω το αντικείμενο. Νομίζω πώς υπήρχαν 14 τάγματα χωρισμένα σε τέσσερις ανώτερες διοικήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή περίπου γνωρίζετε πολύ λίγα πράγματα.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναί, αυτό θέλω να σας πώ, γιατί δεν πρόλαβα να ενημερωθώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τότε να σας ρωτήσω κάτι αλλο και υποθέτω ότι θα το γνωρίζετε αυτό. Θα μάθατε δηλαδή, ποιός έβαλε τον Σαμψών πρόεδρο της Δημοκρατίας.

ΜΑΡΤΥΣ. Το πραξικόπημα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή ποιός το έκανε το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ. Ο Γεωργίτσης ήταν επικεφαλής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πώς το ξέρετε; Τί είχε γίνει;

ΜΑΡΤΥΣ. Απλώς το υποθέτω. Ειδικές λεπτομέρειες για το ποιός τον υπέδειξε δεν γνωρίζω καθόλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Το υποπτεύεστε δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ. Το αγνοώ παντελώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ οι κύριοι συνάδελφοι ό,τι θέλουν να ρωτήσουν. Εγώ δεν θέλω νά ρωτήσω τίποτα άλλο τον κ. μάρτυρα. Ο κ. Λιαροκάπης έχει το λόγο. ./..

3/1 Ο. Ζ.Β. 23-9-86

31

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Κύριε μάρτυς, είπατε ότι ήταν πραξικόπημα. Αυτό που έγινε εναντίον της νομίμου εξουσίας του Μακαρίου με το επακόλουθο της εισβολής ήταν μια προδοσία- τραγωδία του Κυπριακού;

ΜΑΡΤΥΣ. Αναμφισβήτητα, κύριε βουλευτά, ήταν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. 'Αν ξέρετε να μας πείτε απο ποιούς έγινε και γιατί έγινε; Από εκεί ή από εδώ, από την κορυφή;

ΜΑΡΤΥΣ. Από την κορυφή έγινε, από εδώ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Μπορείτε να μας αναλύσετε την κορυφή, του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων;

ΜΑΡΤΥΣ. Εκείνη την εποχή υπήρχε το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και μέσα στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, εκτός από τον αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων και από τα επιτελεία, υπήρχε και ένα παραρχηγείο θα έλεγα με επικεφαλής τον Ιωαννίδη. 'Ηταν γνωστό και σε σας και σε μας και σε όλο τον κόσμο που ίσως τα μάθατε και πιο καλά από εμάς, ότι υπήρχε μία κυβέρνηση, η οποία έπαιρνε εντολές από τον Ταξίαρχο Ιωαννίδη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Και μάθατε ότι έγινε σύσκεψη με Αρχηγούς ΓΕΣ, ΓΕΕΘΑ και ΓΕΝ;

ΜΑΡΤΥΣ. Το έμαθα από τις εφημερίδες ύστερα από καιρό. Την ημέρα που έγινε φυσικά όχι, αλλά μετά που γυρίσαμε στην Ελλάδα βεβαίως

./..

4/1 Ο. Ζ.Β. 23-9-86

32

όλα τα μάθαμε, τα ακούσαμε, τα διαβάσαμε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Αυτό το πραξικόπημα παρέλυσε την άμυνα της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ. Σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Εάν δεν γινόταν το πραξικόπημα και χωρίς την μεραρχία και άν απετολμάτο η εισβολή των Τούρκων, θα πετύχαινε ή θα τους πετούσαν στην θάλασσα;

ΜΑΡΤΥΣ. Η προσωπική μου άποψη είναι ότι θα αποτύχχανε. Ήθελα επ' αυτού να σας πώ ότι η Κύπρος είχε 14 τάγματα, τα οποία ήταν κατανεμειμένα σε τέσσερις ανώτερες τακτικές διοικήσεις, με σχέδια επιχειρήσεων και με πλήρη οργάνωση των ακτών, η οργάνωση των ακτών ήταν αρίστη. Και θα ήθελα να σας διαβεβαιώσω ότι άν υπήρχε ακόμη και στην Κυρήνεια μία ορθόδοξος κατάληψη των ακτών, κατάληψη της αμυντικής ζώνης από ένα σύνταγμα πεζικού με τα όπλα υποστηρίξεως, εάν δεν υπήρχε το χάος που επεκράτησε και η διάλυση των μονάδων, νομίζω πώς δεν θα υπήρχε πρόβλημα επιτυχίας της Τουρκικής αποβάσεως, δεδομένου ότι στο σημείο αυτό μπορώ να σας πώ ότι οι Τούρκοι δοκίμασαν μια αποβατική επιχείρηση για πρώτη φορά και έκαναν πολλά λάθη.

(Η)

(Ο) 1/1 Η.Γ. (Θ.Σ.) 23-9-86

33

Τόσα λάθη, που διερωτάται κανείς, πώς από την 20η Ιουλίου που έγινε η εισβολή μέχρι και την Δευτέρα που έγινε η εκεχειρία και μάλιστα όλη την ημέρα της Κυριακής, ελάχιστες μονάδες είχαν κατορθώσει να βγάλουν στην ακτή.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Και εάν στέλνονταν από την Αθήνα λίγα αεροπλάνα και λίγα υποβρύχια, είναι βέβαιο ότι θα συνετρίβοντο οι Τούρκοι;

ΜΑΡΤΥΣ. Για τα αεροπλάνα δεν μπορώ να ξέρω. Πολλά λέγονται για τα αεροπλάνα, αν φθάνανε, ή δεν θα φθάνανε, τι θα κάνανε κ.λπ. Αυτό ξεφεύγει από την δική μου αρμοδιότητα. Η δική μου κρίση δεν θα σας διαφωτίσει. Γι'αυτό υπάρχει το επιτελείο, ~~υπάρχουν αρχηγοί, αεροπόροι~~, το ΓΕΑ κ.λπ. 'Ομως θα σας πω, ότι ο κόσμος στην Κύπρο ήθελε να δει ένα αεροσκάφος ελληνικό πάνω από τον κυπριακό ουρανό.

Αναφορικά με τα σκάφη θέλω να πω, ότι τότε το Ναυτικό είχε προμηθευτεί 4 πυραυλακάτους - είναι πάρα πολύ ωραία σκάφη - και οι οποίες πράγματι είχαν τη δυνατότητα με τηλεκατευθυνόμενους πυραύλους να καταστρέψουν τυχόν στόχο. Εάν είχε πάει το Ναυτικό, εμείς νομίζουμε και πιστεύουμε, ότι θα είχε κάνει

μεγάλη ζημιά .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Όταν η Κύπρος ειδοποιούσε ότι οι Τούρκοι έρχονται και αποβιβάζονται , τί έλεγε η Αθήνα , ο Μπονάνος και η παρέα του ;

ΜΑΡΤΥΣ . Γνωρίζω το εξής , για να μη σας απαντήσω τί έμαθα εκ των υστέρων . Θα πω τί άκουσα εκείνη τη στιγμή . Εκείνο που θυμάμαι είναι ,ότι τότε έγινε μια σύσκεψη στηνΛευκωσία , την παραμονή της εισβολής - και βράδυ θα έλεγα - στην οποία βεβαίως πήγε και ο διοικητής της 4ης Ανωτέρας και γύρισε αργά νομίζω το βράδυ κατά τις 10 η ώρα με μια ευφορία και λέγει ότι "δεν συμβαίνει τίποτα".

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Δηλαδή αυτοί αδιαφορούσαν ;

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτό ξέρω να σας πω . Τώρα εκ των υστέρων πολλά ακούστηκαν .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Αυτό μοναχοί τους το έλεγαν ή κάποιος άλλος τους τα μετέδιδε και τους κοροϊδευε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτά είναι γνωστά .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Εγώ θέλω τη δική σας γνώμη .

ΜΑΡΤΥΣ . Και εγώ με την ίδια εντύπωση μένω, ότι ήταν συνεχώς σε

3/1 Η.Γ. (Θ.Σ.) 23-9-86

35

επαφή με το κέντρο, στην Αθήνα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και το κέντρο τι έκανε ; Μοναχό του τα έλεγε αυτά ; Δηλαδή εφησυχάστε ... Ή κάποιος άλλος τους γέλασε ; Τι γνώμη έχετε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν μπορώ να σας απαντήσω σε αυτό .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Πάντως εμείς οι Ηπειρώτες είμαστε μπεσαλήδες και ό,τι έχουμε μέσα μας το λέμε .

ΜΑΡΤΥΣ . Κύριε Βουλευτά, ακούστε, για να μη μείνει αναπάντητη η ερώτηση . Εδώ υπήρχε ηγεσία , υπήρχε υπεύθυνος ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων . Έκαναν τις εκτιμήσεις τους ,είδαν την αρμάδα που κατέβαινε προς την Κύπρο και μπορούσαν πράγματι να εξασφαλίσουν μια μινιμουμ ασφάλεια στην Κύπρο Γο, ~~οποιαδήποτε και αν ήταν η εντολή , οποιαδήποτε και αν ήταν η κατεύθυνση~~ . ~~Δηλαδή, όταν γίνεται η καταστροφή, δεν πρέπει να επικαλούμεθα τους άλλους~~ .

Γο Διαγράφονται είκοσι τρεις λέξεις, προστίθενται δεκαπέντε λέξεις «ανεξάρτητα από οποιεσδήποτε παραβιάσεις από οποιονδήποτε και αν προερχόταν [illegible] ότι δεν υπήρχε πραγματική [illegible] αποστολής»

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Λίγες κουβέντες . Δηλαδή το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων δεν έκανε τίποτα .

Και μια τελευταία ερώτηση : Ο στρατιωτικός, που δίνει όρκο και γνωρίζει τον στρατιωτικό ποινικό κώδικα , όταν γίνεται ένα πραξικόπημα ενάντια σε οποιαδήποτε νόμιμη εξουσία, ή όταν

36

γίνεται μια εισβολή , υποχρεούται αμέσως να πάρει θέση και να αμυνθεί ενάντια στην παρανομία και ενάντια στην εισβολή ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν μπορώ να σας απαντήσω με μια λέξη.Είναι πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν . Είναι ένας Διοικητής Τάγματος , Ταγματάρχης, και του λέγει η Μεραρχία να πάρεις το Τάγμα σου και να κινηθείς . Δεν είναι εύκολο σε ένα Διοικητή Τάγματος, σε μια ανώμαλη περίοδο , όταν παίρνει εντολή να κινήσει το Τάγμα του, να έχει τη δυνατότητα και την νηφαλιότητα , να κάνει ανάλυση των σκοπών για τους οποίους κινεί το Τάγμα και να πει, δεν πάω . 'Αλλος θα το εκλάβει σαν επιχείρηση , άλλος θα το εκλάβει ως αποστολή , άλλος θα το εκλάβει ως κάτι άλλο . Είναι θέμα της στιγμής .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και άμα ο Τούρκος είναι δίπλα και ο άλλος σου λέει σταμάτα και μη κάνεις τίποτε , εσύ που είσαι εκεί, τί πρέπει να κάνεις ;

ΜΑΡΤΥΣ . Σε αυτές τις στιγμές κύριε Βουλευτά, και εγώ θα ηυχόμην να είχα το σθένος και το θάρρος να πάρω το Τάγμα μου και να κάνω τον τρελό, όπως πράγματι, αν έκανε κάποιος τον τρελό εκεί και έπαιρνε ένα συγκρότημα και πήγαινε στην ακτή, η Κύπρος δεν θα είχε καταληφθεί .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Δεν έχω άλλη ερώτηση, κύριε Πρόεδρε .

5/1 Η.Γ. (Θ.Σ.) 23-9-86

37

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Θέλω εγώ να σας κάνω μια ερώτηση . Τότε ήσασταν Συνταγματάρχης . Πότε προήχθητε από τον βαθμό του Συνταγματάρχη;

(υ)

(1ΗΓ)

1/1χ. (F.Σ.) 38 23.9.1986

ΜΑΡΤΥΣ: Στο βαθμό του συνταγματάρχου προήχθην μεταξύ 20 και 30 Ιουλίου 1984, όντας σπουδαστής στη Σχολή Εθνικής Αμύνης. Τελειώσαμε τη Σχολή Εθνικής Αμύνης, γύρω στις 28 νομίζω, ή 30, ήμουν αντισυνταγματάρχης και προήχθην στο βαθμό του συνταγματάρχη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με συγχωρείτε. Είπατε ότι είσθε τώρα αντιστράτηγος ε.α. και μου λέτε ότι το 1984, γίνατε συνταγματάρχης;

ΜΑΡΤΥΣ: Τό 1974, με συγχωρείτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιό μήνα;

ΜΑΡΤΥΣ: Τον Ιούλιο. Τέλος Ιουλίου.

Με συγχωρείτε, τον Ιούνιο. Τέλος Ιουνίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ταξίαρχος, πότε γίνατε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ταξίαρχος έγινα το 1977 στη Μόσχα. Ήμουνα ~~στρατιωτικός~~ ακόλουθος των Ενόπλων Δυνάμεων ~~και υποστράτηγος στη Μόσχα~~. Υποστράτηγος έγινα το 1979 τον Μάϊο. Απεστρατεύθην το 1982 τον Ιανουάριο ως Διοικητής της 10ης Μεραρχίας Σερρών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με αποστρατευτικό βαθμό αντιστρατήγου;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ευχαριστώ.

Γο διορθώσεις, μία λέξη
οο διορθώσεις, τέσσερις λέξεις

2/1ν. (Ε.Σ.) 23.9.1986

39

Ο κύριος Κάππος έχει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Ράσση, οι μονάδες οι δικές σας έκαναν καμμία προσπάθεια για την απόκρουση του Αττίλα 2;Πήραν μέρος σε μάχες;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί, βεβαίως. Το τάγμα 516,νομίζω, έφυγε αμέσως. Δηλαδή όταν έγινε πλέον η εισβολή...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ : Για τον Αττίλα 2, μιλάω που είσασταν διοικητής της μονάδας αυτής.

ΜΑΡΤΥΣ: Τότε δεν είχαμε μονάδες, κύριε Κάππο. Δηλαδή, όταν έγινε η εισβολή, η 4η ανωτέρα τακτική διοίκηση, επειδή ήταν στο νότο και επειδή δεν είχε αντιμετωπίσει εισβολή πλέον αποψιλώθηκε από τις μονάδες αυτές.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ : 'Αρα,στον Αττίλα 2 δεν πήρατε εσείς μέρος με τις μονάδες. Δεν είχατε μονάδες.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι φυσικά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Δεν μου λέτε, εκεί οι προαγωγές σας γινόταν κατ'εκλογή ή κατ'αρχαιότητα;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'εκλογήν. Εγώ προσωπικά, προήχθην κατ'εκλογήν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ : Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Φωτόπουλος κάτι θα ήθελε να ερωτήσει.

3/1ν. (Ε.Σ.) 23.9.1986

40

Κύριε Φωτόπουλε, παρακαλώ μία ερώτηση...

ΜΑΡΤΥΣ: Να κάνω μία διευκρίνηση.

Είπε ο κύριος Κάππος αν προήχθημε κατ'εκλογήν ή κατ'αρχαιότητα. Κατ'εκλογήν προτείνεται στους μεγάλους βαθμούς το σύνολο σχεδόν των αξιωματικών. Εάν ~~έχετε κουσούρι~~ δεν σε προτείνουν. Αλλά το σύνολο των αξιωματικών και τώρα ακόμη, εάν κυττάξετε τους πίνακες, θα δείτε ότι προτείνονται κατ'εκλογήν. Εάν, όμως, έχουν κάποιο πρόβλημα επαγγελματικό ή ο,τιδήποτε άλλο, προτείνονται κατ' αρχαιότητα ή αποστρατεύονται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν είναι πολύ ενδιαφέροντα αυτά για την επετηρίδα.

Ο κύριος Φωτόπουλος έχει το λόγο.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Θέλω να μου απαντήσετε αν πιστεύετε ότι ο πρώην διοικητής της 4ης Ανωτέρας Τακτικής Διοικήσεως, ο κύριος Συρμόπουλος, ο οποίος κατά την ημέρα αφίξεώς του εκεί και της παραλαβής σας από τους επιτελείς, απουσίαζε εσκεμμένα ή εντελώς συμπτωματικά. Δηλαδή αν ήταν ο κ. Συρμόπουλος μυημένος στο πραξικόπημα. Γιατί μου κάνει εντύπωση, πώς φερ'ειπείν, αφού την άλλη μέρα ο κ.Συρμόπουλος είχε κάποια εντολή να μετακινηθεί από την μονάδα...Ήταν αρχαιότερός σας ο κ. Συρμόπουλος ή της ιδίας τάξεως;

4/1ν. (Ε.Σ.) 23.9.1986

41

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν αρχαιότερός μου.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Η θέση, δηλαδή, που ετοποθετείτο πλέον, ως βοηθός επιτελάρχου, δεν ήταν κάπως πλησιέστερα στο Επιτελείο, στον κ. Γεωργίτση και στους άλλους;

ΜΑΡΤΥΣ: Οπωσδήποτε. Ήταν βοηθός του κ.Γεωργίτση.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Εσάς, δηλαδή, δεν σας αφήνει την εντύπωση ότι ήταν μυημένος ο κ. Συρμόπουλος και σας άφησε να ενημερωθείτε από τους επιτελείς, όπως είναι πράγματι ένα γεγονός το οποίο γίνεται. Κυρίως ο νέος Διοικητής ενημερώνεται από τους επιτελείς, αλλά παραλαμβάνει από τον αποχωρούντα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί, είναι γεγονός. Δεν θα ήθελα, όμως, να τον κρίνω, να τον χαρακτηρίσω.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν είναι δικαίωμά σας. Να το κρίνετε, εφόσον εμείς το ζητήσουμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Απουσίαζε.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Απουσίαζε.

Μπορείτε να μου πείτε, πού υπηρετήσατε στο διάστημα της εκτροπής, από την πρώτη του Παπαδόπουλου, μέχρι και την δευτέρα; Δηλαδή ομιλώ και τα δύο πραξικοπήματα. Είσθε της τάξεως 1948, ή 1949;

5/1ν. (Ε.Σ.) 23.9.1986

42

ΜΑΡΤΥΣ: Είμαι αρχηγός τάξεως 1949, πέρασα βεβαίως απ'όλα τα σχολεία των Ενόπλων Δυνάμεων, του Όπλου, τα Διακλαδικά Σχολεία...

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Πάντοτε, κατ'εκλογήν, ή και κατ'αρχαιότητα;

ΜΑΡΤΥΣ: Πάντοτε κατ'εκλογήν και κατ'απόλυτον.

Απόφοιτος της Σχολής Πεζικού των Η.Π.Α., της Σχολής Πολέμου των Η.Π.Α., της Σχολής Πολέμου της δικής μας, απόφοιτος της Σχολής ~~Πολέμου~~ Εθνικής Αμύνης, Καθηγητής στη Σχολή Πολέμου επί 3 χρόνια, Στρατιωτικός Ακόλουθος στο Βελιγράδι, ~~Βοηθός Ακόλουθος του~~ 1955-57 Ακόλουθος Ενόπλων Δυνάμεων στη Μόσχα το 1975-78. ~~Κατ επ'αυτού θα ήθελα, εάν μου επιτρέπετε, να σας πω,~~ Διευθυντής του 3ου κλάδου ΓΕΕΘΑ από το 1979 μέχρι το 1981 που πήγα διοικητής στη 10η Μεραρχία, επικεφαλής εθνικών αντιπροσωπειών ~~στις Βρυξέλλες και στην Μόνς,~~ ~~γενικής~~ στο ΝΑΤΟ, σε καίρια θέματα που αφορούν αντίστοιχα σχέδια, επικεφαλής των εθνικών αντιπροσωπειών που χειριζόμεθα θέματα των ξένων στρατιωτικών βοηθειών, της γερμανικής βοηθείας, ειδικά και της αμερικανικής, Διοικητής της 10ης Μεραρχίας, επιτελής του στρατηγείου ΝΑΤΟ στη Σμύρνη, καθηγητής στη Σχολή ~~Εθνικής Αμύνης~~ και ~~θα έλεγα~~ επισκέπτης ~~καθηγητής~~ ομιλητής στη Σχολή Πολέμου του Ναυτικού ~~και στη Σχολή Πολέμου της Αεροπορίας~~. Αυτή ήταν γενικά η σταδιοδρομία μου και 3 χρόνια στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε μάρτυς.

(ΑΚ)

(ν)

1/1 Α.Κ. Κ.Β. 23.9.1986

43

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Και αφού μας είπατε όλη σας την σταδιοδρομία, ας ρωτήσω και εγώ κάτι :Μετείχατε στο κίνημα της 21ης Απριλίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, καθόλου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Μετείχατε στο κίνημα του Νοεμβρίου 1973 ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Ξαρχάς έχει το λόγο.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Από την Κύπρο πότε ήλθατε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Από την Κύπρο έφυγα τον Μάρτιο του 1975 , τοποθετηθείς στην Μόσχα, ως ακόλουθος Ενόπλων Δυνάμεων...

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν μας ενδιαφέρει αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Επισημαίνω αυτό διότι προσέφερα πολλές υπηρεσίες στην Κύπρο και σαν το ~~επίρρωση~~ των υπηρεσιών μου ...

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Σας είπα ότι δεν μας ενδιαφερουν αυτά. Μονολεκτικά να απαντούσατε.

Θα κάνω και μία δεύτερη ερώτηση, αλλά παρακαλώ να απαντήσετε με λιγότερα λόγια. Επεσήμανα αυτόν τον θάνατο του Ζερβού κ.λ.π. ενώ βαδίζατε

2/1 Α.Κ. Κ.Β. 23.9.1986

4/6/

κατά φάλαγγα και κάπως εξ επαφής κάποιος παράφρων ή όχι, σκότωσε τον Ζερβό. Το ερώτημα μου είναι το εξής : Είσαστε τόσοι εκεί, Ήταν τυχαίο που κτύπησε αυτόν και δεν κτύπησε εσάς ή κάποιον άλλον;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο δράστης που σκότωσε τον αξιωματικό, ήταν ένας αστυνομικός. Νομίζω πως ήταν υπαξιωματικός. Ο Ζερβός ήταν διευθυντής του Β' Επιτελικού Γραφείου της τετάρτης Ανωτέρας Τακτικής Διοικήσεως.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Γι'αυτό το ρωτώ , διότι εδώ - λυπηρό είναι βέβαια - έχει κατατεθεί ότι ορισμένοι δεν είχαν και πολύ υποδειγματική συμπεριφορά εκεί κάτω. 'Ηταν λοιπόν τυχαίο ; Γιατί δεν κτύπησε εσάς ή κάποιον άλλον;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα μπορούσε να ήταν οποιοσδήποτε εκείνη την στιγμή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, τελειώσαμε.

Θα σας παρακαλέσω αύριο μετά τις 8.30' το πρωΐ να προσέλθετε στον υπ'αριθμόν 143 γραφείο του 1ου ορόφου του Μεγάρου για να ελέγξετε τα Πρακτικά, τα οποία θα έχουν αποστενογραφηθεί και να υπογράψετε την κατάθεσή σας.

Επίσης, θα ήθελα να σας πω ότι στο πρωτότυπο αυτής της εκθέσεως που έχετε, είναι λανθασμένη προφανώς η ημερομηνία συντάξεώς τη της. Διότι ενώ κάνετε την έκθεσή σας αυτή είς εκτέλεση της από

3/1 Α.Κ. Κ.Β. 23.9.1986

45

15/11/74 διαταγής Υπουργείου Εθνικής 'Αμυνας, ΑΕΔ κ.λ.π.,

λέτε μέσα ότι "συντάσσετε την έκθεσή σας στις 15/1/74". Ασφαλώς θα

θέλατε να πείτε στις 15/1/75.

ΜΑΡΤΥΣ: Προφανώς είναι λάθος, πρέπει να γράφει 1975.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τότε να το διορθώσετε και αυτό

αύριο.

Παρακαλείται ο κύριος Γραμματεύς να συνοδεύσει εκτός

αιθούσης τον κύριο μάρτυρα.

(Στο σημείο αυτό εξέρχεται της αιθούσης συνοδευόμενος από τον

Γραμματέα ο κύριος Ρόσης).

(Ω)

(ΑΚ)

1/Ω Σ.Ν. 23-9-1986

46

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυς κ. Νικολαΐδης).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ, κύριε μάρτυς, να απαντήσετε σε μερικά ερωτήματά μου σχετικά με την ταυτότητά σας.

Πώς ονομάζεσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Νικολαΐδης Νικόλαος του Βασιλείου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Γεννηθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το 1927 στη Βέροια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πού διαμένετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Στη Θεσσαλονίκη, [redacted].

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Επάγγελμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Απόστρατος αξιωματικός, υποστράτηγος εν αποστρατεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Θρήσκευμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Χριστιανός Ορθόδοξος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παντρεμένος;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πώς λένε την γυναίκα σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Στέλλα, το γένος Κουλούλα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Έχετε παιδιά;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, δύο παιδιά.

2/Ω Σ.Ν. 23-9-1986

47

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Να βάλετε παρακαλώ το χέρι σας στο Ευαγγέλιο για να δώσετε τονόρκο. Παρακαλώ και τους κυρίους συναδέλφους να εγερθούν.

(Στο σημείο αυτό ο μάρτυς δίνει τον ακόλουθο όρκο :

"Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια, χωρίς να προσθέσω ,ούτε να αποκρύψω τι").

Κύριε Νικολαΐδη, από πότε έως πότε υπηρετούσατε στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπηρετούσα στην Κύπρο από τις αρχές Αυγούστου 1973 μέχρι τον Μάΐο του 1975.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Συνεπώς την περίοδο των κρισίμων και τραγικών γεγονότων της Κύπρου υπηρετούσατε εκεί. Τί ειδικότερη ιδιότητα είχατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όταν πρωτοτοποθετήθηκα στην Κύπρο τον Αύγουστο του 1973 ήμουν διευθυντής του Γ' Επιτελικού Γραφείου του ΓΕΕΦ.

Οι αρμοδιότητές μου στο Επιτελείο ήταν η εκπαίδευση , η οργάνωση και τα σχέδια της Εθνικής Φρουράς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Και πότε φύγατε από εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Η διαταγή τοποθετήσεώς μου στην ΕΛΔΥΚ, της οποίας μετά ήμουν διοικητής, ήρθε στις 15 Ιουνίου 1974. Στις 20 Ιουνίου πήρα το φύλλο πορείας για να παρουσιαστώ στην ΕΛΔΥΚ , της οποίας διοικητής τότε ήταν ο ταξίαρχος Κονδύλης, ο οποίος, απ'ότι έχω πληροφορηθεί,

48

έχει πεθάνει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πότε παραλάβατε λοιπόν από τον ταξίαρχο Κονδύλη;

ΜΑΡΤΥΣ: Να σας αναφέρω το εξής: Όταν παρουσιάστηκα στις 20 Ιουνίου στην αρχή άρχισε να μου γίνεται ενημέρωση , αλλά μετά από μερικές ημέρες μου εγνώρισε ο ταξίαρχος Κονδύλης ότι ανεκλήθη η μετάβασή του στην Αθήνα και ότι θα παρέμενε επί μερικές ακόμη ημέρες στην Κύπρο. Με έθεσε λοιπόν εκεί όχι προ ενός διλήμματος, αλλά προ μιας καταστάσεως ότι θα υπήρχαμε δύο διοικητές στην ΕΛΔΥΚ και εμμέσως με υποχρέωσε να πάρω άδεια. Δηλαδή μου είπε ότι δεν μπορεί να υπάρχουμε εδώ δύο διοικητές. Ήτο ανώτερός μου κατά βαθμό -ήμουν συνταγματάρχης τότε- και με υποχρέωσε να πάρω άδεια και να παραμείνω στο σπίτι μου στην Κύπρο μέχρι τις 5 Ιουλίου, οπότε με ειδοποίησαν ότι αυτός πρόκειται να φύγει πλέον για την Αθήνα και να πάω να παραλάβω τη διοίκηση.

(Ω) 1/ζ (Κ.Ο.) 23.9.86

49

Παρέλαβα πράγματι την επομένη μέρα στις 6 την δ ιοίκηση και παρέμεινα διοικητής μέχρι τις 11. Οπότε στις 11 ελήφθη ένα σήμα το οποίο καλούσε εμένα και τον στρατηγό Ντενίση ο οποίος ήταν διοικητής της Εθνικής Φρουράς, εμένα ως διοικητή της ΕΛΔΥΚ, τον συνταγματάρχη ή Αντισυνταγματάρχη -δεν ενθυμούμαι- Σωγιόπουλο που ήταν του κλιμακίου της ΚΥΠ και εκ των υστέρων έμαθα οτι είχε κληθεί και ο πρέσβυς ο κ. Λαγάκος να έλθουμε στην Αθήνα για μία σύσκεψη η οποία επρόκειτο να γίνει στις 13.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Και ο κ. Μπούρλος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κ. Μπούρλος δεν ήτο στο σήμα. Ακολούθησε τον κ. Ντενίση ο κ. Μπουρλος ως επιτελής του κυρίου Ντενίση.

Και έτσι φύγαμε στις 12 την επομένη μέρα και παρουσιαστήκαμε Ηρθαμε στην Αθήνα και πήγαμε αμέσως στο Γενικό Επιτελείο, στο αρμόδιο γραφείο για να πληροφορηθούμε τα περί της συσκέψεως διότι το σήμα ήταν πολύ περιληπτικό. 'Ελεγε για τα προβλήματα αμύνης της Κύπρου ότι θα ασχοληθούμε. Εκεί δεν μας είπαν τίποτα περισσότερο παρά μόνο ότι ό,τι λέει το σήμα . Τα υπόλοιπα θα τα συζητήσουμε αύριο στη σύσκεψη

Την επομένη μέρα, στις 13, πήγαμε το πρωΐ στο Επιτελείο. Προσπαθήσαμε πάλι να ενημερωθούμε εκεί στα γραφεία για το αντικείμενο της σύσκεψης διότι ετίθετο μάλλον ότι πρόκειτα ι για μιά αναδιοργάνωση

2/1 ζ (Κ.Ο.) 23.9.86

50

της Εθνικής Φρουράς κατόπιν της απολύσεως των μισών περίπου στρατιωτών με τη μείωση της θητείας που είχε εξαγγείλει η Κυπριακή Κυβέρνηση και στις 12.30' η ώρα μπήκαμε στην αίθουσα όπου θα γινόταν η σύσκεψη στην οποία προσήλθαν αργότερα , δηλαδή αφού μπήκαμε εμείς οι νεότεροι μέσα ήρθαν και οι υπόλοιποι αρχηγοί των επιτελείων με επικεφαλής τον στρατηγό Μπονάνο.

Εκεί στην αρχή έγινε μία εισήγηση από τον κ. Μπονάνο. Είπε ότι το πρόβλημα είναι αυτό, ότι μετά την μείωση της θητείας θα μειωθεί αισθητά η δύναμη των μονάδων και θα πρέπει να μελετηθεί τι πρέπει να γίνει. Κάπου είπε ότι κάποιος επιτελής του είχε ετοιμάσει κάποια σχετική μελέτη την οποία άρχισε να την παρουσιάζει και μετά από λίγο τον διέκοψε για να πει ότι φαίνεται δεν έχει επαρκώς μελετηθεί το θέμα. Θα διακοπεί γ ια το απόγευμα της 15ης Ιουλίου στις 6.30 και θα επανέλθουμε. Τότε σηκώθηκε ο κ. Ντενίσης και ζήτησε να επιστρέψει στην Κύπρο διότι υπήρχαν σοβαρά προβλήματα Επίσης το ίδιο έκανα και εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επίσης το ίδιο;

ΜΑΡΤΥΣ: Επίσης το ίδιο έκανα και εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

3/1 ζ (Κ.Ο.) 23.9.86

51

Ηγέρθην και εζήτησα το λόγο και είπα ότι ζητώ να επιστρέψω στην Κύπρο διότι το αντικείμενο της σύσκεψης δεν με αφορούσε όπως ετίθετο διότι εγώ ήμουνα διοικητής της ΕΛΔΥΚ η οποία δεν επηρεαζόταν από τη μείωση της θητείας και από όλα αυτά τα πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Και ότι δεν θα είχα να εισηγηθώ τίποτα σ'αυτή την περίπτωση και επειδή είχα ένα σοβαρό πρόβλημα, γιατί στις 16 του μηνός Ιουλίου επρόκειτο να γίνει η αντικατάσταση της δυνάμεως της ΕΛΔΥΚ, δηλαδή θα άλαζε το ήμισυ της δυνάμεως. Μου απήντησε ότι όχι έχεις τον υποδιοικητή σου κάτω να μείνει αυτός εκεί, εσάς σας θέλω όλους εδώ. Απευθυνόμενος και σε μένα και στον κ. Ντενίση. Κατόπιν αυτού μή έχοντας τίποτα άλλο να κάνω έφυγα, βγήκα έξω πήγα στα γραφεία εκεί να δω μήπως θα χρειαζόταν τίποτα να προσφέρω. Είδα ότι δεν υπήρχε τίποτα, κανένα αντικείμενο και έφυγα πήγα στο ξενοδοχείο μου

Και φθάνουμε τώρα στο πρωϊ της 15 Ιουλίου. Πήγα κάπως νωρίς στο Επιτελείο πάλι με την πρόθεση επειδήτο απόγευμα είχαμε αυτή τη σύσκεψη να δω τι έγινε, τι έκαναν οι άλλοι επιτελείς, που εργάστηκαν εκεί σχετικά με αυτό το θέμα που τους είχε τεθεί. Εκεί μετά από μικρό διάστημα- μάλιστα προηγήθηκε καιένα τηλεφώνημά μου επειδή ανησυχούσα την προηγουμένη έμαθα ότι ανεβλήθη, μάλλον το Σάββατο το πρωϊ είχα μάθει ότι ανεβλήθη

4/1ζ (Κ.Ο.) 23.9.86

52

η αντικατάσταση της δυνάμεως της ΕΛΔΥΚ, αντί για να γίνει στις 16 επρόκειτο να γίνει στις 17 του μηνός.

(Ζ).

ζ

1/1 Ζ Β.Π. 23.9.86

53

Αυτή η αλλαγή της ημερομηνίας δημιουργούσε ένα πρόβλημα σοβαρό, διότι το πλοίο το ελληνικό, το οποίο έφερνε τη δύναμη και πολύ υλικό, δηλαδή πυρομαχικά, τρόφιμα, οχήματα και άλλα αναλώσιμα ανταλλακτικά, επρόκειτο να πιάσει στην Αμμόχωστο, στην προβλήτα, την οποία έλεγχαν οι Εγγλέζοι. Γι'αυτό θα έπρεπε να έχουν άδεια. Επειδή, λοιπόν, είχαμε πάρει άδεια για τις 16, ανησυχούσα ότι στις 17 μπορεί να βρίσκαμε ένα άλλο πλοίο εκεί δεμένο και να μην μπορεί το πλοίο να πλευρίσει.

Πήρα πρωί-πρωί τηλέφωνο - στις 8 παρά κάτι περίπου δεν θυμάμαι ακριβώς δεν κρατούσα ώρα- ζήτησα από το τηλεωνικό κέντρο του Επιτελείου να με συνδέσει μέσω ΟΤΕ και πήρα το δικό μου γραφείο - ήταν από τα λίγα τηλέφωνα, που θυμόμουν, γιατί ήμουν λίγες μέρες διοικητής, θυμόμουν μόνο το δικό μου τηλέφωνο- και ζήτησα τον υπασπιστή. Μου απάντησε από εκεί μία φωνή και μου είπε ότι δεν ήταν εκεί ο υπασπιστής. Μου είπαν:"Ξέρετε εδώ είναι ο κύριος Γεωργίτσης". Μάλιστα ήταν και ένας ταγματάρχης Ταμβίσκος, ο οποίος ήταν στρατολόγος και ο οποίος μου είπε: "Είναι εδώ ο κύριος Γεωργίτσης. Πάρτε τον μάλιστα" - ήτανε λίγο τρομαγμένος. Βγήκε ο κύριος Γεωργίτσης στο τηλέφωνο και τον ρώτησα: "Τι συμβαίνει, κύριε ταξίαρχε;". Και μου λέει: "Τίποτα - τίποτα. Τι θέλετε; "."Ήθελα να πληροφορηθώ" -λέω- " από κάποιον της ΕΛΔΥΚ, αν πήραν

το σήμα ότι θα γίνει αντικατάσταση στις 17 και να φροντίσουν να ενημερώσουν τους Άγγλους για το πλοίο που θα ερχόταν". Αυτός μου ξαναδίνει πίσω στο τηλέφωνο τον ταγματάρχη Ταμβίσκο, στον οποίο υπέβαλα αυτή την ερώτηση. Μου απάντησε ότι όλα έχουν τακτοποιηθεί, "μην ανησυχείτε " και το έκλεισε.

Μετά από λίγο μπήκε κάποιος στο γραφείο της Διεύθυνσης Κυπριακού και είπε ότι δεν έχουμε επαφή με την Κύπρο. Εγώ απόρησα. Και τους είπα: "τώρα εγώ μιλούσα με την ΕΛΔΥΚ". Λέει: "τώρα δεν έχουμε επαφή". Επιχείρησα να ξαναπάρω και στο τηλέφωνο του κέντρου βγήκε πάλι η τηλεφωνήτρια του ΟΤΕ, η οποία, αφού προσπάθησε να πάρει τον αριθμό, είπε ότι έχει διακοπεί η επαφή.

Μετά από λίγο ήρθε κάποιος μέσα και είπε ότι πήραμε κάποιο σήμα που αναφέρει ότι "Αλέξανδρος εισήλθε εις νοσοκομείο". Ρωτούσε αν ξέρει κανείς τι σημαίνει αυτό το σήμα, όλοι απορούσαν τι εσήμαινε ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως θυμάστε ποιός ήταν αυτός;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν, ή ένας Παπαδόπουλος ταγματάρχης, μου φαίνεται ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ο Γεώργιος Παπαδόπουλος;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Ένας ταγματάρχης Παπαδόπουλος... ένας ψηλός ήταν - δεν τον θυμάμαι τώρα, δεν τον γνώριζα- ή, ίσως ήταν κάποιος άλλος του γραφείου.

3/1 Z ΒΠ 23.9.86

Είχε ήρθε απέξω αυτός και ρώτησε. Και μάλιστα του είπαν: "Πηγαίνετε στο 2ο γραφείο να ρωτήσετε και συγκεκριμένα τον ταγματάρχη Λούκουτο, μήπως ξέρει αυτός". Μετά από λίγο επέστρεψε και είπε ότι συμβαίνει αυτό το πράγμα στη Κύπρο. Μπήκε μετά ένας ταξίαρχος, Τζαμαλούκας, ο οποίος είπε ότι σκοτώθηκε ο Μακάριος. Μετά από λίγο διεψεύσθη αυτό το πράγμα. Αυτές οι συζητήσεις γινόντουσαν μέσα στο γραφείο δίκην καφενείου.

Κατά τις 10 η ώρα περίπου - δεν μπορώ να θυμηθώ με λεπτομέρειες- ήρθε ο κύριος Ντενίσης στο γραφείο, ο οποίος με κάλεσε και βγήκαμε σε ένα μικρό μπαλκόνι που ήταν έξω από το γραφείο και μου λέει: " Τι έμαθες τι έγινε στην Κύπρο". Λέω: "Τώρα τα έμαθα". Μου λέει: " Μου έθεσε ο Μπονάνος την ερώτηση αν θέλω να πάω, ή αν θέλω να παραιτηθώ. Και εγώ σκέφτομαι να παραιτηθώ διότι δεν είναι κατάσταση αυτή . Εσύ τι λές; ". Του λέω: "Στρατηγέ έχετε δίκιο μ αυτά που λέτε. Εσείς, όμως, είστε απόστρατος" -διότι ήταν ανακληθείς στην ενέργεια ο κύριος Ντενίσης- "και έχετε αυτή την ευχέρεια. Εμένα δεν μου έχουν θέσει ακόμα τέτοιο δίλημμα. Θα περιμένω να δω τι θα γίνει". Μάλιστα του είπα και το άλλο: 'Ότι "αν τυχόν πάω στην Κύπρο θα ήθελα να σας έχω διοικητή κάτω". Διότι επρόκειτο περί σοβαρού ανθρώπου. Ήξερα ποιοί ήταν κάτω. Επομένως ήθελα να τον έχω διοικητή και του το είπα αυτό.

(Ζ)

1/2 (2δ) Γ.Δ. 23-9-86

56

Κατά τις 12 η ώρα με κάλεσε εμένα και τον συνταγματάρχη τον Μπούρλο και τον Ζωγιόπουλο, τον αντισυνταγματάρχη της ΚΥΠ, ο οποίος όμως δεν ήταν εκεί, είχε πάει στη ~~Κύπρο~~ /†. Μας εκάλεσε ο Μπονάνος στο γραφείο του καιμας είπε,τα μάθατε τι έγινε στη Κύπρο , τώρα σείς με το συντομότερο μέσο που θα μπορέσετε να βρείτε να επιστρέψετε στη Κύπρο,στις θέσεις σας.

Βγήκαμε έξω να δούμε πώς θα πηγαίναμε τέλος πάντων, στη Κύπρο. Είδαμε ότι η Ολυμπιακή είχε διακόψει τα δρομολόγια, το αεροδρόμιο της Λευκωσίας είχε κλείσει -μάθαμε- . Προσπαθήσαμε να δούμε αν θα πήγαινε τίποτε στρατιωτικό κάτω, δεν ήξερε κανείς να μας πεί. Τελικώς έφυγα καιάφησα το τηλέφωνό μου, τουξενοδοχείου που έμενα, καιτους είπα, αν βρεθεί τρόπος να πάμε, τηλεφωνήστε μου να βρεθώ. Το ίδιο έκανε και ο Μπούρλος, ο οποίος κατά τις 6,30' με 7.00η ώρα τοαπόγευμα με πήρε τηλέφωνο στο ξενοδοχείο και μου είπε ότι με ειδοποίησαν και θα σε ειδοποιήσουν και σένα ότι θα φύγουμε απόψε για την Λευκωσία με ένα αεροπλάνο της Ολυμπιακής το οποίο είχε δρομολογηθεί εκτάκτως και θα φύγει το αεροπλάνο στις 9 η ώρα.

Πήγα στον ανατολικό αερολιμένα,περίμενα εκεί , συνάντησα τον Μπούρλο, Είχαμε πάει πρώτοι, Μετά απο λίγο έφτασαν και άλλοι.

† [χειρόγραφη σημείωση στο περιθώριο:] ...γραψατε τη λέξη Κύπρος και αντ' αυτής ΚΥΠ.

2/2 (2δ) Δ.Γ. 23-9-86

57

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιοί άλλοι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης, ένας ταγματάρχης Μανιόπουλος, ο οποίος ήταν στο γραφείο αρχηγού του στρατού. Τώρα ήταν και κάτι άλλοι μικρότεροι, ιδίως της ΚΥΠ. Τώρα ήταν αστυνομικοί ή υπάλληλοι της ΚΥΠ; Είχαν και κάτι γωνιόμετρα μαζί και έλεγαν ότι πάνε κάτω για να εντοπίσουν ασυρμάτους αυτών που λειτουργούσαν παρανόμως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τι θα πήγαιναν να κάνουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Να εντοπίσουν τυχόν ασυρμάτους που θα λειτουργούσαν παράνομα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από Κυπρίους δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, από Κυπρίους.

Τελικώς φύγαμε κατά τις 11 η ώρα περίπου, ώσπου να συγκεντρωθούν όλοι, αυτοί και φθάσαμε στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας. Ήταν βέβαια κατασκότεινο. Κατέβηκε το αεροπλάνο στον αερολιμένα, εκεί ήταν ένας σμήναρχος ο Καραστρατήρας, ο οποίος ήταν διοικητής, διευθυντής, μάλλον, του τμήματος της αεροπορίας του ΓΕΕΦ και ο οποίος ήλεγχε το αεροδρόμιο από πλευράς προσγειώσεων ή απογειώσεων. Ήταν εκεί και ο υποδιοικητής της ΕΛΔΥΚ, ο υποδιοικητής ο δικός μου, ο αντισυνταγματάρχης τότε Παπαγιάννης, ο οποίος μου ανέφερε ότι σήμερα το πρωΐ με διέταξαν να κάνω ορισμένες ενέργειες και έστειλα ορισμένα τμήματα

3/2 (2δ) Δ.Γ. 23-9-86

58

τηςΕΛΔΥΚ, τα οποία έχουν τελειώσει τις αποστολές τους. Αυτή τη στιγμή βρίσκονται στο στρατόπεδο εκτός από ένα λόχο, ο οποίος ήταν στο αεροδρόμιο. Είχε αναλάβει την ασφάλεια του αεροδρομίου.

Πήγαμε στο γραφείο μου πίσω, μέχρι το πρωΐ ξημερωθήκαμε εκεί, χωρίς να μπορούμε να δούμε τίποτα. Το πρωΐ πήγα και επεσκέφθηκα αυτόν τον λόχο στο αεροδρόμιο πάλι.Είχε σκοτωθεί ένας επιλογίαςοΘεοδωρίδης και είχε καιμερικούς τραυματίες στρατιώτες, οι οποίοι με αυτό το αεροπλάνο έφυγαν καιήρθαν στην Ελλάδα. Και από την επομένη μέρα, στις 16, προσπάθησα να αποδεσμεύσω τα τμήματα/αυτά της ΕΛΔΥΚ, να τα συγκεντρώσω, διότι πάλι ετίθετο επιτακτικό το θέμα της αντικαταστάσεως, η οποία είχε αναβληθεί για τις 17 για να γίνει στις 19 του μηνός πλέον.

Προσπάθησα να επικοινωνήσω με το Επιτελείο εδώ να τους ζητήσω να μην γίνει στις 19, διότι δεν ήτο δυνατό να γίνει αυτή η δουλειά σωστή. Όχι, μου είπαν, θα γίνει στις 19 οπωσδήποτε.

(2ΒΑ)

(2δ) 1/2 ΒΑ (ΑΚ) 23.9.86

59

'Ετσι λοιπόν, στις 16,17 και 18 που ήταν η παραμονή της αντικαταστάσεως, ασχολήθηκα με αυτό το θέμα εντατικά. Πήρα το λόχο από το αεροδρόμιο , διότι έπρεπε όλα τα τμήματα να είναι μέσα στο στρατόπεδο. Διότι θα έπρεπε οι μισοί στρατιώτες να παραδώσουν τον οπλισμό τους, να παραδώσουν τα είδη τους, να ετοιμαστεί η υποδοχή των νέων στρατιωτών.

Εδώ θα αναφέρω ότι έκανα μία αλλαγή στο σχέδιο της αντικαταστάσεως, η οποία ήταν σωτήρια κατά κάποιο τρόπο, διότι προέβλεψε οι νέοι στρατιώτες να έλθουν αμέσως, μόλις θα έβγαιναν από το πλοίο, στο στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ για να εξοπλισθούν και να ενταχθούν στα τμήματα. Το αρχικό σχέδιο που υπήρχε από παλαιά, έλεγε ότι αυτοί θα έπρεπε να φθάσουν στο στρατόπεδο τα μεσάνυκτα. Οπότε η εισβολή την επομένη, θα τους εύρισκε άοπλους και χωρίς να έχουν ενταχθεί στα τμήματα.

Με την ανησυχία η οποία είχε επικρατήσει εκείνες τις μέρες, έκανα την αλλαγή στο σχέδιο. Στις 18 του μηνός με επισκέφθηκε ο βοηθός επιτελάρχης της ειρηνευτικής δυνάμεως , ένας Καναδός συνταγματάρχης, και μου ζήτησε να μάθει αν θα γίνει η αντικατάσταση στις 19 του μηνός και αν θα τηρηθούν τα προβλεπόμενα από τις συμφωνίες. Του είπα ότι θα γίνει η αντικατάσταση βάσει των διαταγών που έχω.

2/2 ΒΑ (ΑΚ) 23.9.86

60

Με ξαναεπισκέφθηκε το απόγευμα της 18ης και μου είπε ότι θα επιθυμούσε η ειρηνευτική δύναμη να επιτρέψουμε να στείλουν παρατηρητή και να διαβεβαιώσουν τους Τούρκους ότι δεν θα παραβούμε τα συμφωνημένα. Ζήτησα την έγκριση από το ΑΕΔ. Μου απήντησαν ότι εγκρίνεται αυτή η αποστολή παρατηρητού από την ειρηνευτική δύναμη και στις 19 του μηνός ήλθε το πλοίο και έγινε η αντικατάσταση χωρίς κανένα επεισόδιο. Παρουσιάστηκε μία μικροκίνηση των Τούρκων, που ήταν πάνω από το λιμάνι της Αμοχώστου, η οποία δεν ήταν σοβαρή. Και έτσι, η 19η πέρασε με την αντικατάσταση της δυνάμεως. Εν τω μεταξύ, από τις 19,17,18...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μπορείτε να σταθείτε για μία στιγμή;

Πριν κληθείτε σεις και ο στρατηγός Ντενίσης από το ΑΕΔ, είχε κληθεί κανένας άλλος πριν;

ΜΑΡΤΥΣ. Κατά τη διάρκεια που ήμουν σε άδεια, είχα επισκεφθεί το ΓΕΕΦ, διότι είχα κάτι θέματα οικονομικής φύσεως, και εκεί πληροφορήθηκα ότι είχε κληθεί ο ταξίαρχος Γεωργίτσης. Και μάλιστα είδα ότι στον προθάλαμο γινόταν μία συζήτηση με τον στρατηγό Ντενίση, τον Γιαννακόδημο μου φαίνεται, ο οποίος αναλάμβανε επιτελάρχης, και το Γεωργίτση και έλεγαν γιατί καλούν εσένα, τη δουλειά έχεις εσύ. Και διέταξε τον Γιαννακόδημο να ζητήσει έγκριση. Κάτι τέτοιο. Δεν θυμάμαι. Θυμάμαι όμως ότι είχε γίνει μία τέτοια συζήτηση.

3/2 ΒΑ (ΑΚ) 23.9.86

61

Τελικώς πήγε ο Γεωργίτσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρήστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή ήταν φυσιολογική η πρόσκληση;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Ακριβώς επειδή δεν ήταν φυσιολογική, είχε απορήσει ο στρατηγός. Ζητούσε το λόγο γιατί γίνεται αυτό το πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρήστος Μπασαγιάννης). Είχε δυσαρεστήσει αυτή η πρόσκληση το στρατηγό;

ΜΑΡΤΥΣ. Τον παρεξένεψε μάλλον, γιατί καλούν τον υφιστάμενό του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρήστος Μπασαγιάννης). Ανάμεσα σε σας, στο μακαρίτη Κονδύλη, τον Γεωργίτση και τον Ντενίση, έγινε καμμία κουβέντα για ενδεχόμενο πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω, κύριε Πρόεδρε. Εγώ σας είπα ότι αυτή η συζήτηση έγινε στον προθάλαμο που βγήκε ο στρατηγός και ρωτούσε γιατί ο Γεωργίτσης κ.λπ. Και μετά πήγε στο γραφείο του. Ο Γεωργίτσης έφυγε την ίδια μέρα ή την επομένη. Δεν ξέρω αν επακολούθησε άλλη συζήτηση. Εγώ βρέθηκα απλώς εκεί στο χώρο και άκουσα τη συζήτηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρ στος Μπασαγιάννης). Ακούσατε τίποτα, αν ο στρατηγός Ντενίσης συνεβούλευσε το Γεωργίτση για την περίπτωση του πραξικοπήματος;

(2Δ)

(2ΒΑ) 1/2 Δ Φ.Τ. 23.9.86

62

ΜΑΡΤΥΣ : 'Οχι, δεν άκουσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Μήπως ακούσατε τον ταξίαρχο Κονδύλη να συμβουλεύσει και αυτός τίποτα τον Γεωργίτση;

ΜΑΡΤΥΣ : 'Οχι, δεν άκουσα.

Επιπλέον, θέλω να σας πω ότι από την ημέρα που παρουσιάστηκα στην ΕΛΔΥΚ, στις 20 του μηνός, μέχρι τις 24 περίπου, ή τις 25, που υποχρεώθηκα να αποχωρήσω και να βρίσκομαι στο σπίτι μου εν αδεία, γινόντουσαν συζητήσεις, για τις οποίες προσπαθούσαν να μη λάβω γνώση εγώ. Δηλαδή ο Κονδύλης με τον Παπαγιάννη κλεινόντουσαν είτε στο γραφείο του Παπαγιάννη, είτε την ώρα που έλειπα εγώ, ή έβγαινα από το γραφείο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ο Παπαγιάννης ποιός ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ : 'Ηταν ο υποδιοικητής της ΕΛΔΥΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ο υποδιοικητής σας. 'Οχι ο πλοίαρχος.

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα. 'Ηταν του πεζικού. 'Οταν έλειπα εγώ από το γραφείο συζητούσαν. Διέκοπταν τη συζήτηση όταν έμπαινα μέσα και άρχιζαν να μιλάνε για άλλα θέματα, ώσπου στο τέλος, επειδή φαίνεται αποτελούσα εμπόδιο με την παρουσία μου, κοίταξαν να με απομακρύνουν.

2/2 Δ Φ.Τ. 23.9.86

63

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα. Ξέρετε τί λέει στην κατάθεσή του ο Γεωργίτσης; Να σας πω. Λέει ότι και εσείς, και ο Κονδύλης, και ο στρατηγός Ντενίσης του είπατε "στην Αθήνα που θα πας, αν σου πουν τίποτε για πραξικόπημα, να τους πεις ότι δεν συμφωνούν ο Ντενίσης, σεις και ο Κονδύλης. Και δεν συμφωνούν, διότι είναι άκαιρο, διότι... κλπ.". Αυτά είπε ο Γεωργίτσης. Έγιναν αυτά, ή δεν έγιναν ; Είπατε σεις αυτά τα πράγματα;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι. Εγώ δεν είχα καμιά συζήτηση με το Γεωργίτση. Αν είχαν οι άλλοι με τον Γεωργίτση συζήτηση και του έδωσαν αυτές τις συμβουλές, δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Δεν το ξέρετε. Πάντως, σείς λέτε ότι ο μακαρίτης ο Κονδύλης με τον Παπαγιάννη, τον υποδιοικητή σας, όλο και κουβέντιαζαν ορισμένα μυστικά πράγματα και σταματούσαν όταν πηγαίνατε σεις.

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Για πέστε μου κάτι άλλο. Η ιδέα του πραξικοπήματος γενικώς, συνεζητείτο εκείνο τον καιρό που φθάσατε σεις στην Κύπρο, μέχρι που εξεδηλώθη στις 15 Ιουλίου; Ανάμεσα στους αξιωματικούς, στους πολίτες αν θέλετε, στις εφημερίδες, συνεζητείτο ότι πρόκειται να γίνει πραξικόπημα;

3/2 Δ Φ.Τ. 23.9.86

64

ΜΑΡΤΥΣ : Στις εφημερίδες, όχι ασφαλώς. Ήταν κυπριακές εφημερίδες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Στις κυπριακές εφημερίδες.

ΜΑΡΤΥΣ : Γράφανε οι διάφορες εφημερίδες οι κυπριακές, τις οποίες δεν παρακολουθούσα και πολύ, αλλά έλεγαν όχι περί πραξικοπήματος, αλλά να τηρηθεί μια στάση σκληρή απέναντι του Αρχιεπισκόπου. Δηλαδή τέτοιου είδους πράγματα. Και μάλιστα κατά την διάρκεια της υπηρεσίας μου εκεί, είχαν δημιουργηθεί ορισμένα επεισόδια μεταξύ Εθνοφρουράς και Κυπριακής Κυβερνήσεως, όπως κάτι θέματα με τους εφέδρους και ένα επεισόδιο που έγινε στην Αρχιεπισκοπή με ένα τμήμα που πήγαινε να αποδώσει τιμές και να κάνει έπαρση της σημαίας και φεύγοντας φώναζε "Κύπρος-Ελλάς ένωση" και "κάτω οι προδότες". Διέταξε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και συνέλαβαν αυτό το τμήμα,το οποίο ήταν χωρίς πυρομαχικά. Τότε μερικοί ήταν υπέρ τέτοιων λύσεων ....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ώστε το τμήμα που πήγαινε να αποδώσει τιμές κατά την έπαρση ή την υποστολή της σημαίας στην Αρχιεπισκοπή, φώναζε αντιμακαριακά συνθήματα δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ήταν ακριβώς αντιμακαριακά. Το σύνθημα ήταν " Κύπρος-Ελλάς ένωση" ....

4/2 Δ Φ.Τ. 23.9.86

6Γ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Και "κάτω οι προδότες".

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Όποιος λοιπόν δεν ήθελε την υποτιθέμενη ένωση, ας πούμε, ήταν προδότης!

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα. Και μάλιστα στην συγκεκριμένη περίπτωση είχα εισηγηθεί στον κύριο Ντενίση....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ήθελα να σας ρωτήσω επίσης : Σεις για το πραξικόπημα δεν βολιδοσκοπηθήκατε ποτέ από κανένα.

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Ακούσατε μόνο ότι γίνονται αυτά τα πράγματα και ότι υπάρχουν κάποιες έριδες. Κλοπές όπλων είχαν γίνει;

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα. Μεταξύ των επεισοδίων που σας ανέφερα προηγουμένως, ήταν και....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ποιός τις έκανε αυτές τις κλοπές;

ΜΑΡΤΥΣ : Για τις κλοπές αυτές, απ' ότι τελικώς πληροφορηθήκαμε από τις εφημερίδες τις κυπριακές, στην Πάφο ιδίως ήταν κάποιος έφεδρος αξιωματικός, μέσα από το στρατόπεδο, ο οποίος ήταν διαχειριστής και έγινε με συνεργασία με την ΕΟΚΑ Β'.

5/2 Δ Φ.Τ. 23.9.86

66

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Σε συνεργασία με την ΕΟΚΑ Β΄;

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα.

(2ΠΑ)

(2Δ)
1/2 ΠΑ Ε.Τ. 23-9-1986

67

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή, όταν ο Μακάριος ή οι εφημερίδες διαπίστωναν ότι το ΓΕΕΦ ή οι αξιωματικοί του ΓΕΕΦ μετείχαν στις κλοπές των όπλων ή ότι δεν συνεργάζονταν με την Κυβέρνηση του Μακαρίου είχαν άδικο;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι δεν είχαν άδικο, αλλά θα ήθελα να σας πω ότι σ'αυτές τις περιπτώσεις το ΓΕΕΦ και ο στρατηγός Ντενίσης και εγώ, σαν επιτελής του, εισηγούμεθα την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων ευθέως. Δηλαδή ο στρατηγός είχε δεχθεί και η κυπριακή αστυνομία να μετάσχει στις ανακρίσεις για να βρεθεί ο υπεύθυνος της κλοπής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και τον βρήκατε, ήταν έφεδρος αξιωματικός κύπριος, ο οποίος συνηργάζετο με την ΕΟΚΑ Β'.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και τα όπλα τα βρήκανε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω τελικά τί έγινε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Είπατε ότι είχατε έλθει εδώ και μετά ξαναφύγατε την επομένη μέρα. 'Οταν πήγατε κάτω βρήκατε τον Σαμψών ορκισμένο;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πού είχε ορκιστεί;

2/2 ΠΑ Ε.Τ. 23-9-1986

68

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτά τα έμαθα από τις κυπριακές εφημερίδες, αφού επέστρεψε ο Αρχιεπίσκοπος στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Με συγχωρείτε, κύριε Νικολαΐδη. Ήσασταν διοικητής της ΕΛΔΥΚ, γυρίσατε την ίδια βραδιά. Την ίδια μέρα σας έδωσε άδεια ο Μπονάνος να επιστρέψετε στην Κύπρο. Μη μου πείτε ότι δεν μάθατε ότι είχε ορκιστεί ο Σαμψών;

ΜΑΡΤΥΣ. Έμαθα ότι είχε ορκιστεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πού είχε ορκιστεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Στο ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποιος τον όρκισε Πρόεδρο;

ΜΑΡΤΥΣ. Ο Γεωργίτσης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο Γεωργίτσης τον επέλεξε ή τον είχε επιλέξει από εδώ ο Μπονάνος;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποιος κληρικός τον όρκισε;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω από αυτούς τους αποστάτες, από αυτούς τους κληρικούς που είχαν αντιταχθεί στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποιος;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμάμαι.

3/2 ΠΑ Ε.Τ. 23-9-1986

69

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Την Κυβέρνηση του Σαμψών, αυτούς που έκαναν τους Υπουργούς, ποιος τους όρκισε και πού;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ξέρετε ποιος τους διόρισε;

ΜΑΡΤΥΣ. Κύριε Πρόεδρε, εγώ από τη μέρα που επέστρεψα στην ΕΛΔΥΚ δεν βγήκα από το στρατόπεδο έξω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ιεραρχική σχέση της ΕΛΔΥΚ με το ΓΕΕΦ υπήρχε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είχε εξάρτηση η ΕΛΔΥΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εσείς από ποιον παίρνετε διαταγές;

ΜΑΡΤΥΣ. Υπό ομαλάς συνθήκας από το επιτελείο και το ελληνικό τμήμα, το οποίο ευρίσκετο εκεί βάσει των συμφωνιών και δεν είχε καμία σχέση με την Εθνοφρουρά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Η ΕΛΔΥΚ ήταν καθαρώς ελληνικός στρατός και έπαιρνε εντολές από το ΑΕΔ ή από το αρχηγείο στρατού;

ΜΑΡΤΥΣ. Από το ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Είχατε καμία σχέση εσείς/η ΕΛΔΥΚ με την κυπριακή Κυβέρνηση;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Παραλλήλως ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ εθεωρείτο και στρατιωτικός ακόλουθος της ελληνικής πρεσβείας στην Κύπρο. Με την

4/2 ΠΑ Ε.Τ. 23-9-1986

70

κυπριακή Κυβέρνηση δεν είχαμε ιεραρχική σχέση, όπως είχε το ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χριστος Μπασαγιάννης). Δεν είχατε, δηλαδή, ιεραρχική υποταγή εσείς η ΕΛΔΥΚ εν σχέσει με την Κυπριακή Κυβέρνηση.

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Το ΓΕΕΦ είχε;

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως. 'Ηταν στρατός της Κυπριακής Δημοκρατίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Η διάρκεια της θητείας ήταν ένα θέμα που ανήκε σε ποιον;

ΜΑΡΤΥΣ. Στην Κυπριακή Κυβέρνηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Η επιλογή των εφέδρων αξιωματικών ήταν ένα θέμα που ανήκε σε ποιον;

ΜΑΡΤΥΣ. Στην Κυπριακή Κυβέρνηση και αυτή, αλλά εγένετο από την εθνοφρουρά και έπρεπε τελικώς να εγκριθεί από την Κυπριακή Κυβέρνηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Στην Κυπριακή Κυβέρνηση, λοιπόν, ανήκει ο καθορισμός της διάρκειας της θητείας και στην Κυπριακή Κυβέρνηση ανήκει και η τελική λέξη της επιλογής.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και σήμερα γίνεται η επιλογή των εφέδρων αξιωματικών από κάποιες στρατιωτικές μονάδες και η τελική έγκριση είναι της Ελληνικής Κυβερνήσεως, του Υπουργού Εθνικής Αμύνης.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

(2ΓΡ)

(2ΠΑ)

1/ΓΡ Σ.Ν. 23-9-1986

71

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Παντού δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και οι έφεδροι αξιωματικοί πάλι, ο καθορισμός των, σε τελική επιλογή έπρεπε να γίνεται από την Κυπριακή Δημοκρατία. Τί ανάμειξη τώρα είχε η ελληνική κυβέρνηση σε όλα αυτά; Κατ'αρχήν σύμφωνα με το νόμο , δηλαδή τί έπρεπε να έχει;

ΜΑΡΤΥΣ: Κανονικά έπρεπε να γίνει αυτό που ήθελε η κυπριακή κυβέρνηση και δεν έπρεπε να έχει καμμία ανάμειξη η ελληνική κυβέρνηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κανονικά έπρεπε να γίνει δηλαδή αυτό που έλεγε η κυπριακή κυβέρνηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν είχε κανένα δικαίωμα η ελληνική κυβέρνηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς δεν είχε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρα ταύτα το ΓΕΕΦ , δηλαδή οι στρατιώτες που ήταν εκεί , που αποτελούσαν τη δύναμη του ΓΕΕΦ τί ήταν 'Ελληνες, ή Κύπριοι;

ΜΑΡΤΥΣ: Οι Κύπριοι ήταν στρατιώτες του Κυπριακού κράτους.

2/ΓΡ Σ.Ν. 23-9-1986

72

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εσείς είχατε Έλληνες στρατιώτες, η ΕΛΔΥΚ;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Λοιπόν, τους Κυπρίους αυτούς στρατιώτες τους κατηύθυνε μία ηγεσία αξιωματικών, η οποία ήταν της Ελληνικής στρατιωτικής ιεραρχίας, έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα αυτό ήταν ένα από τα σημεία που ήταν δύσκολο στο συντονισμό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Η αιτία όλου του κακού. Σύμφωνοι, μπορεί. Εν πάση όμως περιπτώσει ——— το ——— ΓΕΕΦ, σε τι σχέση ήταν με τη κυπριακή κυβέρνηση; Στη κυπριακή κυβέρνηση όφειλε να υπακούει! Έτσι είναι το πράγμα;

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Έτσι ήταν λοιπόν! Είπατε δε, ότι όταν φεύγατε από εδώ, ή μάλλον όταν σας πήρε ο στρατηγός Ντενίσης στο μπαλκονάκι το ιδιαίτερο και σας είπε ότι, εγώ σκέπτομαι να παραιτηθώ και λοιπά, και λοιπά, και κάτι άλλο σας είπαν, σεις είπατε ότι είπατε και εν συνεχεία μου φαίνεται ότι είπατε εδώ στην κατάθεσή σας, ότι «επειδή ήξερα τι ήταν αυτοί εκεί κάτω», οι αξιωματικοί δηλαδή. «Ξέρατε δηλαδή;

3/ΓΡ Σ.Ν. 23-9-1986

73

ΜΑΡΤΥΣ. Ήξερα πλέον ότι ο Γεωργίτσης και οι άλλοι οι οποίοι είχαν κάνει το πραξικόπημα, ότι ήταν παράφρονες και πώς θα μπορούσα να συνεργαστώ μ'αυτούς τους ανθρώπους κάτω, μετά απ'αυτά τα οποία έχουν κάνει;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και γενικότερα τώρα , αυτοί από ποιόν είχανπάρει εντολή να κάνουν το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν μπορώ να ξέρω κύριε Πρόεδρε, από ποιόν είχαν πάρει εντολή αυτοί, διότι αυτές οι εντολές μεταβιβάστηκαν προφορικά, όπως φαίνεται, κρυφά, δεν ήταν εντολές...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Όταν ήλθε εδώ ο Γεωργίτσης με ποιόν συνεργάστηκε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν ήλθε με την εντολή να δει τον ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, όταν επέστρεψε ο Γεωργίτσης στην Κύπρο, τον οποίο εγώ δεν τον συνήντησα , αλλά έμαθα, είπε ότι με θέλανε για τα θέματα του τί θα γίνει με τις δυνάμεις. Δηλαδή έλεγε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Καλά, ποιόν είδε , δεν σας είπε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν είπε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν σας είπε ότι είδε τον ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

4/ΓΡ Σ.Ν. 23-9-1986

74

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν μάθατε σεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ άλλωστε, όπως σας είπα, δεν τον συνήντησα τον Γεωργίτση όταν κατέβηκε κάτω. Απλώς σας είπα ότι η όλη μου η επαφή ήταν στον προθάλαμο του γραφείου που έμαθα οτι θα έφευγε ο Γεωργίτσης να έλθει για την Αθήνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε Νικολαΐδη , το πραξικόπημα έγινε εξ ουρανού; Πώς έγινε το πραξικόπημα; Γιατί έγινε το πραξικόπημα; Ποιός το διέταξε το πραξικόπημα; Διοικητής της ΕΛΔΥΚ ήσασταν, βεβαίως χωρις συμμετοχή στις 15 του μηνός. Η ΕΛΔΥΚ το τμήμα σας, μετέσχε υπό τον Παπαγιάννη, τον υποδιοικητή σας. Δεν μάθατε, τέλος πάντων, ποιός διέταξε αυτό το πραξικόπημα; Δεν σας έδωσε αναφορά μετά ο Παπαγιάννης, όταν επανήλθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Παπαγιάννης μου είπε ότι τον διέταξε το ΓΕΕΦ. Ότι είχε πάρει το ΓΕΕΦ εντολή από την ελληνική κυβέρνηση , από τον Μπονάνο, από την ελληνική στρατιωτική και πολιτική ηγεσία , μάλιστα ελέχθη έτσι γενικά, να γίνει αυτό το πραξικόπημα και βάσει αυτού ενήργησαν αυτοί στην Κύπρο. Τώρα ποιός συγκεκριμένα ήταν, όταν εννοούσαν ηγεσία, ποιόν εννοούσαν προσωπικά δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τώρα, εσάς σας συνόδευσε κάτω ο κ. Σκλαβενίτης. Υπό ποίαν ιδιότητα ; Και ο κ. Μανιόπουλος, υπό ποίαν ιδιότητα;

5/ΓΡ Σ.Ν. 23-9-1986

ΜΑΡΤΥΣ: Ως επιτελής του Αρχηγείου Στρατού και του Αρχηγείου Ενόπλων. Ο ένας ήταν του Αρχηγείου Στρατού και ο άλλος του Αρχηγείου Ενόπλων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Ο Σκλαβενίτης τί ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Της ΔΥΚ ήταν, της διευθύνσεως κυπριακού του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Και ο Μανιόπουλος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Μανιόπουλος ήταν διευθυντής του γραφείου του Αρχηγού Στρατού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Του κυρίου Γαλατσάνου;

ΜΑΡΤΥΣ:Ναι, του κυρίου Γαλατσάνου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Σας συνόδευσαν λοιπόν αυτοί υπό ποίαν ιδιότητα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ως επιτελείς των αντιστοίχων επιτελείων για να έλθουν στην Κύπρο να δούν τί γίνεται.

(2Ν)

(2ΓΡ)

1/2 Ν.Μ. Ζ.Β. 23-9-86

76

Δεν μουεξηγήσαν για ποιό λόγο κατεβαίνουν κάτω και ούτε

αφ'ης στιγμής κατέβηκαν από το αεροπλάνο τους ξανασυνάντησα. Εγώ πήγα

στην ΕΛΔΥΚ ,και αυτοί πήγαν στο ΓΕΣ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). 'Οταν ήρθατε στην Αθήνα μέσα στο αερο-πλάνο ήταν και ο Πρέσβυς μας κύριος Λαγάκος;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). 'Ηταν στο σήμα να έρθει και αυτός επάνω στην Αθήνα;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ήταν στο ίδιο σήμα,αλλά έμαθα ότι είχε κληθεί και αυτός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Από ποιόν;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλλον από το Υπουργείο Εξωτερικών. Δεν ξέρω από ποιόν θα έπαιρνε εντολή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Το Σάββατο στις 13 του μηνός μπορείτε να μου πείτε ποίοι μετείχαν στην σύσκεψη αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Ηταν ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, ο κ. Μπονάνος, ήταν οι τρείς Αρχηγοί των κλάδων, ο κ. Γαλατσάνος, ο κ. Αραπάκης και ο κ. Παπανικο-λάου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). 'Ηταν παρόντες λοιπόν στην σύσκεψη αυτή οι Αρχηγοί των τριών κλάδων.

2/2 Ν.Μ. Ζ.Β. 23-9-86

77

ΜΑΡΤΥΣ. Εν συνεχεία ήταν ένας Υποστράτηγος Χανιώτης, ο οποίος ήταν Διευθυντής του πρώτου κλάδου στο επιτελείο. Δεν θυμάμαι καλά. Ήταν ο Ταξίαρχος Τζαμαρούκας, ο Ταξίαρχος Κονδύλης, ο Σκλαβενίτης και ο Παπαδόπουλος που σας είπα προηγουμένως, ο Αντισυνταγματάρχης Κατσαδήμας και άλλοι αξιωματικοί. Ήταν μια αίθουσα μεγάλη και καθόντουσταν γύρω από ένα τραπέζι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο Ιωαννίδης ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σας είπε ο Μπονάνος αυτά και μετά σε ποιόν έδωσε τον λόγο;

ΜΑΡΤΥΣ. Σε έναν επιτελή. Μου φαίνεται ήταν ο Παπαδόπουλος, ο οποίος διάβασε ένα κείμενο, όπου εγένετο μία εκτίμηση περί της καταστάσεως της εχθρικής, δηλαδή των Τούρκων ποιές είναι οι δυνατότητές τους. Ήταν πράγματα που περιλαμβάνοντο στα σχέδια. Άρχισε μετά να μπαίνει στο θέμα της αναδιοργανώσεως των μονάδων κατόπιν της μειώσεως των δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μίλησε ο Σκλαβενίτης;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν νομίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Στον Ντενίση δόθηκε ο λόγος; Νομίζω ότι ο πρώτος λόγος έπεφτε στον Στρατηγό.

./..

3/2 Ν.Μ. Ζ.Β. 23-9-86

78

ΜΑΡΤΥΣ. Σας είπα ότι πριν κάνει την εισήγηση το αρμόδιο γραφείο του επιτελείου και επακαλουθήσει συζήτηση που ασφαλώς έπρεπε να κληθεί ο Ντενίσης και άλλοι να πούν τις απόψεις τους, διέκοψε στην μέση αυτόν που διαβαζε το κείμενο ο Μπονάνος και του είπε: "Λέτε γενικότητες". Έτσι επειδή το θέμα κατ'αυτόν δεν είχε μελετηθεί επαρκώς, ζήτησε τη διακοπή της σύσκεψης και είπε ότι θα επανέλθουμε τη Δευτέρα στις 6.30μμ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτή η πρόσκληση του Ντενίση σε συνδυασμό με το χρόνο που έγινε και ακόμα και με την αναβολή που διετάχθη στις 13 του μηνός για τις 15 το απόγευμα, σείς τι νομίζετε πώς ήταν; Ήταν σύσκεψη που εγένετο μέσα στα πλαίσια της εκτελέσεως των καθηκόντων του ΑΕΔ ή είχε καποιά πονηριά μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ. Οπωσδήποτε είχε πονηριά, γιατί ήταν ένας τρόπος για να απομακρυνθούμε από την Κύπρο, εγώ, ο κ. Ντενίσης και οι άλλοι που είχαν ανέβει, αλλά ενδεχομένως και για την κοινή γνώμη που περίμενε τα αποτελέσματα αυτής της σύσκεψης. Νομίζω ότι επρόκειτο περί παραπλανήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Θα ήθελα να μου πείτε εάν έγιναν λεηλασίες στην Κύπρο ή κλοπές ή φόνοι ή συλλήψεις κατά την 16η, 17η, 18η και 19η. Τί έγινε;

(2ΕΖ)

(2N)

1/2 ΕΖ (Γ.Π.) 23.9.86

79

ΜΑΡΤΥΣ: Απ'ότι μάθαινα συλλήψεις πρέπει να γινόντουσαν. Γιατί σε άλλα μέρη που ευρίσκοντο τα τμήματα της εθνοφρουράς, ήδη υπήρχαν, γι'αυτό και κατά την εισβολή δεν βρέθηκαν στις θέσεις τους, διότι είχαν διασκορπισθεί, Αστυνομικά τμήματα τα οποία είχαν συλλάβει τους αστυνομικούς, την επικουρική δύναμη της Κυπριακής αστυνομίας.'Αλλα τμήματα είχαν κινηθεί προς Πάφο για να κυνηγήσουν τον Αρχιεπίσκοπο. Τέτοια γεγονότα είχαν γίνει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Τους συλλαμβανομένουςπού τους πήγαιναν;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο ΓΕΕΦ, μου φαίνεται. 'Η δεν ξέρω αν είχαν καμμία φυλακή στην οποία τους συγκέντρωναν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λεηλασίες, κλοπές, τέτοια πράγματα έγιναν;

ΜΑΡΤΥΣ: Μετά έμαθα ότι έγιναν. Εκείνη την ώρα που γινόντουσαν δεν τα μάθαινα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή μια περίπτωση του Αζίνα να πούμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, το έμαθα μετά αυτό το πράγμα, ότι κάτι είχε γίνει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τί ήταν αυτή η περίπτωση του Αζίνα;

2/2 ΕΖ (Γ.Π.) 23.9.86

80

Τί μάθατε; Ποιός την έκανε;

ΜΑΡΤΥΣ: Έμαθα ότι είχε ανάμειξη, μου φαίνεται, ο Παπαγιάννης ο αντιπλοίαρχος, αλλά τι ακριβώς έγινε, τι πήραν, δεν ξέρω. Μάλιστα τότε είχαν πει ότι βρήκαν χρήματα πολλά και κατηγορούσαν ότι ο Αζίνας τα είχε καταχρασθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Α! τα πήραν και μετά κατηγορούσαν ότι τα είχε καταχρασθεί ο Αζίνας.

ΜΑΡΤΥΣ: Κάτι τέτοιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τα πήραν τα λεφτά. Πόσα λεφτά, πολλά;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πού τα πήγαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τα πήγαν στο ΓΕΕΦ μήπως;

ΜΑΡΤΥΣ: Για να μαθευτεί έτσι, τόσο ευρέως, ενδεχομένως τα πήγαν στο ΓΕΕΦ. Διότι εάν δεν είχαν πάει στο ΓΕΕΦ, δεν θα διεδίδετο τόσο ευρέως αυτό το πράγμα, ότι βρέθηκαν χρήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τώρα, στο διάστημα αυτό, 16 με 19, πόσοι σκοτώθηκαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Στρατιώτες της ΕΛΔΥΚ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Της ΕΛΔΥΚ, πολίτες Κύπριοι, άνδρες

3/2 ΕΖ (Γ.Π.) 23.9.86

81

της εθνοφρουράς, Ελληνοκύπριοι , Κύπριοι κ.λ.π. Πόσοι σκοτώθηκαν; Πόσα είναι τα θύματα αυτού του ανόητου πραξικοπήματος;

ΜΑΡΤΥΣ: Τον αριθμό δεν τον ξέρω. Ξέρω ότι υπάρχουν θύματα, αλλά πόσα ακριβώς είναι, δεν ξέρω. Ξέρω ότι στα τμήματα της ΕΛΔΥΚ, είναι ένας επιλοχίας νεκρός και 8 στρατιώτες τραυματίες. Τους άλλους τους είχαν πάρει τα κυπριακά νοσοκομεία, η εθνοφρουρά, η διεύθυνση υγειονομικού της εθνοφρουράς και δεν μπορώ να ξέρω αριθμό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η Αρχιεπισκοπή λεηλατήθηκε;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκ των υστέρων μάθαμε ότι κτυπήθηκε και μπήκαν μέσα στην Αρχιεπισκοπή, όπως και στο Προεδρικό, όπως και παντού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λεηλατήθηκε το Προεδρικό ;

ΜΑΡΤΥΣ: Το Προεδρικό βομβαρδίστηκε, κτυπήθηκε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Βομβαρδίστηκε με τί;

ΜΑΡΤΥΣ: Με τα άρματα, μου φαίνεται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Βέβαια, εσείς είσαστε λίγο καιρό πριν, είσασταν όμως και στο επιτελικό γραφείο το τρίτο, είπατε. Για πέστε μου: Τα Σαββατυκύριακα ο Μακάριος πού έμενε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μου φαίνεται πήγαινε στο Τρόοδος και έμενε. Είχε δηλαδή ένα σαν μονοστήρι εκεί και πήγαινε. Βέβαια δεν ξέρω αν ήταν τακτικό, αν

γινόταν οπωσδήποτε κάθε Σαββατοκύριακο, ή πότε πήγαινε, πότε δεν πήγαινε. Ήταν γνωστό ότι πήγαινε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τώρα, αυτό το σχέδιο του πραξικοπήματος, ποιός το συνέταξε, ξέρετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποιός ήταν ο πρώτος που το συνέλαβε και ποιός το εφήρμοσε ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι, ποιός το συνέλαβε. Είπαμε πήρε μια εντολή ο Γεωργίτσης. Ποιός συνέταξε το σχέδιο του πραξικοπήματος.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτοί οι ίδιοι, από εδώ από την Αθήνα, αυτοί που τους διέταξαν, που τους έδωσαν τις εντολές. Τέτοιο σχέδιο δεν υπήρχε. Στα σχέδια αμύνης της Κύπρου, τα οποία τηρούσα εγώ επίσημα ως τρίτο γραφείο του ΓΕΕΦ, δεν υπήρχαν τέτοια σχέδια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ασφαλώς δεν προέβλεπαν σχέδιο πραξικοπήματος. Δεν ήταν τόσο ανόητοι. Το σχέδιο, όχι ποιός το συνέταξε, μπορεί να μην υπήρχε σχέδιο, ποιός το εξεπόνησε στο μυαλό του έστω.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Οι άλλες οι φρουρές, οι τακτικές διοικήσεις δηλαδή, η τέταρτη π.χ. που είχε αρμοδιότητα στη Λεμεσό και η πέμπτη που είχε αρμοδιότητα στην Πάφο, αυτές είχαν ειδοποιηθεί για το πραξικόπημα;

5/2 ΕΖ (Γ.Π.) 23.9.86

83

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, έμαθα ότι κάτι έγινε σ'αυτές. Μάλιστα έμαθα ότι συνελήφθησαν και κάτι αξιωματικοί αιφνιδιασθέντες από την ενέργεια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή, δεν είχαν ειδοποιηθεί.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ισως να μην είχαν ειδοποιηθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Φρονείτε ότι το πραξικόπημα περιορίστηκε σε ορισμένο αριθμό; Του σχεδίου η εκπόνηση και η όλη συνωμοσία αφορά μόνο τους αξιωματικούς της Λευκωσίας και όχι όλους, λιγότερους; Πόσους; Αυτούς που ανεμείχθησαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τώρα αν υπάρχουν και άλλοι αναμεμειγμένοι από τις άλλες διοικήσεις, αλλά οπωσδήποτε βέβαια η σοβαρότερη ενέργεια εκδηλώθηκε στη Λευκωσία και εκεί πρέπει να συνελήφθη το σχέδιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Η ναυτική διοίκηση μετείχε του πραξικοπήματος;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Δηλαδή δεν μπορώ να πω μετά βεβαιότητος. Ξέρω ότι ο Παπαγιάννης ήταν σ'αυτή την περίπτωση, αλλά το τί έκαναν οι άλλοι αξιωματικοί και αν συμμετείχαν τμήματα, ή ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο ναυτικός διοικητής αν μετείχε.

(20)

84

ΜΑΡΤΥΣ . Μόνο από αυτό το περιστατικό του Αζίνα μπορώ να πω αν μετείχε ή δεν μετείχε . Από άλλη δράση του δεν ξέρω .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αν βομβαρδίστηκε η Πάφος και από ποιόν, μάθατε;

ΜΑΡΤΥΣ . Από γενικότητες θα σας πω ότι κάποιο πλοίο ενεφανίσθη στην Πάφο, ή κινήθηκε προς την Πάφο , φοβήθηκαν ότι θα βομβαρδίσει ή εβομβάρδισε , δεν ξέρω . Και μάλιστα γι'αυτό σταμάτησε η επιχείρηση από μέρους των Κυπρίων .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή τον βομβαρδισμό για να κτυπήσει το Μακάριο ή το λαό της Πάφου , ήξερε να τον κάνει . Τους Τούρκους δεν ήξερε ;

Μηνύματα για την τουρκική εισβολή είχατε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Από ποιόν ; Γιατί, κατά την γνώμη μου, δεν χρειάζοταν να έχετε. Το κοινό μυαλό αν διέθετε κάποιος που υπηρετούσε εκεί θα καταλάβαινε ότι έρχονται οι Τούρκοι. Αυτό λέει η λογική . Αλλά ανεξάρτητα του τι λέει η λογική ας πούμε ότι ο κ. Γεωργίτσης ή ο κ. Κομπόκης ή οι άλλοι πραξικοπηματίες δεν ήθελαν να κουράσουν το μυαλό τους και να σκεφθούν . Είχαν και μηνύματα και αυτοί και

85

εσείς και όλοι σας εκεί κάτω ότι κάτι συμβαίνει με την Τουρκία ;

ΜΑΡΤΥΣ . Οπωσδήποτε κύριε Πρόεδρε. Και εγώ προσωπικά είχα αυτή την ανησυχία πολύ έντονη και γι'αυτό με απασχολούσε το θέμα της αντικαταστάσεως της δυνάμεως της ΕΛΔΥΚ , που κατά κάποιο τρόπο μου εξουδετέρωνε την δύναμη της ΕΛΔΥΚ και γι'αυτό φρόντισα εγκαίρως να αλλάξω το σχέδιο αντικαταστάσεως , ώστε οι νέοι στρατιώτες να έλθουν όσο το δυνατόν νωρίτερα στο στρατόπεδο και να έχουν χρόνο να πάρουν όπλα και να ενταχθούν στα τμήματα, ώστε να υπάρχει οργάνωση . Και έτσι άλλαξα το σχέδιο, κατά της 17 και 18 με τους αξιωματικούς μαζί εργαστήκαμε ώστε να αλλάξει αυτή η σειρά , να φορτωθούν τα αυτοκίνητα , να γίνουν οι μεταφορές που έπρεπε να γίνουν των υλικών , να είναι έτοιμα να κινηθούν και να γίνει αντικατάσταση αλλάζοντας την όλη σειρά , ενώ το σχέδιο/το αρχικό που εφαρμοζόταν από χρόνια , γιατί μια φορά το χρόνο γινόταν αυτή η αντικατάσταση, προέβλεπε οι νεοι στρατιώτες να φθάσουν τελευταίοι στο στρατόπεδο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτό αφορά την ανησυχία τη δική σας . Να μην φεύγουμε όμως από την ερώτηση γιατί για αυτά ίσως ερωτηθείτε από άλλους συνάδελφους. Μηνύματα λοιπόν, είχατε από πλευράς Τουρκίας; Δηλαδή από τουρκικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς, από ραδιο-

3/2 Ο (Θ.Σ.) 23-9-86

86

φωνικούς σταθμούς εγγλέζικους , από κατασκόπους , από Α2 , από ΚΥΠ κ.λπ. ;

ΜΑΡΤΥΣ . Είχαμε μηνύματα από την ΚΥΠ. Η μονάδα η δική μου δεν είχε δυνατότητες συλλογής πληροφοριών από άλλα μέσα , δηλαδή από παρακολούθηση ραδιοφωνικών σταθμών , ασυρμάτων κ.λπ. πλήν του κοινού ραδιοφώνου που ακούγαμε τις ειδήσεις . Από την ΚΥΠ, με προσωπική μου προσπάθεια ....

ΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από την ΚΥΠ της Κύπρου ή της Ελλάδος ;

ΜΑΡΤΥΣ . Από το κλιμάκιο της ελληνική ΚΥΠ που ήταν στην Κύπρο .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Ποιός ήταν στο κλιμάκιο ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Ηταν ο Ταγματάρχης Κούρτης , ο Ζωγιώπουλος που σας ανέφερα, που ~~είχαν~~ έρθει μαζί στην Αθήνα . Αυτοί είχαν πληροφορίες που όπως μου έλεγαν τις έδιναν και στο ΓΕΕΦ . Δεν είχαν ευθύνη να τις δώσουν σε μένα , γιατί εμένα έπρεπε να με πληροφορήσει το ΓΕΕΦ . Γιατί σε περίπτωση επιχειρησιακών αναγκών υπαγόμουν στο ΓΕΕΦ , ως εφεδρεία μάλιστα ήταν η ΕΛΔΥΚ . Αλλά όποτε προσπαθούσα να μάθω κάτι από το ΓΕΕΦ μου απαντούσαν μην ανησυχείς δεν συμβαίνει τίποτε . Κατέφευγα λοιπόν εγώ τηλεφωνικώς στην ΚΥΠ και πολλές φο-

Fο Διαγράφεται η λέξη «είχαν» να γίνει «είχε»

4/2 Ο (Θ.Σ.) 23-9-86

87

ρές με έπαιρναν και από εκεί τηλέφωνο να μου πουν, έχουμε αυτές τις πληροφορίες .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Το πρώτο λοιπόν ότι από την ΚΥΠ σας έλεγαν έχουμε αυτή την πληροφορία και το δεύτερο ότι από το ΓΕΕΦ σας έλεγαν ότι όλα πάνε καλά . Ποιός συγκεκριμένως σας το έλεγε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Και ο Γεωργίτσης που επικοινωνούσα εγώ καμιά φορά τηλεφωνικώς, αλλά επειδή τις περισσότερες φορές το δεύτερο γραφείο της ΕΛΔΥΚ έπαιρνε το δεύτερο γραφείο του ΓΕΕΦ, αυτό το έλεγαν και στους επιτελείς μου .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή ποιοί κύριοι έπαιρναν και από ποιούς σας έλεγαν ότι έπαιρναν τις απαντήσεις ;

ΜΑΡΤΥΣ . Στην ΕΛΔΥΚ ήταν ο λοχαγός Χωματάς , που ήταν στο δεύτερο γραφείο και σε αυτόν έλεγα να πάρει το δεύτερο γραφείο του ΓΕΕΦ για πληροφορίες .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος ΜΠασαγιάννης). Ποιόν έπαιρνε εκεί ;

ΜΑΡΤΥΣ . Εκεί ήταν ο Κοντόσης και άλλοι αξιωματικοί . Τώρα ποιόν συγκεκριμένα έπαιρνε κάθε φορά δεν ξέρω .Και έλεγαν ότι ενδεχομένως κάνουν ασκήσεις οι Τούρκοι , όταν μάθαιναν ότι απέπλευσαν πλοία, και μας έλεγαν μην ανησυχείτε δεν είναι τίποτα . Πολλές φορές δεν

έδιναν και απάντηση . Δηλαδή μια κατάσταση συγκεχυμένη και αμφίβολη . Αλλά επειδή εγώ ανησυχούσα έπαιρνα την ΚΥΠ, από την οποία έπαιρνα πληροφορίες ,. Και μάλιστα οι τελευταίες μου πληροφορίες ήταν μέχρι της 19 του μηνός το βράδυ . Δηλαδή από το απόγευμα πριν από την εισβολή είχα πληροφορίες από την ΚΥΠ . Συγκεκριμένα παρακολουθούσαν τον τουρκικό στόλο, πώς γύρω στις 10 η ώρα πήγαινε στην Αμμόχωστο από το Ακρωτήριο του Αγίου Ανδρέου , μετά ότι ανέπλευσε προς τα οπίσω και τελικά κατά τις 2 με 2.30' τη νύκτα, μου είπε ο κ. Κούρτης συγκεκριμένα, ότι οι Τούρκοι βρίσκονται προ της Κυρήνειας και περίπου έμπαιναν στα χωρικά ύδατα , με διάταξη να αποβιβαστούν κ.λπ. Εγώ προσπαθώντας να εκμαιεύσω κάποια εντολή από το ΓΕΕΦ να λάβουμε μέτρα ή να κάνουμε κάτι, δεν μου εδίδοντο εντολές και αποφάσισα μόνος μου κατά τις πρωϊνές ώρες και διέταξα την ΕΛΔΥΚ να διασπαρεί στους χώρους διασποράς , να φύγει δηλαδή μέσα από το στρατόπεδο και να βγει στους προβλεπόμενους χώρους της διασποράς για να καλυφθεί εκεί . Και μάλιστα μου έλεγαν μην κινηθείτε , μην το κάνετε αυτό, γιατί θα σας δουν οι ΤΟΥΡΔΥΚ και οι άλλοι Τούρκοι , θα θορυβηθούν και θα νομίσουν ότι παίρνουμε μέτρα εναντίον τους . Δηλαδή με αυτό που έκαναν προσπαθούσαν να αποτρέψουν πρόκληση προς τους

6/2 Ο (Θ.Σ.) 23-9-86

89

Τούρκους . Εγώ όμως επειδή είχα σαφή την εντύπωση ότι επίκειται εισβολή και βομβαρδισμός από αέρος , γιατί στην Λευκωσία που βρισκόμουν εγώ δεν έφταναν τα πλοία, αλλά θα έφταναν τα αεροπλάνα, αυτό που άμεσα έκανα ήταν να διασπείρω τα τμήματα, ώστε να μην τα βρουν μέσα στο στρατόπεδο , πράγμα το οποίο έγινε . Και πραγματικά την άλλη μέρα το πρωί εβομβαρδίστηκε το στρατόπεδο . Η πρώτη τουρκική ενέργεια , μόλις έφεξε ήταν να βομβαρδιστεί το στρατόπεδο με πολύ ισχυρές δυνάμεις .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μασαγιάννης).Δηλαδή εάν εσείς δεν κάνατε αυτή την ενέργεια και δεν παίρνατε αυτό το μέτρο με την αντίθετο γνώμη του ΓΕΕΦ, θα είχαμε απώλειες .

ΜΑΡΤΥΣ . Σας αναφέρω κύριε Πρόεδρε , ότι βομβαρδίστηκε με 2-3 βόμβες ένα κτίριο που ήταν μέσα ένας λόχος που είχε μέσα 150 εώς 200 στρατιώτες και δεν έμεινε τίποτε από το κτίριο . Αυτοί θα κοιμούντουσαν αυτή την ώρα .

(σ)

(20)

1/2 σ (Ε.Σ.) 23.9.86 90

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τώρα, με την πείρα σας ως στρατιωτικού και με τις γνώσεις σας, ως αξιωματικού των διαφόρων σχολών κλπ., εάν δεν γινόταν το πραξικόπημα, με τις σημερινές δυνάμεις, αυτές τις δυνάμεις που διέθετε το ΓΕΕΦ και η ΕΛΔΥΚ, θα μπορούσε να γίνει επιτυχής τουρκική απόβαση ή εισβολή;

ΜΑΡΤΥΣ : Οπωσδήποτε, κύριε Πρόεδρε, το πραξικόπημα την κατέστησε όχι εύκολη, έκανε περίπατο την εισβολή των Τούρκων. Βεβαίως οι δυνάμεις που ήταν στην Κύπρο εκρίνοντο ότι ήτο ικανοποιητικές και ότι θα μπρούσαν να την αντιμετωπίσουν. Αλλά δεν μπορεί κανείς να προδικάσει το αποτέλεσμα μιας μάχης. Σας αναφέρω δε, να ξαναπάω πίσω στο 1973 το φθινόπωρο, είχαμε κάνει μια άσκηση, την οποία είχα οργανώσει εγώ από χάρτου, στην οποία αντιμετωπίζαμε αυτό ακριβώς το πρόβλημα της τουρκικής εισβολής και στην οποία είχαμε καλέσει και τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και παρακολούθησε και την κριτική, την οποία έκανε ο κ. Ντενίσης, στον οποίο επεσημάναμε όλα αυτά τα προβλήματα τα οποία και τότε υπήρχαν και σε κάθε περίπτωση - προκειμένου να αμυνθεί ένας στρατός - υπάρχουν. Του τα είχαμε επισημάνει, είχε συμφωνήσει. Μάλιστα είχε συμφωνήσει στο να δώσει και χρήματα να αγορασθεί οπλισμός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Αλλά οπωσδήποτε το πραξικόπημα

91

απετέλεσε όχι την αιτία, αλλά άν δεν γινόταν το πραξικόπημα ,θα είχαμε αυτό το θλιβερό αποτέλεσμα που είχαμε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Η απόβαση, όπως λέτε εσείς οι στρατιωτικοί, δεν ξέρω αν το λέτε εσείς, αλλά ακούω από άλλους στρατιωτικούς που το λένε, είναι το δυσκολότερο στρατιωτικό εγχείρημα. Είναι έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι οπωσδήποτε πολύ δύσκολο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό το πολύ δύσκολο στρατιωτικό εγχείρημα το πέτυχε η Τουρκία με μάχη; Νίκησε,δηλαδή, ή απλώς δεν υπήρξε η ανάλογος....

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, δεν μπορούμε να πούμε ότι το πέτυχε με μάχη. Οι τούρκοι είχαν δύο μεγάλα πλεονεκτήματα στην Κύρπο.'Ενα είχαν τους θύλακες, οι οποίοι υπήρχαν από παλιά και οι οποίοι ήταν καθαρώς τουρκικός χώρος. Δεν μπορούσε να μπει ούτε Εθνοφρουρά, ούτε η κυπριακή αστυνομία μέσα σ'αυτό το χώρο. Μέσα σ'αυτό το χώρο, στο θύλακα Αγύρτας Λευκωσίας, ο οποίος έφτανε μέχρι έξω από την Κυρήνεια, στο Τέμπλος, που ήταν 2 χιλιόμετρα από την θάλασσα, ήταν ένας τεράστιος χώρος από τη Λευκωσία μέχρι την Κυρήνεια, ο οποίος ελέγχετο από τους τούρκους, από παλιά και εκει μέσα ήταν η ΤΟΥΡΔΥΚ

η οποία είχε φύγει απ'το στρατόπεδό της, είχε αναπτυχθεί εκει μέσα και είχε ενισχυθεί κατά το μεταξύ διάστημα, από τούρκους, οι οποίοι ερχόντουσαν κρυφά και την ενίσχυαν. Η δύναμις της ΤΟΥΡΔΥΚ, ενώ έπρεπε να είναι 600 άνδρες, ήταν πολύ περισσότερη. Σ'αυτό το χώρο μέσα οι τούρκοι μπόρεσαν και κάνανε τις αεροαποβάσεις, οι οποίες είναι ακόμη δυσκολότερες, από το να κάνεις απόβαση από θαλάσσης. Πολύ σοβαρότερη ενέργεια είναι, να ρίξεις αλεξιπτωτιστές και να ρίξεις με ελικόπτερα στρατό. Είναι μια τρομακτική επιχείρηση, η οποία είναι πολύ φοβερή σε απώλειες. Αυτήν όμως, οι τούρκοι την έκαναν έχοντας αυτούς τους θύλακες. Είχαν δηλαδή χώρους, τους οποίους κατεβαίνανε. Είχανε τον χώρο και την ευρύτητα του χώρου αυτού, μέσα στον οποίο μπορούσαν να κατεβάσουν τα αεραγήματά τους.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Υπό ειρηνικές συνθήκες δεν μπορούσατε να μπείτε μέσα στους θύλακες.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σύμφωνα με το νόμο και με τη σύμβαση, δεν μπορούσε η κυπριακή αστυνομία ή το ΓΕΕΦ ή η ΕΛΔΥΚ να μπουν μέσα στους χώρους αυτούς, γιατί ήταν η ΤΟΥΡΔΥΚ. 'Οπως και η ΤΟΥΡΔΥΚ αντιστοίχως, δεν μπορούσε να μπει στους χώρους, που ήταν η ΕΛΔΥΚ. Αυτοί είχαν τα τουρκοκυπριακά χωριά εκεί και είχαν μιά

4/2σ. (Ε.Σ.) 23.9.1986

93

ευχέρεια, ήταν ένας θύλακας, στον οποίο κυριαρχούσε το τουρκικό στοιχείο. Όταν, όμως, γίνεται πόλεμος, ο πόλεμος δεν γίνεται με δικαίωμα, ούτε η άμυνα γίνεται με δικαίωμα.

(2Η)

(2σ)
1/2 Η.Γ. Κ.Β. 23.9.1986

94

ΜΑΡΤΥΣ: Θα προσβάλαμε τους θύλακες , αλλά οι θύλακες αυτοί δεν ήταν απλώς τουρκοκυπριακά χωριά. Ήταν οχυρωμένες περιοχές με στρατό. Όταν αυτοί έστειλαν τα πρώτα τους αεραγήματα και ρίξαν τους αλεξιπτωτιστάς , τους ρίξαν μέσα σ'αυτό τον χώρο, ο οποίος ασφαλιζόταν από κάτω με άλλα τμήματα. Και όταν εμείς επιτεθήκαμε, αυτοί μας αντιμετώπισαν. Δεν μας αντιμετώπισαν οι αλεξιπτωτιστές. Η επιχείρηση από αέρος είναι δύσκολη, όταν πρόκειται να πέσουν σε έδαφος δικό μας. Τέτοια επιχείρηση οι Τούρκοι δεν έκαναν. Αυτό ήθελα να αναφέρω.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Είχαν δηλάδή προστασία από εδάφους, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, εγώ λέγω, τί έκανε το ΓΕΕΦ και η ΕΛΔΥΚ εν όψει της επιθέσεως. Εσείς κάνατε μία ευφυέστατη ενέργεια και βγάλατε τους στρατιώτες από το στρατόπεδο και τους βάλατε σε διάφορες περιοχές που προβλεπόταν από σχέδια, για να μη σκοτωθούν. Αυτή η ενέργεια, όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων , ήταν σωστή. Από κει και πέρα τί κάναμε για να αμυνθούμε κατά της τουρκικής εισβολής ; Είχαμε τις δυνατότητες ; Δηλαδή το ΓΕΕΦ είχε τις μονάδες εκεί που έπρεπε να τις έχει;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας απαντήσω. Στην περιοχή της Κηρύνειας, αν δεν απατώμαι,

2/2 Η.Γ. Κ.Β. 23.9.1986

95

έπρεπε να είναι δύο ή τρία τάγματα, τα οποία, όμως, με το πραξικόπημα και με τις ενέργειες αυτές οι οποίες είχαν γίνει, είχαν φύγει από τις θέσεις τους και είχαν διασπαρεί σε άλλες αποστολές και πολλοί στρατιώτες τους μάλιστα είχαν ~~αποκλεισθεί~~, διότι εθεωρούντο Μακαριακοί. Και έτσι αυτά τα τμήματα βρεθήκαν ανέτοιμα .

Fo Διαγράφεται η λέξη "αποκλεισθεί" η γραφή "αχρηστευθεί"

Η ΕΛΔΥΚ, όπως σας είπα, γλύτωσε τον πρώτο βομβαρδισμό και ήταν ακέραια και ανέπαφη. Είχε, όμως, το μειονέκτημα ότι αντικαταστάθηκε ο μισός αριθμός των στρατιωτών και ήλθαν νέοι άπειροι στρατιώτες, τους οποίους δεν ξέραμε. Όμως αυτό το πράγμα δεν επέδρασε σε τίποτε. Και την επομένη μέρα, όταν άρχισε η απόβαση των Τούρκων, η ΕΛΔΥΚ επετέθη προς το προγεφύρωμα αυτό. Έκανε δηλαδή επίθεση προς την περιοχή του Κιόνελι - αν έχετε υπόψη σας εκεί το χάρτη πώς είναι-και η οποία επίθεση διήρκεσε μέχρι τα μεσάνυκτα της επομένης ημέρας. Πέσανε, όμως, μέσα σε περιοχή που ήταν οχυρωμένη από τους Τούρκους με ναρκοπέδια , με τάφρους , με συρματοπλέγματα, και είχαμε απώλειες σ'αυτή την επιχείρηση.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Άρα δεν τους βγάλατε για να τους προστατεύσετε, διότι είχατε υποχρέωση αυτά τα τμήματα να τα έχετε σε μιά κατάσταση μάχης.

3/2 Η.Γ. Κ.Β. 23.9.1986

96

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς. Μα, για να μπορέσω να εφαρμόσω το σχέδιο, έπρεπε να έχω τους στρατιώτες μου. Όμως τους έβγαλα, πρώτον, για να επιζήσουν και δεύτερον για να επιτεθώ.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Είχατε, λοιπόν, υποχρέωση να επιτεθείτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς. Υποχρέωση είχα εμμέσως, διότι εγώ αποτελούσα, εφεδρεία. βάσει των σχεδίων,/Αν εφηρμόζοντο τα αρχικά σχέδια, τα οποία υπήρχαν, εγώ ήμουν εφεδρεία του ΓΕΕΦ και έπρεπε το ΓΕΕΦ να με διατάξει πού να επιτεθώ. Δεν μπορούσα εγώ αυτοβούλως να ξεκινήσω να κάνω μία επιχείρηση, εάν δεν διέτασσε το ΓΕΕΦ, διότι εγώ ήμουν εφεδρεία του. Μπορούσε δηλαδή αυτό να αντιμετωπίσει τις καταστάσεις αυτές αλλού, με άλλες δυνάμεις και μένα να με χρησιμοποιήσει σε κάποιο άλλο σημείο.

Εγώ, με την διασπορά που έκανα, πέτυχα να έχω το τμήμα στα χέρια μου έτοιμο να επέμβω, όπου με διατάξουν. Με διέταξαν τελικά να επέμβω προς την περιοχή του Κιόνελι, προς τον Τουρκοκυπριακό θύλακα. Επετέθηκα εκεί. Όμως, εγώ, δεν αρκούσα, διότι είχα μόνο 900 στρατιώτες, χωρίς βαρέα όπλα. Είχα μόνο πολυβόλα, τουφέκια, και όλμους μικρούς, τους 81 χιλιοστών. Υπάρχουν και πολύ βαρύτεροι. Αλλά βάσει της συμβάσεως δεν είχε η ΕΛΔΥΚ τέτοια όπλα, ούτε ακόμη

4/2 Η.Γ. Κ.Β. 23.9.1986

97

αντιαρματικά.

Λοιπόν, με το σχέδιο αντεπιθέσεως, που είχε κάνει το ΓΕΕΦ, θα επετίθεντο και άλλα τμήματα από δεξιά και αριστερά της Εθνοφρουράς , όπως επίσης θα επετίθεντο και δυνάμεις καταδρομών στον Άγιο Ιλαρίωνα, που ήταν ο τελικός αντικειμενικός σκοπός. Αυτά τα τμήματα της Εθνοφρουράς δεν ξεκίνησαν καθόλου, διότι δεν πρόλαβαν να επιστρατευτούν. Οι καταδρομές, προς τον Άγιο Ιλαρίωνα , έφθασαν μέχρι ένα σημείο, σκοτώθηκε εκεί ο Διοικητής τους και δεν μπόρεσαν να καταλάβουν τον Άγιο Ιλαρίωνα. Έτσι βρέθηκε η ΕΛΔΥΚ, νύκτα, μέσα στον τουρκικό χώρο, σαν σφήνα με την δύναμή της, με τον κίνδυνο την επομένη μέρα, που θα ξημέρωνε, να μας περιλάβει η αεροπορία - που δεν είχαμε εμείς τρόπο να αντιδράσουμε κατά της αεροπορίας - και να μας τσακίσει.

(ν)

Η.Γ.

1/2 ν ΒΠ 23.9.86

98

Ζητήσαμε λοιπόν να ξαναεπανέλθουμε στις θέσεις μας και από εκεί και πέρα οι Τούρκοι συνεχώς ενισχύοντο και αναγκαστήκαμε να περιπέσουμε σε άμυνα πλέον και όχι σε επιθέσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή το συμπέρασμά σας είναι τώρα ότι εάν δεν γινόταν το πραξικόπημα και τα τμήματα ήταν εκεί που προέβλεπε το σχέδιο, και οι μονάδες καταδρομών εκεί και τα τάγματα πεζικού εκεί κλπ. , είχε προηγηθεί η επιστράτευση κανονικά κλπ.

Και κάτι άλλο: Αφού είχατε πληροφορίες τέτοιες, όπως λέτε η ΚΥΠ έδινε στο ΓΕΕΦ τέτοιες πληροφορίες και σε σας, δεν έπρεπε να είχε προηγηθεί η επιστράτευση;

ΜΑΡΤΥΣ: Οπωσδήποτε έπρεπε, κύριε Πρόεδρε. Αλλά χωρίς να θέλω να δικαιολογήσω, αυτό το θέμα, το θέμα της επιστράτευσης, όπως και το θέμα της εφαρμογής του σχεδίου που προέβλεπαν, τα σχέδιά μας, τα αρχικά, προέβλεπαν να εφαρμοσθεί η άμυνα κατά των Τούρκων που θα αποβιβάζοντο, αφού είχε προηγηθεί η εκκαθάριση των θυλάκων στο εσωτερικό. Και έπρεπε λοιπόν, να υπάρχει μια προειδοποίηση ορισμένων ωρών, να ληφθεί δηλαδή η σχετική απόφαση, ώστε πρώτον να γίνει η εκκαθάριση των Τουρκοκυπριακών θυλάκων και τα τμήματα να αποδεσμευθούν από την εσωτερική υποχρέωση και να αντιμετωπίσουν την απόβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης).Δεν είχατε το χρόνο να το κάνετε αυτό;

2/2ν ΒΠ 23.9.86

Από πότε περιμενόταν η επίθεση; Εγώ νομίζω και πριν από τις 15 Ιουλίου φαινόταν κάποια ένταση των σχέσεων Τουρκίας- Κύπρου κλπ.

ΜΑΡΤΥΣ: Οπωσδήποτε φαινόταν. Και από το '73 ακόμη υπήρχε ένταση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Νικολαΐδη, υπήρξατε αξιωματικός σε μια περίοδο που σφραγίστηκε από ορισμένα γεγονότα και θα μου επιτρέψετε να σας ρωτήσω: Μετείχατε στο κίνημα της 21ης Απριλίου;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μετείχατε στο πραξικόπημα το νέο του Ιωαννίδη το 1973;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Στο μεν ένα, της 21ης Απριλίου ήμουνα στη στρατιά, στη Λάρισα και κοιμόμουν στο σπίτι μου όταν έγινε το πραξικόπημα και μετά ήρθε το πρωΐ ο στρατηγός από την Αθήνα πού ήταν εκεί, αφού είχε υποβάλει παραίτηση ο Κατσαδήμας. 'Ηρθε εκεί και μας είπε εγώ φεύγω, έγινε αυτό το πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τέλος πάντων, δεν μετείχατε στο πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ: Στο δεύτερο, του Ιωαννίδη, ήμουνα στην Κύπρο και την ημέρα εκείνη πήγαινα προς τη Λεμεσό -ήταν Κυριακή αν δεν απατώμαι- και πηγαίναμε εκδρομή με τη γυναίκα μου και με τα παιδιά μου. Και μέσα στο αυτοκίνητο από το ραδιόφωνο άκουσα ότι έγινε αυτό, ανετράπη ο Παπαδόπουλος και ανέλαβε ο Γκιζίκης κλπ.

3/2ν ΒΠ 23.9.86

100

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι, εγώ ετελείωσα. Διαβάζω τον κατάλογο ως έχει: Τσιγαρίδας, Ζακολίκος, Περράκης,Κάππος, Βασιλειάδης, Παναγιωτόπουλος, Παγορόπουλος, Ξαρχάς, Φωτόπουλος και Ζερβός.

Παρακαλείται ο κύριος Τσιγαρίδας να λάβει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Κύριε Νικολαΐδη, προ του κυρίου Ντενίση διοικητής του ΓΕΕΦ ήταν ο κύριος Χαραλαμπόπουλος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τον προλάβατε εσείς στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δυό-τρείς μέρες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μήπως συνέπεσε σε κάποια δεξίωση που δινόταν στο "Τρόοδος", τον Αύγουστο του '73 να είστε και σεις;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μήπως θυμάστε τον Αύγουστο του '73, με την κάθοδό σας συμπίπτει η ανακάλυψη του σχεδίου ΑΠΟΛΛΩΝ με τη σύλληψη κάποιου υπαρχηγού του Γρίβα, του Σταύρου Σταύρου, για ανατροπή του Μακαρίου;

Ω

1/2Ω (Κ.Ο.) 23.9.86

101

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, αυτό το διάβασα στις κυπριακές εφημερίδες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Από τον Αύγουστο του '73 που είστε στην Κύπρο μέχρι την ημέρα που έρχεσθε στην Αθήνα , τον Ιούλιο, μαζί με τον κ. Ντενίση ή, αν θέλετε, λίγο προτού σταλεί η επιστολή προς Γκιζίκη, το πνεύμα που επικρατούσε στους Έλληνες αξιωματικούς σε σχέση με τη νόμιμη κυβέρνηση της Χώρας, με τον Μακάριο, ποιο ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχαν πολλοί, δηλαδή μεγάλη πλειοψηφία, που ήταν αντιμακαριακοί. Νόμιζαν ότι δεν επιθυμούσε ο Μακάριος την ένωση με την Ελλάδα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δηλαδή η πλειοψηφία των Ελλήνων αξιωματικών στην Κύπρο ήταν αντιμακαριακή;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, αυτό το πνεύμα εκαλλιεργείτο, δεν ξέρω από ποιους συγκεκριμένα, αλλά γινόταν μία προσπάθεια να καλλιεργηθεί αυτό το πνεύμα παρ'όλον ότι πολλούς αξιωματικούς δεν τους ενδιέφερε αυτό το θέμα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ξέρετε γιατί το ρωτάω αυτό; Γιατί όλες οι εκθέσεις των αξιωματικών που διαβάζουμε σαν πρόλογο έχουν δύο επιχειρήματα. Πρώτον, την επιστολή προς Γκιζίκη για τη μείωση της στρατιωτικής θητείας και δεύτερο το θέμα των 57 εφέδρων αξιωματικών.

2/2Ω (Κ.Ο.) 23.9.86

102

Τώρα σας ερωτώ: Αν δεν στελνόταν αυτή η επιστολή του Μακαρίου προς Γκιζίκη που έλεγε αυτά που έλεγε, και αν ο Μακάριος συναινούσε στο να ορκιστούν αυτοί οι 57 έφεδροι, δεν θα υπήρχαν λόγοι, αυτή η πλειοψηφία ή η μειοψηφία των Ελλήνων αξιωματικών να στρέφεται πάλι κατά του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, δεν ήταν μόνο αυτοί οι λόγοι, αυτά τα γεγονότα, αλλά υπήρχαν και άλλα μικροεπεισόδια που δημιουργούσαν ένα κλίμα. Το θέμα του αντιμακαριακού κλίματος ήταν καπως θεωρητικά αντιπολιτευτικό στη μεγάλη πλειοψηφία αυτών των αξιωματικών που θεωρούντο αντιμακαριακοί. Αυτά τα συγκεκριμένα γεγονότα δεν αφορούσαν τους αξιωματικούς, δεν νομίζω δηλαδή ότι αυτά πίεζαν τους συγκεκριμένους αξιωματικούς, τους μη έχοντες τη διοίκηση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δεν πίεζαν λοιπόν τους αξιωματικούς. Γιατί όλοι επικαλούνται και λένε ότι η ευαισθησία των Ελλήνων αξιωματικών, το φιλότιμό τους τρώθηκε επειδή ζήτησε ο Μακάριος τη μείωση της στρατιωτικής θητείας των στρατιωτών και αρνιόταν να ορκιστούν οι 57 δόκιμοι; Αυτό γιατί το επικαλούνται όλοι;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μήπως θυμάστε τώρα γι'αυτούς τους περιβόη-

3/2 Ω (Κ.Ο.) 23.9.86

103

τους 57 ΔΕΑ, αν είναι γεγονός ότι ο Μακάριος, η κυβέρνηση είχε εγχειρίσει στον κ. Ντενίση για να παραδοθεί εδώ στη διοίκηση, στο ΑΕΔ κατάλογο 800 ατόμων εκ των οποίων να επιλεγούν όσοι θέλουν για ΔΕΑ;

Το ξέρετε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό δεν το ξέρω. Ξέρω το εξής όμως για την επιλογή των εφέδρων: Αφού κατετάσσοντο οι καινούργιοι στρατιώτες, όσοι είχαν τα τυπικά προσόν τα επιλέγονταν από επιτροπή που όριζε το Γ' Γραφείο. Έμπαιναν μέσα όλοι όσοι είχαν τα τυπικά προσόντα, δηλαδή γραμματικές γνώσεις, σωματική ακεραιότητα και όλα τα τυπικά προσόντα. Αυτές οι καταστάσεις που περιελάμβαναν μέσα όλους όσους είχαν τα τυπικά προσόντα τις έπαιρνε το Β' Γραφείο και προσπαθούσε να προσδιορίσει ποιους θα επιλέξει από πλευράς φρονημάτων. Αφού έκανε αυτή την επιλογή το Β' Γραφείο, εκαλούντο αυτοί. Η κυπριακή κυβέρνηση επενέβαινε όταν αυτοί επρόκειτο να ονομασθούν αξιωματικοί καιέπρεπε να πληρωθούν. Αυτούς τους πίνακες έπρεπε να τους εγκρίνει η κυπριακή κυβέρνηση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ενομιμοποιείτο η κυπριακή κυβέρνηση να έχει λόγο ποιοι θα ορκιστούν έφεδροι αξιωματικοί ή αυτό ήταν δικαίωμα του Γεωργίτση;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι , όπως είπα και στον κ. Πρόεδρο, αυτό ήταν δικαίωμα της

4/2Ω (Κ.Ο.) 23.9.86

104

κυπριακής κυβέρνησης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δηλαδή αρνήθηκε το ΑΕΔ και το ΓΕΕΦ να συμμορφωθεί με την απαίτηση της κυπριακής κυβέρνησης που έλεγε εγώ δεν θέλω αυτούς τους 57, αλλά θέλω τους άλλους 57, είχε το δικαίωμα να το ζητάει η κυπριακή κυβέρνηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, η κυπριακή κυβέρνηση είχε το δικαίωμα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τώρα, κύριε Νικολαΐδη, μήπως θυμάστε γιατί η οικογένεια του Γεωργίτση έφυγε γρηγορώτερα, 10 μέρες προ του πραξικοπήματος, από την Κύπρο; Το ξέρετε αυτό;

(2ΑΚ).

(2Ω) 1/2 ΑΚ (ΑΚ) 23.9.86

105

ΜΑΡΤΥΣ. Δε ξέρω. Εγώ τη δικιά μου την είχα χαμένη για 15 μέρες στην Κύπρο και την είχαν περιμαζέψει Κύπριοι πολίτες στο Τρόοδος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Θα ήθελα κάτι άλλο να μας διευκρινίσετε όσο αφορά την ΕΛΔΥΚ. 'Αλλοι μάρτυρες μας λένε ότι υπήρχαν δύο σχέδια. 'Ενα σχέδιο άμυνας της Κύπρου και ένα σχέδιο όταν δέχεται επίθεση, για να επιτεθεί. Και κάποιος μας λέει εδώ ότι δεν εφαρμόσατε εσείς, σαν διοικητής της ΕΛΔΥΚ ή το ΓΕΕΦ το ακριβές σχέδιο στην προκειμένη περίπτωση. Δηλαδή τη στιγμή κατά την οποία δεχόσαστε επίθεση, αντί να εφαρμόσετε το α' σχέδιο εφαρμόσατε το β'.

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι. Δεν συμβαίνει αυτό το πράγμα. 'Οπως σας ανέφερα η πρώτη μου ενέργεια από τη στιγμή που αντελήφθην ότι οι Τούρκοι εισβάλουν ήταν να κάνω τη διασπορά, η οποία προστάτευσε το τμήμα μου. Από εκεί και πέρα περίμενα διαταγές. Η δεύτερη διαταγή που πήρα ήταν να επιτεθώ στον θύλακα της Λευκωσίας, όπως σας ανέφερα. Αυτή η ενέργεια δεν ήμουν εγώ εκείνος που θα ήλεγχα αν ήταν ορθή ή όχι, διότι ήταν και μέσα στα σχέδια. Διότι εγώ αποτελούσα την εφεδρία του ΓΕΕΦ. Σαν εφεδρία θα έπαιρνα κάποια διαταγή, κάπου να επέμβω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Δηλαδή για όλες τις κινήσεις που κάνατε εφαρμόσατε κάποιο σχέδιο...

2/2 ΑΚ (ΑΚ) 23.9.86

106

ΜΑΡΤΥΣ. Ασφαλώς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. ... ή οι κινήσεις, οι δικές σας, έγιναν αφού σας διέταξε ο Γεωργίτσης; Δηλαδή αν θα πηγαίνατε για τον θήλακα Αγύρτας, έβγαινε από το σχέδιο που είχατε εσείς, ή ήταν από εντολή του Γεωργίτση, που σας έδωσε την τελευταία στιγμή;

ΜΑΡΤΥΣ. Το σχέδιο ήταν της Εθνοφρουράς, το οποίο προέβλεπε την ΕΛΔΥΚ ως εφεδρία του. Και ως εφεδρία είχε διάφορες περιπτώσεις, στις οποίες μπορούσε να επέμβει. Δηλαδή να επέμβει προς το προγεφύρωμα το Ναυτικό που θα γινόταν στη Κυρήνεια, να πάει προς την Αμμόχωστο, ή οπουδήποτε θα διέτασσε το ΓΕΕΦ, είχα εγώ υποχρέωση να αντιμετωπίσω διάφορες τέτοιες περιπτώσεις. Μία απ' αυτές ήταν και κατά του αεροπρογεφυρώματος που έγινε στην Αγύρτα. Όταν λοιπόν με διέταξαν να επέμβω εκεί, επενέβην.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Αν δεν σας διέτασσε εσάς το ΓΕΕΦ, εσείς είχατε κανένα σχέδιο που να ενεργήσετε αυτόβουλα, όπως κάνατε το βράδυ 19 προς 20;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Τέτοιο σχέδιο δεν υπήρχε. Εφόσον ήμουν εφεδρία του ΓΕΕΦ δεν μπορούσα να ενεργήσω χωρίς διαταγή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Πάμε τώρα μετά τις 20 του μηνός. -

υπ

3/2 ΑΚ (ΑΚ) 23.9.86

107

Έχετε υπόψη σας για τη σύλληψη αιχμαλώτων Τούρκων αξιωματικών και αν βρέθηκε σε Τούρκο αξιωματικό, κάποιο σχέδιο που απεδεικνύετο και ο Αττίλας 2.;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό το έμαθα έτσι από συζητήσεις, ότι δηλαδή συνελλήφθη ένας Τούρκος αξιωματικός, που είχε κάτι σχέδια. Λεπτομέρειες γι' αυτό το θέμα όμως δεν ξέρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Το δεύτερο επιτελικό γραφείο της ΕΛΔΥΚ δεν ενημερωνόταν σε τέτοια γεγονότα;

ΜΑΡΤΥΣ. Η ΕΛΔΥΚ ήταν ένα σύνταγμα μιας μεγαλύτερης δυνάμεως, ένα μέρος πλέον αφ'ης στιγμής άρχισε ο πόλεμος και ήταν στραμμένο προς μία συγκεκριμένη κατεύθυνση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Από τις 16 μέχρι τις 19 μηνός έχουμε αφοπλισμό στρατιωτικών μακαριακών;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλλον αυτό πρέπει να είχε γίνει από την αρχή για να μην μπορέσουν να αντιδράσουν. Δηλαδή ότι έγινε απ' αυτής της πλευράς, θα πρέπει να έγινε από την πρώτη μέρα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Από τις 16 μέχρι τις 19 του μηνός ΡΙΚ φαντάζομαι να ακούγατε. Μετέδιδε το ΡΙΚ εκπομπές και έλεγε, ότι "όποιος διαδίδει ότι θα γίνει επέμβαση των Τούρκων κ.λπ, θα εκτελείται;"

4/2 ΑΚ (ΑΚ) 23.9.86

108

ΜΑΡΤΥΣ. Δε θυμάμαι. Αυτό το συγκεκριμένο ότι μ' έδιδε να μην υπάρχουν διαδόσεις κ.λπ δεν μπορώ να το θυμηθώ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Όταν γυρίσατε στην Ελλάδα, που υπηρετήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Στην Σχολή Πολέμου, ως υποδιοικητής. Είχα προαχθεί σε ταξίαρχο. Εγώ επέστρεψα από την Κύπρο τον Μάϊο του 1975.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Υπηρετήσατε ποτέ στην ΚΥΠ;

ΜΑΡΤΥΣ. Ποτέ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Στα δεύτερα επιτελικά γραφεία;

ΜΑΡΤΥΣ. Ποτέ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Τέλειωσα, κύριε Πρόεδρε.

(ζ)

(2ΑΚ)

1/2 ζ Δ.Γ. 23-9-86

129

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Είναι η σειρά μου, κύριοι συνάδελφοι,

Κύριε μάρτυς, ήθελα να σας ρωτήσω το εξής: Εσάς σας βρήκε η εκδήλωση του πραξικοπήματος στην Αθήνα, στο επιτελείο.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): 'Οταν σας ανεκοίνωσαν ότι έγινε το πραξικόπημα σας είπαν ότι ήταν εσωτερική υπόθεση των Κυπρίων; Δηλαδή η Εθνοφρουρά της Κύπρου ανέτρεψε τον Μακάριο; Αυτό σας είπανε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, ότι η Εθνοφρουρά έκανε ενέργεια προς ανατροπή του Μακαρίου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ανάμ ιξη της Ελλάδας σ'αυτή την κατάσταση την ανώμαλη στην Κύπρο σας ανέφεραν; Δηλαδή ότι η Ελλάδα ή οι 'Ενοπλες Δυνάμεις συμπαρατάσσονται με τον α'ή με τον β'

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Δεν είπαν τέτοιο πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Επομένως η ΕΛΔΥΚ σαν μονάδα καθαρά ελληνική δεν είχε καμμία θέση στο πραξικόπημα.

Κατεβήκατε κάτω και ανακαλύψατε ότι κατά την διάρκεια της απουσίας σας αναμίχθηκαν μονάδες της ΕΛΔΥΚ στο πραξικόπημα. Πόσες μονάδες αναμίχθηκαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δύο λόχοι. Δύο τάγματα απο ένα λόχο έστειλαν.

2/2 -ζ Δ.Γ. - 23-9-86

110

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Δύο τάγματα. Με διαταγή;

ΜΑΡΤΥΣ: Του υποδιοικητή του Παπαγιάννη.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Του Παπαγιάννη.

Τις μαζέψατε αυτές τις μονάδες αμέσως μόλις κατεβήκατε κάτω ;

ΜΑΡΤΥΣ : Ναί .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Μπορούσατε δηλαδή να διοικήσετε την ΕΛΔΥΚ ή σας έφερναν εμπόδια; Ελέγξατε τον Παπαγιάννη γιατί αναμίχθηκε σε μία καθαρά εσωτερική υπόθεση της Κύπρου και χρησιμοποίησε ελληνικές δυνάμεις που ήταν για κάποια άλλη δουλειά εκεί κάτω στο πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Όταν κατέβηκα κάτω και συνήντησα τον Παπαγιάννη η πρώτη μου ενέργεια ήταν να του πω τί έγινε και γιατί έγινε. Μου είπε ότι με διέταξαν απο το ΑΕΔ .Ότι τον διέταξαν απο το ΑΕΔ πράγμα το οποίο εγώ που ήμουνα στην Αθήνα δεν έμαθα ούτε βέβαια με ενημέρωσαν ότι εμείς θα διατάξουμε τέτοιο πράγμα στον Παπαγιάννη.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Σας είπε ποιός τον διέταξε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Απο το ΑΕΔ.

3/2 ζ (Δ.Γ.) 23-9-87 111

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Απρόσωπα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι απο το ΑΕΔ. Με διέταξαν απο το ΑΕΔ όπως επίσης και οι άλλοι. Και μάλιστα όταν εγώ κατέβηκα κάτω επειδή θέλησα να μάθω το τι έγινε από ερωτήσεις που υπέβαλα και σε άλλους αξιωματικούς απ' αυτούς που συμμετείχαν στο πραξικόπημα , που έλαβαν εντολές απο τον Παπαγιάννη έμαθα ότι ο Παπαγιάννης απο τις 13 του μηνός, δηλαδή την ημέρα που εγώ ήμουνα στην Αθήνα και υποτίθεται ότι γινόταν αυτή η σύσκεψη, εκείνη την ημέρα έκανε συγκέντρωση ορισμένων αξιωματικών της ΕΛΔΥΚ στο γραφείο το δικό μου και τους ανεκοίνωσε ότι προσεχώς πρόκειται να αναληφθεί κάποια ενέργεια εναντίον του Μακαρίου κατόπιν διαταγής και αποφάσεως της ελληνικής κυβερνήσεως απο το Ελληνικό Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων και ότι θα έχετε αυτές τις αποστολές. Τους ανέθεσε δηλαδή αποστολές και τους είπε μάλιστα να κάνουν ορισμένες αναγνωρίσεις απο τις 13 του μηνός αυτά και στις 15 το πρωΐ τους ξανακάλεσε και τους είπε ότι θα γίνει σήμερα την τάδε ώρα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ναι κύριε Μάρτυς.

Η ΕΛΔΥΚ σαν μονάδα είχε το ημερολόγιό της.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Όταν πήγατε σείς κάτω και αναλάβατε

4/2 2ζ (Δ.Γ.) 23-9-86

112

την διοίκηση την διαταγή απο το ΑΕΔ για ανάμ ιξη της ΕΛΔΥΚ στο πραξικόπημα την είχε καταχωρήσει ο κύριος Παπαγιάννης;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι δεν υπήρχε .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Δεν υπήρχε.

Πείτε μου κάτι άλλο: Σας ρώτησε και ο κ. Τσιγαρίδας . Εδώ μας κατέθεσαν -και έτσι πρέπει να είναι - ότι υπήρχαν δύο σχέδια αμύνης της Κύπρου.

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Το ΣΑΚ Ι -Αφροδίτη Ι και το ΣΑΚ ΙΙ- Αφροδίτη ΙΙ. Το ένα μας είπαν συνάδελφοί σας προέβλεπε ενέργειες όταν εμείς οι Ελληνοκύπριοι και οι Κύπριοι αποφασίζαμε να εκκαθαρίσουμε την κατάσταση στην Κύπρο. Το ένα ήταν αυτό. Δηλαδή 'οταν εμείς είχαμε την πρωτοβουλία.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Το δεύτερο σχέδιο ήταν όταν την πρωτοβουλία για οποιονδήποτε λόγο την είχαν οι Κύπριοι.

ΜΑΡΤΥΣ: Οι Τούρκοι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Οι Τούρκοι. Πείτε μου το εξής: Σείς είχατε ορισμένες πληροφορίες ότι γινόντουσαν κάποιες κινήσεις στους θήλακες.

5/2 2ζ (Δ.Γ.) 23-9-87

113

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κάποιες συγκεντρώσεις στρατευμάτων. Απο τα ραδιόφωνα κάτι ακούγατε. Δηλαδή ήταν το κλίμα έτοιμο , φτιάγμένο - όπως λέμε- για μία πιθανή τουρκική εισβολή. Εκεί μεσολάβησαν κάτι εντολές και κάποιες καθησυχαστικές πληροφορίες απο το ΛΕΔ. Αν δεν είχατε αυτές τις πληροφορίες για αυτοσυγκράτηση ότι είναι Νατοϊκή άσκηση , ότι δεν πρόκειται να γίνει εισβολή, σύμφωνα με τις πληροφορίες που είχατε εσείς σαν χώρος εκεί κάτω θα κάνατε όλες τις προετοιμασίες για απόκρουση της εισβολής ; θα αναπτύσσατε τις δυνάμεις;

(2ζ) 1/2 Ζ Φ.Τ. 23.9.86

114

ΜΑΡΤΥΣ : Εάν ήμουν αρχηγός του ΓΕΕΦ εγώ;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Ναι.

ΜΑΡΤΥΣ : Βεβαίως.

Αλλά να σας αναφέρω κάτι σχετικά με την ανακρίβεια που είπατε ως προς τα σχέδια. Δεν θα σας τα είπαν καλά, διότι αυτά τα σχέδια τα είχα συντάξει εγώ και επομένως τα ξέρω καλύτερα από τους κυρίους που τα προανέφεραν.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Μα, αυτό ρωτάμε!

ΜΑΡΤΥΣ : Τα σχέδια αυτά ήταν δυο. Δεν υπήρχε κανένα σχέδιο που προέβλεπε ενέργεια κατόπιν πρωτοβουλίας της Κύπρου. Δεν υπήρχε τέτοια περίπτωση.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Έτσι κατέθεσαν οι συνάδελφοί σας.

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν είναι σωστό. Το μεν ένα σχέδιο, ήταν το σχέδιο αμύνης που προέβλεπε να αντιμετωπίσουμε τούρκικη εισβολή, το δε άλλο ήταν το σχέδιο εκκαθαρίσεως της εσωτερικής κατάστασης, δηλαδή της εκκαθάρισης των θυλάκων. Αυτά τα σχέδια προεβλέπετο ότι μπορούν να εφαρμοστούν και ταυτοχρόνως, σε περίπτωση που θα αιφνιδιαζόμαστε ή δεν θα είχαμε χρόνο να προηγηθεί το δεύτερο. Εάν υπήρχε χρόνος

2/2 Ζ Φ.Τ. 23.9.86

115

προειδοποιήσεως θα εφαρμοζόταν το σχέδιο εσωτερικής αμύνης πρώτα, να εκκαθαριστούν δηλαδή οι θύλακες. Αλλά δεν υπήρχε κανένα σχέδιο που να έλεγε ότι θα αναλάμβανε η Κυπριακή Δημοκρατία επίθεση. Εναντίον τίνος; Τέτοιο σχέδιο δεν υπήρχε. Μόνο, εάν η κυπριακή κυβέρνηση έβλεπε ότι επίκειται η εισβολή, θα αποφάσιζε να καθαρίσει τους θύλακες.

Όπως σας ανέφερα και για την άσκηση, που έγινε, ήταν παρών και ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος - ήταν ένα από τα λεπτά σημεία - και είπαμε ότι για να υπάρχει η δυνατότης να γίνει και επιστράτευση, να γίνει και εκκαθάριση και να είναι τα τμήματα έτοιμα στη θέση τους να αποκρούσουν απόβαση, πρέπει να υπάρχει ένας σαφής χρόνος. Και ότι αυτός ο χρόνος πρέπει να καθοριστεί. Τότε και ο Αρχιεπίσκοπος δέχτηκε ότι δεν είναι εύκολο να καθοριστεί αυτός ο χρόνος και είπε ότι αυτό θα το εκτιμήσουμε την τελευταία στιγμή, διότι δεν μπορούμε από τώρα να πούμε ότι "έτσι και δείτε αυτή την κατάσταση, χτυπάτε".

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Κύριε Νικολαΐδη, σας ρωτάω αυτό, διότι κατατέθηκε από συναδέλφους σας επιτελικούς ότι ένα από τα σφάλματα , άσχετα από την αποδυνάμωση, από το πραξικόπημα κλπ. ήταν ότι, αφού δεχτήκαμε εισβολή και είχαμε απόβαση και προγεφυρώματα,

3/2 Z Φ.Τ. 23.9.86

116

οι μονάδες διετάχθησαν να εφαρμόσουν σχέδιο που προέβλεπε εσωτερικές εκκαθαρίσεις θυλάκων, με αποτέλεσμα να χάσουμε πολύτιμο χρόνο, ή να μην πάμε στο στόχο μας. Είναι αυτό αληθές, ή και αυτοί δεν ξέρουν τί λένε εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ : Κοιτάξτε, δεν μπορούμε να πούμε, εάν είναι, ή δεν είναι ακριβές. Διότι, αν αναλάμβαναν να χτυπήσουν τους Τούρκους μόνο στη θάλασσα και τους άφηναν πίσω, πίσω υπήρχε στρατός. Δηλαδή από τα σχέδιο προεβλέπετο ταυτόχρονο χτύπημα. Έπρεπε όμως να υπάρχουν οι δυνάμεις, οι οποίες, λόγω του πραξικοπήματος και λόγω της επιστρατεύσεως, δεν υπήρχαν. Δηλαδή, τα σχέδια προέβλεπαν και την ταυτόχρονη ενέργεια.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Άρα, δεν είναι αντιφατικά τα σχέδια, είναι σαφή.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Εδώ η απάντηση είναι σαφής, αλλά κάτι άλλο μας είπαν κάποιοι άλλοι. Διότι είναι στη λογική την άλλη, κύριε Νικολαΐδη, να το ξεκαθαρίσουμε αυτό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Και λογική απάντηση, όχι μόνο σαφής.

4/2 Ζ Φ.Τ. 23.9.86

117

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Ορισμένοι κατέθεσαν εδώ ότι η εμπλοκή σας στην εκκαθάριση του θύλακος της Αγύρτας ή του Κιόνια, όπως το λέτε, είχε σαν αποτέλεσμα να μην φθάσατε γρήγορα σαν μονάδες στο προγεφύρωμα, να κάνουν το προγεφύρωμα οι Τούρκοι και να μην μπορούμε να τους συγκρατήσουμε. Είναι αληθές αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι, δεν είναι αληθές, ασφαλώς.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Πείτε μου κάτι άλλο : Από τότε που πήγατε σεις κάτω, παρενέβαλαν εμπόδιο στην άσκηση της δικής σας διοίκησης, σαν ΕΛΔΥΚ; Δηλαδή, όταν προσπαθήσατε να συγκεντρώσετε τις μονάδες, σας είπαν ότι είναι απασχολημένες ακόμα στο πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι. Το θέμα ήταν ως εξής: Όταν πήγα εγώ κάτω όλα τα τμήματα, πλην ενός λόχου, ο οποίος ήταν στο αεροδρόμιο και είχε αναλάβει τη φρούρησή του - δεν έκανε επιχειρήσεις απλώς ήταν φρουρά του αεροδρομίου - είχαν συγκεντρωθεί στο στρατόπεδο. Δηλαδή, είχε πάει ένα τμήμα, που χτύπησε τις φυλακές, ένα τμήμα που πήγε στην Αρχιεπισκοπή κλπ. Αυτά τα τμήματα είχαν τελειώσει και είχαν επιστρέψει στο στρατόπεδο. Όταν πήγα εγώ τα βρήκα μέσα στο στρατόπεδο όλα, πλην του λόχου, που ήταν στο αεροδρόμιο. Από την επομένη

5/2 Ζ Φ.Τ. 23.9.86

118

ζήτησα να μου δώσουν το λόχο. Και για να τους πιέσω να μου τον δώσουν προέβαλα σαν επιχείρημα ότι πρόκειται να φύγουν στρατιώτες λόγω της αντικαταστάσεως που σας είχα αναφέρει. Ζήτησα, λοιπόν, να μου επιστρέψουν το λόχο για να μπορέσω να κάνω την αναδιοργάνωση, που θα απαιτείτο. Τη μια μέρα δεν μου τον έδωσαν. Την άλλη μέρα αναγκάστηκαν να μου τον δώσουν, γιατί το πλοίο έφθανε και έπρεπε να φύγουν οι στρατιώτες. Και έτσι συγκέντρωσα την ΕΛΔΥΚ στο στρατόπεδο από τις 17-18 για να κάνω την αναδιοργάνωση, 19 έγινε η αντικατάσταση, φύγαν οι μισοί στρατιώτες μου, ήρθαν καινούργιοι, οργανώθηκαν και στις 20 είχα την εισβολή.

(3δ)

(2Ζ)
1/3 δ Ε.Τ. 23-9-1986

119

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Μία τελευταία ερώτηση. Πείτε μου ποιος είχε την ευθύνη για ό,τι συνέβαινε στη Λευκωσία και στις άλλες πόλεις από τις 16 του μηνός μέχρι την τουρκική εισβολή. Δηλαδή ποιος είχε την ευθύνη για την τάξη, την εύρυθμη κοινωνική ζωή, την οικονομική ζωή, ποιος ευθύνεται για το ότι δεν ήλεγξε την κατάσταση και έγιναν όλες αυτές οι βιαιοπραγίες;

ΜΑΡΤΥΣ. Οπωσδήποτε ευθύνεται η ηγεσία της Εθνικής Φρουράς, που ήταν εκεί κάτω εκείνη την εποχή.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Σεις δεν είχατε καμία ανάμειξη και καμία ευθύνη; Μήπως όμως σαν εφεδρικός σας είχαν αναθέσει λόγω της καταστάσεως και κάποια ευθύνη χώρων;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, δεν είχα καμία ανάμειξη στα θέματα εσωτερικής ασφαλείας.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Περράκης έχει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Κύριε Νικολαΐδη, πείτε μου κατ'αρχήν, με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο είχατε καλές σχέσεις; Κακές σχέσεις; Ποιες ήταν οι σχέσεις σας προσωπικά;

ΜΑΡΤΥΣ. Προσωπικώς να σας αναφέρω. Προ των τελευταίων γεγονότων είχε έλθει στο ΓΕΕΦ, όταν κάναμε αυτή την άσκηση. Τον υποδέχτηκα και τον ενημερώσαμε μαζί με το στρατηγό Ντενίση επί της ασκήσεως και επί

2/3 δ Ε.Τ. 23-9-1986

120

όλων αυτών των προβλημάτων, χωρίς βέβαια να έχουμε καμία ιδιαίτερη γνωριμία ή ευθύνη. Όταν επρόκειτο να παραλάβω την ΕΛΔΥΚ στις 5 του μηνός, ζήτησε ο Κονδύλης, ο οποίος την επομένη μέρα θα έφευγε, να πάει να αποχαιρετήσει το Μακάριο, και μαζί επρόκειτο να πάω και εγώ για να παρουσιαστώ, ότι είμαι ο νέος διοικητής της ΕΛΔΥΚ, επειδή ήταν το ελληνικό τμήμα εκεί πέρα και είχε αυτή την τυπική υποχρέωση να παρουσιαστεί στον Αρχιεπίσκοπο.

Ο Αρχιεπίσκοπος προφασίστηκε ότι είναι πολύ απασχολημένος και δεν εδέχθη. Μετά, αφού παρέλαβα την ΕΛΔΥΚ, στις 7, 8 μέχρι στις 11 έφυγα για την Αθήνα, συναντήθηκα με τον πρέσβυ τον κ. Λαγάκο. Τον επισκέφθηκα στο γραφείο του, επειδή και αυτός απουσίαζε. Ήταν και αυτός αμέσως προϊστάμενός μου ως στρατιωτικός ακόλουθος. Μου είπε, πήγες στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο; Του είπα, συνέβη αυτό το πράγμα. Το ξέρω μου λέγει, αλλά ο Αρχιεπίσκοπος δεν έχει μαζί σου, είχε εναντίον του Κονδύλη, τον οποίο δεν ήθελε να τον δει. Αλλά εσύ να ζητήσεις και να πας. Βέβαια μεσολάβησαν τα άλλα στις 11 του μηνός και έφυγα. Όταν όμως ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος επέστρεψε μετά όλα αυτά τα γεγονότα στην Κύπρο, πήγα, τον επισκέφθηκα, με εδέχθη πολύ ευμενώς, συζήτησε μαζί μου το τι έγινε με την εισβολή και με τους

3/3 δ Ε.Τ. 23-9-1986

121

Τούρκους. Μου είπε ότι αναγνώριζε το έργο το οποίο προσέφερε η ΕΛΔΥΚ, η οποία πραγματικά ήταν το μόνο οργανωμένο τμήμα που βρέθηκε κάτω ικανό να κάνει κάποιο έργο. Και αν εσώθη το αεροδρόμιο της Λευκωσίας εσώθη χάρις στην αντίσταση που προέβαλε η ΕΛΔΥΚ. Εδέχθη να έλθει νακάνει μνημόσυνο ο ίδιος στους νεκρούς της ΕΛΔΥΚ, που είχα κάνει ένα νεκροταφείο στη Λαγκατάμια με δική μου πρωτοβουλία, χωρίς κανείς άλλος να ενδιαφερθεί. 'Ηρθε μάλιστα τότε και μία κοινοβουλευτική αντιπροσωπεία από την Ελλάδα με τον κ. Πεσμαζόγλου επικεφαλής και ήταν στο μνημόσυνο. Εν συνεχεία ήλθε και ο ίδιος ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και έκανε μνημόσυνο εκεί στους νεκρούς. Και όταν έφευγα, τον ξαναεπισκέφθηκα, τον Μάιο πλέον του 1975. 'Οταν έφυγα από την Κύπρο επισκέφθηκα πάλι τονΑρχιεπίσκοπο Μακάριο, ο οποίος με εδέχθη και μου εζήτησε να φωτογραφηθούμε μαζί. Και μου έδωσε μία φωτογραφία του με ιδιόχειρη αφιέρωση, "προς τον ταξίαρχο Νικολαΐδη".

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Μάλιστα, αυτές ήταν οι σχέσεις. Τώρα πείτε μου κ. Νικολαΐδη το εξής: Ο Αρχιεπίσκοπος ζητά την αντικατάσταση των μισών περίπου ελλήνων αξιωματικών— δεν είναι έτσι; Αν θυμούμαι καλά τους αριθμούς— Και τη μείωση της θητείας στην Κύπρο.

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι, η εντύπωσή μου είναι για περισσότερους. Θα κρατήσω λί-

4/3 δ Ε.Τ. 23-9-1986

122

γους-έλεγε-για να τους έχω για συμβούλους, εκπαιδευτές κλπ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. 'Ενα άλλο ερώτημα που το νομίζω κρίσιμο:

Γιατί ζητούσε ο Αρχιεπίσκοπος να φύγουν οι πολλοί αξιωματικοί από κάτω, αποδείχθηκε απο τα πράγματα. Δεν είναι κανένας να το ψάχνει, δικαιώθηκε πέρα για πέρα τί φοβόταν, γιατί ήθελε να φύγουν. Πάει αυτό. Τώρα πέστε ότι ζήτησε αυτό το πράγμα, έφυγαν οι αξιωματικοί μειώθηκε η θητεία, έγιναν όλα αυτά που έγιναν και σεις κατά λογική φορά των πραγμάτων, όπως φαίνεται και όπως εξελίχθηκαν τα γεγονότα, θα ήσαστε επικεφαλής της ΕΛΔΥΚ, ο ίδιος προσωπικά.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Αν έτσι γινόταν, η άμυνα της Κύπρου δεν εξασθένιζε σοβαρά και ποιοί ήταν οι φόβοι με την Τουρκία;

ΜΑΡΤΥΣ. Οπωσδήποτε η μείωση της δυνάμεως της Εθνοφρουράς κατά το ήμισυ θα είχε πολύ σοβαρές επιπτώσεις στη δύναμη των μονάδων.

(3ΒΑ)

(38)

1/ΒΑ Σ.Ν. 23-9-1986

123

Διότι στην ουσία από την εκτίμηση που είχαμε κάνει τότε , που είχαμε μείνει με την εντύπωση ότι αυτά θα συζητήσουμε , είχαμε καταλήξει στο συμπάρασμα ότι η δύναμις θα κατέβαινε στο ¼ των μονάδων. Διότι οι Κύπριοι επιστράτευαν δύο φορές το χρόνο. Και οι νεοσύλλεκτοι που θα ήταν στα κέντρα εκπαιδεύσεως, θα εκάλυπταν το ¼. Τα 2/4 των παλαιών θα αποστρατεύοντο και θα έμενε το ¼ στις μονάδες, που θα είχε βέβαια πολύ σοβαρές επιπτώσεις. Αλλά όλα αυτά δεν θα ήταν ικανά να δώσουν δικαίωμα στους Τούρκου να επέμβουν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Εδώ είναι το κρίσιμο ερώτημά μου. Ο Μακάριος εκτιμούσε ότι δεν είχαν αφορμή οι Τούρκοι, άρα δεν επεμβαίνουν, ή τον είχε καθησυχάσει ο κ. Νικολαΐδης π.χ., ο οποιοσδήποτε και του είπε μη σε νοιάζει , ας μειωθούν, εδώ πρόβλημα δεν υπάρχει; Ποιό από τα δύο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ ούτε να υπολογίσω, ούτε να εκτιμήσω αυτό το πράγμα, αν είχε τέτοιες διαβεβαιώσεις, δηλαδή ότι δεν υπήρχε κίνδυνος εκ μέρους των Τούρκων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Όσον αφορά την αφορμή τουλάχιστον...

ΜΑΡΤΥΣ: Την αφορμή, οπωσδήποτε. Κατά κάποιο τρόπο να μειώνεται η δύναμη των Κυπρίων, αυτό δεν θα αποτελούσε αφορμή. Θα ήταν δέλεαρ για τους Τούρκους να κάνουν κάτι . Από την άλλη, δεν θα

2/ΒΑ Σ.Ν. 23-9-1986

124

είχε καμμία δικαιολογία για την ενέργειά τους αυτή. Όταν ο άλλος αφοπλίζεται και εσύ πάς και του επιτίθεσαι , είναι...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Άρα μπορούσε να στηριχθεί και σ'αυτό. Ναι, μεν μείναμε λιγότεροι , αφορμή δεν έχουν, δεν είναι αναγκαίο . Θα του είπε ο κ.Νικολαΐδης μη σε νοιάζει, εγώ ... Μπορεί να συνέβαινε το ένα ή το άλλο.

Το δεύτερο κρίσιμο ερώτημα, κύριε μάρτυς, είναι το εξής. Εσείς απ'ό,τι προκύπτει από την κατάθεσή σας - δεν έχω κανένα λόγο εγώ να πω το αντίθετο, αφού δεν έχω στοιχεία - είσθε άνθρωπος που δεν πήρατε μέρος στα δύο πραξικοπήματα στην Ελλάδα, δεν πήρατε μέρος στο πραξικόπημα , διότι αποδεδειγμένα δεν σας είχαν εμπιστοσύνη. Και είχατε και το θάρρος να πάρετε μία πρωτοβουλία, όπως είπατε εδώ, και δεν περιμένατε διαταγές από πάνω τί να κάνετε με το τμήμα σας. Το κλίμα έχει προκύψει και από άλλες καταθέσεις και μέσα από τη δική σας. Είναι ξεκαθαρισμένο ότι εδώ στην Αθήνα οι άνθρωποι , οι ιθύνοντες - είναι γνωστά τα ονόματα να μην αναφερόμαστε - ήταν τουλάχιστον μακάριοι, ήσυχοι. Πού το αποδίδετε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν θέλετε προσωπική γνώμη...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Την προσωπική σας γνώμη, κύριε Νικολαΐδη , γιατί

3/ΒΑ Σ.Ν. 23-9-1986

125

για μένα προσωπικά έχει μία σημαντική εξήγηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να είχαν διαβεβαιώσεις από κάπου ότι δεν υπάρχει κίνδυνος, ότι δεν σας απειλεί κανένας, ότι δεν θα επέμβουν οι Τούρκοι. Αλλιώς δεν δικαιολογείται. Ένας λογικός άνθρωπος να κάνει μία τέτοια εκτίμηση και να καθίσει ένας στρατιωτικός-και ήταν στρατιωτικοί όλοι αυτοί-να κάνει εκτίμηση μιας καταστάσεως με τα δεδομένα που παρουσίαζε, δεν μπορούσε να καταλήξει σε τέτοια ευχή. Διότι εδώ πρόκειται περί ευχής. Το να περιμένεις να μην επιτεθεί όταν εσύ κάνεις κάτι που τον προκαλείς, ή καταστρέφεσαι, αυτοκαταστρέφεσαι, και περιμένεις ο άλλος να μην επιτεθεί, αυτό είναι μία εκτίμηση παράλογη. Άρα, αν είχαν τη στοιχειώδη λογική, κάπου έπρεπε να βασιζόντουσαν. Αλλιώς, δεν μπορούσαν να κάνουν τέτοια εκτίμηση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Εσείς, κύριε Νικολαΐδη, δεν ήσασταν σε κάποια κουβέντα μεταξύ πέντε ανθρώπων που είπαν αυτά και αυτά. Αλλά νομίζω η πρωτοβουλία, αν έχετε μία πεποίθηση, όποια έχετε και είσαστε μέσα στα γεγονότα και ευφυής άνθρωπος, είναι λιγότερο επικίνδυνη από το —— να κάνετε ό,τι κάνατε κάτω, χωρίς να ρωτήσετε τον αρχηγό επάνω. Νομίζω ότι είναι ———— ολιγότερο τουλάχιστον επικίνδυνη, είναι ακίνδυνη. Τι μάθατε όλο αυτό το διάστημα, που ήταν λογικό να κουβεντιάσετε με πολλούς ανθρώπους, συναδέλφους,

4/ΒΑ Σ.Ν. 23-9-1986

126

φίλους ή μη. Κατ'αρχήν, αποκλείετε συνειδητά -αυτό θέλω να μου πείτε- να ξέρουν όλα αυτά τα πράγματα και να πουν άστους και ας φάνε ένα κομμάτι της Κύπρου; Αυτό το αποκλείετε ή το θεωρείτε ενδεχόμενο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θέλω να πιστέψω κάτι τέτοιο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Δεν θέλετε απλώς να το πιστέψετε. Ωραία.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θέλω να το πιστέψω.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Και πάμε στο δεύτερο λοιπόν, ότι κάποιοι διαβεβαιώνουν. Τί μπορείτε απ'αυτά να ξέρετε; Τονίζω ότι δεν τα ξέρετε από πρώτο χέρι βεβαίως. Πού να τα ξέρετε; Τί ξέρετε, τί μπορείτε να υποθέσετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δηλαδή ποιός μπορεί να έδωσε τέτοιες διαταγές;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Ναι. Να ησυχάσουν αυτοί εδώ και να πουν μη σας νοιάζει. Εσείς το είπατε. Είναι εδώ χιλιογραμμένο.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό μη μου το λέτε. Το ποίοι μπορούσαννα δώσουν τέτοιες διαβεβαιώσεις, το ξέρετε.

(3Δ)

(3ΒΑ)

1/3 Δ.Δ. Ζ.Β. 23-9-86

127

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Σείς ποιούς λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ. Υποθέτουμε. Πολλά λέγονται. Τότε διαβάσαμε στις εφημερίδες ότι ο Σίσκο πήγαινε και ερχόταν, ο Ιωαννίδης έλεγε "με πρόδωσαν". Ποιός τον πρόδωσε, τί έγινε, δεν ξέρω. Αυτά τα έχουν γράψει βιβλία και εφημερίδες. 'Εχουν εκδοθεί βιβλία και από Κύπριους και από 'Ελληνες δημοσιογράφους. Και εφημερίδες τα έγραψαν. Από κεί και πέρα τι να πώ;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Ευχαριστώ, κύριε μάρτυς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Κύριε Πρόεδρε, θέλω να κάνω μία ερώτηση στον μάρτυρα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Με ποιά διαδικασία;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Μέσω του Προέδρου, κ. συνάδελφε.

ΚΩΝΣΤΑΝΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Απο πού βγαίνει ότι μ'αυτή την απόφαση του Μακαρίου να μειωθεί η στρατιωτική θητεία από 24 μήνες σε 12, θα έφθανε στο 1/3 η δύναμη; Και γιατί ο Μακάριος την επομένη ημέρα, αν υλοποιείτο αυτή η απόφαση, δεν θα έλεγε να κληθούν και άλλες δύο, τρείς, τέσσερις ή πέντε σειρές; Υπήρχε οριστική απόφαση

2/3 Δ.Δ. Ζ.Β. 23-9-86

128

που προσδιόριζε ποιά θα ήταν η μείωση;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω άν τελικώς έγινε νόμος του Κυπριακού κράτους αυτή η απόφαση.

ΚΩΝΣΤΑΝΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Αυτό θέλω να ρωτήσω. 'Εγινε κανένας νόμος, ή ήταν μία δήλωση του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω άν έγινε νόμος, γιατί ήταν την περίοδο που είχα φύγει εγώ και περίμεναν άν θα γίνει ή δεν θα γίνει. Το έγραφαν οι Κυπριακές εφημερίδες και είχε κάνει κάτι δηλώσεις ο ίδιος ο Αρχιεπίσκοπος. Εκεί ήταν το πράγμα, ότι θα μειωθεί στο ήμισυ η θητεία, όχι η δύναμη. 'Αν, λοιπόν, γινόταν αυτό το πράγμα, βεβαίως θα καταλήγαμε εκεί. Εάν εκαλούντο άλλοι, θα ήτο αγύμναστοι. Δηλαδή, είχε αυτή την επίπτωση στην ουσία.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) . Ο κ. Κάππος έχει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Κύριε Νικολαίδη, έχετε γνωρίσει τον συνταγματάρχη Πούλο;

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως, τον γνώριζα από την Κύπρο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Τον θεωρείτε τίμιο αξιωματικό, πιστό στον όρκο του κ.λ.π.;

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως.

3/3 Δ.Δ. Ζ.Β. 23-9-86

129

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ:

Κύριε μάρτυς, εδώ έχει κάνει μία έκθεση, αλλά υπάρχει και η κατάθεσή του εδώ, που λέει ότι- σχετικά με αυτό που μας είπατε εσείς, ότι σας καθησύχαζαν ότι πρόκειται για άσκηση κ.λ.π.- υπήρχε σήμα από το ΑΕΔ προς το ΓΕΕΦ που έλεγε: "Κινήσεις Τουρκικών Ναυτικών Δυνάμεων, εγκεκριμένη υπό ΝΑΤΟ άσκηση. Αυτοσυγκράτηση. Καμμία ενέργεια επίδειξης". Ξέρετε εσείς ότι υπήρχε το σχετική σήμα, ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω, αλλά μπορεί να είναι πραγματικό αυτό που είπε ο κ. Πούλος. Εγώ δεν έχω πάρει τέτοιο σήμα. Επειδή όμως ο κ. Πούλος ήταν στο ΓΕΕΦ, μπορεί να έλαβε γνώση αυτού.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Είπατε εδώ σε ερώτηση του συναδέλφου Τσιγαρίδα, ότι ακούσατε ότι πιάστηκε ένας Τούρκος επίλαρχος στις 7 με 8 Αυγούστου και αυτός είχε επάνω του τη διαταγή για τις επιχειρήσεις του Αττίλα ΙΙ- άς το πούμε έτσι. Αυτό το κατέθεσε εδώ ο κ. Κούρτης. Τί γνώμη έχετε για το κύριο Κούρτη;

ΜΑΡΤΥΣ. Η γνώμη μου είναι ότι πρόκειται περί καλού αξιωματικού, και ήταν αυτός ο οποίος βασικά με ενημέρωνε και στα υπόλοιπα από τις πληροφορίες που είχε στην ΚΥΠ, όλο το διάστημα αυτό, μέχρι τις 19 και 20 του μηνός. Ήταν αυτός που με βοήθησε να πάρω την απόφαση που πήρα, δηλαδή την διασπορά των δυνάμεων.

4/3 Δ.Δ. Ζ.Β. 23-9-86

130

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Κύριε Νικολαΐδη, εσείς κάνατε τα σχέδια. Πριν πάτε στην ΕΛΔΥΚ, είσασταν στο 3ο γραφείο. Έχει κατατεθεί ότι ένας Άγγλος Συνταγματάρχης, ο Στόϊκερ, είχε δώσει ένα σχέδιο εισβολής στο ΓΕΕΦ. Ξέρετε τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό ήταν παλιότερα. Ήταν μια πληροφορία που είχε δώσει κάποιος Άγγλος, ο οποίος επέμενε ότι οι Τούρκοι έχουν πλέον δημιουργήσει περισσότερες δυνατότητες για αεραποβάσεις. Δηλαδή το σχέδιο, απ' ότι ενθυμούμαι, εκεί που επέμενε περισσότερο και μας έκρουε κατά κάποιο τρόπο τον κώδωνα του κινδύνου, ήταν ότι οι Τούρκοι πλέον δεν έχουν τόση ανάγκη να βγούν με τα πλοία, αλλά δημιουργούν δυνατότητες αεραποβάσεων. Μας πληροφορούσε, δηλαδή, κατά κάποιο τρόπο, γι' αυτές τις δυνατότητες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Δηλαδή, κατά κάποιο τρόπο, δεν ήταν παραπλανητικό;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, δεν νομίζω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Γιατί, απ' ό,τι έχει αποδειχθεί και έχει γραφεί, έγιναν και αεραποβάσεις.

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως. Και στηρίχτηκαν σοβαρά στις αεραποβάσεις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Κύριε μάρτυς, καταλαβαίνω ότι η θέση σας ήταν περιορισμένης έκτασης και δεν μπορείτε να έχετε άμεση γνώμη. Αλλά

5/3 Δ.Δ. Ζ.Β. 23-9-86

131

με την μετέπειτα εξέλιξή σας, θα ήθελα να μου απαντήσε σε δύο ερωτήματα.

Μετά την ανακωχή, στις 22 του μηνός, δυνάμωνε το Τουρκικό προγεφύρωμα. Ήθελα να μου πείτε- κατά την γνώμη σας, εκ των υστέρων, γιατί τότε είχατε μειωμένη αντίληψη, ή μάλλον θα έλεγα μειωμένη εμβέλεια στα γεγονότα- άν υπήρχε δυνατότητα να αντιδράσουμε, να μη δυναμώσει το προγεφύρωμα και να μη γίνει ο Αττίλας ΙΙ.

ЗПА

(3Δ)

1/3 ΠΑ (Γ.Π.) 23.9.85

132

ΜΑΡΤΥΣ; Μόνο αν επενέβαινε αεροπορία ή ναυτικό. Οι δυνάμεις που ήταν στην Κύπρο ήδη είχαν εξαντλήσει τις δυνατότητές τους και είχαν κάνει ότι μπορούσαν. Βέβαια δεν είχαν αποκρούσει την εχθρική απόβαση, αλλά είχαν περιορίσει τους θύλακες. Στην περισσότερη Κύπρο τους είχαν εξαλείψει και το προγεφύρωμα της Λευκωσίας ήταν κατά κάποιο τρόπο περιορισμένο. Βέβαια οι Τούρκοι παρά την ανακωχή συνέχιζαν να κατεβάζουν άρματα τα οποία έπαιξαν τον αποφασιστικό ρόλο απ' εκεί και πέρα. Όταν βγήκαν τα άρματα στο νησί δεν υπήρχε τρόπος να τα αντιμετωπίσουμε. Συγκεκριμένα η ΕΛΔΥΚ δεν είχε αντιαρματικά. Τα αντιαρματικά που είχαν οι δυνάμεις της εθνοφρουράς ήταν ελάχιστα. Τα άρματα που είχε η εθνοφρουρά ήταν παμπάλαια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, με το πραξικόπημα είχαν φθαρεί και είχαν πάθει πολλές βλάβες και όταν τα κινήσαμε τα περισσότερα μείνανε στη μέση. Αφ' ης λοιπόν στιγμής άρχισαν οι Τούρκοι και έβγαζαν άρματα παρενεβλήθησαν και μονάδες του Ο.Η.Ε. Εγώ που ήμουν έξω από την Λευκωσία προς το αεροδρόμιο, θυμάμαι ότι μεταξύ εμού και των τουρκικών δυνάμεων είχαν παρεμβληθεί δυνάμεις του Ο.Η.Ε. οι οποίες έμειναν εκεί μέχρι την παραμονή της 13ης που έφυγαν, για να κτυπήσουν πάλι οι Τούρκοι. Κάθε φορά δε οι μονάδες

2/3 ΠΑ (Γ.Π.) 23.9.86

133

του Ο.Η.Ε. έδιναν πληροφορίες που ήταν ο σταθμός διοικήσεως ο δικός μου και με κυνηγούσαν οι Τούρκοι από χαράδρα σε χαράδρα να με τσακίσουν. Υπάρχουν σήματα της ΚΥΠ που ελεγαν δώστε μας το στίγμα της ΕΛΔΥΚ να την κτυπήσουμε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κύριος Βασιλειάδης έχει το λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ.: Η ΕΛΔΥΚ μας είπατε ότι ήταν η εφεδρία του ΓΕΕΦ. Επίσης ότι τα πολεμικά σχέδια προέβλεπαν για την δικιά σας την μονάδα διάφορα εναλλακτικά σχέδια ένα εκ των οποίων εφαρμόστηκε κατόπιν διαταγής του κ. Γεωργίτση και ήταν η επίθεση κατά Γκιόνελη.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: 'Ηθελα να σας ρωτήσω σχετικά με την επιλογή αυτού του σχεδίου, για την επίθεση κατά Κιόνελη. Κατ'αρχήν λάβατε καθόλου μέρος εσείς στις συζητήσεις για την επιλογή αυτής της λύσεως , έστω μια γνώμη μια συζήτηση με το ΓΕΕΦ; Και επίσης νομίζετε ότι αυτή ήταν η ενδεδειγμένη γιατην στιγμή εκείνη ενέργεια για την καλύτερη χρησιμοποίηση της δικής σας μονάδας ή μήπως θα ήταν προτιμότερη η κίνηση της δικής σας μονάδος προς προγεφύρωμα Κυρήνειας.

3/3 ΠΑ (Γ.Π.) 23.9.86

134

ΜΑΡΤΥΣ :Σ'ό,τι αφορά το αν έλαβα μέρος, όχι. Εγώ ήμουν στην μονάδα μου στο χαράκωμα και βομβαρδιζόμουν όλη την ημέρα της 20ης Ιουλίου. Το απόγευμα ήλθε στο παρατηρητήριο που βρισκόμουν ένας ταγματάρχης Μιχαήλ και μου έφερε ένα σημείωμα, δηλαδή μία διαταγή γραμμένη πρόχειρα σ'ένα χαρτί που μου έλεγε να κάνω αυτήν την ενέργεια. Δεν είχα άλλη ανάμειξη. Τώρα αν ήταν σωστή ή όχι δεν μπορεί να το κρίνει κανείς. Πρέπει να δούμε γενικότερα το πρόβλημα, δηλαδή αν υπήρχε δυνατότης να φθάσουμε στο προγεφύρωμα. Δεν ήμουν η μόνη εφεδρεία του ΓΕΕΦ εγώ. Εγώ ήμουν ένα σύνταγμα της εφεδρίας, υπήρχε και άλλο σύνταγμα. Υπήρχε και ένα μηχανοκίνητο τάγμα που ήταν πάνω σε ερπυστριοφόρα οχήματα τεθωρακισμένα. Αυτό το τάγμα κινήθηκε να πάει στο προγεφύρωμα αλλά κατά την κινησή του το κτύπησε η Τουρκική Αεροπορία και το κατέστρεψε κυριολεκτικά. Δε μπορεί λοιπόν κανείς να κρίνει ότι αν γινόταν αυτό θα είχε επιτυχία. Μπορεί να πήγαινα και εγώ προς τα εκεί και να είχα καταστραφεί στο δρόμο και να μην έφθανα στο προγεφύρωμα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ο αντικειμενικός σκοπός της δικής σας επιχειρήσεως ποιός ήταν;

(3ΓΡ)

(ΣΠΑ) 1/3 ΓΡ (Θ.Σ.) 23-9-86

135

ΜΑΡΤΥΣ. Η δική μου εν συνδυασμώ με τις καταδρομές που θα πηγαίναν στον 'Αγιο Ιλαρίωνα και με τα άλλα τμήματα ήτο να εξαλειφθή ο θύλακας αυτός της Λευκωσίας και να ~~καταργηθεί~~ η διάβαση της Αγύρτας, ήτο ο δρόμος ο οποίος οδηγούσε από Κυρήνεια προς Λευκωσία. Περνούσε από την διάβαση της Αγύρτας, η οποία ήτο μία πολύ ορεινή διάβαση με τον 'Αγιο Ιλαρίωνα επάνω, ο οποίος δέσποζε και υπήρχε η πιθανότης ότι εάν κατελαμβάνετο αυτή η διάβαση να μην μπορούσαν τα άρματα να περάσουν γιατί εκεί το έδαφος ήταν τελείως αντιαρματικό δηλαδή με λίγα μέσα μπορούσαν να αντιμετωπισθούν ενδεχομένως τα άρματα και να μείνουν τα άρματα καθηλωμένα μπροστά στο προγεφύρωμα της Κυρήνειας.

(Διαγράφεται η λέξη «καταργηθεί» και γίνεται «καταληφθεί»)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. 'Οταν το Λέσβος προσέγγισε στην Πάφο και έβγαλε έξω τους δικούς σας στρατιώτες, τι έγιναν αυτοί οι άνθρωποι; Που πήγαν; Πότε; Χρησιμοποιήθησαν; Που; Πως;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτοί, την επομένη ή την μεθεπομένη, δεν θυμάμαι ακριβώς, ήρθαν σε δύο δόσεις στο στρατόπεδο το δικό μου. 'Ηρθαν δηλαδή σε μένα. Παρουσιάστηκαν και ενετάχθησαν στα τμήματα της ΕΛΔΥΚ. Βεβαίως, ήταν ένα πρόβλημα διότι δεν υπήρχαν όπλα γι' αυτούς και δεν υπήρχε εξάρτηση. Ζήτησα από ΓΕΕΦ και χρησιμοποίησα οπλισμό που είχε σε αποθήκες, βελγικό οπλισμό, πολύ τέλεια όπλα που είχαν πάρει

τελευταία και δεν είχαν προλάβει να τα χρησιμοποιήσουν, χωρίς να είναι εκπαιδευμένοι. Δηλαδή οι στρατιώτες άρχισαν να εκπαιδεύονται μόνοι τους χρησιμοποιώντας τα εναντίον των Τούρκων. Καινούργια όπλα τα οποία ήταν και πολύπλοκα και δύσκολα στον χειρισμό τους και παρ'όλα αυτά τα χρησιμοποίησαν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Ποιά μέρα έφθασαν και αξιοποιήθηκαν;

ΜΑΡΤΥΣ. Φθάσαν την επόμενη και την μεθεπομένη στις 21 και 22 ή στις 22 και 23, δεν μπορώ να θυμηθώ τώρα ακριβώς και άμεσως όταν ερχόντουσαν ενετάσσοντο, τους συγκροτούσα δηλαδή σε τμήμα, τους όπλιζα και τους έβαζα αξιωματικούς επικεφαλείς, ώστε να είναι χρησιμοποιήσιμοι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Τελείωσα κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Παρακαλώ τον κ. Παναγιωτόπουλο να λάβει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Είπατε ότι στις 19 του μηνός έγινε η αλλαγή της δυνάμεως. Αυτό ήταν μια διαδικασία ρουτίνας. 'Ετσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, μία φορά το χρόνο γινόταν αυτή.

Γ Ιουλίου

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. 'Ηταν τώρα η 19η ημέρα για να γίνει τέτοια

3/3 ΓΡ (Θ.Σ.) 23-9-86

137

διαδικασία ρουτίνας , όταν ο ίδιος μας είπατε, ότι αυτό, βεβαίως, αποδυναμώνει , δηλαδή έρχονται νεοσύλλεκτοι οι οποίοι δεν ξέρουν το μέρος , ούτε τα όπλα , ούτε το ένα , ούτε το άλλο . Πως κρίνετε ότι στις 19 Ιουλίου όταν υποθέτω ότι οι πάντες κάτι περίμεναν , είχε γίνει το πραξικόπημα , στις 19 Ιουλίου επιδίδεσθε σε αυτή τη διαδικασία ρουτίνας της αλλαγής της δυνάμεως ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν μπορώ να το εξηγήσω , σας ανέφερα ότι ήταν αρχικώς να γίνει στις 16 , ανεβλήθη για τις 17 , ανεβλήθη για τις 19 και εζήτησα ενδιαμέσως να μην γίνει , να αναβληθεί μερικές μέρες ακόμα .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Το ζητήσατε αυτό εσείς ; Το ζητήσατε εγγράφως .

ΜΑΡΤΥΣ . Βεβαίως . Νομίζω με σήμα . Δεν θυμάμαι ακριβώς .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Να μην γίνει δηλαδή ;

ΜΑΡΤΥΣ . Να μην γίνει. Να αναβληθεί μερικές μέρες ακόμη . Μου είπαν ότι απέπλευσε το πλοίο και δεν μπορούμε να το γυρίσουμε πίσω τώρα πλέον . Οι στρατιώτες μάλιστα από τις 16 ήταν μέσα στο πλοίο . Από τις 16 μέχρι τις 19 τους είχαν μέσα στο πλοίο και τους γύριζαν από λιμάνι σε λιμάνι .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Για να μην κάψουνε λίγο πετρέλαιο ακόμη

4/3 ΓΡ (Θ.Σ.) 23-9-86

138

σας είπαν ότι θα γίνει η αλλαγή ασχέτως με τα γεγονότα που θα επακολουθήσουν .

ΜΑΡΤΥΣ . Ναι, σας ανέφερα μάλιστα οτι ο Καναδός βοηθός επιτελάρχου ήρθε απορρημένος και με ρώταγε εάν θα γίνει , εάν θα γίνει αύριο, ο οποίος ως φαίνεται είχε περισσότερες πληροφορίες και λέει θα γίνει αύριο η αντικατάσταση ; Και του λέω εγώ θα γίνει . 'Ετσι με διέταξαν , θα γίνει .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Και έγινε .

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Την ιστορία την ξέρετε και να μην τα επαναλαμβάνουμε , της μεραρχίας που έφυγε από την Κύπρο και που όλοι έχουμε δεχθεί ότι εάν υπήρχε θα ήταν πολύ ισχυρότερες οι δυνατότητες της αντιδράσεως , Εσάς η αίσθηση η δική σας με τις δυνάμεις που πήγαν εκεί, ήταν ότι με σωστές ενέργειες θα μπορούσε η απόβαση να αντιμετωπισθεί ;

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτό πιστεύαμε . 'Ενας στρατιωτικός πάντοτε έχει ενδιασμούς ως προς τις δυνάμεις που διαθέτει και θα ήθελε να έχει παρά κάτι παραπάνω , για να είναι κάπως ισχυρότερος . Και εμείς ακόμη όταν κάναμε τα σχέδια και με το Στρατηγό τον Ντενίση , οργανώθη-

5/3 ΓΡ (Θ.Σ.) 23-9-86

139

καν οι μονάδες αυτές εθνοφρουράς , ήταν άλλες οργανωμένες κ.λπ., παρ'όλα αυτά είχαμε προβλήματα και λέγαμε ότι χρειαζόμαστε περισσότερα αντιαρματικά , χρειαζόμαστε πιό καινούργια άρματα , πράγματα τα οποία συμβαίνουν νομίζω σε όλους τους στρατούς του κόσμου, Έχουν επιθυμία δηλαδή να έχουν κάτι περισσότερο . Παρ'όλα αυτά όμως τα σχέδια μας υπολογίζανε ότι θα τους αντιμετωπίσουμε τους Τούρκους .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Θα τους αντιμετωπίσετε ! Εάν γινόταν η απόβαση και πραγματοποιείτο και γινόντουσαν τα προγεφυρώματα, η θέση των ελληνικών δυνάμεων δεν θα ήταν δυσχερέστερη ;

ΜΑΡΤΥΣ . Εάν δεν είχε γίνει το πραξικόπημα ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . 'Οχι, έγινε το πραξικόπημα , έγινε η απόβαση , σταθεροποιήθηκαν τα προγεφυρώματα , βγάλαν άρματα κ.λπ. ανετράπει η ισορροπία των δυνάμεων πλέον ;

(3υ)

(3ΓΡ.)

1/3Ν. (Ε.Σ.) 23.9.1986

140

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς μέρα με τη μέρα ανετρέπετο συνεχώς. Αφ'ής στιγμής σταθεροποιήθηκαν και είχαν την δυνατότητα να βγάζουν άρματα, όπως είπα και προηγούμενα, χωρίς κανένας να μπορεί να τους αποτρέψει, μόνο η αεροπορία ή το ναυτικό μπορούσε να το κάνει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Είπατε στην αρχή της καταθέσεώς σας, κάτι που μου έκανε εντύπωση και το βρίσκω πολύ λογικό, ότι όλη η ιστορία με τα αγήματα, είναι το πως θα τα κατεβάσεις. Είναι πολύ δύσκολη επιχείρηση, έχει πολλές απώλειες και με ελικόπτερα ο στόχος είναι πάρα πολύ εύκολος. Επομένως το πρώτο που θα έπρεπε να είχατε αντιληφθεί όλοι σας, είναι ότι τα αγήματα θα τα έφερναν στους θύλακές τους. Ο μόνος λοιπόν τρόπος για να αντιμετωπίσουμε τα αγήματα, είναι να εξουδετερώσουμε αμέσως τους θύλακες, ώστε να μην έχουν σημεία που με άνεση να τα κατεβάσουν. Υπήρχε κάποιο σχέδιο εξουδετερώσεως των θυλάκων;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ σας ανέφερα τα σχέδια που ήταν δύο. Το δεύτερο, το εσωτερικής ασφαλείας, αυτό προέβλεπε. Να προηγηθεί, αλλά αφ'ής στιγμής την απόφαση την έπαιρνε κάποιος. Ήταν μία λεπτή απόφαση, γιατί εσήμαινε να χτυπήσουμε τούρκους. Βέβαια σε κάποια στιγμή που έμπρακτα αυτοί δεν μας έχουν προκαλέσει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Υπήρχε η πληροφορία ότι έρχεται η αρμάδα.

ΜΑΡΤΥΣ: Και πάλι είναι λεπτό το σημείο, γιατί ποιός θα αναλάμβανε την ευθύνη; Αν η αρμάδα, τελικά, δεν ερχόταν και εμείς σκοτώναμε

141

τους τούρκους;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Μα,αφού ερχότανε.

ΜΑΡΤΥΣ: Κι'αν γύριζε πίσω;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Θα ήταν αργά πλέον. Δεν θα υπήρχε χρόνος.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό, είναι ένα από τα λεπτά σημεία που εκεί ακριβώς χρειαζόταν λήψη μιας απόφασης από κάποια ηγεσία υπεύθυνη, που θα μπορούσε να σταθμίσει όλους τους παράγοντες. 'Αν ήταν ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος στην Κύπρο και ήταν μία παρόμοια κατάσταση, πιστεύω ότι θα έπαιρνε αυτή την απόφαση. Σ'αυτή τη φάση δεν ήταν κανένας σε θέση να πάρει αυτή την απόφαση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: 'Ας πούμε ότι έρχεται μία αποβατική δυναμη. Είναι βέβαιο ότι θα επακολουθήσει και η πτώση αεραγημάτων. 'Αν ξεκινήσει η επιχείρηση αφ'ής στιγμής έχουν αποβιβασθεί, είναι αργά πλέον. Η επιχείρηση αυτή πρέπει να γίνει σε χρόνο, μεταξύ της στιγμής που ξεκίνησε η αρμάδα και της στιγμής που αποβιβάσθηκε. Τέτοια εντολή σ' αυτή τη φάση δεν δόθηκε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ενώ τα σχέδια αυτό ακριβώς προέβλεπαν, κάποιος έπρεπε εκείνη την στιγμή να είναι ο υπεύθυνος κυβερνήτης που θα λάβει την απόφαση.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Ο κ. Παγορόπουλος έχει το λόγο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, επανέρχομαι στην ερώτηση που σας

ο προηγούμενος συνάδελφος. 142
έκανε/ Η αντικατάσταση μέρους της ΕΛΔΥΚ και η άρνηση να δεχθούν την εισήγησή σας, παρά το ότι είχαν και τις πληροφορίες ότι υπάρχει περίπτωση να γίνει απόβαση, πέστε μου για ποιό σκοπό έγινε ; Ήταν μέρος κάποιου σχεδίου αποδυνάμωσης της άμυνας της Κύπρου ή ήταν από κουταμάρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Επιβαλλόμενοι λόγοι για την συγκεκριμένη μέρα δεν υπήρχαν. Υπήρχαν χρονικά περιθώρια, γιατί μόλις ερχόντουσταν δεν θα απολυόντουσταν οι άλλοι. Νομίζω, πως το θέμα ενεπλάκη μεταξύ ρουτίνας και βλακείας. Από τη μιά η ρουτίνα ότι το πλοίο απέπλευσε, κι'απ'την άλλη είχαν την πεποίθηση που την είχαν μέχρι την τελευταία στιγμή, όταν έπεφταν οι αλεξιπτωτιστές εκείνοι έλεγαν ότι δεν τους βλέπετε καλά.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ακριβώς, γι'αυτό το λέω. Ένας μέσος στρατιωτικός, μ'αυτές τις πληροφορίες και μ'αυτά τα στοιχεία που είχε, είπατε πως δεν ήταν δυνατό να μη περιμένει κάτι. Αρνούμενη,λοιπόν, η ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων στην Ελλάδα, να δεχθεί την εισήγησή σας, η πλέον υπεύθυνη, να μην αντικαταστήσει το τμήμα αυτό της ΕΛΔΥΚ, ήταν πράξη προδοτική, να το πω;

(Ν)
1/3 Ε.Ζ. Κ.Ρ. 23.9.1986

143

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να φθάσει κανείς να την χαρακτηρίσει, ότι έκαναν τέτοιου είδους προδοσία ; Εκτός αν ήταν όλη η υπόθεση προδοσία.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: ΄Ολο το πραξικόπημα κατά Μακαρίου, δεν ήταν προδοσία;

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς. Εάν ήταν όλο μαζί ένα σχέδιο, να γίνει το πραξικόπημα, για να διευκολυνθεί η τουρκική εισβολή, τότε βέβαια ήταν προδοσία. Αλλά δεν μπορώ να φθάσω μέχρι αυτού του σημείου, να δεχθώ ότι εν γνώσει τους έκαναν το πραξικόπημα για να έλθουν οι Τούρκοι στην Κύπρο .

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: ΄Ηθελα να μου πείτε το εξής :

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, μια ερώτηση αν μου επιτρέπετε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Ορίστε, κύριε Περράκη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, πέστε μου : ΄Ηταν πρακτικά, στρατιωτικά δυνατόν, να μείνει ο παλιός στρατός κάτω, να μη μετακινηθεί και οι άλλοι, αν υπήρχε δυνατότητα, συλλογικά όπως ξεκίνησαν, να πάτε εκεί, να πάρετε όπλα εκεί, να τοποθετηθείτε εκεί. Αυτό το πράγμα μπορούσε να γίνει;

ΜΑΡΤΥΣ: Να μείνουν οι παλιοί στρατιώτες ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Αμετακίνητοι, όπως ήταν στις θέσεις τους, έρχεται

2/3 Ε.Ζ. Κ.Β. 23.9.1986

144

και από πάνω μιά μονάδα τώρα - πώς έρχεται, τους πήρε το καράβι και έρχονται - εσείς δεν μετακινείσθε και οι καινούργιοι πάνε εδώ, πάνε εκεί, πάρτε όπλα. Αυτή η δυνατότητα υπήρχε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχε και αυτή η δυνατότης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Τι έγινε; 'Εγινε καμμιά αντιμετώπιση τέτοια, ή καθόλου δεν έγινε σκέψη να πάμε τούτους να φέρουμε τους άλλους;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτοί οι στρατιώτες που ερχόντουσαν από πάνω, δεν έγινε τέτοια σκέψη , διότι ήταν τελείως αμάθητοι, στρατιώτες απροσάρμοστοι, χωρίς να έχουν οπλισμό, χωρίς τίποτε. Ερχόταν ένας αριθμός στρατιωτών για να αντικαταστήσουν άλλους. Εκεί έπρεπε να πάρουν όπλα , έπρεπε να πάρουν κράνη , εκεί να ενταχθούν σε μονάδες.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Δεν είχαμε δηλαδή την υποδομή για να τους εξοπλίσουμε και αυτούς; 'Οπλα , καταλύματα , κουβέρτες.

ΜΑΡΤΥΣ: Τα κάναμε εκ των ενόντων μετά από τους άλλους που βρέθηκαν. Πήραμε από την Εθνοφρουρά κ.λ.π.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Ορίστε, κύριε Παγορόπουλε, συνεχίστε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, πέστε μου παρακαλώ : Είπατε ότι όταν πήρατε την απόφαση διασποράς, κάποιος σας είπε από το ΓΕΕΦ, ότι μην κάνεις την διασπορά, διότι υπάρχει κίνδυνος, ξέρω 'γώ

3/3 Ε.Ζ. Κ.Β. 23.9.1986

145

να φοβηθούν οι Τούρκοι, ή να θεωρήσουν ότι προκαλούμε. Ποιός ήταν, κύριε μάρτυς, αυτός; Γιατί οπωσδήποτε δεν μπορεί να είναι ένας κάποιος ανθυπολοχαγός .

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, οπωσδήποτε δεν είναι ανθυπολοχαγός. Γενικώς, η αντίδραση αυτή υπήρχε. Αυτό το θέμα δεν μου το είπαν συγκεκριμένα. Εγώ είχα ζητήσει να κάνω διασπορά από νωρίς , πολύ νωρίτερα, και είπαν όχι δεν θα γίνει καμμία κίνηση. Γενικά ελέγετο όμως, ότι η άρνηση αυτή της διασποράς και των μέτρων, ελήφθη μ'αυτό το σκεπτικό, ότι επειδή δήλωσαν ότι ...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν σας είπε κάποιος συγκεκριμένα δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι. Είναι ένα εσωτερικό θέμα Ελλήνων και Ελληνοκυπρίων μεταξύ τους .

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου παρακαλώ, έτσι για την ιστορία, πολύ σύντομα , τις επιχείρησεις που έκανε η ΕΛΔΥΚ και τί απώλειες είχε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Η ΕΛΔΥΚ αρχικώς έκανε αυτή την ενέργεια , όπως σας είπα , προς τον Θήλακα της Αγύρτης . Εν συνεχεία εγκατεστάθη αμυντικώς, διότι περιέπεσε όλη η Εθνοφρουρά στην άμυνα, μας εδόθη ο τομέας από Λευκωσία μέχρι το αεροδρόμιο . Κράτησε αυτό τον τομέα

4/3 Ε.Ζ. Κ.Β. 23.9.1986

146

εκεί . Αυτό έγινε μέχρι τις 5 - 6 του μηνός. Εν συνεχεία ορισμένα τμήματα της ΕΛΔΥΚ εστάλησαν πάνω στην διάβαση της Βασιλείας Πανάγρας, είναι προς τον Καραβά-Λάπηθο , όπου είχε γίνει το τουρκικό προγεφύρωμα, για να δράσουν αμυντικώς ανασχετικά και η τελική ενέργεια της ΕΛΔΥΚ ήταν να αμυνθεί δυτικώς του αεροδρομίου, θέση την οποία και κράτησε μέχρι τέλους.

(Ο)

ΕΖ

1/30 ΒΠ 23.9.86

147

Και έτσι το αεροδρόμιο της Λευκωσίας δεν έπεσε στα χέρια των Τούρκων. Παρόλο ότι ήδη με το θύλακα που είχαν εβρίσκοντο σε μια πολύ κοντινή απόσταση, δεν μπόρεσαν να πάνε. Οι απώλειες της ΕΛΔΥΚ είναι αρκετά σημαντικές. Αν μου επιτρέπετε τα έχω σημειωμένα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Υπάρχουν πίνακες.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, στο Επιτελείο πρέπει να υπάρχουν. Λοιπόν, είναι 43 νεκροί. Από αυτούς κατά την πρώτη φάση είναι οι 16 και κατά τη δεύτερη φάση, στον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ δηλαδή, είναι οι υπόλοιποι. Είναι 3 αξιωματικοί από αυτούς και 4 μόνιμοι υπαξιωματικοί. Οι υπόλοιποι είναι στρατιώτες. Υπάρχουν 92 αγνοούμενοι κατά τη δεύτερη φάση εκ των οποίων είναι 2 ανθυπασπισταί και ένας μόνιμος υπαξιωματικός. Υπήρχαν 2 αιχμάλωτοι, οι οποίοι τελικώς αφέθησαν ελεύθεροι από τους Τούρκους και υπήρχαν και 93 τραυματίες από τους οποίους οι 7 είναι αξιωματικοί και οι 4 μόνιμοι υπαξιωματικοί. Αυτές ήταν οι απώλειες της ΕΛΔΥΚ συνολικά.

Θα ήθελα να πω για τους αγνοουμένους. Ένα τμήμα της ΕΛΔΥΚ, 2 λόχοι περίπου, είχε μείνει κατόπιν διαταγής του ΓΕΕΦ κατά τη δευτέρα φάση στο στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ. Και αυτό το τμήμα υπήχθη υπό την 3η ανωτέρα τακτική διοίκηση του ΓΕΕΦ ενώ εγώ είχα μετακινηθεί και είχε πάει η ΕΛΔΥΚ δυτικώς του αεροδρομίου. Αυτοί ήταν ανατολικώς του αεροδρομίου προς τη Λευκωσία. Αυτό το τμήμα λοιπόν εδέχθη επί 3 ημέρες

2/3 Ο ΒΠ 23.9.86

148

από τις 13, 14, 15 μέχρι και τις 16 του μηνός συνεχείς επιθέσεις με αεροπλάνα και από τουρκικά τμήματα με άρματα και πεζικό, τα οποία τους είχαν κυκλώσει πολύ στενά. Τη τελευταία ημέρα έσπασε, γιατί σταμάτησε το πυροβολικό να τους υποστηρίζει, είχαν δηλώσει ότι έχουν έλειψη πυρομαχικών. Αυτό το τμήμα είχε επικεφαλής κάποιον συνταγματάρχη ο οποίος ήταν ο υποδιοικητής της ΕΛΔΥΚ, αφού είχε φύγει ο Παπαγιάννης και είχε έλθει ένας άλλος, γιατί ο Παπαγιάννης είχε φύγει. Μεταξύ ΑΤΤΙΛΑ Ι και ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ έφυγαν οι περισσότεροι που ήταν αναμεμιγμένοι στο πραξικόπημα. Αυτός λοιπόν είχε έλθει με το τμήμα της αντικατάστασης, είχε μείνει υποδιοικητής και ήταν και αυτός μέσα εκεί. Αυτό το τμήμα λοιπόν είχε πάρα πολλές απώλειες - οι απώλειες ήταν κυρίως σ'αυτό το τμήμα- και οι αγνοούμενοι είναι όλοι από αυτό το τμήμα. Διότι όπως υποχώρησε το τμήμα συνεπτύχθη δεν μπόρεσε να πάρει μαζί όλους τους νεκρούς, πήρε τους τραυματίες και όσους νεκρούς μπόρεσε και οι υπόλοιποι έμειναν εκεί. Αυτούς μετά από μερικές μέρες μας ειδοποίησε ο ΟΗΕ ότι τους έβγαλαν οι Τούρκοι έξω από το στρατόπεδο και να πάμε να τους παραλάβουμε. Όταν πήγαμε να τους παραλάβουμε ήταν παραμορφωμένοι. Λόγω της παρελεύσεως των ημερών και η ζέστη ήταν τρομερή, είχε αρχίσει ή σήψη. Τους είχαν ξεγυμνώσει από τα ρούχα τους και από τα είδη που είχαν μαζί τους, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να τους γνωρίσουμε. Και εκεί ήταν το τραγι-

κό, ότι πολλούς στρατιώτες από τους καινούργιους δεν τους ήξερε κανείς. Δεν γνωριζόντουσαν ούτε μεταξύ τους, γιατί εδώ στην Ελλάδα συγκεντρωνόντουσαν από διάφορες μονάδες, έμπαιναν στο καράβι και ερχόντουσαν. Και εκεί δεν πρόλαβε να τους δει ούτε ο διοικητής τους, ούτε ο λοχαγός τους, ούτε ο διμοιρίτης τους. Από αυτούς λοιπόν όσους γνωρίσαμε τους χαρακτηρίσαμε νεκρούς, τους άλλους ποιός είναι ποιός δεν ξέραμε. Τους θάψαμε βάλαμε και μια πλάκα επάνω"άγνωστος στρατιώτης της ΕΛΔΥΚ" και είναι τώρα αγνοούμενοι. Ποιός είναι όμως ο αγνοούμενος, ποιός είναι ο νεκρός δεν το ξέραμε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Δηλαδή νεκροί όντες χαρακτηρίστηκαν ως αγνοούμενοι;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν τους ξέραμε. Εφόσον κάποιος λείπει και δεν τον αναγνωρίζουμε σαν πτώμα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε μάρτυς, να διευκρινίσουμε το εξής: Υπάρχουν και νεκροί στους οποίους δεν έχετε βάλει ονοματεπώνυμο επάνω;Και τους φέρετε και ως νεκρούς και ως αγνοουμένους;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, αυτοί είναι αγνοούμενοι.Δηλαδή είναι όλοι θαμένοι στο νεκροταφείο της Λακαστάμνιας και έχει επάνω πλάκα όπου λέει "στρατιώτης της ΕΛΔΥΚ άγνωστος".

4/30 ΒΠ 23.9.86

150

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Είναι μεγάλος αυτός ο αριθμός των αγνώστων νεκρών;

ΜΑΡΤΥΣ: Πρέπει να είναι περίπου 40.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή είναι βέβαιον ότι από το σύνολον των αγνοουμένων οι 40 έχουν πεθάνει.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι είναι νεκροί αυτοί, αλλά ποιοί είναι;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε ότι ανάμεσα σε σας και στα τουρκικά στρατεύματα έμπαινε η ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ. Και όταν επρόκειτο να επιτεθούν οι τούρκοι έφευγαν. Εξηγείστε μου σας παρακαλώ, οι άνθρωποι αυτοί έφευγαν για να διευκολύνουν τους τούρκους να σας κτυπήσουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Να σας πω συγκεκριμένη περίπτωση στον ΑΤΤΙΛΑ ΙΙ. Ενώ ξέραμε ότι εδώ και εκεί υπήρχαν φυλάκια του ΟΗΕ, που είχαν παρεμβληθεί μεταξύ ημών και των τούρκων, ακούμε στο ραδιόφωνο τις διακοπές των συνομιλιών που έγιναν στη Γενεύη. Και μόλις άκουσα εγώ αυτά λέω, αύριο θα έχουμε πανηγύρι εδώ. Και ειδοποίησα, από αύριο το πρωί φροντίστε να καλυφθούμε να μη φαινόμαστε, να μη μας δουν τα αεροπλάνα και έρχονται οι αξιωματικοί που ήταν μπροστά και μου λένε οι ΟΗΕδες εξαφανίστηκαν από το βράδυ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ο ρόλος της ειρηνευτικής δύναμης εκεί δεν ήταν για να κρατήσουν;

1/3 σ (Κ.Ο.) 23.9.86

151

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχαν όμως αποστολή αυτοί να πολεμήσουν και να κρατήσουν. Και όταν τους ειδοποίησαν οι Τούρκοι όπως φαίνεται. ...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τους ειδοποίησαν οι Τούρκοι. Μάλιστα. Και μια τελευταία ερώτηση, κύριε μάρτυς, η οποία ομολογώ μου έχει κάνει εντύπωση και θέλω να την ξεκαθαρίσω, γι' αυτό ρωτάω συνέχεια 'Οταν έγινε η επίθεση στο Προεδρικό Μέγαρο, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος διέφυγε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μαλιστα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ακούσατε καθόλου εάν η διαφυγή αυτή του Αρχιεπισκόπου ήταν από λάθος εφαρμογής των σχεδίων, ή αν ήταν ηθελημένη ενέργεια των επιτιθεμένων;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Δεν μπορώ να κρίνω και να πω εάν ήτο ηθελημένη ή όχι.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Λέω εάν ακούσατε κάτι, ότι ο Κομπόκης είχε διαταγή να τον αφήσει να φύγει.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, δεν άκουσα τέτοιο πράγμα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, σ'αυτό το σημείο μπορώ να πω δύο λέξεις;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Είναι ο κ. Ξαρχάς να μιλήσει.

2/3 σ ((Κ.Ο.) 23.9.86

152

Πρέπει να έχω τη συναίνεσή του.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Παρακαλώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ορίστε, έχετε το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, ερώτησα και προχθές γιατί επιμένω στην ερώτηση του κ. συναδέλφου. Εγώ αν είμαι με πέντε συναδέλφους μαζί και γίνει μία ενέργεια, από το ύφος τους, την εκφρασή τους, θα καταλάβω αν το αποτέλεσμα της ενέργειας τους ικανοποιεί ή τους δυσαρεστεί και βγάζω το συμπέρασμά μου εάν το επεδίωκαν ή όχι. Εσείς τί καταλάβατε; Όταν διέφυγε ο Μακάριος οι ιθύνοντες εκεί το πραξικόπημα, οι συνάδελφοί σας, ήταν ευχαριστημένοι ή δυσαρεστημένοι. Δηλαδή μέσα τους είχαν την ψυχολογία ότι απέτυχε κάτι που επεδίωκαν ή ότι πέτυχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε να δείτε, δεν έχω τη συγκεκριμένη εντύπωση γι' αυτή την περίπτωση. Αυτοί θεωρούσαν ότι το πραξικόπημα επέτυχε, διότι λέει ότι όλες οι αντιστάσεις έχουν τελειώσει, δεν υπάρχει κανένας, ότι πετύχαμε, έχουμε αποκτήσει την κυριαρχία στο νησί.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν έριχνε δηλαδή κύριο βάρος στο ότι επέζησε ο Μακάριος;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κύριος Ξαρχάς έχει το λόγο.

3/3 σ (Κ.Ο.) 23.9.86

153

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, ερωτηθήκατε πριν και είπατε ότι εσείς είχατε κάνει ένα σήμα και ζητήσατε να μην αντικατασταθεί εκείνες τις μέρες το τμήμα αυτό της ΕΛΔΥΚ. Μπορείτε να μας πείτε σε ποιον το απευθύνατε αυτό το σήμα και ποιούς λόγους επικαλεστήκατε, οι οποίοι επέβαλαν την μη ανάκληση αυτού του τμήματος στην Ελλάδα;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'αρχήν αυτά τα σήματα απευθύνονται συγκεκριμένα στον ΑΕΔ. Θα πάει στο αρμόδιο Γραφείο, το οποίο θα εισηγηθεί.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: 'Εχουμε, λοιπόν, ένα σήμα από ΕΛΔΥΚ προς ΑΕΔ. Αν το ζητήσουμε εμείς εκεί, θα το βρούμε σήμερα;

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί , δεν ξέρω.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Και τί λόγους γράφατε μέσα εκεί; 'Οτι δεν πρέπει να ανακληθεί; Για ποιο λόγο;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο σήμα αυτό δεν μπορεί κανείς να γράψει πολλά πράγματα. Ζητούσα, λόγω καταστάσεως, να μην αντικατασταθεί , κάπωςέτσι δεν θυμάμαι ακριβώς, πως το διατύπωσα ακριβώς. 'Εχουν περάσει τόσα χρόνια.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Είναι ένα θέμα σοβαρό. Λέμε μη παίρνετε το στρατό, έτσι για λόγους καταστάσεως;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, αλλά δεν μπορώ να θυμηθώ τι διετύπωναακριβώς. Πάντως η γενική αρχή ήταν ότι λόγω της καταστάσεως, η οποία επικρατεί. Δεν μπορούσα να τους πω ότι περιμένω απόβαση Τούρκων και τέτοια πράγματα.

4/3 6 (Κ.Ο.) 23.9.86

154

Δεν μπορώ να τα γράψω.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Γιατί να μην τα γράψετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να τα γραψω σ'ένα σήμα. Είπα λόγω καταστάσεως παρακαλούσα να μη γίνει, δεν θυμάμαι ακριβώς σας είπα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Εμένα με ενδιαφέρει τούτο: 'Οταν στείλατε αυτό το σήμα -γιατί εγώ το θεωρώ ουσιώδες και θα ζητήσω απο το Προεδρείο να μας το φέρουν αυτό το σήμα- εσείς ξέρατε στις 17 του μηνός, αυτά που μάθανε οι άλλοι τη νύκτα στις 19;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήξερα ότι θα γίνει απόβαση, αλλά ήξερα ότι υπάρχουν κινήσεις . Καί όλες αυτές με ανησυχούσαν. Δεν μπορούσα να είμαι βέβαιος τι θα κάνουν οι Τούρκοι. Στις 17 ήρθαν πληροφορίες ότι επιβιβάζονται στην Μερσίνη.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Μάλιστα. Επομένως, είναι ένα στοιχείο που εμάς κατά τη δική μου αντίληψη τουλάχιστον, μας ενδιαφέρει εάν πρέπει να το ζητήσουμε να το βρούμε.

Μιλήσατε και για κάποια άλλα σήματα, που ζητούσαν να μάθουν το στίγμα της ΕΛΔΥΚ για να τους κτυπήσουν. Αυτά τα σήματα ήταν τούρκικα; Και τα ζητούσαν από πού να τα μάθουν;

(3Η)

(36)

1/ 3 ΗΓ (Δ.Γ.)

155

ΜΑΡΤΥΣ: Το κλιμάκιο της ΚΥΠ στην Κύπρο, είχε πιάσει -αυτά μου τα είπαν μετά, μετά το τέλος των επιχειρήσεων -σήματα προερχόμενα απο τουρκικά αεροπλάνα. Δηλαδή τουρκικά αεροπλάνα επικοινωνούσαν με επίγειους σταθμούς τούρκικους και λέγανε "δώστε μας το στίγμα της ΕΛΔΥΚ".

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Ώστε αυτά ήσαν σήματα μεταξύ Τούρκων.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Είναι υποκλοπές τουρκικών σημάτων.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, μια και φθάσαμε στην ΚΥΠ-μάλιστα ή εδώ συνέβησαν ορισμένα πολύ τρελά πράγματα, ή εγώ δεν τα καταλαβαίνω - σας ειδοποίησε, λέτε εσείς-και το είπε και ο κύριος Κούρτης εδω-ότι επίκειται η απόβαση και κάνατε την διασπορά. Αυτή η μονάδα της ΚΥΠ εκεί, δεν είχε υποχρέωση να ειδοποιήσει και το ΓΕΕΦ;

ΜΑΡΤΥΣ; Βεβαίως. Έπρεπε να το ειδοποιήσει.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν το ειδοποίησε. Ξέρετε, τι μας λέει ; Ακόμα και όταν έπιασε τον επίλαρχο και του βρήκε αυτό το σχέδιο , που ακόμη το περιμένουμε . "Δεν είπε τίποτα στο Α2 του ΓΕΕΦ, γιατί δεν τον ρωτήσανε."

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω αυτό.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Αυτό το είπε εκείνος. Σας το λέγω εγώ.

2/3 ΗΓ (Δ.Γ.) 23-9-86

156

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε υποχρέωση να το πεί.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Είχε υποχρέωση να το πεί. Αυτό, λοιπόν, δεν καταλαβαίνω εγώ. Ο καθένας εκεί είχε πληροφορίες για τον εαυτόν του; Τις έδινε όπου ήθελε, ή δεν τις έδινε όπου ήθελε; Τι είδους στρατός ήταν αυτός;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω ότι δεν τις έδιδε στο ΓΕΕΦ. Αυτό θα ήταν παράλογο τελείως. Δούλευε για το ΓΕΕΦ. Δεν δούλευε για μένα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Αυτό είπε . Σας το λέγω εγώ. Η απάντηση ήταν ότι "δεν με ρωτήσανε".

Τον κάλεσαμ να ανακρίνει -ή αυτόν ή αξιωματικό της μονάδος του- αυτόν τον Τούρκο Επίλαρχο. Και εγώ προσωπικά τον ερώτησα. "Ότι βρήκες, τα έδωσες στο Α2 του ΓΕΕΦ, ή είπες τι σου είπε ο Τούρκος;" Και λέγει "δεν με ρωτήσανε." Εδώ μας εδήλωσε-γιατί το ψάχνουμε αυτό το σχέδιο, όπως αντιλαμβάνεστε είναι ένα στοιχείο, που μας ενδιαφέρει- ότι το έστειλε στην ΚΥΠ .Και μείς δεν το έχουμε δεί ακόμα.

Ενα άλλο που με απασχολεί το ίδιο. Είπατε, ότι είχε διαταχθεί η αντικατάσταση του Κονδύλη απο σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Όπως το αντιλαμβάνομαι εγώ, θα υπήρχε κάποια διαταγή, που έλεγε ότι τοποθετούμε τον συνταγματάρχη Νικολαΐδη εκεί,

3/3 ΗΓ (Δ.Γ.) 23-9-86

157

και τοποθετούμε αντίστροφα παραπέρα τον Κονδύλη . Και ενώ επέκειτο η παράδοση και η παραλαβή , σας είπε-λέτε-ο Κονδύλης, ότι "ξέρετε, μου είπαν απο το ΑΕΔ να μείνω μερικές μέρες ακόμη." Ετσι λειτουργεί ο στρατός; Δεν έπρεπε απο εκεί που εξεπορεύθη η πρώτη διαταγή, να έλθει κάποια άλλη και σε σας και να λέγει ότι αναστέλλω την παράδοση της ΕΛΔΥΚ στον Νικολαΐδη;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν λειτουργεί έτσι και δεν έπρεπε να λειτουργεί έτσι. Αλλά ήταν η εποχή τέτοια που λειτουργούσε έτσι. Και ο Κονδύλης ήταν προϊστάμενός μου. Ηταν δηλαδή ανώτερός μου. Δεν μπορούσα να αμφισβητήσω , ούτε να τον υπερβώ και να πηγαίνω να ρωτήσω το ΑΕΔ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Σε σας πάντως δεν ήρθε τίποτε. Εσείς είχατε την αρχική διαταγή να παραλάβετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ είχα διαταγή να παρουσιαστώ στην ΕΛΔΥΚ και να αναλάβω διοικητής. Πήγα και έγινε αυτό που σας ανέφερα .

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Και κάτι ακόμα για να τελειώσω μ 'αυτά τα περιβόητα σχέδια. Εγώ χαίρομαι, γιατί όλοι είχαμε την απορία και σε ερώτηση κυρίως του Προέδρου και άλλων συναδέλφων ξεκαθαρίστηκε , αλλά εγώ δεν είμαι στρατιωτικός , θέλω να ξεκαθαρίσω τούτο το απλό.

'Οταν λέμε "Θήλακα Κιόνελι", τι ήταν αυτό το πράγμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή ήταν μια περιοχή χωριών, που στην πλειοψηφία τους εκα-

4/3 Η.Γ. (Δ.Γ.) 23-9-86

158

τοικούντο απο Τούρκους. Εξεδιώχθησαν οι Έλληνες κάτοικοι. Και συγκεντρώθηκαν, απο άλλες περιοχές της Κύπρου Τούρκοι με την βία

εκεί πέρα, απο τους Τούρκους. Αυτά τα χωριά έγιναν, μπορώ να πω, εξοπλισμένα στρατόπεδα, διότι είχαν δημιουργήσει και αυτοί ένα είδος Εθνοφρουράς, όπως ήταν και η Κυπριακή Εθνοφρουρά. Είχαν επιστρατεύσει απο τα χωριά τους άντρες σε μεγαλύτερο ποσοστό απ'ότι επιστράτευσε η Εθνοφρουρά και ήταν λιγότεροι ~~Υπήρχαν δε και λιγότεροι~~ αριθμητικώς. Είχαν Τούρκους αξιωματικούς που τους είχαν οργανωμένους σε τμήματα και είχαν οχυρώσει και τις περιοχές αυτές με πολυβολεία, με χαρακώματα και...

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή με απλα λόγια, ήταν μια μάχιμη δύναμη υπολογίσιμη. Ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Η οποία μάλιστα σας λέγω, ότι ανήρχετο κάπου σε 4.000, έναντι 8.000 που ήταν η Εθνοφρουρά.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Επομένως, ανεξάρτητα απο σχέδια και "Αφροδίτες 1 και 2" που μας είπαν εδώ, ένας διοικητής μιας μονάδος, εσείς ή ο Α, όποιος νά είναι, δεν με ενδιαφέρει, θα ήταν συνετό και φρόνιμο να πάει στην Κυρήνεια και να αφήσει αυτή την δύναμη πίσω του;

ΜΑΡΤΥΣ: Εξαρτάται, τι θα εκτιμούσε ότι είναι πιο επικίνδυνο. Εάν εκτιμούσε ότι τον απειλούσε το προγεφύρωμα της Κυρήνειας και ότι αυτό ήταν δευτερεύουσα απειλή, μπορούσε να αποφασίσει γιά εκείνο. Εάν ήταν το αντίστροφο, το αντίστροφο.

(3ν)

(3Η)1/3 ν (ΑΚ) 23.9.86

159

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Κύριε μάρτυς, την εκτίμησή σας θέλω, στρατιωτικός διοικητής ήσαστε μιας μονάδος υπολογίσιμης τότε. Εσείς θα αφήνατε αυτούς τους 4.000 οπλισμένους πίσω στην πλάτη σας και θα πηγαίνατε μπροστά χωρίς να τους ξεκαθαρίσετε;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι ασφαλώς.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Τίποτε άλλο, κύριε Πρόεδρε. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Φωτόπουλος παρακαλώ.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Συνέχεια στα όσα είπε οκ. Ξαρχάς για την αντικατάσταση μονάδος . Εγώ σας ερωτώ : Μήπως οι καθημερινές παραβιάσεις πριν γίνει το εγχείρημα είχαν παραπλανήσει και για το ένα και για το άλλο την ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων;

Εσείς ήσασταν πριν πάτε διευθυντής της ΕΛΔΥΚ στο 3ο Επιτελικό, που σημαίνει οργάνωση, εκπαίδευση,σχέδια. Δεν ξέρατε από το 3ο Επιτελικό εκεί ότι καθημερινώς είχατε παραβιάσεις από τους αντιπάλους;

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως.Να σας πω όμως ότι δεν ήταν τόσο συχνές οι παραβιάσεις.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Τόσο τουλάχιστον που η ηγεσία, μπορούμε να πιστέψουμε, όχι ότι θέλουμε να τη δικαιολογήσουμε, ότι θα είναι από τις συνήθεις παραβιάσεις. Και γιατί να αναβάλουμε την αποστολή του

2/3ν (ΑΚ) 23.9.86

160

ημίσεως της δυνάμεως , γιατί εν πάση περιπτώσει να υποψιαστούμε ότι οι Τούρκοι πράγματι θα προσπαθήσουν να ολοκληρώσουν τον σκοπό τους, διότι ο σκοπός των Τούρκων είναι μόνιμος;

Εσείς λοιπόν, σαν στρατιωτικός τώρα, σας ερωτώ, αν ήσασταν η ηγεσία δεν θα κάνατε τους ίδιους υπολογισμούς;

ΜΑΡΤΥΣ. Κοιτάξτε, έπρεπε να ενισχυθούν περισσότερο σ'αυτήν την περίπτωση, διότι ήταν όλο το κλίμα πιό επικίνδυνο και πιό έντονο απ' ότι ήτο στις άλλες περιπτώσεις, στις καθημερινές παραβιάσεις. 'Ηταν ένα συνολικό κλίμα περισσότερο έντονο. Και έπρεπε να ενισχύσουν περισσότερο σ' αυτήν την περίπτωση.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Νομίζετε δηλαδή ότι αυτά η ηγεσία δεν θέλησε να τα αντιμετωπίσει. Είναι σκληρό αυτό που λέτε.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, ασφαλώς, αλλά δεν δικαιολογείται.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Τώρα είπατε ότι οι παράφρονες στρατιωτικοί. Δεν υπηρετήσατε είπατε στην ΚΥΠ, ούτε σε δεύτερα γραφεία. Πως οι παράφρονες εισηγήθησαν ασφαλώς-γιατί ξέρετε πως δουλεύουν οι πραξικοπηματίες- πως εισηγήθησαν εσείς να αναλάβετε την ΕΛΔΥΚ από το 3ο;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό είναι μία απορία μου, δηλαδή μία σκέψη που έκανα και εγώ.

3/3ν (ΑΚ) 23.9.86

161

Κατ'αρχήν η διαταγή που εξεδόθη για να αναλάβω τη διοίκηση της ΕΛΔΥΚ, εξεδόθη από τας αρχάς Ιουνίου, δεδομένου ότι την πήραμε στην Κύπρο στις 15 Ιουνίου. Ήδη τότε δεν υπήρχαν ούτε η επιστολή του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου προς τον Γκιζίκη, ούτε τα γεγονότα είχαν οξυνθεί τόσο πολύ.

Δεύτερον, ήμουν ο αρχαιότερος συνταγματάρχης στην Κύπρο και προεβλέπετο, ως διοικητής της ΕΛΔΥΚ να είναι ο αρχαιότερος συνταγματάρχης. Δηλαδή τυπικώς και δικαιωματικώς έπρεπε να ορισθώ εγώ διοικητής της ΕΛΔΥΚ. Και για να μην σας το κρύψω, όταν ο Κονδύλης μου είπε 'οτι εγώ δεν θα φύγω θα μείνω και άλλο, κ.λπ, το μυαλό μου εμένα πήγε στο ότι πάνε να με ρίξουν, να στείλουν κάποιον άλλο διοικητή την ΕΛΔΥΚ γι' αυτό δεν με αφήνουν να παραλάβω. Γι' αυτό και δέχθηκα να παραμείνω, να δω τι θα γίνει, θα βγάλουν καμμία διαταγή που θα μου λένε τι θα κάνω.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Σε κάθε άσκηση ακολουθεί η κριτική. Βεβαίως κριτική δεν έγινε μετά το εγχείρημα. Εσείς στην αυτοκριτική που κάνατε στον εαυτό σας, είστε ικανοποιημένος από τις θέσεις που πήρατε και που λάβατε εκ των υστέρων;

ΜΑΡΤΥΣ. Σε ποιά φάση;

4/3 ν (ΑΚ) 23.9.86

162

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Στις φάσεις των διατάξεων που πήρατε σεις.

ΜΑΡΤΥΣ. Πιστεύω ότι και στην τουρκική εισβολή και στην μία τη φάση και στην 'αλλη φάση, έκανα αυτό που μπορούσα να κάνω σαν διοικητής μιας μονάδος και με τις δυνατότητες που είχε το τμήμα που είχα στα χέρια μου.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Ποιά είναι η γνώμη σας για την επαγγελματική κατάρτιση του Γεωργίτση , του Κοντόση και του Κομπόκη; Και πέρα απ'αυτό, ποιοί είναι χαρακτήρες των ανθρώπων αυτών ;

(3Ω)

(3ν)
1/Ω Φ.Τ. 23-9-1986

163

ΜΑΡΤΥΣ: Και ο Γεωργίτσης και ο Κομπόκης ήταν καλοί αξιωματικοί, επαγγελματικώς ήταν καλοί. Τον Κοντώση ήταν πολύ μικρότερος και δεν τον ήξερα. 'Ηταν καλοί αξιωματικοί, είχαν τελειώσει σχολή, είχαν διοικήσει μονάδες. 'Οσον αφορά το χαρακτήρα τους, δεν μπορούσα να τον κρίνω εγώ. Δεν είχαμε δηλαδή και πολλές σχέσεις , ούτε υπηρετήσαμε μαζί, να είναι υπό τις διαταγές μου, ή να είμαι υπό τις διαταγές τους, ή να συνυπηρετήσουμε σε επιτελεία μαζί.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Μια τελευταία ερώτηση, κύριε Πρόεδρε. Σαν επιτελικός του Τρίτου γραφείου ποιά ήταν η σχέση δικών μας δυνάμεων και τουρκικών από πλευράς μαχητικής ικανότητας και από πλευράς επανδρώσεως;

ΜΑΡΤΥΣ : 'Οταν ομιλούμε για ελληνικές δυνάμεις τις διαχωρίζουμε στους εξ Ελλάδος έλληνες, στο τμήμα της ΕΛΔΥΚ που ήταν αμιγώς ελληνικό και στην Εθνοφρουρά. Το τμήμα το δικό μας ήταν μια μονάδα του επιπέδου των ελληνικών μονάδων, με το μειονέκτημα ότι από πλευράς οργανώσεως και εξοπλισμού υστερούσε των εδώ μονάδων λόγω των συνθηκών υπό τις οποίες εβρίσκετο εκεί η δύναμη αυτή. Γιατί αυτές οι συνθήκες - μου φαίνεται είναι της Ζυρίχης - καθόριζαν τι εξοπλισμό θα έχουν, πόση δύναμη θα έχουν, τι οργάνωση θα έχουν κλπ.

2/3 Ω Φ.Τ. 23.9.86

164

Η ΕΛΔΥΚ ήταν ένα σύνταγμα με δυο τάγματα, δυνάμεως γύρω στους 950 άνδρες. Αυτά τα δυο τάγματα δεν συγκρίνοντο με δυο ελληνικά τάγματα εδώ.

Οι κυπριακές μονάδες τώρα είχαν το μεγάλο μειονέκτημα ότι δεν είχαν επαρκείς αξιωματικούς. Δηλαδή είχαν ένα διοικητή και έναν άλλο αξιωματικό εξ Ελλάδος επαγγελματίες και είχαν και μερικούς κυπρίους που ήταν της παλιάς ΕΟΚΑ που για να τους αμείψει ο Μακάριος τους είχε ονομάσει αξιωματικούς. Είχαν υποστεί κάποια εκπαίδευση, ήταν καλά παληκάρια, αλλά επαγγελματικώς υστερούσαν. Αλλά και γενικώς η επάνδρωση των μονάδων αυτών ήταν πολύ ισχνή. Για οπλισμό είχαν τυφέκια του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου τα έμφιλντ και οπλοπολυβόλα μπρεν και γενικά παλιό οπλισμό εξ Ελλάδος.

Τώρα οι τουρκικές μονάδες, επειδή με ρωτήσατε και γι'αυτές, ήταν επίλεκτες μονάδες αυτές που απεβιβάσθησαν, τα αεραγήματα και τα αερομεταφερόμενα επίσης και τα αποβιβασθέντα τμήματα των αποβατικών δυνάμεων. Και τελικώς, αν δεν απατώμαι, κατέβηκαν δυο μεραρχίες, δηλαδή ένα σώμα στρατού, έναντι ενός συντάγματος ελληνικού - αυτού που σας ανέφερα - και μερικών κυπριακών μονάδων που περιεσώθησαν.

3/3 Ω Φ.Τ. 23.9.86

165

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Κύριε μάρτυς, θέλω να ξεκαθαρίσουμε κάτι στην Επιτροπή. Είχαμε μια δύναμη μεραρχίας στην αρχή ενισχυμένη με δύναμη πυρός σώματος στρατού. Αποσύρεται αυτή η μεραρχία και αφήνουμε δυο τάγματα τα οποία δεν είναι δυνάμεως ελληνικών ταγμάτων λόγω οπλισμού διάρθρωσης κλπ.; Αυτή ήταν η κατάσταση στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα, αυτή ήταν από πλευράς ελληνικών δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Δηλαδή, παίρνουμε ολόκληρη τη μεραρχία και αφήνουμε δυο τάγματα κουτσουρεμένα;

ΜΑΡΤΥΣ : Αυτά τα τάγματα υπήρχαν και προ της μεραρχίας.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) Σύμφωνοι, αλλά υπήρχε και η μεραρχία.

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι, και η μεραρχία ήταν επί πλέον.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Ο κύριος Ζερβός παρακαλώ να λάβει το λόγο.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ : Κύριε Πρόεδρε, σκόπευα να ρωτήσω σχετικά με τα σχέδια και την καταλληλότερη επιλογή δεδομένου ότι είχε προηγηθεί το πραξικόπημα. Την ερώτηση όμως αυτή την κάνατε σεις και συμπληρωματικά ο κύριος Βασιλειάδης και συνεπώς έχω καλυφθεί.

Θα ήθελα όμως να ρωτήσω τον κύριο μάρτυρα σχετικά με την

4/3 Ω Φ.Τ. 23.9.86

166

τελευταία ερώτηση που κάνατε σεις. Οι δυνάμεις που παρέμειναν στην Κύπρο πράγματι είχαν την δυνατότητα να αντιμετωπίσουν ένα εγχείρημα τουρκικό που θα περιελάμβανε και από αέρος και από θαλάσσης αποβίβαση ή απόβαση των Τούρκων;

(ЗАК)

Ω
1/4 Α.Κ. Ε.Τ. 23-9-1986

167

ΜΑΡΤΥΣ. 'Εχω ξαναπαντήσει σ'αυτό το θέμα. Πιστεύαμε ότι μπορούσε. Βεβαίως όπως σας είπα πάντοτε είχαμε απαιτήσεις και αιτήσεις για ενίσχυση για μεγαλύτερη δύναμη, για να αισθανόμαστε πιο ασφαλείς. Αλλά νομίζω, ότι αυτό ήταν ένα μίνιμουμ, ας το πούμε, δυνάμεων, που θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Δηλαδή, να αντιμετωπίσουν την κατάσταση για 2, 3, 4 ημέρες, αλλά μετά όταν θα ερχόταν τα άλλα αεραγήματα κλπ, πώς θα αντιμετωπιζόταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Στα σχέδια αυτά νομίζω, ότι υπήρχε η ελπίδα, ότι το πράγμα θα γενικευόταν. Θα επενέβαινε η Ελλάς, θα υπήρχε κάτι άλλο, δεν θα έμενε εκεί να πολεμά η Κύπρος εναντίον της Τουρκίας.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Η Ελλάδα πώς θα επενέβαινε, στο να ενισχύσει την Κύπρο με στρατεύματα, δεδομένου ότι η απόσταση είναι τέτοια, που δεν μπορούσε να καλυφθεί με αεροπορική προστασία; Με ποια πλοία θα μπορούσε να γίνει η ενίσχυση; 'Αρα ενίσχυση με στρατεύματα λογικά και πρακτικά δεν ήταν επιτεύξιμη. Συνεπώς, πώς περιορίστηκε η τότε Κυβέρνηση και μάλιστα η στρατιωτική ιεραρχία, που στην πραγματικότητα κυβερνούσε τη χώρα, μόνο σ'αυτές τις λίγες δυνάμεις του στρατού;

2/4 Α.Κ. Ε.Τ. 23-9-1986

168

ΜΑΡΤΥΣ. Οπωσδήποτε η αποχώρηση αυτής της μεραρχίας από κει ήταν σφάλμα και αποδυνάμωσε την άμυνα της Κύπρου. Εμείς όταν πήγαμε κάτω και εργαζόμαστε στα σχέδια με αυτές τις δυνάμεις και με αυτή την προοπτική, πιστεύαμε ότι θα μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε την κατάσταση. Βεβαίως όπως σας είπα είχαμε κάνει αιτήσεις για ενίσχυση για περισσότερες δυνάμεις. Τώρα, το πώς θα επενέβαινε η Ελλάς, δεν ήταν δικό μας θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Γιατράκος έχει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Κύριε μάρτυς, στην κατάθεσή σας, λίγο νωρίτερα, αναφέρατε ότι υπήρξε συνδυασμός πληροφοριών, που αφορούσε στο ενδεχόμενο της αποβάσεως των τούρκων. Στην κατάθεσή του ο κατ'εξοχήν υπεύθυνος συλλογής πληροφοριών και αξιολογήσεώς των, κ. Κούρτης μας είπε ότι δεν είχε από πουθενά πληροφορίες, για κάτι τέτοιο, παρά μόνο την παραμονή και μάλιστα το απόγευμα, όταν στα ραντάρ είδαν πλέον ότι υπήρχε αρμάδα -μπορούμε να την ονομάσουμε αρμάδα- τουρκικών αποβατικών και άλλων σκαφών, που κατηυθύνοντο προς τις ακτές της Κύπρου και μάλιστα μας είπε, ότι σας ειδοποίησε κλπ. 'Εχετε την καλοσύνη να μας πείτε, ποιες ήταν οι άλλες πληροφορίες, που είχατε ότι επρόκειτο να γίνει κάποια απόβαση;

3/4 Α.Κ Ε.Τ. 23-9-1986

169

ΜΑΡΤΥΣ. Οι πληροφορίες τις τελευταίες ημέρες, όπως είπατε, ήταν αυτές που είπε ο κ. Κούρτης. Οι προηγούμενες πληροφορίες ήταν πάλι από την ΚΥΠ- έχω την εντύπωση-που ανέφεραν ότι επιβιβάζονται στην Μερσύνα. Αυτά έλεγαν ότι τα άκουσαν στα ραδιόφωνα, στο BBC, ότι έβλεπαν στην τηλεόραση, ότι επιβιβάζονται οι τούρκοι...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Εσείς αυτά από πού τα μαθαίνατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν μπορώ αυτή τη στιγμή να σας πω συγκεκριμένα από πού. 'Εχω όμως την εντύπωση ότι από κάπου είχα αυτές τις πληροφορίες. Τώρα δεν θυμάμαι αν τις είχα από τον Κούρτη. Μία συγκεκριμένη πληροφορία-δεν ξέρω αν θα τη θυμηθεί ο κ. Κούρτης,-ήταν ότι είχαν πιάσει συνδιαλέξεις που γινόνταν από τηλεφώνου μέσα στην Τουρκία, που ζητούσαν επειγόντως αυτοκίνητα για να μεταφέρουν τμήματα στο λιμάνι, ότι είχαν ανησυχία ότι δεν θα προλάβουν και κάτι τέτοιες συζητήσεις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Ενόψη της διαμορφωθείσης καταστάσεως μετά τον Αττίλα 1 και βεβαίως των προγεφυρωμάτων ή του προγεφυρώματος που πλέον δημιουργήθηκε εκεί, έχουμε αλλαγή της Κυβερνήσεως στην Ελλάδα, έχουμε την Κυβέρνηση της Μεταπολιτεύσεως και κάποιος από τους προηγούμενους μάρτυρες μας είπε-και το έχω σημειώσει και θέλω

4/4 Α.Κ. Ε.Τ. 23-9-1986

170

τη δική σας γνώμη επ'αυτού-ότι θα ήταν δυνατόν η ελληνική Κυβέρνηση να είχε αποστείλει στρατεύματα για να αντιμετωπιστεί ο Αττίλας 2. Ποια είναι η εκτίμησή σας; 'Ηταν δυνατόν με τα υπάρχοντα στρατιωτικά τμήματα στην Κύπρο και με την κατάσταση έτσι όπως την γνωρίζατε μια και υπηρετήσατε μέχρι και τον Απρίλιο ή Μάιο του '75, ήταν δυνατόν να γίνει κάτι τέτοιο;

(ζ)

(3ΑΚ)

1/3ζ Σ.Ν. 23-9-1986

171

'Ηταν δυνατόν δηλαδή ναπαρέμβει η ελληνική κυβέρνηση, ή η αναδιάταξη των μονάδων που βρίσκονταν ήδη στην Κύπρο να αντιμετωπίσουν το ενδεχόμενο του Αττίλα 2;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'αρχήν να απαντήσω στο δεύτερο μέρος.

Η αναδιάταξη και η αναδιοργάνωση η οποία έγινε αφ'ης στιγμής κατέβηκε ο διοικητής κάτω του ΓΕΕΦ ο υποστράτηγος Καραγιάννης κατά τις 6, 7 Αυγούστου και έφερε και άλλους αξιωματικούς με ένα επιτελείο μαζί κάτω και έγινε μία σοβαρή προσπάθεια να αναδιαταχθούν, να συγκεντρωθούν τμήματα, να μαζευτούν τα άρματα όσα μπορούσαν να αξιοποιηθούν και να χρησιμοποιηθούν. Έγινε μία αναδιάταξη και της ΕΛΔΥΚ για την άμυνα του αεροδρομίου που σας ανέφερα προηγουμένως κ.λπ. Όλα αυτά βέβαια ήταν μέσες δυνατότητες να περιοριστεί αυτό το κακό που μπορούσε να γίνει και που είχαν βέβαια συντριπτική υπεροχή οι Τούρκοι έναντι όλων αυτών των δυνάμεων. Νομίζω δηλαδή ότι ό,τι μπορούσε να γίνει, έγινε εκεί κάτω. Τώρα από εδώ είναι θέμα μιας απόφασης η οποία μπορεί να ήτο και πολύ επικίνδυνη. Δηλαδή μπορεί να ενέπλεκε γενικότερα την Ελλάδα σε πόλεμο, γιατί μπορεί να κατεστρέφοντο δυνάμεις δυσαναλόγως πολλές κάνοντας ένα τέτοιο εγχείρημα. Δεν μπορώ να

2/3ζ Σ.Ν. 23-9-1986

172

εκτιμήσω. Δηλαδή αν μου εδίδοντο στοιχεία να κάνω μία εκτίμηση, θα έβλεπα ότι είναι ένα πράγμα πολύ δύσκολο και δεν ξέρω αν θα έπρεπε να αναληφθεί.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ. Ευχαριστώ, κύριε μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Παπαστεφανάκης παρακαλώ.

3/3ζ Σ.Ν. 23-9-1986

173

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Κύριε Νικολαΐδη, θυμάστε ποιός απέσυρε την μεραρχία από την Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Παπαδόπουλος.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ . Για ποιό λόγο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν υπηρετούσα τότε βέβαια στην Κύπρο....

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Απ'ότι ξέρετε

ΜΑΡΤΥΣ: Ήμουνα αν ενθυμούμαι εκείνη την εποχή που έγιναν αυτά τα γεγονότα , διοικητής ενός ΛΥΒ στις Σέρρες, ενός λόχου υποψηφίων βαθμοφόρων . Έκανα εκπαίδευση βαθμοφόρων στις Σέρρες. Απ'ότι όμως τότε είχα μάθει είχαν γίνει κάτι επεισόδια στην Κοφίνου ...

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Στην Κοφίνου ,μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: ...που κτύπησαν, η Εθνοφρουρά, η αστυνομία, κτύπησαν κάτι τούρκικα χωριά. Έγιναν κάτι επεισόδια σοβαρά , ηπειλείτο κάποια απόβαση ...

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Κατάλαβα, κύριε Νικολαΐδη. Αυτά τα γεγονότα στην Κοφίνου θα ήθελα να μας πείτε ποιός τα προκάλεσε;

ΜΑΡΤΥΣ: Όπως φαίνεται εκ πρώτης όψεως, τα προκάλεσε ο Γρίβας.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Ο Γρίβας,μάλιστα. Αυτά λοιπόν είναι δοσμένα πλέον, είναι γεγονότα που δεν αμφισβητούνται. Έτσι δεν είναι;

4/3ζ Σ.Ν. 23-9-1986

174

Πείτε μου στη συνέχεια : Το πραξικόπημα αποδυνάμωσε ναι, ή όχι την αμυντική ικανότητα; Είναι γνωστό. Ζητώ μονολεκτικές απαντήσεις για να μην ταλαιπωρώ τους συναδέλφους. Ναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν αποδυνάμωσε; Βεβαίως την αποδυνάμωσε.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Είναι αλήθεια ή όχι ότι όταν έγινε η ρήψη των αλεξιπτωτιστών τα αεροπλάνα υπερίπταντο σε ύψος τέτοιο που σε κάποιον συνάδελφό σας έκανε εντύπωση γιατί κατέβαιναν τόσο χαμηλά. Δεν εφοβούντο ότι υπήρχε κίνδυνος να τα καταρρίψουν από κάτω; Αληθεύει αυτό το γεγονός;

ΜΑΡΤΥΣ: Κυττάξτε, τα αεροπλάνα, εγώ τα είδα αυτά διότι την ώρα που έγινε η διασπορά της ΕΛΔΥΚ που σας είπα και επειδή ήμουν πολύ φρέσκος διοικητής , την ώρα που μόλις είχε φέξει και μου είπαν ότι όλα τα τμήματα έχουν βγει έξω, εγώ ήμουνα ακομη μέσα στο στρατόπεδο. Και ξεκίνησα με ένα ταγματάρχη Καλιώρα που ήταν τρίτο γραφείο της ΕΛΔΥΚ να πάμε σε ένα ύψωμα που είχε μέσα το στρατόπεδο να μου δείξει πού πήγαν τα τμήματα για τα οποία δεν είχα εγώ σχεδόν σαφή εντύπωση πού είναι αυτοί οι χώροι διασποράς , πού πήγαν. Και όπως βγήκαμε πάνω σ'αυτό το ύψωμα άρχισε ταυτοχρόνως να βομβαρδίζεται το στρατόπεδο και βρέθηκα εγώ μέσα στο βομβαρδισμό αυτόν εκεί και να περνάνε τα αεροπλάνα,

5/3ζ Σ.Ν. 23-9-1986

175

τα ντακότα τα οποία είχαν αυτούς, τα οποία βέβαια πέρασαν σε μία απόσταση χαμηλά μεν, αλλά πέρασαν όπως ήλθαν από βορρά , έκαναν μία στροφή από δυσμάς προς βορράν. Δηλαδή πήγαν λίγο προς τα κάτω ...

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ . Με ενδιαφέρει μόνο το ύψος τους κύριε Νικολαΐδη.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν χαμηλά.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Ήταν χαμηλά. Μου αρκεί αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Αλλά δεν ήταν τμήματα τα οποία να μπορούσαν να τα κτυπήσουν.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Α, μπράβο. Εκεί θέλω να καταλήξω τώρα. Δεν υπήρχαν λοιπόν εκεί τα τμήματα που θα τα κτυπούσαν . Και αυτό είναι που έκανε εντύπωση σε κάποιο μάρτυρα συνάδελφό σας, πώς λέει ήξεραν ότι κτυπώντας δεν θα εβάλοντο από κάτω και πετούσαν τόσο χαμηλά; Ήταν ένα ερώτημα και αυτού δηλαδή. Και είναι και δικό μου ερώτημα όπως και τα προηγούμενα, τα οποία όλα συνολικά θα τα μαζέψω τώρα για να καταλήξουμε σε κάποιο συμπέρασμα.

3/ζ

1/32 Β.Ζ. 23-9-86

176

Είναι αλήθεια, ή όχι, ότι ήταν λάθος να γίνει στις 19 η αντικατάσταση στην ΕΛΔΥΚ και να έλθουν οι νέοι;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως,

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: 'Ηταν λάθος του ΑΕΔ να λέει "αυτοσυγκρατηθείτε", ενώ ερρίπτοντο οι αλεξιπτωτιστές, έπεφταν οι βόμβες, κλπ;

ΜΑΡΤΥΣ: Οπωσδήποτε.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: 'Ηταν λάθος το γεγονός ότι έλεγαν πως γίνεται άσκηση του ΝΑΤΟ, ενώ γινόταν απόβαση;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: 'Ολα αυτά θα ήθελα τώρα, κ.Νικολαΐδη, να τα μαζέψουμε, γιατί μας κάνουν μιά εικόνα και σε κάποιον μπορεί να δημιουργήσουν μιά εντύπωση, ή μιά υπόθεση, άν θέλετε, ξεκινώντας από τη μεραρχία, όπως πήγε και όπως έφυγε, ερχόμενοι στο πραξικόπημα και τα αποτελέσματά του, ερχόμενοι συνέχεια στην απόβαση και στα όσα διαδραματίστηκαν μ'αυτό τον τρελλό τρόπο τις μέρες εκείνες.'Αν κάποιος υποθέσει ότι όλα τούτα αποτελούν την αρχή και το τέλος ενός σχεδίου, θα ήταν άραγε τόσο εξωπραγματική αυτή η υπόθεση;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Ασφαλώς μπορεί να κάνει κανείς τέτοια εκτίμηση.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Λογικά μπορεί να σταθεί;

2/3 Ζ Β.Ζ. 23-9-86

177

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μπορεί να σταθεί, λοιπόν.

Σε κάποια ερώτηση συναδέλφου , προ ολίγου, απαντήσατε ότι "δεν μπορώ να δεχθώ, δεν μπορώ να πώ "-γιατι πραγματικά είναι βαρειά η έκφραση- "ότι επρόδωσαν όλοι αυτοί ".

ΜΑΡΤΥΣ. Ασφαλώς, μπορεί να κάνει κανείς αυτή την ερώτηση και εγώ δεν μπορώ να πω "είσαι προδότης".

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Το καταλαβαίνω, είναι ανθρώπινο αυτό που λέτε. Αλλά θέλω να εξειδικεύσω κάπως την ερώτηση και να το συνδυάσω με το προηγούμενο, που είπαμε. Είναι ανάγκη να προδώσουν όλοι όσοι έλαβαν μέρος στο πραξικόπημα, κύριε Νικολαΐδη; Είναι ανάγκη να προδώσουν όλοι οι αξιωματικοί της Κύπρου και της Ελλάδας, ή αρκεί να προδώσει μόνον ένας, ή έστω δύο;

ΜΑΡΤΥΣ. Ασφαλώς και αυτό γίνεται.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Ασφαλώς και αυτό γίνεται. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Δασκαλάκης παρακαλώ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Είναι νομίζω γνωστό και συμφωνούμε ότι το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου αποφασιστήκε αρχές Ιουλίου. 'Ετσι δεν είναι;

3/Ζ (ΒΖ) 23.9.86

178

ΜΑΡΤΥΣ. Αρχές Ιουλίου. Εκεί φαίνεται.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ; Το έχουν αποδεχθεί εξάλλου.

Και σ'αυτό το 15νθήμερο, διοικητές, εσείς και ο Ντενίσης, στο ΓΕΕΦ και στην ΕΛΔΥΚ, που κατά κάποιο τρόπο για τους δικούς σας λόγους δεν συμφωνούσατε με αυτό το πραξικόπημα. Πραγματικά, εμένα μου κάνει εντύπωση και μου δημιουργούνται τρία ερωτηματικά και ίσως αν μπαίνει και κάποιο άλλο, θέλω να μου απαντήσετε: Γιατί σας διατηρήσανε έστω αυτό το 15νθήμερο; Σας είχαν δέσμιους από το περιβάλλον σας των επιτελών , σας θεωρούσαν ακίνδυνους για κάποιους λόγους, ή σας είχαν προπέτασμα καπνού για τον Μακάριο; 'Η κάτι άλλο, για το οποίο εσείς μπορείτε να απαντήσετε; Ποιός ο λόγος, που σας διατηρήσανε 15 μέρες; Μπορούσαν να σας αντικαταστήσουν. Είσαστε άνθρωποι κλειδιά, διοικητές, του ΓΕΕΦ ο ένας, της ΕΛΔΥΚ ο άλλος... η δύναμη στα χέρια σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν μπορώ να σας πω τώρα, αν το κάνανε για προπέτασμα -που ενδεχομένως να ήταν και αυτό το πράγμα. Η αλήθεια είναι ότι η όλη μας πολιτεία, και η δική μου και του στρατηγού Ντενίση και ορισμένων άλλων αξιωματικών κάτω, ήταν σαφώς θετική στις εξελίξεις που παρουσιάζοντο. Δηλαδή, όταν εδημιουργείτο κάποιο θέμα λέγαμε ότι έπρεπε να κοιτάξουμε να βρούμε κάποια λύση, να πάει ο στρατηγός Ντενίσης,

4/3Ζ (ΒΖ) 23.9.86

179

που το είχε κάνει επανειλημμένα, να επισκεφθεί τον Μακάριο ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Συνήθως, όταν πάνε για πραξικόπημα, οι πραξικοπηματίες δεν βάζουν δικούς τους ανθρώπους, κύριε Νικολαΐδη;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτοί το αποφασίζουν...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Πώς το εξηγήσατε μετά/το ότι σας διατηρήσανε;

ΜΑΡΤΥΣ. Γι' αυτό και φροντίσανε εγκαίρως την κρίσιμη στιγμή να μας απομακρύνουμε από εκεί, νομίζω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Κύριε συνάδελφε, να διευκολύνω: Η αντικατάσταση του Αρχηγού του ΓΕΕΦ, ήταν πάντα της εγκρίσεως της Κυπριακής Κυβέρνησης; Το ποιός θα πήγαινε;

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Αυτό απαντά στο γιατί δεν τους αλλάξανε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Ναι, εντάξει στο γιατί οριστικά δεν αντικαταστάθηκε ο στρατηγός Ντενίσης, αλλά μπορούσε έστω να έχει ζητηθεί από τον Μακάριο. Αλλά ούτε αυτό ζητήθηκε στην πορεία. Γι'αυτό λέω ότι μπορεί να ήταν και προπέτασμα καπνού η διατήρησή σας εκεί.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, μπορεί να ήταν και αυτό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Και μία τυπική ερώτηση: 'Ακουσα ότι είπατε για τον Κούρτη ότι σας ενημέρωνε ...βέβαια πρέπει να ενημέρωνε και άλλες

5/3Ζ (ΒΖ) 23.9.86

180

υπηρεσίες, δεν ήταν δικό σας άμεσος υφιστάμενος . 'Ετσι δεν είναι;

Απλώς νόμιζε ότι έπρεπε να σας ενημερώνει.

ΜΑΡΤΥΣ. Να σαςπω σ'αυτό το σημείο: Χωρίς να έχει τηνάμεση ευθύνη να με ενημερώσει, είχε κάποια υποχρέωση λόγω του ότι ήμουν στο ελληνικό τμήμα και αυτός ήταν στην ελληνική ΚΥΠ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Για το έγγραφο, που βρέθηκε πριν από το δεύτερο Αττίλα στον Τούρκο Ίλαρχο σας ενημέρωσε γι'αυτό;Γύρω στις 8-10 Αυγούστου.

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι. Αυτό το έμαθα μετά.

(3Ζ) 1/4 δ (Γ.Π.) 23-9-86

181

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ . 'Ηταν κρίσιμο γιατί αποδεικνύετο ότι ήταν προαποφασισμένος ο Β'Αττίλας .

ΜΑΡΤΥΣ . Να σας πω . Και να με ενημέρωνε, εγώ αυτές τις ώρες ευρισκόμουν εμπεπλεγμένος στο χαράκωμα χωρίς τις δυνατότητες πλέον να επικοινωνήσω με την Ελλάδα, να κάνω κάτι επ'αυτού.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μας είπατε και σεις και άλλοι, ότι πιθανόν - αυτή είναι η εντύπωσή σας- η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία στην Αθήνα, είχε κάποιες διαβεβαιώσεις ότι δεν θα συμβεί η απόβαση.

ΜΑΡΤΥΣ; 'Ισως.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είναι απίθανο. 'Ετσι δεν είπατε; Διαβεβαιώσεις ότι δεν θα συμβεί απόβαση, αυτό εννοούσατε;

Γιατί ακούστηκαν πανηγυρισμοί " ζήτω η ένωση", "ζήτω στην ένωση" μετάτο πραξικόπημα, Ή διαβεβαιώσεις ότι θα επέλθει η διπλή ένωση; Γιατί ήταν ένα πολιτικό σχέδιο αυτό, όπως πρέπει να θυμάσθε σαν πολίτης και όχι σαν στρατηγός. Ερωτώ, κατά την γνώμη σας-αν έχετε γνώμη-ή αν έχετε ακούσει, οι διαβεβαιώσεις ήταν ότι δεν θα συμβεί τίποτε και άρα θα επικρατήσει το αντιμακαριακό πραξικόπημα και μέχρι εκεί, ή οι διαβεβαιώσεις επεκτείνοντο στο ότι θα γίνει μια επέμβαση και ο κάθε ένας θα πάρει

2/4 δ (Γ.Π.) 23.9.86

182

το κομμάτι του, την πίττα του; και την κρίση σας, αν θέλετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν είχα τέτοιες πληροφορίες σ'αυτό το σημείο.

Εκείνο το οποίο ελέγετο γενικώς ήταν το εξής- αυτό που άκουσα, μου φαίνεται το διάβασα σε ένα διάγγελμα που είχε βγάλει ο Σαμψών, το έγραψαν και οι εφημερίδες- ότι δεν αλλάζει τίποτα στο θέμα με τις συνομιλίες. Τότε ενθυμείσθε πρό των γεγονότων γινόταν συνομιλίες Κληρίδη- Ντενκτάς και κάθε λίγο και λιγάκι έκαναν συνομιλίες οι οποίες συνεχιζόταν επί πολλά χρόνια. Εκείνο που ζήτησε ο Σαμψών αμέσως μετά ήταν να συνεχιστεί αυτή η διαδικασία των συνομιλιών, δηλαδη ότι δεν θα άλλαζε τίποτε σ'αυτό το θέμα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επομένως δεν έχετε άποψη πάνω σ'αυτά, αν μιλούσαν για διπλή ένωση ή εγγυήσεις.

Επειδή- και δεν φοβάμαι να το πω- σας θεωρώ από τους πιό ειλικρινείς μάρτυρες, θα πρέπει να σας πω ότι δεν με ικανοποιήσατε στο ζήτημα της αντικατάστασης του τμήματος της ΕΛΔΥΚ στην απαντησή σας, στην αντίδρασή σας, μάλλον. Κάνατε ένα σήμα. Για μένα αυτό το σήμα ήταν μια επιτυχής ενέργεια, θα έλεγα σ'ένα βαθμό απρόσωπη. 'Εφυγε από κάποιο διοικητή προς κάποιο άλλο διοικητή που λέγεται Α ΓΕΣ και δεν ξέρω τί άλλο, που μπορούσε να μελετηθεί σε μία ώρα, ανάλογα-

3/4 δ (Γ.Π.) 23.9.86

183

με το βαθμό προτεραιότητας ή ανάλογα με τις υποχρεώσεις που είχε

εκείνος. Δεν αισθανθήκατε, γιατί το σήμα το κάνατε επειδή είχατε

κάποιους φόβους, το ενστικτό σας-αν θέλετε-σας έλεγε ότι μπορεί

κάτι να συμβεί πέρα από τις πληροφορίες που μπορεί να είχατε, δεν

αισθανθήκατε την ανάγκη όχι να αντιδράσετε, να αγνοήσετε την διαταγή-

δεν λέγω ότι θα φθάνατε μέχρι εκεί, παρ'όλο που μπορούσατε και αυτό

κατά την αποψή μου αφού ήδη δεν συμφωνήσατε, ήδη είχατε εκτεθεί

στα μάτια τους- Αλλά εν πάση περιπτώσει, δεν υπήρχαν άλλοι τρόποι

να εκδηλώσετε με μια αμεσότητα την αγωνία σας; Με ένα τηλεφώνημα,

με μια παράσταση στο Ντενίση — ποιός ήταν τότε-στο Γεωργίτση, σε

κάποιους άλλους , στον πρεσβευτή, ότι εδώ τί γίνεται, μένω στη μέ-

ση, έχω 700, 900 ανθρώπους, μου παίρνουν τους 300, αποδυναμώνομαι.

Τι θα γίνει, έχω αυτούς τους φόβους. Δηλαδή, ένα τυπικό σήμα, δηλαδή

κάπου εκεί, κύριε Νικολαΐδη, δεν αντιδράσατε όπως θα έπρεπε περισσό-

τερο δυναμικά. Δε λέω ότι καταλογίζω ευθύνες.Εγώ δεν ικανοποιήθηκα πάντως μόνο με ένα σήμα.

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'αρχήν η αντίδραση η δική μου ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δηλαδή τί ποσοστό ήταν, το 1/3; Στους 900 οι

300 περίπου;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ηταν η μισή δύναμη.

4/4 δ (ΓΠ.) 23.9.86

184

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Η μισή δύναμη !

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Γι'αυτό λέω, δεν ικανοποιήθηκα μόνο με ένα σήμα. Πολύ απρόσωπη η ενέργειά σας.

ΜΑΡΤΥΣ; Το να πάρω πρωτοβουλία να τη σταματήσω δεν ήταν δυνατό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ; 'Οχι, σ'αυτό συμφωνώ. Αλλά το να κάνετε 10 τηλεφωνήματα ή 3 και 3 παραστάσεις έντονες ...

ΜΑΡΤΥΣ: Μετά από τόσα χρόνια δεν θυμάμαι ακριβώς τί έγινε, ποιά ήταν αυτή η αντίδρασή μου. 'Οτι αντέδρασα και ότι διαμαρτυρήθηκα εδώ και εκεί, αλλά δεν μας άκουγαν. Δηλαδή έπρεπε εγώ να πάρω τηλέφωνο τον Μπονάνο..

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: 'Ολοι τον έπαιρναν.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ολοι τον έπαιρναν, αλλά όχι εγώ, διότι τον έπαιρναν αυτοί και τον διέταζαν καμμιά φορά.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ευχαριστώ, τίποτε άλλο.

(4ΒΑ)

(4δ) 1/4 ΒΑ (Θ.Σ.) 23-9-86

185

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) . Κύριε μάρτυς , έχετε υποβάλει μια έκθεση από 29 σελίδες , υπογεγραμμένη από σας, με ημερομηνία 22-1-1975 . Επιβεβαιώνετε αυτή την έκθεσή σας ;

ΜΑΡΤΥΣ . Θα ήθελα να δω μια , δυο σελίδες .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Βεβαίως .

(Στο σημείο αυτό επιδεικνύουν στο μάρτυρα την έκθεσή του)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Την επιβεβαιώνετε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα , την επιβεβαιώνω .

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ . Κύριε Πρόεδρε , μου ξέφυγε μια ερώτηση που ήθελα να κάνω στον κ. Νικολαΐδη .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ορίστε .

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ . Κύριε Νικολαΐδη, μου δημιουργήσατε την εντύπωση προ ολίγου, σε άλλη ερώτηση συναδέλφου, ότι οι υποκλοπές των σημάτων που κάνατε ...

ΜΑΡΤΥΣ . Η ΚΥΠ τις έκανε .

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ . Ναι η ΚΥΠ. ... της έδωσαν το εξής αποτέλεσμα . Υπήρχαν συνδιαλέξεις ανάμεσα σε Τούρκους και ΟΗΕ και ρωτούσαν οι Τούρκοι τον ΟΗΕ ...

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οχι . Τα αεροπλάνα ζητούσαν τα επίγεια

Να προστεθεί η φράση «Ναι η ΚΥΠ»

2/4 ΒΑ (Θ.Σ.) 23-9-86

186

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Κύριε μάρτυς, αύριο το πρωΐ στις 11 η ώρα να έλθετε στο γραφείο 143 του 1ου ορόφου για να διαβάσετε την καταθεσή σας και να την υπογράψετε .

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

(Στο σημείο αυτό αποχωρεί ο μάρτυς κ. Νικολαΐδης)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Κύριοι συνάδελφοι, αύριο το απόγευμα στις 6.30'έχουμε την εμβόλιμη συνεδρίαση χωρίς στενογράφους .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Για μία ώρα .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) . Για μία ώρα .

Στη συνέχεια και ώρα 14.40' λύθηκε η συνεδρίαση.-

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ | Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ | Κ.ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Ν. ΡΩΣΣΗΣ

Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Την ..24 Σεπτ/1986.. ημέρα ..Τετάρτη..... και ώρα..9.30..
π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "φάκελο της Κύπρου" (Α΄όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συνήλθε το Προεδρείο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασαγιάννη, Πρόεδρο, Παυσανία Ζακολίκο, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του σε εκτέλεση της από ..23/9/86...αποφάσεως της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας ..Ν. Ρέσσης.....................
.... ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής στις ..23/9/86.......................................

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ	ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Ν. ΡΕΣΣΗΣ

Την ..24..Σεπτ.1986 ημέρα ..Τετάρτη..... και ώρα..8.00΄ π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "φάκελο της Κύπρου" (Α΄όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συνήλθε το Προεδρείο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασαγιάννη, Πρόεδρο, Παυσανία Ζακολίκο, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του σε εκτέλεση της από ..23/9/86...αποφάσεως της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας .Νικολαΐδης...................... .... ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής στις ..23/9/86...................................

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
[signature]		
ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ	ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

[signature]

Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ.

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ'

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΓΙΑ ΤΟ "ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο

Στην Αθήνα, σήμερα 24 Σεπτεμβρίου 1986, ημέρα Τετάρτη και ώρα 18.30', συνεδρίασε στην αίθουσα Γερουσίας της Βουλής η Εξεταστική Επιτροπή για το "φάκελο της Κύπρου" με Πρόεδρο τον κ. Χρίστο Μπασαγιάννη και με θέμα ημερήσιας διάταξης: "διαδικαστικά και κατάρτιση πίνακα για κλήση μαρτύρων".

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής οι βουλευτές κ.κ. Γ.Δασκαλάκης, Π.Ζακολίκος, Ι.Κουτσογιάννης, Α. Λιαροκάπης, Κ.Μπαντουβάς, Δ.Παγορόπουλος, Ι.Παπαδονικολάκης, Ε.Παπαστεφανάκης, Αν.Πεπονής, Γ.Πε ράκης, Κ.Τσιγαρίδας, Ι.Βαρβιτσιώτης, Ι. Βασιλειάδης, Α.Ζαΐμης, Στ.Μπλέτσας, Αθ.Ξαρχάς, Γ.Παναγιωτόπουλος, Μ. Παπακωνσταντίνου, Αρ.Παυλίδης, Χ.Φωτόπουλος, Κ.Κάππος, Κ.Γιατράκος και Δ.Λιβανός.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής κ. Χρίστος Μπασαγιάννης αφού διαπίστωσε την ύπαρξη απαρτίας, κηρύσσει την έναρξη της συνεδρίασης και λέγει:

./.

-2-

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : (Χ.ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ) Κύριοι συνάδελφοι, θέλω να σας ανακοινώσω ότι έλαβα: 1) μία νέα επιστολή του Προέδρου κ. Ι. Ζίγδη. Η επιστολή αυτή έχει ως εξής:

./.

147
23-9-86

ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Κύριο
Χρήστο Μπασαγιάννη
Πρόεδρο Εξεταστικής των
Πραγμάτων Επιτροπής για
το Κυπριακό
Ενταύθα

Αθήνα, 23.9.86

Κύριε Πρόεδρε,

Με την αρχικήν επιστολή μου της 8/8/86 έθεσα υπ'όψη της Επιτροπής σας δηλώσεις του υπεύθυνου για την εισβολή στην Κύπρο τ.Πρωθυπουργού της Τουρκίας κ.Μπ.Ετσεβίτ, οι οποίες αναφέρονταν σε συνομιλίες του με τον κ.Κ.Καραμανλή, Πρωθυπουργό τότε της χώρας, στο Μοντραί της Ελβετίας, στις 10/3/78. Στην επιστολή μου εκείνη περιλαμβανόταν και η ακόλουθη φράση Ετσεβίτ: "Στις διαπραγματεύσεις του Μοντραί ο κ.Κ.Καραμανλής μου είπε: "Είχατε δίκαιο πραγματοποιώντας την πρώτη φάση των πολεμικών σας επιχειρήσεων (Σ.Μεταφ. εννοεί τον Αττίλα Ι) αλλά δεν έπρεπε να πραγματοποιήσετε τη δεύτερη φάση (Σ.Μεταφ. -τον Αττίλα ΙΙ)".

Η επιστολή και ιδίως η παραπάνω παράγραφος, ιδιαίτερα, όπως είναι γνωστό, προκάλεσε μια υστερική έκκρηξη ύβρεων και αντιφατικών κατηγοριών εναντίον μου από τη ΝΔ και τον τύπο της, η οποία κατευνάστηκε απότομα με τη γενναιόφρονα δήλωση του Πρωθυπουργού κ.Α.Παπανδρέου ότι "ο Ετσεβίτ αποτελεί για κάθε Έλληνα την πλέον αναξιόπιστη πηγή πληροφοριών".

Μπροστά στην κατάσταση αυτή δήλωσα τότε, ότι η υστερία της ΝΔ και του τύπου της ήταν σύμπτωμα ενός μεγάλου συμπλέγματος ενοχής, το οποίο ήμουνα βέβαιος, θα αποκαλυπτόταν με τη διερεύνηση της τραγωδίας της Κύπρου από την Επιτροπή σας.

Η δικαίωση των απόψεών μου αυτών ήλθε πολύ πιό γρήγορα απ'ότι και ο ίδιος περίμενα. Πράγματι, έχω ήδη στα χέρια μου φωτοτυπία της "Μιλλιγέτ" της 14/6/1976, η οποία περιέχει συνέντευξη του Διευθυντού της, μακαρίτη ~~Ιπεκσί, με την κα Ελένη Βλάχου, Βουλευτή~~ Επικρατείας της ΝΔ την περίοδο εκείνη. Από την συνέντευξη αυτή είναι αρκετή η ακόλουθη περικοπή:

"Ιπεκσί: Πάντως, θέλω να επισημάνω τα εξής: Η πρώτη επέμβαση μας στην Κύπρο ήταν νόμιμος.

Βλάχου: Ναί "!....

Αλλά έχω, επίσης, υπ'όψη μου την απάντηση που έδωσε στην ομιλία του

./.

- 2 - 4

κ. Ετσεβίτ, στο Συμβούλιο Ευρώπης, στις 10/5/79, ο κ.Γ.Ράλλης, Υπουργός Εξωτερικών της Κυβέρνησης Κ.Καραμανλή (εφημ."ΤΟ ΒΗΜΑ", 11 Μαΐου 1979):

"... Σ'ό,τι αφορά την εισβολή στην Κύπρο, αξίζει να παρατηρηθεί ότι η Τουρκία εξαπέλυσε όχι μία, αλλά δύο στρατιωτικές επιχειρήσεις εναντίον της νήσου. Εάν η πρώτη από αυτές τις επιχειρήσεις θα μπορούσε να εξηγηθεί με τα επιχειρήματα που επικαλέστηκε ο κ.Ετσεβίτ, η δεύτερη ήταν αδικαιολόγητη από πάσης απόψεως. Διότι τον Αύγουστο του 1974 η νομιμότητα είχε ήδη αποκατασταθεί τόσο στην Κύπρο, όσο και στην Ελλάδα στα πρόσωπα του κ.Κληρίδη και του κ.Καραμανλή αντίστοιχα." !...

Δεν χρειάζεται νομίζω κανένα σχόλιο για τη δήλωση αυτή.

Αλλά υπάρχει και κάτι το σοβαρότερο. Ο ίδιος ο κ. Κ. Καραμανλής σε επιστολή του προς τον κ.Ντεμιρέλ, της 19.5.1976,(εφημ. "ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ" 23.5.1976 σελ. 8) γράφει:

"... την 20 Ιουλίου 1974 η Τουρκία εισέβαλεν εις την Κύπρον επωφελουμένη του πραξικοπήματος των συνταγματαρχών εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και ισχυριζομένη ότι σκοπός της επεμβάσεως ήτο η αποκατάστασις της νομιμότητος. Η νομιμότης όμως απεκατεστάθη μετά 3 ημέρας εις την Κύπρον εις το πρόσωπον του κ.Κληρίδη και εις την Ελλάδα με την επιστροφήν μου. Ο σκοπός, επομένως, της τουρκικής επεμβάσεως είχεν εκπληρωθεί και λογικώς η Τουρκία θα έπρεπε να αποσύρει τα στρατεύματά της από την Κύπρον. Αντί τούτου, μετά 3 εβδομάδας και ενώ διεξήγοντο διαπραγματεύσεις εις Γενεύην δια την εξεύρεσιν λύσεως, ο Τουρκικός στρατός εξαπέλυσε δευτέραν επίθεσιν και κατέλαβε το 40% της νήσου.

"Εάν δια την πρώτην εισβολήν υπήρχε κάποιο πρόσχημα, δια την δευτέραν ουδεμία δικαιολογία υπάρχει και ούτε, άλλωστε, εδόθη από τουρκικής πλευράς. Η ελληνική πλευρά θα εδικαιούτο κάλλιστα να ζητήσει την επαναφοράν του προηγούμενου καθεστώτος της Ζυρίχης, του οποίου εγγυήτριαι δυνάμεις είναι η Ελλάς και η Τουρκία, επιδεικνύουσα εν τούτοις καλήν θέλησιν η ελληνική πλευρά αποδέχεται ρύθμισιν του προβλήματος επί νέας βάσεως, υιοθετούσα θέσεις αι οποίαι δύνανται να ικανοποιήσουν σχεδόν όλα τα λογικά αιτήματα που θα ημπορούσαν να έχουν οι Τούρκοι."

Δεν είναι λοιπόν ο "αναξιόπιστος" πρωταγωνιστής της εισβολής στην Κύπρο Μπ.Ετσεβίτ, ο οποίος απεκάλυψε ότι ο Αττίλας Ι κατά την άποψη της τότε ηγεσίας της ΝΔ ήταν νόμιμος. Τα ανωτέρω κείμενα αποδεικνύουν ότι Έλληνες επιτόμησαν πρώτοι τη δυσφημία αυτή!..

Νομίζω ότι η παρούσα είναι απαραίτητο συμπλήρωμα των δύο προηγουμένων επιστολών, του σας απηύθυνα, με την πεποίθηση ότι, διερευνώντας τις ευθύνες για την κυπριακή τραγωδία, τα παραπάνω κείμενα θα σας είναι χρήσιμα.

Με τιμή,

Ιωάννης Γ. Ζίγδης
Πρόεδρος Ε ΔΗ.Κ.

- 5 -

2) Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας μας διεβίβασε δύο έγγραφα του υπ/γου Ευθ. Καραγιάννη προς το Α.Ε.Δ. , με ημερομηνία 10/8/74. Το πρώτο έχει θέμα : " πληροφορίαι περί τουρκικής εισβολής " και αφορά μία Διαταγή επιχειρήσεων που βρέθηκε στα χέρια του Τούρκου Ταγματάρχη Μουσταφά Χουσεΐν Τσιετινέλ , Δ/τή του Τάγματος Αρμάτων της Μεραρχίας , που αιχμαλωτίστηκε στις 31.7.74 .

Το έγγραφο αυτό έχει ως εξής :

18.8.74 6 161/24 82

ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ (ΕΧ)

ΠΡΟΣ: ΛΕΔ/2α ΙΣΟ- ΔΙΚ

ΚΟΙΝ: ΑΣ/2ον ΕΓ-ΕΓΑ
ΓΕΕΦ/2ον ΕΓ

ΕΠΕΙΓΟΝ
ΑΣΑ. Α...ΛΛΑ 3
ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤ.ΕΘΝ.ΦΡΟΥΡΑΣ
2ον Ἐπιτ.Γραφεῖον
ΑΡΙΘ. 100Β/143
Λευκωσία, 10 Αὐγ. 1974
Συν. ἔγγρ:

ΘΕΜΑ: Πληροφορίαι Περί Τουρκικῆς Εἰσβολῆς

1. Ὑποβάλλεται συνημμένως φωτοαντίτυπον Διατάγης Ἐπιχειρήσεων μετά μεταφράσεως τῆς 28ης Τουρκικῆς Μ.Π. εὑρεθεῖσα εἰς χεῖρας τοῦ Τούρκου Ταγματάρχου ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΧΟΥΣΕΙΝ ΤΣΙΕΤΙΝΕΛ Δκτοῦ τοῦ Τάγματος ἁρμάτων τῆς Μεραρχίας αἰχμαλωτισθέντος τήν 31-7-74.

2. Ἐκ τῆς ἡμερομηνίας ἐκδόσεως τῆς ὡς ἄνω Διαταγῆς Ἐπιχειρήσεων ἐμφαίνεται ὅτι ἐνῶ τήν 30-7-74 ὑπογράφει ἐν Γενεύῃ ἡ συμφωνία καταπαύσεως τοῦ πυρός ἐν τούτοις ὁ Διοικητής τῆς 28ης Μ.Π. τήν ἰδίαν ἡμέραν ἐξέδωσεν Διαταγήν ἐπιχειρήσεων πρός κατάληψιν Λαπήθου - Καραβᾶ καί ἄλλων σημείων ἐπιβεβαιωθείσης οὕτω τῆς συμπαιγνίας τῆς Τουρκίας.

3. Αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται διήρκεσαν μέχρι τῆς 7-8-74 ἡμέραν καθ'ἥν κατελήφθη ὁ Καραβᾶς καί Λάπηθος Κυρηνείας.

4. Παρακαλοῦμεν διά τά περαιτέρω.

Ἀκριβές ἀντίγραφον
[Σφραγίδα: ΓΕΝ. ΕΠΙΤ. ΕΘΝ. ΦΡ.]
Ἀθανάσιος Μιχαήλ
Τχης 2ου ΕΓ/ΓΕΕΦ

Ὑπτγος Εὐθύμιος Καραγιάννης
Ἀρχηγός ΓΕΕΦ

ΔΙΑΝΟΜΗ

ΛΕΔ/2α ΙΣΟ	ἀ.ἀ.ἀ.	1
ΑΣ/2ον ΕΓ- ΕΓΑ	"	2,3
ΓΕΕΦ/2ον ΕΓ	"	4

ΣΤΡΑΤΟΥ/Ε.Γ. ΑΡΧΗΓΟΥ/ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
Χρονολογία ἀφίξεως 13.8.74
Ἀριθμός Συνημμένων 6
» Πρωτοκόλλου 1980
» Φακέλλου Θέματος 104.1
Πρός ἐνέργειαν εἰς

-7-

Το δεύτερο έγγραφο του π/γου Ευθ.Καραγιάννη έχει θέμα "πληροφορίες περί Βρεττανικής αναμείξεως εις Τουρκικήν εισβολήν εν Κύπρω". Ακολουθεί και σχετικός χάρτης.

Το έγγραφο αυτό έχει ως εξής:

./.

ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ (ΕΧ)

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ 13-8-74

ΠΡΟΣ: ΛΕΔ/2α ΜΕΟ -ΔΙΚ

ΚΟΙΝ: ΑΣ/2ον ΕΓ-ΕΓΑ
ΓΕΕΦ/2ον ΕΓ

ΕΠΕΙΓΟΝ
ΑΣΑ 4 ΑΑΑ 3
ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤ.ΕΘΝ.ΦΡΟΥΡΑΣ
2ον Ἐπιτ.Γραφεῖον
ΑΡΙΘ. Φ 100Β/142
Λευκωσία, 10 Αὐγ. 1974
Συν. ἐγγρ. Εἷς (1) Χάρτης

ΘΕΜΑ: Πληροφορίαι Περί Βρεττανικῆς Ἀναμείξεως εἰς Τουρκικήν Εἰσβολήν ἐν Κύπρῳ

ΣΧΕΤ: Α.Φ.Α/3/Α/45/8-8-74/ΚΥΠ/Κ

1. Ὑποβάλλεται συνημμένως ὑπερθεν σχετική τῆς ΚΥΠ/Κύπρου ἀφορῶσα εἰς πληροφορίας περί τῆς Βρεττανικῆς ἀναμείξεως εἰς τήν Τουρκικήν εἰσβολήν ἐν Κύπρῳ.

2. Ἡ ὑπόθεσις ἀφορᾶ δύο Βρεττανούς οἵτινες ἠργάζοντο ὡς εἰδικοί σύμβουλοι (ἐκτιμηταί) εἰς τό Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν τῆς Κύπρου.

3. Κατόπιν ἐπισταμένης ἐρεύνης διεπιστώθη ὅτι οὗτοι τήν τελευταίαν ἡμέραν καθ' ἥν μετέβησαν εἰς τό Γραφεῖον των ἦτο ἡ 13-7-74. Ὡς ἐκ τούτου ὁ εὑρεθείς χάρτης εἰς τό Γραφεῖον τοῦ ΕΥΜΟΥΡ δέν ἦτο δυνατόν νά ἐσχεδιάσθη καί νά ἀφεθῇ εἰς τό Γραφεῖον μετά τήν 13-7-74 ἀλλά πρό τῆς ἡμερομηνίας ταύτης. Συνεπῶς αἱ Βρεττανικαί ὑπηρεσίαι ἐγνώριζον τήν Τουρκικήν εἰσβολήν ἥτις προετοιμάζετο ὑπό τῆς Τουρκίας πρό τῆς 13-7-74.

Ὑπτγος Εὐθ.Καραγιάννης
Ἀρχηγός ΓΕΕΦ

Ἀκριβές ἀντίγραφον
Ἀθανάσιος Μιχαήλ
Τχης 2ου ΕΓ/ΓΕΕΦ

ΔΙΑΝΟΜΗ

ΛΕΔ /2α ΜΕΟ-ΔΙΚ	α.α.α. 1
ΑΣ/2ον ΕΓ- ΕΓΑ	" 2 (3)
ΓΕΕΦ/2ον ΕΓ	" 4

ΑΡΧΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ/Ε.Γ. ΑΡΧΗΓΟΥ/ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
Χρονολογία ἀφίξεως 13-8-74
Ἀριθμός Συνημμένων 2
» Πρωτοκόλλου 1281
» Φακέλλου Θέματος 104.1

Θα έλεγα κύριοι συνάδελφοι να συγκροτήσουμε μία επιτροπή από τους συναδέλφους που είναι στρατιωτικοί να εξετάσουν τα έγγραφα αυτά , γιατί πιστεύω ότι πρέπει να τα δούμε και με κάποιο πρίσμα στρατιωτικό , γιατί υπάρχουν και ορισμένοι χάρτες .

Επίσης, θα ήθελα να παρατηρήσω ότι από τους μάρτυρες που είχαμε ορίσει τον Ιουλίο, μέχρι τώρα εξετάσαμε τους περισσότερους . Απομένουν να εξεταστούν έως τις 2/10 ο Καραστατήρας και ο πλοίαρχος Παπαγιάννης και ο Γιαννακόδημος των οποίων έχει αρχίσει η εξέταση . Αύριο έχουμε την εξέταση του Καραστατήρα και την Τρίτη συνέχεια της εξέτασης των Παπαγιάννη και Γιαννακόδημου . Στις 2/10 έχει προγραμματιστεί να κληθεί ο Ανέστης Παπαδάκης , αντιπλοίαρχος, αλλά μέχρι στιγμής μας απαντούν ότι είναι αγνώστου διαμονής .

Στη διάρκεια της εξέτασης των μαρτύρων ανέκυψε ανάγκη να κληθεί ως μάρτυς ο Σημαιοφορίδης , ο οποίος έχει σχέση με την επιστολή του Τούρκου . Τον Σημαιοφορίδη προτείνω να τον καλέσουμε στις 21/10 .

Ανακεφαλαιώνοντας σας υπενθυμίζω ότι από τους μάρτυρες που είχαμε ορίσει μέχρι σήμερα εξετάστηκαν οι εξής : Γεωργίτσης, Κομπόκης, Ντενίσης, Σκλαβενίτης , Κατσαδήμας , Κορκόντζέλος , Πούλος, Μπήτος, Ρώσσης, Νικολαΐδης, Λούκουτος, Κούρτης, Λεβέντης, Νούσκας, Μπαλτάς, Κοντώσης . Είναι υπό εξέταση οι Παπαγιάννης και Γιαννακόδημος και αύριο έχουμε τον Καραστατήρα .

Μένει λοιπόν να καθορίσουμε σήμερα τις συνεδριάσεις του Οκτώβρη και του Νοέμβρη και τους μάρτυρες που θα καλέσουμε .

Σχετικά με τους μάρτυρες ο κ. Βαρβιτσιώτης στην αρχή είχε προτείνει - και είχαμε όλοι συμφωνήσει- να αρχίσουμε από τους στρατιωτικούς που έλαβαν μέρος στο πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, μετά να

./.

- 10 -

προχωρήσουμε στους διπλωματικούς και κατόπιν να φθάσουμε στη στρατιωτικοπολιτική "ηγεσία" . Αυτή την τακτική ακολουθήσαμε μέχρι τώρα, με εξαίρεση την εξέταση του Μπαλτά που τον καλέσαμε ως γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου . Αν πρόκειται να συνεχίσουμε την ίδια τακτική, δηλαδή την εξέταση των ανθρώπων που βρέθηκαν στην Κύπρο και πήραν μέρος στο πραξικόπημα, τότε έχουμε να καλέσουμε ακόμη τα εξής πρόσωπα :

Λαμπρινό , Παπαγιάννη (υποδ/τή της ΕΛΔΥΚ) Κοκοράκη, Συρμόπουλο, που ήταν δ/τής στη Λεμεσό, Ζιωτόπουλο της ελληνικής ΚΥΠ στην Κύπρο , Παπαποστόλου, Ξαρχά, το Δ/τή της 5ης Ανωτ. Τακτ. Δ/σης της Πάφου και το στρατηγό Παπαδάκη . Σύνολο εννέα πρόσωπα .

Είναι και ορισμένοι άλλοι από την Κύπρο , όπως Ζήδρος, Γλεντζές, Ναθαναήλ , Μανουσάκης, Πολύζος , Κωνσταντόπουλος, Χανιώτης, ταγματάρχης Μαντζουράτος , Καββαδίας , Λιασκώνης , Φαναριώτης .

Η προσωπική μου γνώμη είναι να μην καλέσουμε τόσο πολλούς από τους στρατιωτικούς που ήταν στην Κύπρο . Να περιοριστούμε στην εξέταση αυτών των εννέα προσώπων που ανέφερα, δηλαδή Λαμπρινό, Παπαγιάννη, Κοκοράκη, κ.λπ. και αν παρουσιαστεί ανάγκη εξετάζουμε και κάποιους άλλους . Για την εξέταση αυτών των εννέα θα χρειαστούμε όλο σχεδόν το Νοέμβρη . Σας αναφέρω τις ημερομηνίες των συνεδριάσεων του υπόλοιπου Σεπτεμβρίου και του Οκτωβρίου και τα ονόματα των μαρτύρων , που λέω να εξετάσουμε στις συνεδριάσεις αυτές :

26/9 Καραστατήρας

30/9 Γ. Παπαγιάννης (πλοίαρχος) - Γιαννακόδημος

2/10 Παπαδάκης Ανέστης , αντιπλοίαρχος

21/10 Σημαιοφορίδης , Παπαγιάννης (ΕΛΔΥΚ) , Λαμπρινός

23/10 Κοκοράκης, Συρμόπουλος , Ξαρχάς

30/10 Παπαδάκης, το Δ/τή της 5ης Ανωτ. Τακτ. Δ/σης Πάφου, Παπαποστόλου .

./.

Επομένως ο Σεπτέμβρης και ο Οκτώβρης θα είναι κλεισμένος με αυτούς τους μάρτυρες . Τον Οκτώβρη δεν μπορούμε να καλέσουμε άλλους μάρτυρες , γιατί η Βουλή θα διακόψει λόγω δημοτικών εκλογών και επίσης θα διακόψει πάλι από 26 έως 28,29 Οκτωβρίου .

Ακόμη θα ήθελα να σας πω ότι από τις 20 Οκτωβρίου οι συνεδριάσεις θα είναι πρωϊνές . Θα έχουμε πάλι δύο συνεδριάσεις : Τρίτη και Πέμπτη πρωΐ .

Ε. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ : Καλύτερα να συνεδριάζουμε Τετάρτη και Πέμπτη.

Η Επιτροπή συμφώνησε ομοφώνως με την πρόταση του κ. Παπαστεφανάκη .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Οι ημέρες των συνεδριάσεων το Νοέμβρη θα είναι οι εξής : 5, 6, 12, 13, 19, 20, 26 και 27 . Θα γίνουν δηλαδή οκτώ συνεδριάσεις και σ'αυτές θα πρέπει να κλείσουμε τους στρατιωτικούς που υπηρετούσαν την κρίσιμη εποχή στην Κύπρο και παίξαν ρόλο στο παξικόπημα .

Α. ΖΑΪΜΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να προτείνω αντί στις 21/10 να συνεδριάσουμε στις 22/10 . Επίσης προτείνω να εξετάσουμε και τον πρέσβυ Λαγάκο .

ΕΠΙΤΡΟΠΗ . Συμφωνούμε .

Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ . Υπάρχει χρόνος για να εξετάσουμε το Λαγάκο ;

./.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Θα υπάρξει χρόνος αν η απασχόλησή μας με κάθε μάρτυρα είναι όσο το δυνατό πιο σύντομη, τακτική που τηρούμε τελευταία .

Επίσης, κύριοι συνάδελφοι θα πρέπει να εξετάσουμε και αυτούς που αυτοπροτείνονται, γιατί δεν μπορούμε να τους αποκλείσουμε .

Το Δεκέμβρη πλέον θα πρέπει να προχωρήσουμε υψηλότερα .

Γ. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ . Κύριε Πρόεδρε, νομίζω ότι χάνεται απαραίτητος χρόνος. Επαναλαμβανόμαστε. Ήδη στην εξέταση των τελευταίων μαρτύρων δεν υπήρξε ενδιαφέρον . Περιοριστήκαμε στα ίδια ζητήματα . Η γνώμη μου λοιπόν είναι ότι θα πρέπει πλέον κάπου εμβόλιμα να ασχοληθούμε με κάποιους σημαντικότερους μάρτυρες, έτσι ώστε να υπάρξει η δυνατότητα κάποιων μεγαλύτερων ερεθισμάτων και σπουδαιότερων πληροφοριών και αποκαλύψεων, αν υπάρξουν βέβαια . Οι μάρτυρες που έχουμε καλέσει μέχρι σήμερα επαναλαμβάνουν όλοι τα ίδια .

Α. ΠΕΠΟΝΗΣ . Κύριε Πρόεδρε, συμμερίζομαι την άποψη του κ. Δασκαλάκη.

Έχω την εντύπωση ότι συγκεντρώσαμε ένα σημαντικό υλικό και επιτέλους εντοπίσαμε ορισμένα καίρια ερωτηματικά και φαντάζομαι πια ότι ίσως πολλοί από μας επιβεβαιώσαμε ορισμένες τεκμηριώσεις, σκέψεις και εκτιμήσεις που κάναμε ως σκεπτόμενοι και υπεύθυνοι πολίτες .

Η γνώμη μου είναι ότι θα πρέπει να γίνει ένας επανέλεγχος του καταλόγου των μαρτύρων, που προέρχονται από τις μονάδες ή υπηρεσίες που ήταν τότε στην Κύπρο και να εξαντλήσουμε την εξέταση των μαρτύρων αυτών έως το τέλος του Οκτώβρη . Το Νοέμβρη να κληθούν τουλάχιστον ένα ή δύο πρόσωπα, από αυτά που συνεχώς αναφέρονται στις καταθέσεις των μαρτύρων που μέχρι τώρα ακούσαμε .

./.

Ένα από τα πρόσωπα αυτά που πιστεύω ότι πρέπει οπωσδήποτε να κληθούν το Νοέμβρη είναι ο Μπονάνος, γιατί έχει πλήρως αποδεχθεί ότι οι οποιεσδήποτε εντολές, τυπικά τουλάχιστον, εκπορευόταν από το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων .

Εάν πρόκειται να έχουμε εξετάσεις μαρτύρων που θα καταθέτουν ασήμαντα πράγματα ή που θα επικαλούνται ότι "αυτές τις διαταγές είχαμε από "πάνω"", δεν νομίζω πως θα προκύψει κάτι σημαντικό .

Η άποψή μου λοιπόν είναι να εξαντληθεί έως τον Οκτώβρη ένας κατάλογος σωστής επιλογής μαρτύρων απ'αυτούς που υπηρετούσαν τότε στην Κύπρο και να κληθεί το Νοέμβρη ο Μπονάνος, ο οποίος επιτέλους θα κληθεί να μας πει και από πού πήρε τις εντολές , τι εντολές έδωσε και γιατί . Το αν θα απαντήσει σ'ό,τι τον ρωτήσουμε είναι άλλο ζήτημα . Εμείς πάντως θα εξαγάγουμε τα συμπεράσματά μας από τις απαντήσεις που θα δώσει .

<u>Κ. ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ</u> . Ας μου επιτρέψει ο κ. Πεπονής να υπενθυμίσω ότι τον Ιούλιο το θέμα της κλήσης των "υψηλών μαρτύρων" και η Επιτροπή είχε πάρει απόφαση ανάλογη με την πρόταση του κ. Πεπονή. Συντάσσομαι λοιπόν απολύτως με την πρόταση του κ. Πεπονή και αναφέρομαι στη συζήτηση , που είχε γίνει στη συνεδρίαση εκείνη .

./.

-13α-

Ι.ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, μέχρι σήμερα οι μάρτυρες που εξετάσαμε ή είναι κατά κάποιο τρόπο ή αισθάνονται κατηγορούμενοι ή πιστεύουν οι ίδιοι ότι κάπως, με τον α ή β τρόπο, ενέχονται.

Από την πείρα μου στο στρατό ξέρω, ότι πρώτα καλούμε τους μάρτυρες εκείνους που είναι κατά κάποιο τρόπο μάρτυρες κατηγορίας και αφού ολοκληρώσουμε την εικόνα του τι έχει γίνει, στη συνέχεια καλούμε τον κατηγορούμενο , ο οποίος απολογείται και πιθανώς προτείνει και κάποιους μάρτυρες υπεράσπισης. Συνήθως δηλαδή η σειρά εξέτασης μαρτύρων είναι να καλούμε πρώτα αυτούς που έχουν να καταγγείλουν, να αναφέρουν σχετικά με το έγκλημα και στη συνέχεια να καλείται ο κατηγορούμενος, που μπορεί να προτείνει κάποιους μάρτυρες υπεράσπισης. Μέχρι σήμερα στην Επιτροπή δεν ακολουθήσαμε κατά τη γνώμη μου, αυτή τη σειρά και ο λόγος είναι ότι θέλαμε να μορφώσουμε καταρχήν γνώμη από τους πρωτεργάτες κ.λ.π.

Η άποψή μου είναι ότι θα πρέπει πλέον να καλέσουμε και 4,5 πρόσωπα από την Κύπρο, δηλαδή πρόσωπα που να μη νομίζουν ότι είναι κατηγορούμενοι. Παράδειγμα: είχα προτείνει παλιότερα να καλέσουμε τον ταξίαρχο Ζαμπάτα Ι, ο οποίος είναι κύπριος, αλλά είναι ταξίαρχος του ελληνικού στρατού. Υπηρετούσε εκείνη την εποχή στην Κύπρο και δεν είχε καμιά ανάμιξη με τα γεγονότα. Νομίζω λοιπόν ότι θα είναι χρήσιμο να εξεταστεί, γιατί πιστεύω ότι θα μας δώσει στοιχεία, που οι μάρτυρες που εξετάσαμε μέχρι σήμερα δεν θέλαν να δώσουν. Νομίζω επίσης ότι πρέπει να εξεταστούν οι Κύπριοι που έχουν υποβάλει μηνύσεις, γιατί αυτό σημαίνει ότι θα έχουν στη διάθεσή τους πολλά στοιχεία και άρα θα είναι χρήσιμοι μάρτυρες.

./.

Ακόμη είχε γίνει πρόταση να καλέσουμε τον αρχηγό της κυπριακής ΚΥΠ. Συμφωνώ γιατί πιστεύω ότι δεν θα ολοκληρώσουμε την εικόνα του τι έγινε στην Κύπρο αν δεν εξεταστεί και το πρόσωπο αυτό. Διαφορετικά είναι πιθανό να προχωρήσουμε στην εξέταση του Μπονάνου κ.λπ. χωρίς να έχουμε στοιχεία σημαντικά, στοιχεία που θα μπορούσαν να μας δώσουν τα πρόσωπα αυτά.

Επομένως εκτός απ'αυτούς που υπηρέτησαν στην Κύπρο είναι απαραίτητο να εξετάσουμε 4,5 πρόσωπα όπως, επαναλαμβάνω, ο ταξίαρχος Ζαμπάτας, ο αρχηγός της κυπριακής ΚΥΠ και οι Κύπριοι που υπέβαλαν μηνύσεις. Επίσης υπάρχει ένας αντισυνταγματάρχης του πυροβολικού, Ταραντίλης Π., που τη δεύτερη μέρα του Αττίλα Ι πήγε στην Κύπρο και ανέλαβε Διοικητής μιας μοίρας πυροβολικού, στη θέση άλλου διοικητή, που εφονεύθη στις επιχειρήσεις. Αυτός το Μάη του 1975 μου είχε πει ότι η προδοσία που έγινε στην Κύπρο δεν είχε προηγούμενο.
Πρόκειται οπωσδήποτε για μάρτυρα, που έχει να πει πολλά.
Επαναλαμβάνω ότι τώρα μονότονα εξετάζουμε αυτούς, που θεωρούνται ένοχοι.

Αυτές είναι οι προτάσεις μου κ.Πρόεδρε, για να ολοκληρώσουμε τον κύκλο των μαρτύρων από την Κύπρο.

<u>ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης)</u>. Κύριοι συνάδελφοι είναι σωστό να προηγηθεί ο Μπονάνος πριν εξεταστούν ο Πηλιχός, ο Παλαΐνης, ο Ματάτσης, ο Πολίτης, ο Περδίκης, ο Χανιώτης; Μήπως αυτοί θα πρέπει να προηγηθούν του Μπονάνου;

Με την άποψη του κυρίου Προέδρου συμφώνησε η πλειοψηφία της Επιτροπής.

./.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Επίσης θα ήθελα να πω, ότι όταν εξετάσουμε το Μπονάνο, θα πρέπει στη συνέχεια να προχωρήσουμε και στην εξέταση του Αραπάκη και του Γαλατσάνου . Πριν από την εξέταση όμως των προσώπων αυτών δεν/θα πρέπει να προηγηθεί η εξέταση των κυβερνητών των δύο υποβρυχίων και του οχηματαγωγού " ΛΕΣΒΟΣ " ή του Περδίκη, ο οποίος ήταν βοηθός στρατιωτικού ακόλουθου στο Λονδίνο και για τον οποίο λένε οι μάρτυρες ότι κάθε τόσο έστελνε σήματα στο ΑΕΔ ότι επίκειται τουρκική εισβολή και του Πολίτη , που ήταν ο διερμηνέας του Σίσκο ; Επίσης δεν θα πρέπει να εξετάσουμε τον Χανιώτη, που ήταν ο Αρχηγός του Α' κλάδου, τον Τριανταφύλλου, ο οποίος διεφώνησε και τους είπε ότι σας γελάνε οι Αμερικανοί, τον Ματάτση , που ήταν ο άνθρωπος που έπαιξε ρόλο σ'όλους τους μάρτυρες και τους Πηλιχό και Παλαιή που φαίνεται ότι ήταν οι συντάκτες του διαγγέλματος ;

Ε. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ . Κύριε Πρόεδρε θα επιχειρήσω να συνδέσω τις απόψεις που ακούστηκαν .

Πιστεύω/ότι είναι σωστή άποψη να καλέσουμε το Νοέμβρη 2-3 πρόσωπα από αυτά που προτείνει ο κ. Κουτσογιάννης . Να ακούσουμε δηλαδή και κάποιους άλλους που δεν αισθάνονται σαν κατηγορούμενοι εδώ μέσα, ώστε να δούμε και την άλλη πλευρά του λόφου και στη συνέχεια να προχωρήσουμε σ'αυτούς που προτείνατε εσείς , με τους οποίους και να κλείσουμε το Νοέμβρη .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Επαναλαμβάνω πάλι τα ονόματα των μαρτύρων που υπηρετούσαν στην Κύπρο και που λέμε να κληθούν το Νοέμβρη :
Λαμπρινός , Παπαδάκης (ΕΛΔΥΚ) , Κοκοράκης .

./.

- 16 -

<u>Κ. ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ</u>:
<u>Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ</u> : ξ Μα , κύριε Πρόεδρε τι θα έχει να μας πει ο Κοκοράκης ; 'Οτι τράβηξε το πιστόλι κ.λπ. ;
Γιατί να χάνουμε χρόνο ;

<u>ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης)</u>. Κύριοι συνάδελφοι, αν οι ερωτήσεις μας στους μάρτυρες περιορίζονται σε συγκεκριμένα περιστατικά, μπορούμε σε κάθε συνεδρίαση να καλούμε 2-3 μάρτυρες μαζί, και έτσι θα εξετάσουμε σε σύντομο χρονικό διάστημα τα πρόσωπα που είπαμε .

Συνεχίζω λοιπόν την απαρίθμηση των μαρτύρων :

Συρμόπουλος ,

Ζιωτόπουλος (ΚΥΠ Κύπρου) ,

Παπαποστόλου ,

Ξαρχάς, Δ/τής 5ης Ανωτ Τακτ. Δ/σης Πάφου
Παπαδάκης (στρατηγός) , που ήταν γαμπρός του Ιωαννίδη

Υπάρχουν και άλλοι πολλοί που υπηρετούσαν στην Κύπρο, αλλά τους έχουμε παραλείψει .

<u>Ι. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ</u> . Κύριε Πρόεδρε , αν μου επιτρέπετε, να κάνω μια μέση πρόταση . Αυτούς τους οκτώ μάρτυρες να τους εξετάσουμε στις τέσσερις συνεδριάσεις του Οκτωβρίου .

<u>ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης)</u>. Αν η Επιτροπή το δέχεται αυτό, εγώ δεν έχω αντίρρηση . Μάλιστα αυτό θα πρότεινα και εγώ .

Μάρτυρες που δεν υπηρετούσαν στην Κύπρο την εποχή εκείνη και που πρέπει να κληθούν είναι οι εξής :
Πηλιχός , Παλαίνης , Ματάτσης , Τριανταφύλλου , Χανιώτης , Περδίκης , Πολίτης .

./.

Επίσης πρέπει να καλέσουμε δύο κυβερνήτες υποβρυχίων , τον Παναγιωτόπουλο και τον Γαβριήλ , έναν κυβερνήτη αντιτορπιλικού και μετά από την εξέταση των προσώπων αυτών πιστεύω ότι πρέπει να καλέσουμε τον Μπονάνο , τον Αραπάκη κ.λπ.

Αυτές είναι οι δικές μου προτάσεις .

Μ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ . Ο κύριος Κουτσογιάννης κάλυψε ένα κενό που υπάρχει στον κατάλογο των μαρτύρων .
Στην αρχή είχαμε πει να καλέσουμε από την Κύπρο και την άλλη πλευρά .
Η σίγουρη άλλη πλευρά είναι αυτοί που υπέβαλαν μηνύσεις .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Όσον αφορά τον Αρχηγό της ΚΥΠ Κύπρου σας έδωσα απάντηση σε προηγούμενη συνεδρίαση . Δηλαδή είχαμε πει ότι πρόκειται για Κύπριο υπήκοο και δεν πρέπει να προχωρήσουμε.
Υπάρχουν κύριοι συνάδελφοι ορισμένες επιφυλάξεις.
Σς παρακαλώ ας μην επιμείνουμε περισσότερο .

Ε. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ . Κύριε Πρόεδρε , εγώ θέλω να είμαι ήσυχος με τη συνείδησή μου , ότι θα μπορέσω να μορφώσω πλήρη δικανική πεποίθηση, εξετάζοντας ως μάρτυρα κάθε πρόσωπο που μπορεί να μας δώσει κάποια στοιχεία , που μπορεί να μας διαφωτίσει .
Εάν λοιπόν πιστεύετε ότι δεν γίνεται να εξετάσουμε ως μάρτυρα το πρόσωπο αυτό , θα σας παρακαλέσω να μας πείτε τους λόγους, για να γραφτούν στα πρακτικά , ώστε να είμαι καλυμένος και απέναντι στη συνείδηση του λαού .

./.

- 18 -

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Αν αρχίσουμε να εξετάζουμε κυπρίους υπηκόους , ίσως δώσουμε κάποιο όπλο σε κάποια διπλωματική προσπάθεια της αντίπερα όχθης ότι η Ελλάς φαντάζεται την Κύπρο ως προτεκτοράτο της .

Μ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ . Εάν υπάρχουν λόγοι, που δεν μπορούμε να τους ξεπεράσουμε , για τους οποίους δεν μπορούν να κληθούν τα πρόσωπα αυτά, καλώς . Αλλά το πρόβλημα είναι ότι δεν ακούμε καθόλου την άλλη πλευρά και πρέπει νομίζω οπωσδήποτε να την ακούσουμε για να ολοκληρώσουμε την εικόνα του τι έγινε στην Κύπρο . Διότι στις μέχρι σήμερα εξετάσεις μαρτύρων έχουμε την ίδια εικόνα επαναλαμβανόμενη από πολλά στόματα . Και έχουμε ανθρώπους που είτε φοβούνται είτε θεωρούν τους εαυτούς τους ενόχους .
Συνεπώς για μένα έχει σημασία να δούμε και εγνωσμένους της άλλης πλευράς .

Είναι αδύνατο να καλέσουμε το Μπονάνο χωρίς να έχουμε ολοκληρώσει την εικόνα του τι έκανε , διότι θα κληθεί ο Μπονάνος αναγκαστικά μετά . Μόνο αν έχουμε όλα τα στοιχεία από τους άλλους μάρτυρες θα είμαστε σε θέση να ελέγξουμε την κατάθεσή του .
Συμφωνώ λοιπόν με την άποψη του κ. Κουτσογιάννη και του κ. Παπαστεφανάκη ότι δηλαδή θα πρέπει να δούμε και την άλλη πλευρά του λόφου . Όσον αφορά την κλήση των λεγόμενων σημαντικών μαρτύρων που φαίνεται ότι έδιναν διαταγές ή έστω ήταν στην ομάδα που παίρναν αποφάσεις , η γνώμη μου είναι να τους καλέσουμε αργότερα, αφού ολοκληρώσουμε την εικόνα των γεγονότων από τις καταθέσεις των μικρότερων μαρτύρων . Πιστεύω άλλωστε ότι μέχρι σήμερα το έργο της Επιτροπής δεν πήγε άσχημα, έστω και αν χάσαμε μερικές συνεδριάσεις διότι ήλθαν και μερικοί ασήμαντοι μάρτυρες .

./.

από τη φυσιογνωμία των ανθρώπων που ήρθαν

Ι. ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ . Πιστεύω ότι δεν θα υπάρξει πρόβλημα εάν να κληθούν εδώ ο αρχηγός της κυπριακής ΚΥΠ και οι Κύπριοι που υπέβαλαν μηνύσεις . Εάν αυτό τελικώς καταστεί αδύνατο, θα έλεγα να παρουσιαστεί ότι οι ίδιοι προθυμοποιούνται να μας στείλουν κάποια στοιχεία .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Υπέδειξα λύσεις γι'αυτό το θέμα . Δεν είναι ανάγκη να έλθουν εδώ . Υπάρχουν και άλλοι τρόποι. Ας αφήσουμε προς το παρόν το θέμα αυτό.

Α. ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Κύριε Πρόεδρε, πίστευα ότι η Επιτροπή στην αναζήτηση στοιχείων για να δημιουργήσει πλήρη εικόνα θα μπορούσε να κινηθεί προς κάθε κατεύθυνση . Μετά από τη δική σας υπόδειξη δεν συνεχίζω . Θα ήθελα μόνο να πω ότι η δική μου γνώμη είναι να επανέλθουμε στη βάση που θέσαμε όταν είχαμε ξανασυζητήσει το θέμα, αναφερόμενοι στο ποια θα πρέπει να είναι η σειρά των μαρτύρων. Η σειρά εκείνη ήταν πολύ σωστή και αποδείχθηκε αποδοτική μέχρι στιγμής. Πράγματι ορισμένοι από τους μάρτυρες δεν προσέφεραν τίποτα . Αλλά πιστεύω ότι και μόνο τα πρόσωπα που έρχονται εδώ παίζουν κάποιο ρόλο στη διαμόρφωση της τελικής εικόνας από μας . Νομίζω ότι και άλλοι συνάδελφοι μέχρι στιγμής, πιθανώς να έχουν σχηματίσει κάποια άποψη για το μέγεθος του ρόλου και της αποστολής τους. Έτσι π.χ. αυτόν τον Κοκοράκη εγώ θα ήθελα να τον δω . Ας περάσουν λοιπόν και κάποιοι των οποίων η συμμετοχή στην όλη ιστορία δεν έχει ιδιαίτερο βάρος . Γνωρίζουμε άλλωστε ποιες είναι οι κορυφές του παγόβουνου. Πριν φθάσουμε σ'αυτούς όμως να συνεχίσουμε την εξέταση μαρτύρων από "κάτω" προς τα "πάνω" . Η γνώμη μου είναι ότι δεν πρέπει να καλέσουμε τον Μπονάνο πριν από την εξέταση των στενών του συνεργατών .

./.

- 20 -

Α. ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Εμείς συλλέγουμε αποδεικτικό υλικό και εξετάζουμε απλώς μάρτυρες, χωρίς να τους διακρίνουμε σε μάρτυρες κατηγορίας ή μάρτυρες υπεράσπισης . Οι μάρτυρες που προέρχονται από τους στρατιωτικούς που υπηρέτησαν στην Κύπρο νομίζω ότι εξαντλήθηκαν και άλλους να καλέσουμε από αυτή την κατηγορία μαρτύρων τα ίδια θα μας πουν .
Συνεπώς κύριε Πρόεδρε νομίζω ότι τον Οκτώβρη πρέπει να τελειώσει η εξέταση αυτών των 8 μαρτύρων και/αναρωτιέμαι μήπως δεν πρέπει να εξετάσουμε και τους 8 ; Μήπως δηλαδή πρέπει να εξετάσουμε λιγότερους;

Πριν προχωρήσουμε στην εξέταση του Μπονάνου πρέπει να εξετάσουμε τα πρόσωπα που αναφέρατε, δηλαδή Πηλιχό κ.λπ. Παράλληλα δεν βλάπτει να εξετάσουμε τον Κύπριο Χατζηπαναγιώτου, ο οποίος νομίζω ότι μένει εδώ , και τον Αλφαντάκη, για να εντοπίσουμε τα αδικήματα, διότι υπάρχουν αδικήματα και του στρατιωτικού ποινικού νόμου και του ποινικού νόμου . Επίσης , μετά τους Μπονάνο, Αραπάκη, Γαλατσάνο κ.λπ., επειδή πρέπει να αιτιολογήσουμε γιατί έγινε το πραξικόπημα και η απάντηση που δόθηκε από τους στρατιωτικούς - ότι δηλαδή η αιτία ήταν το ότι ο Μακάριος θα μείωνε τους εφέδρους δεν είναι πειστική - και το αν ήταν ελληνικό ή ξενοκίνητο, είναι απαραίτητο να εξετάσουμε και τους διπλωματικούς και μετά να προχωρήσουμε στην εξέταση της στρατιωτικοπολιτικής "ηγεσίας" της χούντας .

Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Συμφωνούμε όλοι ότι δύο είναι οι στόχοι μας: η εξακρίβωση της αλήθειας και η επιτάχυνση της διαδικασίας . Προέχει οπωσδήποτε η εξακρίβωση της αλήθειας και για το λόγο αυτό δεν θα πρέπει η επιτάχυνση της διαδικασίας να γίνει σε βάρος της αλήθειας και της εξακρίβωσης των πραγματικών γεγονότων .

./.

Επομένως αν θέλουμε να επιδιώξουμε την ταχύτητα σε συνδυασμό με την αλήθεια και προχωρήσουμε τώρα στην εξέταση του Μπονάνου, προχωρούμε ανάποδα, δηλαδή θα δαπανηθεί χρόνος, γιατί εφόσον δεν θα έχουμε σχηματίσει πλήρη εικόνα όταν θα καλέσουμε τον Μπονάνο, θα παραστεί ανάγκη να ξανακαλέσουμε μάρτυρες για να ανατρέψουμε αυτά που θα μας πει ο Μπονάνος .

Συμφωνώ λοιπόν με την πρόταση του κ. Κουτσογιάννη να καλέσουμε μερικούς μάρτυρες και από την άλλη πλευρά . Διότι είναι γεγονός ότι η κυριότερη επιδίωξη των μαρτύρων που καλέσαμε είναι να αποδείξουν τις προσωπικές τους ευθύνες και μ'αυτό το στόχο αποκρύπτουν την αλήθεια, λένε ότι δεν ξέρουν και εκμεταλλεύονται και τα 12 χρόνια που πέρασαν . Συμπερασμα : Να κληθούν μάρτυρες και από την άλλη πλευρά ώστε πριν καλέσουμε την"ηγεσία", και ιδιαίτερα τον Μπονάνο, να έχουμε σχηματίσει πλήρη εικόνα .

<u>ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης)</u>. Κύριοι συνάδελφοι, αν θελήσουμε να εξετάσουμε τους Κυπρίους και να εξετάσουμε και τους Πηλιχό, Παλαΐνη κ.λπ. , τους διπλωματικούς και μετά να προχωρήσουμε στο Μπονάνο, Γαλατσάνο , κατά τη γνώμη μου φθάσαμε στο Φεβρουάριο.

Συμφωνώ με την πρόταση του κ. Βαρβιτσιώτη στις 4 συνεδριάσεις του Οκτώβρη να καλύψουμε τους στρατιωτικούς που υπηρέτησαν στην Κύπρο,εξετάζοντας σε κάθε συνεδρίαση 2-3 μάρτυρες . Το Νοέμβρη να καλέσουμε τους Πηλιχό, κ.λπ. σε συνδυασμό και με ορισμένους μάρτυρες απ'αυτούς που πρότεινε ο κ. Κουτσογιάννης , το Δεκέμβρη να εξετάσουμε τους διπλωματικούς και τους Μπονάνο , Γαλατσάνο, Αραπάκη και το Γενάρη να προχωρήσουμε και σε άλλους . Δεν είναι δυνατόν να μην εξεταστεί π.χ. ο Γκιζίκης ή ο Αλφαντάκης .

./.

- 22 -

Α. ΠΕΠΟΝΗΣ . Γιατί να εξετάσουμε τον Αλφαντάκη κύριε Πρόεδρε ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Ο Αλφαντάκης είναι δικηγόρος των Ιωαννιδικών και έχει υποβάλει μια μήνυση εναντίον παντός υπευθύνου . Επίσης, μηνύσεις έχουν υποβάλει ο Μπέης και ο Κύπριος Χατζηπαναγιώτου . Νομίζω λοιπόν ότι θα είναι παράλειψη εάν δεν εξετάσουμε αυτούς τους μηνυτές.

Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Κύριε Πρόεδρε, εξετάζοντας τον Αλφαντάκη το κύρος της Επιτροπής υποβαθμίζεται .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Το θέμα Αλφαντάκη ας το ξανακουβεντιάσουμε.

Κ. ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ . Κύριε Πρόεδρε , θα ήθελα να επισημάνω αυτό που ειπώθηκε απ'όλους, ότι η Επιτροπή θα πρέπει να ολοκληρώσει επιτυχώς την εθνική της αποστολή και γι'αυτό ακριβώς θα πρέπει να καταλήξουμε στην πιο αποδοτική διαδικασία .
Είναι κοινή πεποίθηση ότι οι μάρτυρες έχουν κοινό μέτωπο και ενεργούν κατόπιν οδηγιών . Αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Παρακαλώ , υποδείξετε κύριε Μπαντουβά ένα πρακτικό τρόπο αντιμετώπισης αυτού του θέματος .

Κ. ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ . Κύριε Πρόεδρε , αυτό που λέω δεν αποτελεί αιχμή εναντίον κανενός . Είναι μια διαπίστωση και προϊόν κάποιας πληροφόρησης . Προτείνω π.χ. να αλλάξουμε τη σειρά των μαρτύρων.

./.

Οι οποίοι μπορεί συγχρόνως να είναι παράγοντες "ξένου" κράτους

Δεύτερον να τους καταστήσουμε προσεκτικότερους και να τους απειλήσουμε ότι θα τους παραπέμψουμε επί ψευδορκία. Θα πρέπει δηλαδή να είμαστε λίγο σκληρότεροι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης): Έχετε βέβαια υπόψη σας τις διατάξεις του Κανονισμού της Βουλής, που ορίζουν ότι ο μάρτυρας δικαιούται να αρνηθεί την απάντηση κ.λπ.

Κ. ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εννοώ, κύριε Πρόεδρε, θεμιτά μέτρα, ό,τι επιτρέπει ο Κανονισμός και η δικονομία. Αυτή είναι η μια διαπίστωση. Η άλλη είναι ότι θα πρέπει να επιταχύνουμε ή ν'αλλάξουμε το ρυθμό της εξέτασης των μαρτύρων. Και εγώ συμφωνώ ότι η Επιτροπή έχει επιτελέσει μεγάλο έργο, αλλά πρέπει εντός του έτους να εξετάσουμε τουλάχιστον μέρος των πρωταγωνιστών.

Οι μάρτυρες κατά τη γνώμη μου είναι των εξής κατηγοριών: Είναι οι πρωταγωνιστές της Αθήνας, όπως Ιωαννίδης, Παπαδόπουλος, Γκιζίκης, Μπονάνος, Αραπάκης, Παπανικολάου, οι πρωταγωνιστές της Κύπρου που σχεδόν όλοι έχουν εξεταστεί, όπως ο Γεωργίτσης κ.λπ. και κυπριακοί παράγοντες "ξένου" κράτους, αλλά νομίζω ότι μπορούμε να τους εξετάσουμε, γιατί υπήκοοι και αξιωματούχοι του "ξένου" αυτού κράτους αποτέλεσαν το αντικείμενο της εγκληματικής ενεργείας των δικών μας. Και πολύ σωστά είπατε και εσείς ότι αυτό το θέμα θα το αντιμετωπίσετε σε συνεργασία και με τους εκπροσώπους της ηγεσίας των κομμάτων, πώς δηλαδή θα βρεθεί ένας ανώδυνος πολιτικά - από πλευράς εξωτερικής πολιτικής - και διπλωματικά τρόπος για να εξεταστούν αυτοί οι άνθρωποι. Πρέπει όμως οπωσδήποτε να εξεταστούν, γιατί έχουν εμπειρίες, γνώμες και πολύτιμες πληροφορίες, διότι ήταν οι ίδιοι θύματα, ήταν οι πρωταγωνιστές των γεγονότων.

./.

Στον τομέα των συνεργατών όπως είναι οι μικροί αξιωματικοί, ήδη έχουμε σχηματίσει μια γνώμη, έχουμε εξετάσει τους πιο πολλούς, συμφωνώ ότι πρέπει να εξετάσουμε και τους υπόλοιπους, αλλά να ακολουθήσουμε την πρότασή σας κύριε Πρόεδρε και να εξετάζουμε περισσότερους από δύο μάρτυρες σε κάθε συνεδρίαση και να περιορίσουμε τις ερωτήσεις μας.

Επίσης πρέπει να εξετάσουμε διπλωματικούς παράγοντες, όπως είναι οι πρεσβευτές μας στη Λευκωσία, Άγκυρα, Λονδίνο, Ουάσινγκτον και Βουκουρέστι, για το γνωστό θέμα και ίσως και ορισμένες πολιτικές προσωπικότητες υπό την έννοια ότι θα εμπλουτίσουν τις γνώσεις και τη γνώμη της Επιτροπής, γιατί εξαιτίας του ρόλου που παίζουν στο δημόσιο βίο της Χώρας και του ρόλου που έπαιξαν στη διαχείριση αυτού του μεγάλου θέματος αμέσως μετά από την πτώση της χούντας, θα είναι δέκτες στοιχείων και εμπειριών και θα έχουν αποκρυσταλλώσει γνώμες, που θα είναι πολύτιμες.

Όσον αφορά την περίπτωση των προσώπων που υπέβαλαν μηνύσεις, η γνώμη μου είναι να καλέσουμε τον Χατζηπαναγιώτου, ο οποίος είναι ανηψιός του Αρχιεπισκόπου Κύπρου και έχει και από κει πληροφορίες και ήταν και δικηγόρος Αθηνών συνεργάτης του Γ.-Β. Μαγκάκη και τον Μπέη. Δεν συμφωνώ να καλέσουμε τον Αλφαντάκη, τον αρχιμάγειρα της αλλοίωσης και διαστρέβλωσης της ιστορικής αλήθειας και των γεγονότων αυτών.

<u>Δ. ΛΙΒΑΝΟΣ</u>. Έχω το αίσθημα ότι η Επιτροπή έχει ξεφύγει λίγο από την αποστολή που της έχει αναθέσει η Βουλή. Βέβαια χρονικώς ίσως όχι, αλλά έχω μνήμες και δεν θυμάμαι να υπάρχει προηγούμενο Εξεταστικής Επιτροπής που να έχει καλέσει τόσο μεγάλο αριθμό μαρτύρων.

./.

Νομίζω ότι κάνουμε τους ανακριτές ενώ η αποστολή της Επιτροπής , που της ανέθεσε η Βουλή είναι συγκεκριμένη : Να ερευνήσουμε τι συνέβη στην Κύπρο και ποιος το έκανε και βεβαίως και τα αποτελέσματα που επακολούθησαν .
Από κει και έπειτα όλα τα άλλα είναι έργο της δικαιοσύνης . Εμείς δεν έχουμε και πείρα τέτοιου είδους προανάκρισης . 'Ηδη έχουν γραφτεί χιλιάδες σελίδες πρακτικών, χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα και για ανακρίσεις που πιθανόν να τις επαναλάβει ο ανακριτής .

Ο κύριος Μπαντουβάς πρότεινε να προειδοποιούμε τους μάρτυρες ότι κινδυνεύουν να παραπεμφθούν επί ψευδορκία .
Εγώ ερωτώ και ποιος θα τους τιμωρήσει ;

'Οσον αφορά την εξέταση ως μαρτύρων Κυπρίων υπηκόων, δεν βλέπω πώς θα τους αρνηθούμε να έλθουν να καταθέσουν . 'Αλλο θέμα αν η Κυπριακή Κυβέρνηση, νομίζει ότι μερικά από τα στελέχη της δεν πρέπει να έλθουν . Στο σημείο αυτό θα ήθελα να πω ότι η αντίστοιχη Επιτροπή που είχε συσταθεί στην Κύπρο σταμάτησε τις εργασίες της . Γιατί ; Είναι δυνατό η Κυπριακή Κυβέρνηση και ο κυπριακός λαός να μην ενδιαφέρονται για το θέμα αυτό ; 'Οχι βέβαια . Επομένως για να σταματήσει τις εργασίες της η Επιτροπή , κάτι άλλο τη σταμάτησε και γνωρίζουμε όλοι τι σημαίνει αυτό, εν όψει των συνομιλιών κλπ.

Επίσης , θα ήθελα να πω ότι δεν πρέπει να καλούμε μάρτυρες χωρίς να γνωρίζουμε τι έχει να μας πει ο καθένας . Πρέπει να μας αναφέρουν το συγκεκριμένο θέμα με το οποίο θα απασχολήσουν την Επιτροπή.

Τους διοικητές των υποβρυχίων κύριε Πρόεδρε , γιατί να τους καλέσουμε ; Τι θα μας πουν ; Θα αναφερθούν πιθανόν σε κάποια σήματα που έλαβαν . Σε τι θα μας διαφωτίσουν ; 'Αλλωστε τα σήματα τα έχουμε .

./.

Κατά την άποψή μου λοιπόν από το σύνολο των μαρτύρων που εξετάσαμε μέχρι σήμερα το 70% ήταν άχρηστοι . Δεν προσέφεραν τίποτα , αλλά αντίθετα μπορώ να πω ότι έδωσαν τροφή στις εφημερίδες. Προτείνω λοιπόν να κάνουμε μια νέα επιλογή των μαρτύρων , έχοντας υπόψη ότι εμείς πόρισμα θα συντάξουμε , δεν πρόκειται να χαρακτηρίσουμε κατηγορούμενους και ενόχους .
Να προσθέσω δε ότι έχουμε αρχίσει και γινόμαστε αντικείμενο ψιθύρων από τις εφημερίδες . Γι'αυτό δεν πρέπει να καθυστερήσουμε το έργο της Επιτροπής , ενόψει μάλιστα και ενδεχομένων πολιτικών εξελίξεων λόγω των δημοτικών εκλογών .
Ας αναθεωρήσουμε λοιπόν τις σκέψεις μας .
Θα φθάσουμε στο Δεκέμβριο και δεν θα έχουμε καλέσει ακόμη τους πρωτεργάτες .

'Εχετε λόγους κύριε Πρόεδρε , που καθυστερούμε τόσο πολύ ; Γιατί χάνουμε τόσο πολύτιμο χρόνο ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Καθυστερούμε κύριε συνάδελφε , γιατί γίνονται πολλές ερωτήσεις .

./.

Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ . Προσωπικά δεν δέχομαι την απαισιοδοξία των συναδέλφων . Μην ξεχνάμε από που ξεκινήσαμε .

Όλοι είχαμε συμφωνήσει να αρχίσουμε την εξέταση των μαρτύρων από τους μικρότερους αξιωματικούς και να προχωρήσουμε κατόπιν στους πρωτεργάτες .

Εγώ πιστεύω ότι έχουμεεπιτελέσει τεράστιο έργο . Τώρα αν υπήρξαν και 2-3 μάρτυρες που δεν μας είπαν ουσιώδη πράγματα δεν νομίζω ότι θα είναι σε βάρος του έργου μας . Για μένα ο προγραμματισμός είναι άλλος . Σκέπτομαι ότι κάποια στιγμή θα πρέπει να συντάξουμε ένα πόρισμα και εκείνο που με απασχολεί κύριε Πρόεδρε είναι πως η αδυναμία μας είναι η εξής : Όλοι οι μάρτυρες που εξετάσαμε και θα εξετάσουμε , δυστυχώς δεν δίνουν απάντηση σε κείνο που θα κληθούμε να απαντήσουμε . Δηλαδή κύριε Πρόεδρε , όλα αυτά τα πρόσωπα εντοπίζουν το όλο εγχείρημά τους στην απόφαση του Μακαρίου να μειώσει τη στρατιωτική θητεία και τον αριθμό των εφέδρων . Εκείνο που με απασχολεί εμένα είναι η άλλη πλευρά . Υπάρχει δηλαδή αντίλογος σ'αυτό το θέμα ; Αυτό είναι το στοιχείο στο οποίο βλέπω ότι πάσχουμε από αποδεικτικό υλικό .

Αυτό λοιπόν που με απασχολεί εμένα είναι πώς μπορούμε ομόφωνα να αντιμετωπίσουμε αυτό το αδύναμο σημείο . Δηλαδή να δούμε πώς μπορούμε να εμπλουτίσουμε, να ανταποδείξουμε αυτό που δεν μας το λέει κανείς σήμερα . Και εκεί μπαίνει πλέον το θέμα της .

./.

άλλης πλευράς. Και σ'αυτή την άλλη πλευρά θα συναντήσουμε ενδεχομένως μάρτυρες που θα ξέρουν ή δεν θα ξέρουν. Αυτό είναι φυσικό και επόμενο να συμβεί.
Επιμένω λοιπόν, κύριε Πρόεδρε, ότι αυτό που έπρεπε σήμερα να μας απασχολήσει είναι το τι θα γίνει με το αδύναμο σημείο που παρουσιάζει σήμερα η ανάκρισή μας, δηλαδή την άλλη πλευρά.

Δ. ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εμείς ξεκινάμε σύμφωνα με την απόφαση της Βουλής να βρούμε τα αίτια και τα αποτελέσματα του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής.

Μέχρι τώρα οι μάρτυρες μας έδωσαν πλήρη και σαφή εικόνα για το πώς έγινε το πραξικόπημα, τι έγινε στην Κύπρο και τι έγινε με την απόβαση. Πιστεύω λοιπόν ότι και άλλους μάρτυρες να εξετάσουμε από τον ίδιο κύκλο μαρτύρων δεν θα έχουν να μας πουν τίποτε περισσότερο στο θέμα αυτό. Γι'αυτό θα πρέπει να ακούσουμε και την άλλη πλευρά και να προχωρήσουμε στους "υψηλά ιστάμενους" μάρτυρες και δεν είναι μόνο ο Μπονάνος και ο Γαλατσάνος κλπ. Είναι και "η πολιτική ηγεσία".

Επίσης το θέμα των μηνυτών θα πρέπει να το εξετάσουμε με μεγάλη προσοχή. Ο Αλφαντάκης είναι ο γνωστός Αλφαντάκης που είναι αναξιόπιστο πρόσωπο και δεν νομίζω ότι πρέπει να τον καλέσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης). Το θέμα "Αλφαντάκης" θα το ξανασυζητήσουμε.

Ι. ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Η επιτροπή μας έχει να απαντήσει σε δύο καίρια ερωτήματα: Τι έγινε στην Κύπρο και γιατί.

Σ'αυτή τη φάση της εξέτασης των μαρτύρων νομίζω ότι είμαστε στη συλλογή εκείνων των στοιχείων που θα συγκροτήσουν την απάντηση

./.

στο τί έγινε στην Κύπρο. Πιστεύω λοιπόν, ότι η εξέταση των μαρτύρων που προτείνετε εσείς

κύριε Πρόεδρε, σε συνδυασμό με τους μάρτυρες που προτείνει ο κ. Κουτσογιάννης, θα ολοκληρώσει την εικόνα του τι έγινε στην Κύπρο, γιατί είναι ένα καίριο ερώτημα πάνω στο οποίο πρέπει να υπάρξει μια απάντηση από την επιτροπή.

Το δεύτερο ερώτημα στο οποίο πρέπει να απαντήσει η επιτροπή είναι γιατί έγινε το πραξικόπημα και εκείνο το "γιατί" οδηγεί στην επιλογή των μαρτύρων των αποκαλούμενων "υψηλά ισταμένων". Εγώ βεβαίως δεν νομίζω ότι εξαντλείται αυτή μας η προσπάθεια στους αρχηγούς επιτελείων, γιατί και αυτοί προοδευτικά μπορούν να πουν ότι διαταγές εκτελούσαν. Μην ξεχνάμε ότι εκείνη την εποχή η άσκηση της εξουσίας είχε μια ιδιότυπη και ιδιόμορφη μορφή και όλες οι αποφάσεις εκπορευόταν από κάποιο συγκεκριμένο δικτάτορα, τον Ιωαννίδη και τον περίγυρό του.

Γι'αυτό και είναι ιδιαίτερα επωφελής η πρότασή σας, κύριε Πρόεδρε να εξετάσουμε τους Πηλιχό, Παλαΐνη κ.λ.π. στο μέτρο του ότι αυτοί όλοι αποτελούσαν τον περίγυρο του Ιωαννίδη και όπως και νάχει το πράγμα κάτι θα βγει από αυτούς.

Όσον αφορά το Ματάτση θα ήθελα να πω ότι ο Ματάτσης δεν ήταν απλώς υπασπιστής του Μπονάνου, ήταν και το αυτί του Ιωαννίδη στο Μπονάνο και επομένως ασκούσε πολιτική εξουσία ο Ματάτσης εκεί, δεν ήταν ο τυχών υπασπιστής. Ίσως δε ο Μπονάνος σε κάποια στιγμή να μας πει ότι εκτελούσε διαταγές του Ιωαννίδη.
Η γνώμη μου είναι ότι το έργο της Επιτροπής προχωρεί πολύ καλά.

Επίσης θα ήθελα να επισημάνω και εγώ αυτό που είπε ο κ. Παναγιωτόπουλος, ότι η επιτάχυνση του χρόνου δεν θα πρέπει να είναι σε βάρος του έργου της Επιτροπής, χωρίς να παραγνωρίζω και την παρατή-

./.

- 30 - Τι έγινε στην Κύπρο

ρηση του κ. Λιβανού, ότι κάποτε πρέπει να τελειώσει το έργο της αυτή η επιτροπή, ώστε να μην βρεθούμε εκτεθειμένοι στα μάτια του λαού.

Συνοψίζω λοιπόν και λέγω ότι προοδευτικά έχουμε επιτελέσει αρκετό έργο, είμαστε ακόμη στη διερεύνηση των στοιχείων του και νομίζω ότι οι προταθέντες μάρτυρες έως αυτή τη στιγμή ανταποκρίνονται στην απαίτηση του να συλλέξουμε ακόμη πληροφορίες για το τι ακριβώς έγινε και στη συνέχεια να μπούμε στο "γιατί". Τώρα αν χρειάζεται για λόγους που υπηρετούν άλλες σκοπιμότητες να παρεμβληθούν κάποιοι από τους μάρτυρες τους λεγόμενους υψηλά ιστάμενους, εγώ δεν θα είχα αντίρρηση, το βλέπω λογικό για να δοθεί η εκτίμηση στην κοινή γνώμη ότι υπάρχει μια σοβαρή στροφή στην επιτροπή.

Α. ΞΑΡΧΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, συμφωνώντας με όσα είπε ο κ. Παναγιωτόπουλος και ο κ. Παπαδονικολάκης, θα αναφερθώ σε όσα, ακριβώς τα ίδια, έχω πει σ'άλλες παρεμφερείς συνεδριάσεις.

Αναμφισβήτητα μας ενδιαφέρει όλους να βρούμε την αλήθεια όσο το δυνατόν πιο γρήγορα και βεβαίως δεν θα θυσιάσουμε την αλήθεια υπέρ της ταχύτητας. Θα συμφωνήσω όμως λίγο σ'αυτό που είπε ο κ. Λιβανός: φοβούμαι ότι έχουμε ξεφύγει. Τι ψάχνουμε να βρούμε; Είμαστε εμείς δικαστήριο ποινικό, στρατιωτικό ή πολιτικό; Μ'ενδιαφέρει εμένα το αδίκημα του κοινού δικαίου;

Εγώ νομίζω ότι στα δύο κεφαλαιώδη γεγονότα που ερευνούμε, και αναφέρομαι στο πραξικόπημα κατά του Μακαρίου και την τουρκική εισβολή, μας ενδιαφέρει: όσον αφορά το πραξικόπημα, να μάθουμε ποιοι το αποφάσισαν και γιατί και αν πίσω απ'αυτούς υπάρχουν και άλλοι ηθικοί αυτουργοί. Από κει πέρα όλα τα άλλα, όπως η επίθεση στο Προεδρικό Μέγαρο και στην Αρχιεπισκοπή, στο ΡΙΚ κλπ, νομίζω ότι είναι θέματα

./.

ξεκαθαρισμένα και ίσως μας απασχόλησαν και πολύ . 2. 'Οσον αφορά την τουρκική εισβολή με ενδιαφέρει να μάθουμε , κατά την άποψή μου πάντα , γιατί εμφανίστηκε αυτή η εικόνα των ελληνοκυπριακών δυνάμεων εκείνη την ημέρα και ποιοί και για ποιους λόγους - και αν είναι άλλοι πίσω απ'αυτούς- προκάλεσαν αυτή την κατάσταση .

Αυτά είναι τα θέματα που πιστεύω εγώ ότι πρέπει να μας απασχολήσουν . Βεβαίως δεν μπορείς να βάλεις και στεγανά . Φοβούμαι όμως ότι περισσότερο μας έχουν απασχολήσει δευτερεύοντα θέματα και μάλιστα πολλά που είναι ξεκαθαρισμένα, π.χ. κλοπές , βιαιοπραγίες κ.λπ. Αν στοιχειοθετούνται αδικήματα , αυτό είναι θέμα των κοινών ή των ποινικών δικαστηρίων . Εγώ δεν νομίζω ότι είναι αυτό το αντικείμενο της Επιτροπής μας και το δικό μας , ως μελών της Επιτροπής αυτή τη στιγμή .

'Ενα άλλο θέμα, που νομίζω ότι δεν το έχουμε ξεκαθαρίσει, παρά το γεγονός ότι μας έχει απασχολήσει είναι το εξής : άκουσα με έκπληξη πολλούς συναδέλφους να μιλάνε για την άλλη πλευρά . Τα πρόσωπα που καλούμε αυτή τη στιγμήστην Επιτροπή είναι μάρτυρες . Μάρτυρες έχουμε και όχι κατηγορουμένους . Τους κατηγορουμένους θα τους βρούμε είτε εμείς , είτε όποιος άλλος την ώρα που θα πρέπει . Εμείς ψάχνουμε αυτή τη στιγμή και δεν μπορούμε να δεσμευθούμε , ακόμη και με αυτούς τους μάρτυρες που έχουμε τώρα . Αν προκύψει δηλαδή κάποια στιγμή ότι για ένα κεφαλαιώδες σημαντικό γεγονός κάποιος μάρτυρας ξέρει κάτι , νομίζω ότι μπορούμε - παρά τις αποφάσεις που θα έχουμε πάρει- να τον φέρουμε, γιατί εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι η αλήθεια. Επίσης εγώ πιστεύω , ότι για τον καθένα απ'αυτούς που καλούμε, πρέπει να ξέρουμε γιατί τον καλούμε και τι θα μας πει .

Υπάρχουν ορισμένοι συνάδελφοι , οι οποίοι για διάφορους λόγους έχουν γνώση ορισμένων θεμάτων . Νομίζω ότι με ένα πιό επίσημο τρόπο

./.

θα πρέπει να μας ενημερώσουν και μας. Αναφέρω ένα παράδειγμα: χάσαμε πολύ χρόνο και ρωτούσαμε μάρτυρες, γιατί ο συνάδελφος ο κ. Κουτσογιάννης -καλοπροαίρετα βέβαια- είχε την πληροφορία και το επιβεβαίωσε και ένας μάρτυρας που υπηρετούσε στην ΚΥΠ, ότι ο τούρκος που συνελήφθη είχε στα χέρια του τις διαταγές επιχειρήσεων του Αττίλα ΙΙ. Από τα έγγραφα που μας έστειλε το Υπουργείο Εθνικής 'Αμυνας προκύπτει ότι ο τούρκος συνελήφθη στις 31/7 και είχε μια διαταγή επιχειρήσεως για τις 30 του μηνός. Νομίζω λοιπόν ότι αυτά πρέπει να τα ξέρουμε, για να μη χάνουμε χρόνο και για να κατευθύνουμε και εμείς σωστά τις δικές μας ερωτήσεις.

'Οσον αφορά την εξέταση των μηνυτών δεν νομίζω ότι θα μας βοηθήσουν σε τίποτα. Ο Αλφαντάκης -ανεξάρτητα από το ποιος είναι- δεν αναφέρει στη μήνυσή του τίποτα που να γνωρίζει από προσωπική του αντίληψη. Λέει "ως πληρεξούσιος πελατών του αξιωματικών". Πρέπει λοιπόν να μας πει ποιοι είναι αυτοί και από κει και πέρα είναι δικό μας έργο να τους βρούμε, αν νομίζουμε ότι αξίζει τον κόπο να τους εξετάσουμε. 'Οσον αφορά τον ίδιο τον Αλφαντάκη δεν είναι αρκετό να πούμε ότι δεν θέλουμε να τον εξετάσουμε επειδή είναι αυτός που είναι ή έκανε ό,τι έκανε, γιατί εμείς ψάχνουμε την αλήθεια και αν πρόκειται να βρούμε φως από οποιονδήποτε....

<u>ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ. Μπασαγιάννης).</u> Το θέμα "Αλφαντάκη" θα το ξανασυζητήσουμε.

<u>Γ. ΠΕΡΑΚΗΣ</u>. Κύριε Πρόεδρε, θα προσπαθήσω αυτά που ειπώθηκαν και είναι ας το πούμε η "κρατούσα γνώμη εδώ" να τα συνοψίσω σε μία φράση: "ανακάτεμα στην τράπουλα". Τώρα η τράπουλά μας είναι σημαδεμένη, ξέρουμε κάθε μέρα ποιος θα έλθει και τι θα μας πει. Η τράπουλά μας είναι ανάγκη να ανακατευτεί και το λέω αυτό και κυριολεκτώ, γιατί δίνω πολύ

./.

δεύτερη σημασία αν την τάδε ημέρα θα έλθει αυτός και την τάδε ημέρα ο άλλος. Αρκεί να γίνει ένα ανακάτεμα και να μη σημαίνει αυτό ότι τελειώνουμε με αυτούς που καλούμε από την Κύπρο, μπορεί να χρειαστεί να έλθουν και άλλοι.

Μπορείτε εσείς κύριε Πρόεδρε να πάρετε την πρωτοβουλία, αρκεί να γίνει αυτό το ανακάτεμα για να ακούσουμε και από άλλες πλευρές άλλες γνώμες. Και εδώ θα ήθελα να πω ότι όταν λέμε άλλη πλευρά δεν εννοούμε κατηγορουμένους ή ενόχους, εννοούμε τους άλλους ανθρώπους που δεν αισθάνονται ένοχοι και που έχουν κάτι να μας πουν. Φοβούμαι ότι είμαστε πολύ πτωχοί σ'αυτό, γιατί δεν ξέρω πόσοι από την άλλη πλευρά είναι σε θέση να μας δώσουν στοιχεία και γεγονότα και αυτοί πρέπει να μαζευτούν.

Θα έλεγα λοιπόν, κύριε Πρόεδρε, μέχρι τις γιορτές να γίνει αυτό το ανακάτεμα μήπως οδηγηθούμε και σ'άλλο μονοπάτι, να μην είμαστε μονότονοι στο ίδιο μοτίβο, όπως είμαστε μέχρι τώρα.

Κ. ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, νομίζω ότι το έργο της Επιτροπής έχει προχωρήσει και πιστεύω ότι αν προγραμματίσουμε σωστά τη δουλειά μας μέχρι τη λήξη της προθεσμίας λειτουργίας της επιτροπής μπορούμε να έχουμε συντάξει το πόρισμα.

Από τα ονόματα των μαρτύρων που άκουσα, νομίζω ότι μέσα στις τρεις συνεδριάσεις του Οκτωβρίου μπορούμε να εξετάσουμε ανά τρεις τους υπόλοιπους μάρτυρες που προέρχονται από αυτούς που υπηρέτησαν στην Κύπρο.

Κατόπιν έχουμε τους Πηλιχό, Παλαΐνη κλπ, τους πρεσβευτές. Αυτοί όλοι είναι περίπου 16. Μπορούμε εξετάζοντας ανά 2 σε κάθε συνεδρίαση να τους τελειώσουμε το Νοέμβρη. Βεβαίως εδώ μπορούμε να βάλουμε και τον Ζαπάτα και από κει και πέρα να προχωρήσουμε στους άλλους.

./.

- 34 -

Κύριε Πρόεδρε, υπάρχει και ένα άλλο ζήτημα, αυτό που έθεσε ο κ. Τσιγαρίδας. Εδώ θα έρθουν οι πρωταίτιοι, οι χουντικοί και οι πραξικοπηματίες οι μεγάλοι και ενδεχομένως να μας πουν ότι ο Μακάριος αδυνάτιζε την άμυνα και οι Τούρκοι θα μπορούσαν να καταλάβουν την Κύπρο και εμείς πήγαμε να προλάβουμε. Μπορούμε κατ' ιδίαν να το συζητήσουμε αυτό το θέμα, ώστε να έχουμε μια άποψη σ'αυτό το ζήτημα, που το θεωρώ καίριο.

Όσον αφορά την εξέταση των μηνυτών, εγώ θα έλεγα να μην τους καλέσουμε μια και είναι ανάμεσα σ'αυτούς και ο Αλφαντάκης. Ας καταθέσουν πλέον στα δικαστήρια.

Α. ΠΕΠΟΝΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, ορισμένα από αυτά που ειπώθηκαν από τους κυρίους συναδέλφους έχουν προλάβει μέρος από όσα ήθελα να σας εκθέσω δευτερολογώντας.

Πάντως νομίζω ότι πρέπει και εγώ να επιμείνω στο να αντιληφθούμε και να συνειδητοποιήσουμε ότι το έργο της επιτροπής δεν συνίσταται στο να εξακριβώσει επεισόδια ή συμβάντα στην Κύπρο, που ως σελίδες της ιστορίας είναι ενδιαφέρουσες και περιέχουν συνταρακτικά από ανθρώπινη πλευρά γεγονότα και βιώματα ανθρώπων, αλλά είναι έξω από την αρμοδιότητα και την εντολή που έχει η επιτροπή μας.

Εμείς έχουμε εντολή και αρμοδιότητα να εντοπίσουμε τους υπαιτίους ενός πραξικοπήματος, ώστε εξ ορισμού είναι άδικη πράξη και οι οποίοι δεν έλαβαν υπόψη τους ότι ανεξάρτητα από το ότι αυτό καθεαυτό το γεγονός ήταν ένα πραξικόπημα, επέφερε μια εθνική τραγωδία σε βάρος του ελληνικού έθνους και εμείωσε επίσης το ανεξάρτητο ελληνικό κράτος.

Εκεί εντοπίζεται το έργο μας. Είμαστε σώμα πολιτικό. Θα απονείμουμε πολιτικό χαρακτήρα ευθύνες, που έχουν ή δεν έχουν ποινική

./.

διάσταση. Αυτό είναι θέμα εκτός των αρμοδιοτήτων της Βουλής. Είναι θέμα των αρμόδιων δικαστικών αρχών, στις οποίες θα διαβιβαστεί το πόρισμα και όλο το υλικό.

Θα πρέπει λοιπόν να γίνει αυστηρή επιλογή των μαρτύρων, γιατί δεν είναι το θέμα ότι ο χρόνος προηγείται της αλήθειας. Το ζήτημα είναι αν σπαταλάμε χρόνο χωρίς αυτό να βοηθάει στο να βρούμε κάποια αλήθεια ή κάποια πτυχή που μας είναι άγνωστη και έχει ουσιαστική σημασία. Το πρώτο λοιπόν που προτείνω είναι να γίνει μια επανεξέταση του καταλόγου των μαρτύρων, με την έννοια ποιοι πρέπει να εξεταστούν τώρα από τους μάρτυρες που προέρχονται από την περιοχή της Κύπρου κατά τον κρίσιμο χρόνο. Οι άλλοι αν προκύψει ανάγκη βεβαίως θα εξεταστούν. Δεν πρόκειται να διαγράψουμε. Πρόκειται απλώς να πούμε ότι αυτοί μένουν για να εξεταστεί αν χρειάζονται ή όχι.

'Ακουσα για δύο πλευρές. Πραγματικά αναρωτιέμαι ποια είναι η άλλη πλευρά. Διότι η άλλη πλευρά, η οποία διαθέτει στελέχη, δηλαδή ανθρώπους που είχαν υπεύθυνες θέσεις, είναι μόνο το ανεξάρτητο κυπριακό κράτος με τη νόμιμη κυβέρνηση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Σχετικά είπατε, κύριε Πρόεδρε, ορισμένα πράγματα, τα οποία θεωρώ σοβαρά. Βέβαια επιτρέψτε μου να πω ότι η εξέταση προσώπων που έχουν την κυπριακή ιθαγένεια δεν δημιουργεί ζήτημα ότι κατά κάποιο τρόπο επεμβαίνουμε στα εσωτερικά της Κύπρου, γιατί είναι δεδομένο ότι εξετάζουμε γεγονότα διαδραματισθέντα στην Κύπρο. 'Ομως όταν ακούω ότι πρόκειται για λειτουργό νευραλγικής υπηρεσίας, ενός, θα μου επιτραπεί να πω, αδελφού κράτους, βεβαίως θα σεβαστώ οποιαδήποτε εξυπακουόμενη επιφύλαξη. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορούμε να καλέσουμε ανθρώπους που υπάγονται στη δικαιοδοσία του κυπριακού κράτους, γιατί είναι δεδομένο ότι ασχολούμεθα με γεγονότα διαδραματισθέντα

./.

στην Κύπρο . Και αυτό δεν αποτελεί επέμβαση . Να μην αναφέρω τους νομικούς λόγους που προκύπτουν από τη συμφωνία της Ζυρίχης. Η Ελλάδα είναι εγγυήτρια δύναμη και εφόσον Έλληνες αξιωματικοί διέπραξαν το αδίκημα είναι απόλυτα δικαιολογημένο το να έλθουν να εξεταστούν άνθρωποι, οι οποίοι υπηρέτησαν στην Κύπρο. Αν όμως επαναλαμβάνω η νευραλγική θέση του προσώπου αυτού υποχρεώνει να υποθέσουμε εξυπακουόμενες και βάσιμες επιφυλάξεις , πρέπει να σεβαστούμε . Και δεν είναι θέμα ψηφοφορίας, είναι θέμα εκτίμησης και εμπιστοσύνης προς εκείνους που εκφράζουν αυτή την επιφύλαξη και πρέπει επαναλαμβάνω να τη σεβαστούμε .

Στο θέμα της πρότασής μου για το Μπονάνο θα ήθελα να πω τα εξής: Δεν ξέρω αν υπάρχουν δύο πλευρές ή όχι . Μακάρι να υπάρχει η καλούμενη άλλη πλευρά και να υποδειχθούν ποιοί είναι αυτοί της άλλης πλευράς . Είναι όμως βέβαιο ότι υπάρχουν δύο πλευρές υπό μία άλλη έννοια, κύριε Πρόεδρε . Από τη μία πλευρά είναι οι εκτελέσαντες τις διαταγές . Σ'αυτή την κατηγορία έχουμε αυτούς που ενδεχόμενα εκτέλεσαν ακούσια, υπολοχαγοί, υπαξιωματικοί κ.λπ. , τους εκτελέσαντες με αδιαφορία και τους εκτελέσαντες με ψυχική συμμετοχή, εκείνους δηλαδή, οι οποίοι πίστευαν ότι έτσι έπρεπε να γίνει, δηλαδή να συλλάβουν ή να σκοτώσουν ή να ρίξουν το Μακάριο, γιατί αυτό εξυπηρετούσε τους δικούς τους στόχους και απόψεις . Από την άλλη πλευρά είναι οι αποφασίσαντες και διατάξαντες .

Εμείς λοιπόν τώρα τι κάνουμε : συγκεντρώνουμε ένα υλικό από τα κάτω αποκλειστικά και χρησιμοποιούμε τους κυρίους υπευθύνους σύμφωνα με τις διατάξεις της ποινικής δικονομίας - και διαφωνώ σ'αυτό , γιατί στην προκειμένη περίπτωση δεν είμαστε ποινικό δικαστήριο και δεν εξυπη-

./.

ρετεί την αλήθεια- και αφού συγκεντρώσουμε όλο το υλικό, καλούμε τον κυρίως κατηγορούμενο, ο οποίος θα έχει αρκετές πληροφορίες και ενόψει όλου του υλικού που θα είναι απλωμένο μπροστά του να προετοιμάσει την κατάθεσή του.

Εγώ πιστεύω σ'αυτό που είπε ο κ. Περάκης, να "ανακατέψουμε την τράπουλα".

Ειδικότερα όσον αφορά τον Μπονάνο, θα ήθελα να εξηγήσω και να θέσω υπό την κρίση όλων σας το σκεπτικό μου. Κύριοι συνάδελφοι, εδώ απεδείχθη- κάτι που γνωρίζαμε βέβαια όλοι μας- ότι η ιεραρχία στο στρατό δεν ήταν η ουσιαστική ιεραρχία. Επομένως όταν λέω να κληθεί ο Μπονάνος, εννοώ ένα πρόσωπο σε μια θέση κλειδί, που είναι στο μεταίχμιο μεταξύ της ουσιαστικής και της τυπικής ιεραρχίας. Πρέπει λοιπόν να καλέσουμε τον Μπονάνο, ώστε κατόπιν εξετάζοντας άλλους μάρτυρες, σε κατώτερα κλιμάκια ευθύνης, να έχουμε και ένα δείγμα τι λένε αυτοί, που είναι στα ανώτατα κλιμάκια. Τώρα προχωρούμε στραβά. Η ανάμιξη του Μπονάνου δεν είναι γεγονός, που προκύπτει από την ιδιότητά του, προκύπτει από τις καταθέσεις. Το όνομά του αναφέρθηκε επανειλημμένα από ουσιώδεις μάρτυρες. Γιατί λοιπόν να προχωρήσουμε με μια τακτοποίηση των πραγμάτων που δίνει σε μας υλικό, αλλά να μην είμαστε αφελείς να πιστεύουμε ότι αυτό το υλικό το αγνοούν εκείνοι οι οποίοι θα προσέλθουν. Να σπάσουμε λοιπόν αυτή την τυπικότητα, αυτή την ταξινόμηση. Πρέπει να πάρουμε κάποιο δείγμα από κάποια άλλα κλιμάκια, που θα μας βοηθήσει και στις αντίστροφες ερωτήσεις προς τα μεσαία ή κατώτερα κλιμάκια και επιτέλους παρά να καλούμε πλείονες μάρτυρες για να κάνουμε διασταυρώσεις και επαληθεύσεις, προσωπικά θα προτιμούσα οι μάρτυρες που θα κληθούν για δεύτερη και τρίτη φορά να είναι αυτοί οι λίγοι των ανώτατων κλιμακίων.

Έγινε λόγος για μεσαίους ή και ανώτερους αξιωματικούς. Μα όσοι ζήσαμε εκείνα τα γεγονότα αυτά τα ονόματα ακούγαμε .

./.

-38-

Προσωπικά πληροφορήθηκα ότι ο Μπονάνος είναι υπαρκτό πρόσωπο όταν έγινε αρχηγός Εν.Δυνάμεων. Άλλους όμως που αναφέρατε τους γνωρίζομε πολύ καλά από τότε και ήταν ταγματάρχες ή αντ/ρχες, όπως τον Πηλιχό. Ποιος από σας δεν είχε ακούσει το όνομα του Πηλιχού στη διάρκεια της δικτατορίας. Ο Πηλιχός λοιπόν είναι κατώτερος του Μπονάνου και λέτε ότι πρέπει να εξετάσουμε πρώτα αυτόν και μετά να πάμε στο Μπονάνο; Κανείς δεν γνώριζε τον Μπονάνο. Ο Μπονάνος έγινε αρχηγός Εν. Δυνάμεων, κατά την άποψή μου, γιατί έπρεπε να βάλουν κάποιον που να έχει τα τυπικά προσόντα αρχαιότητας και βαθμού και βρήκαν αυτόν που ήταν της απολύτου εμπιστοσύνης τους. Οι Πηλιχοί λοιπόν επέλεξαν τον Μπονάνο κύριε Πρόεδρε. Επομένως η ιεραρχία η πραγματική δεν είναι η τυπική. Επιμένω λοιπόν υποστηρίζοντας ότι ο Μπονάνος πρέπει να κληθεί εκτός μιάς σειράς, που καθορίζεται με τυπικά κριτήρια.

Ε.ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα ήθελα κύριε Πρόεδρε να εκφράσω μια προσωπική μου αγωνία, που πιστεύω ότι είναι και αγωνία όλης της Επιτροπής και να τονίσω ότι πρόβλημά μου εμένα δεν είναι αν θα καταφέρουμε να πείσουμε την Ολομέλεια της Βουλής, ότι κάναμε σαν Επιτροπή σωστά και αντικειμενικά τη δουλειά μας, αλλά το πώς θα πειστεί ο Ελληνικός λαός, ότι η Επιτροπή αυτή έκανε όσο ήταν μπορετά ανθρώπινο σωστά τη δουλειά της.

Ο κ. Λιβανός είπε - και σ' αυτό στηρίζω την αγωνία μου- ότι άρχισε ο ψίθυρος, άρχισαν οι εφημερίδες να γράφουν πως η Επιτροπή δεν καταφέρνει να προχωρήσει σωστά. Χαρακτηριστικά ακούω να λέγεται: " τι τον ανοίγετε, αφού ουσιαστικά τον κλείνετε".

./.

-39-

Το πρόβλημα λοιπόν είναι πώς θα πείσω αυτό το λαό, ότι έκανα αυτό που ήταν ανθρώπινα δυνατόν να κάνω.

Αυτό το τονίζω προκαταβολικά για να φθάσω στο άλλο που θέλω να θίξω, ότι δηλαδή υπάρχουν οι δύο πλευρές. Και απόρησε ο κ. Πεπονής που βλέπουμε τις δύο πλευρές. Απλά είναι η πλευρά των θυτών και των θυμάτων. Μέχρι σήμερα εξετάζουμε μάρτυρες από την πλευρά των θυτών, αυτών δηλαδή που αποφάσισαν και εξετέλεσαν ένα πραξικόπημα στην Κύπρο και δεν ακούσαμε μέχρι σήμερα έναν από εκείνους που υπέστησαν τα όσα υπέστησαν από τις ενέργειες των Ελλήνων αξιωματικών.

Επιμένω λοιπόν κύριε Πρόεδρε στο θέμα της εξέτασης μαρτύρων από την Κύπρο. Συμμερίζομαι τις όποιες επιφυλάξεις έχετε εσείς ή η Κυβέρνηση πάνω στο τι μπορεί να δημιουργηθεί σε γενικότερο πολιτικό επίπεδο αν θα κληθεί εκείνος ή άλλος μάρτυρας από την Κύπρο. Επαναλαμβάνω όμως ότι αυτό καθόλου δεν με αφορά ούτε μ'ενδιαφέρει σαν εξεταστική των πραγμάτων επιτροπή, παρά μόνο αν έλθει η Κυβέρνηση επίσημα και πει ότι "δεν θέλω να εξεταστούν τα τάδε πρόσωπα". Να αναλάβει όμως εκείνη την ευθύνη καί όχι εγώ το μέλος της Επιτροπής.

Είπε ο κ. Πεπονής - και συμφωνώ σ'αυτό- ότι εδώ εξετάζουμε μια τέτοια υπόθεση, ώστε δεν είναι δυνατόν να σκεφθούμε μη τυχόν και πει κανείς ότι θα αναμιχθούμε. Μα τι κάναμε με το πραξικόπημα κύριε Πρόεδρε; Είμαστε εγγυήτρια δύναμη, είχαμε την ΕΛΔΥΚ στην Κύπρο, Έλληνες αξιωματικοί τα έκαναν όλα αυτά και τώρα φοβόμαστε μη τυχόν και πει κάτι η Τουρκία επειδή θα εξετάσουμε έναν κύπριο υπήκοο; Σε καμ ιά περίπτωση αυτό νομικά δεν μπορεί να σταθεί.

./.

-40-

Και εξειδίκευσε ο κ. Πεπονής, εκτός αν συζητούμε για μάρτυρες που κατέχουν κάποια νευραλγικά πόστα. Εγώ και σ'αυτό διαφωνώ κύριε Πρόεδρε . Εγώ θέλω και αυτά τα πρόσωπα να τα εξετάσω, διότι ο κ. Ξαρχάς είπε πάρα πολύ σωστά ότι: " να δούμε τι έγινε, να δούμε γιατί και από ποιους έγινε , αλλά να δούμε παράλληλα και ποιοι κρύβονται πίσω απ'αυτούς που το εξετέλεσαν ή το αποφάσισαν".

Και ερωτώ κύριε Πρόεδρε το εξής: μέχρι σήμερα έχουν ακουστεί κάποιες κουβεντούλες, ότι κάτι πήγε να γίνει-και δεν ξέρουμε αν έγινε- με τη βρετανική βάση στην Κύπρο. Ακούσαμε για ένα ελικοπτεροφόρο. Αυτά από πού θα τα μάθουμε κύριε Πρόεδρε; Αν περιμένουμε να τα ακούσουμε από αυτούς τους μάρτυρες που ανήκουν στη μια πλευρά του λόφου,δεν πρόκειται ποτέ να τα ακούσουμε και εμένα μ'ενδιαφέρει να μάθω αν έπαιξαν ή όχι κάποιο ρόλο οι βρετανικές βάσεις στην Κύπρο και αν το ελικοπτεροφόρο έκανε τίποτα σε βάρος ή υπέρ ή δεν έκανε. Αυτά όμως για να τα μάθω πρέπει να ρωτήσω ανθρώπους από την άλλη πλευρά, από την πλευρά των θυμάτων. Μόνο από κει μπορώ να αντλήσω αυτές τις πληροφορίες και να ξεκαθαρίσω αν όντως ο ξένος παράγοντας έπαιξε ή όχι - με τα στοιχεία βέβαια που θα έλθουν- κάποιο ρόλο σε βάρος της όλης ελληνικής υπόθεσης.

Συμπέρασμα: Εγώ θέλω να εξεταστούν όλοι εκείνοι οι μάρτυρες από την Κύπρο , που κατά την κρίση των μελών της Επιτροπής μπορούν να προσφέρουν την όποια πληροφορία , πάνω σ'αυτά τα ερωτηματικά που έχουν τεθεί. Τώρα αν κάποιοι για κάποιους λόγους δεν μπορούν να έλθουν εδώ, δεν θα αντιλέξω σ'αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι η Κυβέρνηση θα πει,ότι" αυτά/τα θρόνωπα δεν πρέπει να έλθουν", και να είναι γραμμένο στα πρακτικά, έτσι ώστε την άλλη μέρα να μην μπορεί κανείς να μας πει,ότι μπορούσατε ακόμα να μάθετε αυτές τις πληροφορίες και όμως δεν επιδιώξατε να τις μάθετε και να

./.

μπορώ να αντιλέξω και να πω ότι η υπεύθυνη ηγεσία έκρινε ότι δεν έπρεπε να προχωρήσουμε μέχρι εκεί.

Ο κ. Λιβανός είπε ότι η Επιτροπή της Κύπρου σταμάτησε το έργο της . Δικαίωμά της είναι. Πιθανόν κάποια ώρα να κριθεί σκόπιμο από την πολιτική ηγεσία να σταματήσει και η δική μας Επιτροπή το έργο της , αλλά δεν θα φταίω εγώ, την ευθύνη την αναλαμβάνουν κάποιοι άλλοι.

<u>Κ.ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ</u>: Κύριε Πρόεδρε, σχετικά με τους μάρτυρες συμφωνώ και εγώ ότι πράγματι πρέπει να γίνει ένα ανακάτεμα, μια ανατροπή της τάξης με την οποία τους έχουμε τοποθετήσει.

Υπήρξε άψογη η ιεράρχηση της βαρύτητας των μαρτύρων που έκανε ο κ. Πεπονής , που πράγματι τους απεγκλωβίζει από τους βαθμούς και τις τυπικές θέσεις που είχαν.

Νομίζω και εγώ ότι μέχρι το Νοέμβρη θα πρέπει να εξεταστούν οι πρωταγωνιστές των Αθηνών, Ιωαννίδης,Παπαδόπουλος,Μπονάνος, Γκιζίκης, Αραπάκης, Παπανικολάου και σε δεύτερη φάση, αν χρειαστεί, να έλθουν και για δεύτερη φορά, για να κατ'αντιπαράσταση εξέταση.

Θα ήθελα επίσης να συμφωνήσω μ'αυτή την ανάλυση που έκανε ο κ. Πεπονής όσον αφορά την αποστολή της Επιτροπής. Θα θέσω μόνο ένα ερώτημα: λέμε ότι είναι πολιτική η εξουσία της Επιτροπής, πολιτικές ευθύνες έχουμε και πολιτικές ευθύνες αποδίδουμε και ότι η κρίση του ποινικού μέρους ανήκει στη δικαιοσύνη. Αν (έστω) υποτεθεί ότι θα πρέπει ο αναγνώστης του μέλλοντος να διαβάσει τα

./.

-42-

πρακτικά αυτής της Επιτροπής και να αποκρυσταλλώσει γνώμη για τους υπευθύνους και το βαθμό της ευθύνης εκείνων που έκαναν το πραξικόπημα και για το αποτέλεσμα που προκάλεσε, αν δεν ακούσουμε σφαιρικά όλους τους πρωταγωνιστές αυτού του δράματος θα είναι πλήρη τα στοιχεία αυτά; 'Οχι. Και εδώ ακριβώς καθίσταται αναγκαίο αυτό που είπε ο κ. Τσιγαρίδας, ότι θα πρέπει να εξεταστούν παράγοντες και από την άλλη πλευρά.

Δεν είναι μόνο κύριε Πρόεδρε οι παράγοντες αυτοί στην ΚΥΠ. Πιο μεγάλο θύμα υπήρξε η Αθήνα από τη Λευκωσία, από πλευράς εθνικού κόστους. Ολόκληρος ο ελληνισμός τραυματίσθηκε στην Κύπρο. Επομένως μπορούν να δώσουν στοιχεία πολύτιμα όχι μόνο κύπριοι, αλλά και έλληνες. Και αναφέρομαι συγκεκριμένα στο ερώτημα που έθεσε ο κ. Τσιγαρίδας. Είπε ότι εδώ ενορχηστρωμένα οι μάρτυρες καταθέτουν ότι αποφασιστικός παράγων της ευθυγραμμίσεώς τους με την απόφαση Ιωαννίδη, Μπονάνου κλπ για το πραξικόπημα ήταν η αποδυνάμωση της εθνικής άμυνας στην Κύπρο με την απομάκρυνση των αξιωματικών.

Υπάρχουν στοιχεία κύριε Πρόεδρε-και είμαι σε θέση να το γνωρίζω, γιατί ήμουν στη Λευκωσία την παραμονή του πραξικοπήματος και είχα μιλήσει με τον Μακάριο- τα οποία μάλιστα γνωρίζουν όλες οι πτέρυγες στη Βουλή, ολόκληρο το ηγετικό φάσμα της Ελλάδας. Διότι είχε φροντίσει ο Μακάριος να τους ενημερώσει. Υπάρχουν λοιπόν στοιχεία ότι ο Μακάριος είχε έτοιμη λύση, που του επέτρεπε αφού θα αποτοξίνωνε από τα χουντικά στοιχεία το στελεχιακό δυναμικό των ενόπλων δυνάμεων της Κύπρου να αντικαταστήσει τα στοιχεία αυτά και να εμπλουτίσει/ τις ένοπλες δυνάμεις της Κύπρου με δημοκρατικά άψογους αξιωματικούς, αλλά και με αξιωματικούς περισσότερο καταρτισμένους, οι οποίοι θα προέρχονταν από στρατιωτικούς κύκλους, οι οποίοι είχαν απομακρυνθεί από τις ένοπλες δυνάμεις λόγω

./.

των φρονημάτων τους , ή ήταν εν αποστρατεία. Αυτά μου τα είπε ο ίδιος ο Μακάριος και παρακαλώ αν επιθυμεί η Επιτροπή να καταθέσω και ως μάρτυς . Είχε δε υπόψη του να καλέσει και στρατιωτικούς ελληνοκυπρίους και έλληνες, που είχαν υπηρετήσει κάτω από τις διαταγές του στρατηγείου Μ.Ανατολής κατά τη γερμανική κατοχή, για να χρησιμοποιηθούν και αυτοί για τη συμπλήρωση των κενών.

Αντίγραφο της επιστολής που έστειλε στην Αθήνα είμαι βέβαιος ότι είχε σταλεί στην πολιτική ηγεσία, που ευρίσκετο τότε στην εξουσία . Είχε επαφή μαζί τους ο Μακάριος και τους ενημέρωνε.

Αυτά κύριε Πρόεδρε είναι στοιχεία που θα πρέπει να αναζητηθούν και να καταχωρηθούν στα πρακτικά, αφ'ενός για να αποτελέσουν στοιχεία, τα οποία θα βοηθήσουν τη δική μας αντικειμενική κρίση και αφ'ετέρου για να υπάρχουν για λόγους ιστορικούς στα πρακτικά της Επιτροπής, για να μπορεί ο ιστορικός του μέλλοντος, αλλά και ο αναγνώστης αυτών των στοιχείων να αποκρυσταλλώνει σωστή γνώμη.

<u>Α.ΠΕΠΟΝΗΣ</u>: Κύριε Πρόεδρε, δεν αμφισβητώ ότι υπάρχουν θύτες και θύματα. Επισήμανα το πραγματικό γεγονός ότι από τον κόσμο των θυμάτων δεν είχαμε στελέχη σε νευραλγικές θέσεις. Αυτό είναι το κρισίμο σημείο. Και είπα ότι νευραλγικές θέσεις είχαν μόνο αυτοί που ήταν στο ανεξάρτητο , ελεύθερο και δημοκρατικά λειτουργούν κυπριακό κράτος. Και εκεί είπα την άποψή μου από νομικής και ουσιαστικής πλευράς και μένω σ'αυτές τις απόψεις. Γιατί δεν πιστεύω ότι όταν κάποιος, ο οποίος είναι ο Πρόεδρος της Επιτροπής, διατυπώνει όσες κάποιες επιφυλάξεις, τις διατυπώνει αυθαίρετα, αλλά κάτι μ'ευθύνη έχει υπόψη του και μένω

./.

44

σ'αυτό, χωρίς να αποδέχομαι τη νομική τοποθέτηση.

Όσον αφορά τους μηνυτές επικαλούμαι εξολοκλήρου τα όσα είπε ο κ. Παγορόπουλος και όσον αφορά τους κυβερνήτες των υποβρυχίων, εδώ έχουμε δύο διακεκριμένους αξιωματικούς του ναυτικού τον κ. Βασιλειάδη και τον κ. Ζερβό, εφόσον εκείνοι κρίνουν ότι είναι ουσιώδεις μάρτυρες βεβαίως και πρέπει να έλθουν. Δεν μπορούμε ν'αμφισβητήσουμε δύο ειδικών συναδέλφων την κρίση και την εκτίμηση για τη χρησιμότητα των μαρτύρων αυτών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χ.ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ): Νομίζω ότι μπορώ να κάνω μια πρόταση που θα λαμβάνει κατά κάποιο τρόπο υπόψη της όλες τις γνώμες που διατυπώθηκαν.

Συμφωνώ ότι η Επιτροπή πρέπει να επιταχύνει τις εργασίες της και ότι πρέπει πολύ σύντομα να φθάσουμε στο Μπονάνο και στους υπολοίπους της τυπικής ηγεσίας . Γι 'αυτό όμως νομίζω ότι πρέπει να κάνουμε και κάποια παραχώρηση, δηλαδή στις 3 συνεδριάσεις του Οκτώβρη , στις 22,23 και 30, να εξετάσουμε ανά 3 μάρτυρες. Δηλαδή , στις 22/10 να εξετάσουμε τους Σημαιοφορίδη, Παπαγιάννη (υποδ/τη ΕΛΔΥΚ) , Λαμπρινό.

Στις 23/10 τους Κοκοράκη, Συρμόπουλο , Ξαρχά.

Στις 30/10 τον Παπαδάκη, το Δ/τή της 5ης Ανωτ. Δ/σης Πάφου και τον Παπαποστόλου.

Το Νοέμβρη:

Στις 5/11 το Ζιωτόπουλο, που ήταν αρχηγός της ελληνικής ΚΥΠ στην Κύπρο και τον πρέσβυ Λαγάκο.

Στις 6/11, τους Ματάτση και Περδίκη, που ήταν αναπληρωτής στρατιωτικός ακόλουθος στο Λονδίνο.

./.

Στις 12/11, τους Πολίτη και Τριανταφύλλου.

Στις 13/11 τους Παλαΐνη και Χανιώτη.

Στις 19/11 τον Πηλιχό.

Στις 20/11 τους δύο κυβερνήτες των υποβρυχίων, οι οποίοι χρειάζεται να εξεταστούν για να εξηγήσουν τα σήματα.

Στις 26/11 τον Ταβλαρίδη, κυβερνήτη του αντιτορπιλικού που βομβάρδισε την Πάφο και τον πρέσβη μας στην Άγκυρα.

Α.ΠΕΠΟΝΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, ο τότε Γεν. Γραμματέας του Υπουργείου Εξωτερικών ο πρεσβευτής Άγγελος Βλάχος παραιτήθηκε λίγες ημέρες πριν από το πραξικόπημα, εν όψει αυτού. Είναι μέσα στους μάρτυρες;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:(Χ.ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ) Ναι, Στις 27/11 θα εξετάσουμε τον στρατιωτικό ακόλουθο στο Βουκουρέστι και τον Α.Βλάχο.

Στις 3/12, τον Ζαπάτα και τον αντ/γο ε.ά Αλεξάνδρου, που ήταν ο διερμηνέας του Παπαδόπουλου στη συνάντηση Έβρου.

Στις 4/12, το Σταθόπουλο, αρχηγό της ΚΥΠ στην Ελλάδα και τον Καραγιάννη, αρχηγό του ΓΕΕΦ από τον Αύγουστο του 1974 και μετά.

Στις 10 και 11/12 τον Μπονάνο.

Στις 17 και 18/12 τον Αραπάκη.

Ι.ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Συμφωνώ κύριε Πρόεδρε κατά βάση με την όλη πρόταση, αλλά τους αρχηγούς των κλάδων επιχειρήσεων, των επιτελείων Αεροπορίας και Ναυτικού δεν θα τους εξετάσουμε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ.ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ): Βρίσκω σοβαρή την άποψη του κ. Πεπονή, ότι ο Μπονάνος δεν ήταν ο φυσιολογικός ηγέτης, αλλά

./.

-46-

κάποιος που βάλανε ο Πηλιχός και ο Ιωαννίδης για το λόγο αυτό λέω να εξετάσουμε πρώτα τον Μπονάνο και μετά τους αρχηγούς.

Ι.ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Επίσης, κύριε Πρόεδρε θα ήθελα να πω το εξής: μήπως στις 17 και 18 Δεκεμβρίου θα έχουμε τον προϋπολογισμό και δεν θα μπορεί να γίνει συνεδρίαση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χ.ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ): Ορίζουμε τη συνεδρίαση της 17ης και 18ης Δεκεμβρίου μ'επιφύλαξη.

Ι.ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Καλύτερα λοιπόν να σταματήσουμε στις 10 και 11 Δεκεμβρίου και στις 17 και 18 αν μπορεί να γίνει συνεδρίαση καλύπτουμε τα κενά που ενδεχομένως θα προκύψουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χ.ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ): Σύμφωνοι.

Η Επιτροπή δέχθηκε ομόφωνα τον κατάλογο των μαρτύρων που ανέγνωσε ο κ. Πρόεδρος.

Κατόπιν λύθηκε η συνεδρίαση.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
Χ.ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ	Κ.ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

"ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Ο 18

Στην Αθήνα, σήμερα 25 Σεπτεμβρίου 1986, ημέρα Πέμπτη και ώρα 6.30'μ.μ. συνεδρίασε στην αίθουσα Γερουσίας του Μεγάρου της Βουλής η Εξεταστική Επιτροπή "για το φάκελο της Κύπρου" με Πρόεδρο τον κ. Χρίστο Μπασαγιάννη και με θέμα ημερήσιας διάταξης την εξέταση του μάρτυρα κ. Ι.Καραστατήρα.

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής οι βουλευτές: Π.Ζακολίκος, Κ.Ζερβός, Α. Λιαροκάπης, Κ.Μπαντουβάς, Δ.Παγορόπουλος, Ι.Παπαδονικολάκης, Ε.Παπαστεφανάκης, Γ.Περράκης, Κ.Τσιγαρίδας, Ι.Βαρβιτσιώτης, Ι.Βασιλειάδης, Α.Ζαΐμης,Κ.Λάσκαρης,Στ.Μπλέτσας, Α.Ξαρχάς, Γ.Παναγιωτόπουλος, Μ.Παπακωνσταντίνου, Α.Παπαληγούρας,Χ.Φωτόπουλος,Κ.Κάππος, Κ.Γιατράκος και Δ.Λιβανός.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής, αφού διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας, κυρήσσει την έναρξη της συνεδρίασης.-

./.

1/1Δ. (Ε.Σ.) 25.9.1986

2

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αρχίζει η συνεδρίαση.

Έχω την τιμή να σας ανακοινώσω τα εξής :

Πρώτον, ελήφθη σήμερα ένα τηλεγράφημα από κάποιον κύριο Χρίστο Μαρκόπουλο, ο οποίος αυτοτιτλοφορείται ιστορικός συγγραφεύς, και ζητά να εξετασθεί, αναφερόμενος στις επιστολές του κυρίου Ζίγδη, και σε δηλώσεις που είχε κάνει κάποτε ο κύριος Αβέρωφ. Ζητά να κληθεί ο κύριος Αβέρωφ, αλλά και αυτός, για να καταθέσει "μετά πλήρων δοκουμέντων", όπως λέει, ενώπιόν σας .

Καταθέτω την επιστολή στα πρακτικά και παρακαλείσθε να λάβετε γνώση, αν θέλετε.

Δεύτερον, σε συνέχεια της χθεσινής μας συζήτησης, απευθύνουμε έγγραφα προς τα Υπουργεία Εξωτερικών και Εθνικής Άμυνας, για να μας στείλουν τις διευθύνσεις διαμονής εκείνων, που, όπως απεφασίσθη χθές, θα εξετασθούν, για να μπορέσουμε να στείλουμε τις κλήσεις.

Δεν έχω τίποτε άλλο να σας ανακοινώσω.

Σχετικά με το σχέδιο για το έγγραφο του Τούρκου ταγματάρχη, φαίνεται ότι υπάρχει κάποια διάσταση μεταξύ του περιεχομένου του εγγράφου από πλευράς χρονολογικής, και της κατάθεσης του μάρτυρα.

(ΠΑ)

(Δ)

1/ΗΑ Σ.Ν. 25-9-1986

3

Συνεπώς ή υπέστη σύγχιση ο μάρτυς και δεν θυμάται τις χρονολογίες , ή υπάρχει και δεύτερο. Θα το ξεκαθαρίσουμε από το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης και θα δούμε.

Επίσης θα ήθελα να παρακαλέσω να γίνει καιμία δεύτερη ή τρίτη -δεν ξέρω τί ακριβώς είναι- εισφορά προς τον κλητήρα, προς την γραμματεία ,για το καφενείο.

Παρακαλώ τον κύριο γραμματέα της επιτροπής να συνοδεύσει τον κύριο Καραστατήρα.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυς κ. Καραστατήρας).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε μάρτυς, παρακαλώ να απαντήσετε σε ορισμένες ερωτήσεις σχετικά με τα στοιχεία ταυτότητάς σας.

Ονομάζεσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Καραστατήρας Ιωάννης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τον πατέρα σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Παντελής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τη μητέρα σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Αναστασία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Το γένος;

ΜΑΡΤΥΣ: Σπύρου Σπηλιωτόπουλου.

2/ΠΑ Σ.Ν. 25-9-1986

4

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Είσθε έγγαμος;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Το όνομα της συζύγου σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ευαγγελία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Το γένος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ηλία Μακρή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Διεύθυνση διαμονής;

ΜΑΡΤΥΣ: ███████, Αγία Βαρβάρα, Αιγάλεω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τόπος γεννήσεως;

ΜΑΡΤΥΣ: Πειραιεύς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Έτος γεννήσεως;

ΜΑΡΤΥΣ: Το 1931.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Θρήσκευμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Χριστιανός Ορθόδοξος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Επάγγελμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Υποπτέραρχος εν αποστρατεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χριστος Μπασαγιάννης). Κύριε μάρτυς, βάλετε το χέρι σας στο Ευαγγέλιο. Παρακαλώ τους κυρίους συναδέλφους να εγερθούν.

Κύριε μάρτυς , παρακαλώ να επαναλάβετε τονόρκο όπως θα των εκφωνήσω εγώ.

3/ΠΑ Σ.Ν. 25-9-1986

(Στο σημείο αυτό ο μάρτυς δίνει το νενομισμένο όρκο ο οποίος έχει ως εξής: "Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια, χωρίς να προσθέσω , ούτε να αποκρύψω τι").

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χριστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ καθήστε.-

Κύριε Καραστατήρα, υπηρετούσατε στην Κύπρο κατά το κρίσιμο χρόνο που συνέβησαν αυτά τα τραγικά γεγονότα.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Στην Κύπρο υπηρέτησα από τον Αύγουστο του 1973 μέχρι και τον Οκτώβριο του 1974. Επομένως ήταν η περίοδος εκείνη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μάλιστα.

Ποιό βαθμό είχατε τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχα το βαθμό του σμηνάρχου.

(ΓΡ)

1/1 ΓΡ (ΠΑ) 25.9.86

6

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Είχατε μυηθεί στο πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). 'Οχι. Πότε το μάθατε;

ΜΑΡΤΥΣ . Το έμαθα στις 15 του μηνός το πρωΐ από τον Αντιπλοίαρχο Παπαγιάννη, τον διοικητή της Ναυτικής Διοικήσεως Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Τί θέση είχατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήμουν διοικητής της Αεροπορικής Διοικήσεως Κύπρου που υπήγετο εις το ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης).Που υπήγετο υπηρεσιακώς.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Είχατε με το Αρχηγείο Αεροπορίας ευθεία συνδεση ;

ΜΑΡΤΥΣ. Με το Αρχηγείο Αεροπορίας δεν είχα ευθεία σύνδεση , δηλαδή υπαγωγή,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Υπαγωγή.

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι. Είχα με το ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Και το ΓΕΕΦ υπήγετο πού;

ΜΑΡΤΥΣ. Το ΓΕΕΦ υπήγετο εις το ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Στο ΑΕΔ; Δεν ήταν κυπριακός

α

2/1 ΓΡ (ΑΚ) 25.9.86

7

στρατός το ΓΕΕΦ;Δεν υπήγετο στην Κυβέρνηση της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ. Υπήγετο και στην Κυβέρνηση της Κύπρου.Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). 'Ετσι νομίζω δηλαδή αφού ήταν κυπριακός στρατός.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα έκανα λάθος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Λέτε ότι δεν μετείχατε στο κίνημα και ότι το μάθατε τότε από τον κύριο Παπαγιάννη.

ΜΑΡΤΥΣ. Από τον κύριο Παπαγιάννη στις 7.15'.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο κ. Παπαγιάννης ποιά ώρα σας το είπε;

ΜΑΡΤΥΣ. Στις 7 15' ——— περίπου ότι θα γίνει πραξικόπημα ανατροπής του Μακαρίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Στις 7.15' ——— περίου, και το πραξικόπημα εξεδηλώθη πότε;

ΜΑΡΤΥΣ. Εξεδηλώθη 8 - 8.15

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Εσείς πως το υπεδέχθητε αυτό; Προσχωρήσατε στην ιδέα του κινήματος ή αντιστάθητε;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι, δεν προσεχώρησα ούτε αντιστάθηκα βέβαια. Δεν μπορώ να πω ότι αντιστάθηκα. Αλλά όταν το άκουσα, είναι αλήθεια ότι έπαθα

3/1 ΓΡ (ΑΚ) 25.9.86

8

ένα τράκ, διότι πέρασαν από το μυαλό μου όλες οι συνέπειες.

Ρωτάω τον Παπαγιάννη, "είναι διαταγή του ΑΕΔ"; Μου λέει:

"Είναι διαταγή του ΑΕΔ. Και υπάρχει εντολή του αρχιπραξικοπηματία, για μένα, να πάω στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας, αφού το καταλάβουν.. ....".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). "Πραξικοπηματία", τι εννοείτε δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ. Του Γεωργίτση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Του Γεωργίτση. Σας είπε ο Παπαγιάννης...

ΜΑΡΤΥΣ. Ο Παπαγιάννης μου διάβασε εντολή του Γεωργίτση...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τον οποίο εσείς αποκαλείτε αρχιπραξικοπηματία, έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εντάξει.

ΜΑΡΤΥΣ. Αρχηγό του πραξικοπήματος. Να πάω στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας, όταν θα καταληφθεί αυτό από τις δυνάμεις της ΕΛΔΥΚ. Επειδή είμαι αεροπόρος, να εποπτεύσω σε θέματα πλέον αεροπορικής ασφαλείας, πτήσεων, εάν χρειαστεί, τους επιβάτες. Διότι όταν πήγα τελικώς, γιατί πήγα, μέσω της ΕΛΔΥΚ, στο αεροδρόμιο...

4/1 ΓΡ (ΑΚ) 25.9.86

9

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Πήγατε τί ώρα;

ΜΑΡΤΥΣ. Στις 9 η ώρα , όταν πλέον είχε γίνει το πραξικόπημα και είχαν καταλάβει οι στρατεύσιμοι της ΕΛΔΥΚ , οι στρατιώτες, οι δυνάμεις, το αεροδρόμιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή η ΕΛΔΥΚ το κατέλαβε το αεροδρόμιο.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Όχι η Εθνοφρουρά;

ΜΑΡΤΥΣ. Δυνάμεις της ΕΛΔΥΚ ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Μάλιστα δυνάμεις της ΕΛΔΥΚ είχαν καταλάβει το αεροδρόμιο και σεις πήγατε στις 9.

ΜΑΡΤΥΣ. Στις 9 η ώρα περίπου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Τί κάνατε εκεί που πήγατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Κατ' αρχήν να σας αναφέρω ότι πριν φύγω από τη θέση που ήμουν ειδοποίησα μέσω του υπασπιστού μου τον διοικητή της Λακατάμειας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Του διοικητή;

ΜΑΡΤΥΣ. Εάν μου επιτρέπετε να σας πω τι μονάδες είχα σαν ΑΔΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποιόν ειδοποιήσατε είπατε;

5/1 ΓΡ (ΑΚ) 25.9.86

10

ΜΑΡΤΥΣ. Τον διοικητή του αεροδρομίου της Λακατάμιας, Ζαραφωνίτης λεγόταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν είναι αυτό το αεροδρόμιο της Λευκωσίας που λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, είναι άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εσείς πάντως διετάχθητε να πάτε από τον κύριο Γεωργίτση, στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, της Λευκωσίας, το οποίο ήταν και το διεθνές αεροδρόμιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Έχετε συντάξει κάποια έκθεση στις 7 Δεκεμβρίου του '74 και την υποβάλατε εις το ΑΕΔ, στη ΔΣΚ, δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ. Στις 7 Δεκεμβρίου έχω υποβάλει και στο ΑΕΔ και στο ΓΕΑ.

(Ν)

(ΓΡ)
1/1 Ν Κ.Β. 25.9.1986

11

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δύο αντίγραφα ;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, άλλο το ένα και άλλο το άλλο. Το μεν ένα ήταν σε συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο του ΑΕΔ,το δε άλλο του ΓΕΑ το έγραψα σε δική μου κατάθεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δώσατε καμμία κατάθεση;

ΜΑΡΤΥΣ: Στην Ελλάδα δεν έδωσα καμμία κατάθεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Στις 14 Μαΐου 1977 δεν δώσατε κατάθεση;

ΜΑΡΤΥΣ: Έδωσα στην Λευκωσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Ενώπιον ποίου την δώσατε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι πώς λεγόταν. Ήταν ένας του Στρατού Ξηράς και αναφερόταν στα αεροσκάφη που ήρθαν κάτω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Καραστατήρα, σε δικαστικό σύμβουλο δεν δώσατε κατάθεση; Εννοώ της Στρατιωτικής Δικαιοσύνης το 1977.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έδωσα κατάθεση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Θέλω να μου πείτε αν δώσατε κατάθεση σχετικά με τα κυπριακά γεγονότα. Θα σας θυμίσω ένα σήμα που

2/1 Ν Κ.Β. 25.9.1986

12

είχε ληφθεί , καί είχε εκδοθεί στις 21 /7/74 και σας ρωτάει ο Δικαστικός Σύμβουλος . Εδώ λοιπόν είναι η έκθεση την οποία υποβάλλατε εις το ΑΕΔ και αυτή εδώ είναι η κατάθεσή σας.

(Επιδεικνύεται από τον κύριο Πρόεδρο της Επιτροπής στον μάρτυρα η σχετική έκθεση και η κατάθεση για αναγνώριση και επιβεβαίωση).

Παρακαλώ , να δείτε αν οι υπογραφές σας είναι σωστές, αν είναι αυτές δηλαδή και δεύτερον, πείτε μου αν εξακολουθείτε να επιμένετε σ'αυτά που γράφετε εδώ μέσα.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή είναι η έκθεση που έχω υποβάλει και συμφωνώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Οπως βλέπετε έχει αριθμό 1523 και απευθύνεται στο ΑΕΔ.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, έχω αντίγραφο. Αυτή είναι , την θυμάμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας ρωτάω λοιπόν αν βεβαιώνετε την υπογραφή σας, αν δηλαδή είναι γνήσια η κατάθεσή σας και αν αναφέρεσθε στο περιεχόμενό της καταθέσεως και εκείνης της εκθέσεως.

ΜΑΡΤΥΣ : Αναφέρομαι σε συγκεκριμένο θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν το αρνούμαι. Βεβαιώνετε όμως το περιεχόμενο και της καταθέσεως και της εκθέσεως;

3/1 N K.B. 25.9.1986

13

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Είναι δικό μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ να σημειωθεί στα Πρακτικά ότι αναφέρεσθε και στην έκθεση αυτή που έχει πάρει αριθμό 1523 στο ΑΕΔ και στην από 14 Μαΐου 1977 κατάθεσή σας ενώπιον του Δικαστικού Συμβούλου Γεωργίου Αγγελάκη".

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Προχωράμε, λοιπόν. Στην έκθεσή σας λοιπόν τα λέτε κάπως διαφορετικά ως προς την ώρα. Σήμερα μας λέτε ότι κατεβήκατε στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας στίς 9 π.μ. Στην έκθεσή σας προς το ΑΕΔ λέτε ότι πήγατε στις 8.20'. Δεν έχει μεγάλη διαφορά η ώρα, αλλά λέτε ότι στις 8.15'' εξεδηλώθη η κίνηση της ανατροπής του Μακαρίου. Βρεθήκατε στις 8.20' στο αεροδρόμιο. Αυτό σημαίνει κάποιο συγχρονισμό. Με την έναρξη που έκαναν οι άλλοι αμέσως εσείς βρεθήκατε στο αεροδρόμιο. Αυτό που διετάχθητε να κάνετε από τον Γεωργίτση το κάνατε ταυτοχρόνως.

(ΕΖ)

N

1/1 ΕΖ ΒΠ 25.9.86

14

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Διότι θα σας πω, πώς έγινε ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Οχι, να μου εξηγήσετε γιατί εδώ λέτε 8,20'- τα θυμόσασταν και καλύτερα τότε τα πράγματα- και σήμερα μας λέτε 9.

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα "περίπου", αλλά μπορεί να είναι και 9. Εδώ έχω ένα ημερολόγιο που γράφει 9.

'Οταν έφυγαν οι δυνάμεις της ΕΛΔΥΚ από το στρατόπεδο για το αεροδρόμιο, μετά από λίγο φύγαμε και εγώ, με τον αντισμήναρχο-τον υποδιοικητή μου που είχε και αυτός την ίδια εντολή-Κόλλια να πάμε εκεί. Μπορεί να φθάσαμε 8.20' που είπα, αλλά εμείς μείναμε απέξω από το αεροδρόμιο και οι άλλοι μπήκαν μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η ΕΛΔΥΚ;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΕΛΔΥΚ μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Βέβαια. Αυτή ήταν να το καταλάβει, εσείς είσασταν να το διοικήσετε μετά.

ΜΑΡΤΥΣ: Από κει και πέρα πλέον, μεσολάβησε ένας χρόνος. Μπορεί επομένως εγώ να αναφέρω 8.20', αλλά μεσολάβησε ένας χρόνος από τη στιγμή που έφθασε η δύναμη μέχρι τη στιγμή που το κατέλαβαν, για να μπούμε μέσα.

Να σας πω και το άλλο το συγκεκριμένο: 'Οταν μπήκαμε μέσα

2/1ΕΖ ΒΠ 25.9.86

15

εμείς οι δύο, εγώ με τον Κόλλια, από διπλανή πόρτα και όχι από την αίθουσα, οι στρατιώτες της ΕΛΔΥΚ δεν μας γνώριζαν και μας πήραν με ψηλά τα χέρια και εμένα και τον αντισμήναρχο Κόλλια που ήταν υποδιοικητής μου και μας πήγαν στον επικεφαλής, ένα λοχαγό, δεν θυμάμαι πώς τον έλεγαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Καλώς. Πάντως, πριν το καταλάβουν, φθάσατε και εσείς στο αεροδρόμιο και καθήσατε απέξω και μπήκαν αυτοί και το κατέλαβαν και μετά μπήκατε μέσα, λέτε σήμερα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήδη είχαν μπει αυτοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Έτσι, μετά μπήκατε μέσα, αλλά δεν σας γνώριζαν. Βεβαίως δεν σας γνώριζαν, αφού ήταν της ΕΛΔΥΚ.

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι η καθαρή αλήθεια, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μπορείτε να μου πείτε τώρα, τί δυνάμεις διέθετε η ανωτέρα αεροπορική διοίκηση Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ανωτέρα αεροπορική διοίκηση, είχε τέσσερις μονάδες. Είχε την αεροπορική βάση Λακατάμειας που ήταν στη Λακατάμεια, λίγο νοτιότερα από τη Λευκωσία. Είχε το 420 ΜΠΑ, δηλαδή Μοίρα Προστασίας Αεροδρομίων που ήταν στο αεροδρόμιο Τύμπου, το οποίο βρίσκεται ανατολικώς της Λευκωσίας, γύρω στα 5-6 χιλιόμετρα, θα σας γελάσω. Τα αεροδρόμια αυτά είχαν βέβαια διαδρόμους, αλλά πολύ μικρούς. Το μεν ένα ήταν της Λακατάμειας με P.S.P., μ'αυτά τα πλέγματα, το δε άλλο το Τύμπου, ήταν σκυ-

ρόδεμα, τσιμέντο, αλλά οι διάδρομοι ήταν μικροί. 'Ηταν ένας σαν γάμα διάδρομος. Μικροί διάδρομοι, οι οποίοι βέβαια και δεν εχρησιμοποιούντο από αεροσκάφη. Μόνο από ένα αεροσκάφος δικό μας, τύπου πάϊπερ, που το είχαμε εμείς μόνο και μόνο για να πετάμε, επειδή είμεθα ιπτάμενοι. Αυτά ήταν τα δύο αεροδρόμια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σύμφωνοι, τα δύο αεροδρόμια. Το ένα ήταν της Λευκωσίας.....

ΜΑΡΤΥΣ: Της Λευκωσίας δεν υπήγετο σε μένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σε ποιόν υπήγετο;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό ήταν ~~το~~ αερολιμένας, ~~του Κράτους~~, ~~της Κυβερνήσεως~~.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Της Κυβερνήσεως της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. 'Ηταν πολιτικό αεροδρόμιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα, πολιτικό αεροδρόμιο. Αυτό το αεροδρόμιο διετάχθητε να καταλάβετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποιός να το καταλάβει;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η ΕΛΔΥΚ και εν συνεχεία να το διοικήσετε εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΕΛΔΥΚ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό το πολιτικό αεροδρόμιο.'Αρα λοιπόν τα αεροδρόμια τα οποία ήταν δικά σας .....

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά ήταν δικά μου.

4/1ΕΖ ΒΠ 15.9.86

17

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δικά σας ναι, τα άλλα. Αυτό ήταν πολιτικό αεροδρόμιο και υπήγετο στην Κυβέρνηση της Κύπρου κατευθείαν.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, στο Υπουργείο Συγκοινωνιών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στο Υπουργείο Συγκοινωνιών. Και διετάχθητε να πάτε εσείς να το διοικήσετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Να διοικήσω, αφού καταληφθεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αφού καταληφθεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Για λόγους αεροπορικής ασφαλείας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γι'αυτό παραμείνατε λίγο έξω, μέχρι τα παιδιά της ΕΛΔΥΚ να το καταλάβουν. Το κατέλαβαν λοιπόν και αυτό το αεροδρόμιο. Είχατε και άλλα δύο λέτε μικρά αεροδρόμια, του Τύμπου και το άλλο.

ΜΑΡΤΥΣ: Τα οποία ήταν μικρά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μικρά ναι. Τώρα, από πλευράς αεροπλάνων τί είχατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας ανέφερα ότι είχαμε ένα αεροπλάνο τύπου πάϊπερ, διθέσιο-~~τριθέσιο~~, που πετάγαμε εμείς να διατηρούμε την πτητική μας ικανότητα και το οποίο βέβαια το χρησιμοποίησα την παραμονή της εισβολής, για αναγνώριση στις βόρειες ακτές της Κύπρου, με τον χειριστή τον αντισμήναρχο Ζαραφονίτη.

5/1ΕΖ ΒΠ 25.9.86

18

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από 15 μέχρι 19, ποιά ήταν η συμπεριφορά της αεροπορικής διοικήσεως Κύπρου; Τί κάνατε δηλαδή εκεί, εσείς και οι υπό τας διαταγάς σας οπλίτες και υπαξιωματικοί;

(Λ)
(α)

ΕΖ
1/1 Δ. (Δ.Γ.)

ΜΑΡΤΥΣ: Απο τις 15 μέχρι της 19 η αποκλειστική αρμοδιότης η δική μας ήταν να φυλάμε τις μονάδες μας, να τις ασφαλίζουμε από κάθε ξένη περιμετρικά επιβουλή .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιά ήταν η "ξένη επιβουλή";

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι απο την Εθνοφρουρά. Εφόσον έγινε πραξικόπημα ήταν πιθανόν ορισμένοι απο την άλλη πλευρά ....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Απο τους μακαριακούς , τους νομίμους δηλαδή ;

ΜΑΡΤΥΣ: Απο τους μακαριακούς, τους νομίμους, να επιτεθούν στο αεροδρόμιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Επρεπε να το φρουρείτε εσείς για να αποκρούσετε αυτούς που θα επιτίθεντο, που ήταν οι νόμιμοι.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Επρεπε να το φυλάμε. Δεν έτυχε να έρθουμε σε σύγκρουση με κανένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πάντως είχατε την αποστολή να το φυλάτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Να το φυλάω, όπως και εν καιρώ ειρήνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και να αμύνσθε ακόμα και για το αεροδρόμιο της Λευκωσίας που ήταν πολιτικό ;

ΜΑΡΤΥΣ: Της Λευκωσίας όχι. Δεν είχα αυτή την διαταγή. Την διαταγή

2/1 Λ. (Δ.Γ.) 25-9-86

20

την διατήρησε το κλιμάκιο της ΕΛΔΥΚ που βρισκόνταν εκεί. Ημουνα μόνος εκεί. Δεν υπήρχε άλλος αεροπόρος. Και ο Κόλλιας πουήταν στο κέντρο ελέγχου εναερίου κυκλοφορίας του αεροδρομίου της Λευκωσίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό το κέντρο ελέγχου υπήγετο σε σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Για θέματα ασφαλείας εδάφους, δηλαδή από δολιοφθορές κ.λ.π υπήγετο, μετά το πραξικόπημα εννοώ, στις δυνάμεις της ΕΛΔΥΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τότε γιατί πήγατε στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας; Δηλαδή ο ανθυπολοχαγός της ΕΛΔΥΚ θαμπορούσε να διατάξει εσάς.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, εγώ πήγα για θέματα ασφαλείας πτήσεων. Αεροδρόμιο ήταν και ήμουν γνώστης ορισμένων θεμάτων του αεροδρομίου και μου εδόθη εντολή να πάω εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είπατε ότι όταν ακούσατε για το πραξικόπημα στις 7,15, που σας το είπε ο κ. Παπαγιάννης, ο αντιπλοίαρχος, υπέστητε ένα σόκ, γιατί πέρασαν απο το μυαλό σας οι πιθανές συνέπειες. Τί συνέπειες πέρασαν από το μυαλό σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Πολλές. Κατ'αρχήν ασφαλείας των οικογενειών μας, που ήταν

(4)

3/1 Λ.(Δ.Γ.) 25-9-86

21

στη Λευκωσία . Και πάρα πολλές άλλες συνέπειες, γιατί όταν γίνεται ένα πραξικόπημα τα αποτελέσματα μπορεί να είναι τρομακτικά. Βέβαια το μυαλό μου δεν πήγε εκείνη τη στιγμή ότι θα κάνουν οι Τούρκοι απόβαση. 'Οταν ακούει πάντως κανείς για πραξικόπημα αισθάνεται ότι μπορεί να γίνει και το χειρότερο στη συνέχεια και να σκοτωθούν ένα σωρό άνθρωποι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πριν τις 15 του μηνός, ποιά ήταν η κατάσταση στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Πριν απο τις 15 του μηνός δεν μπορώ να πω ότι η κατάσταση ήταν τελείως νορμάλ , δηλαδήόλα μέλι-γάλα. Υπήρχαν περιπτώσεις προστριβών μεταξύ του εφεδρικού σώματος, της Αστυνομίας και της Εθνοφρουράς. Υπήρχαν και περιπτώσεις κλοπής όπλων από αποθήκες πυρομαχικών της Εθνοφρουράς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Απεδείχθη ποιός τα είχε κλέψει;

ΜΑΡΤΥΣ ; Δεν ξέρω, γιατίδεν ήταν στη δική μου περίπτωση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είσαστε Σμήναρχος . Δεν μάθατε ποιός τα έκλεψε; Δεν απεκαλύφθη ποιός τα έκλεψε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έμαθα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είπατε ότι υπήρχαν προστριβές μεταξύ

22

μονάδων του ΓΕΕΦ και εφεδρικών μονάδων. Καμμιά επαφή με την ΕΟΚΑ Β' -να την λέμε ΕΟΚΑ Β, γιατί έχει σημασία - κανενός απο τους οργανισμούς π.χ. του εφεδρικού σώματος, ή μονάδων του ΓΕΕΦ υπήρξε;

(σ)

(Δ)

1/α_______________Α.Μ. 25-9-86

23

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν το ξέρετε.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ούτε το μάθατε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν ξέρει ο κ. Καραστατήρας αν υπήρχε επαφή.

ΜΑΡΤΥΣ: Ερωτάτε εάν είχε επαφή η ΕΟΚΑ Β με την εθνοφρουρά;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: (Χρίστος Μπασαγιάννης); Ναί.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω, κύριε Πρόεδρε.
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν το ξέρετε.

'Οταν έγινε το πραξικόπημα πήγατε καθόλου το ΓΕΕΦ εσείς στις 15, 16, 17, 18, 19;

ΜΑΡΤΥΣ: Πήγα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιοί ήταν μέσα στην αίθουσα επιχειρήσεων του ΓΕΕΦ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποιοί ήταν;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναί. Αξιωματικοί μόνον ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ θυμάμαι όταν έγινε το πραξικόπημα και ανέβηκα μετά στο ΓΕΕΦ ήταν ο Πρόεδρος Σαμψών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: (Χρίστος Μπασαγιάννης): ''Ηταν ο Πρόεδρος Σαμψών. Τί ήθελε στο ΓΕΕΦ ο Σαμψών, κύριε μάρτυς;

2/ σ Α.Μ. 26-9-86

24

ΜΑΡΤΥΣ: Τον ορκίσανε πρόεδρο , εάν δεν κάνω λάθος, στη συνέχεια.

ΜΑΡΤΥΣ: Τον ορκίσανε Πρόεδρο, αλλά πώς βρέθηκε στο ΓΕΕΦ ο Σαμψών; Τι σχέση είχε με το ΓΕΕΦ.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχε καμία σχέση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τότε πως βρέθηκε στο ΓΕΕΦ;

Βάλτε με το μυαλό σας ότι γίνεται μία επιχείρηση, κάνετε αίθουσα επιχειρήσεων, κάνετε πόλεμο – εκείνη την ώρα γινόταν πόλεμος – και έρχομαι εγώ, θα με αφήσετε να μπώ μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Εχετε δίκιο σ'αυτό που λέτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λοιπόν, πώς βρέθηκε τότε εκεί; Γιατί λέτε κάτι πράγματα τα οποία καμμιά φορά ξέρετε, όσο και να θέλουμε και μείς να κρατήσουμε την ψυχραιμία, μας παραξενεύουν. Μού λέτε τώρα ότι δεν υπήρχε επαφή μεταξύ μονάδων του ΓΕΕΦ και ΕΟΚΑ Β και μου λέτε εν συνεχεία ότι ο Σαμψών ήταν μέσα.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε αλλά δεν είπα ότι δεν υπήρχε επαφή του ΓΕΕΦ και της ΕΟΚΑ Β. Είπα ότι δεν γνωρίζω άν υπήρχε επαφή. Εγώ ασχολούμην-και σας μιλάω ειλικρινά Γιατί θα σας πω ορισμένα παραδείγματα-με τις μονάδες, με το καθαρά στρατιωτικό έργο. Ούτε με μηχανοραφίες, ούτε με δολοπλοκίες, ούτε

Γιατί και θα το διαπιστώσετε

3/σ Α. Μ. 25-9-86

25

αν είχαν επαφή οι στρατού ξηράς ή ξέρω , ποιόί άλλοι με τους ΕΟΚΑ Β κλπ. Σας μιλάω ειλικρινά ότι από την αεροπορία κανένας δεν ασχολήθηκε με κανένα άλλο θέμα, εκτός με τά καθαρα στρατιωτικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Καθαρά στρατιωτικά ποιά ήταν δηλαδή; Η επιβολή της νομίμου τάξεως του πραξικοπήματος; Αυτό ήταν καθαρά στρατιωτικό.

ΜΑΡΤΥΣ: Γιά την αεροπορία σας είπα ότι ~~επέβαλε το~~ πραξικόπημα η αεροπορία......

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν επέβαλε το πραξικόπημα, αλλά βοήθησε. 'Οταν λέμε ότι φρουρούμε τις μονάδες που καταλάβαμε, που κατέλαβε το πραξικόπημα, τι κάνουμε κύριε Καραστατήρα; Το λέτε άλλωστε εδώ στην έκθεσή σας. «Ιδιαίτερα έμφαση ώς ήτο φυσικόν εδόθη εις θέματα ασφαλείας και φρουρήσεως των μονάδων ταύτης, ως και προστασίας των οικογενειών του εξ Ελλάδος προσωπικού, λόγω διαφαινομένης απειλής εκ μέρους διαφόρων ομάδων υποστηριζόντων τον Μακάριον».

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τι είναι αυτό; Δεν είναι προσ-

4/σ Α.Μ. 25-9-86

26

χώρηση στο πραξικόπημα, γιατί μου είπατε ότι προσχωρήσατε, ούτε είσαστε μυημένος, ούτε τίποτε; Δεν είναι προσχώρηση στο πραξικόπημα, όταν τα βλέπετε όλα με αντιμακαριακό πνεύμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Γιά μένα, κύριε Πρόεδρε, συγγνώμη αλλά δεν είναι προσχώρησης, είναι μία νόμιμη άμυνα κάποιας μονάδας. Δηλάδή τί έπρεπε να γίνει; Να πάει η αεροπορική βάση Λακατάμιας να αφήσει ανοικτές τις πόρτες να μπούν όποιοι θέλουν μέσα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Όχι αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Ή να πω ότι εσείς.....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Να εκτελέσει το καθήκον της, δηλαδή να αμυνθεί της νομίμου τάξεως που υπήρχε στην Κύπρο, της νομίμου κυβερνήσεως Μακαρίου, κύριε Σμήναρχε, στον οποίον υπαγόσαστε και υπό τας διαταγάς του οποίου έπρεπε να δράτε, όχι του όποιου Μακαρίου, της όποιας κυβερνήσεως του Μακαρίου. Αυτό είναι το νόμιμο.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ είχα προϊστάμενο Διοικητή εκείνη την στιγμή. Α/ΓΕΕΦ ήταν ο Γεωργίτσης και υπακούαμε στις διαταγές. Τί να σας πώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

Προηγουμένως δεν είχε γίνει καμία βολιδοσκόπηση για την

5/ σ ΑΜ 25.9.86

27

συμμετοχή των αξιωματικών στο κίνημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν πήρα χαμπάρι, δεν ξέρω. Εάν είχε σε άλλους, όχι στους δικούς μου στη δύναμη της αεροπορίας, αν είχε κινηθεί μεταξύ των άλλων καμιά τέτοια φήμη, δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εγώ κατόπιν αυτού θα συνεχίσω μεν, αλλά θα "πηδήσω" λιγάκι και θα πάω στις 20 Ιουλίου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε Πρόεδρε, μπορώ να κάνω μία ερώτηση επ'αυτού;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα θα μιλήσετε, κύριε Μπαντουβά. Να παραιτηθώ εγώ και να ρωτήσετε.

Ορίστε, έχετε το λόγο.

Παρακαλώ, κύριε μάρτυς, απαντήστε στον κύριο Μπαντουβά.

(Η)

(σ)1/1 Η.Γ. Ζ.Β. 25-9-86

28

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Κύριε μάρτυς, εάν σ'αυτή τη φάση ήρχετο ένα τμήμα από την Προεδρική Φρουρά, από τα τμήματα του Μακαρίου, θα το κτυπούσατε εσείς, ναί ή όχι; Θα εβάλατε εναντίον του; Ναί ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν απαντώ σε υπόθεση, κύριε βουλευτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κοιτάξτε, κύριε Καραστατήρα. Σας ζητάει μια λογική απάντηση. Και μη παίρνετε έτσι και λίγο ύφος αυστηρό, γιατί εδώ βρίσκεστε σε τμήμα της Βουλής των Ελλήνων, που δρά εν ονόματι ολοκλήρου της Βουλής των Ελλήνων.

Συνεπώς, σας παρακαλώ θερμώς, με πολύ ευλάβεια να φέρεστε, γιατί η ευγένεια την οποία επιδεικνύει η Δημοκρατία, δεν μπορεί να παρεξηγείται. Να είμαστε εξηγημένοι, κύριε Καραστατήρα.

ΜΑΡΤΥΣ. Μέ συγχωρείτε, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Να έλθουμε τώρα στην 20η Ιουλίου. Τότε πότε άρχισε η επίθεση;

ΜΑΡΤΥΣ. Η επίθεση των Τούρκων;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. (Χρίστος Μπασαγιάννης). 'Οχι. Πότε καταλάβατε εσείς ότι αρχίζει κάτι να συμβαίνει με την Τουρκία;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Αρχισα να καταλαβαίνω ότι κάτι συμβαίνει με την Τουρκία

2/1 Η.Γ. Ζ.Β. 25-9-86

29

στις 19 του μηνός.

Εγώ είχα δύο μονάδες ραντάρ. Είχα τον "Κορμακίτη" και την "Καντάρα." Το ένα ήταν βορειοδυτικά της νήσου, ο "Κορμακίτης", και το άλλο ήταν βορειοανατολικά της νήσου, κοντά στην Καρπασία.

Αυτά τα ραντάρ πιάσαν ορισμένα ίχνη επιφανείας στον κόλπο πάνω της Μερσίνης, σε απόσταση μεγάλη, γύρω στα 40 με 50 μίλια. Μόλις πιάσαν τα ίχνη, εγώ αμέσως ενημέρωσα και το ΓΕΕΦ. Δηλαδή τον Αρχηγό του ΓΕΕΦ.

Επειδή ανησύχησα απ'αυτά τα ίχνη διέταξα να απογειωθεί και το πρωΐ στις 10 η ώρα και το απόγευμα στις 5, το αεροσκάφος αυτό τύπου "ΠΑΪΠΕΡ" που ανέφερα για να κάνει αναγνώριση της περιοχής, βορείως της νήσου και σε κάποιο βάθος, να δεί τι βλέπει. Δεν είδε τίποτα. Το μεσημέρι, επειδή εφαίνοντο ακόμη αυτά τα ίχνη, ήταν λίγο ανωμάλου κατευθύνσεως δεν μπορούσες να πείς, ότι κινούνται προς νότον ...

Εδώ θα μου επιτρέψετε, πριν προχωρήσω, να πώ ότι όταν αυτό το ανέφερα στο ΓΕΕΦ, μου λένε ότι κάνουν άσκηση οι Τούρκοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τί ώρα;

ΜΑΡΤΥΣ. Το μεσημέρι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Το μεσημέρι της 19ης.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

3/1 Η.Γ. Ζ.Β. 25-9-86

30

Θα μου επιτρέψετε, κύριε Πρόεδρε, να κοιτάζω και την έκθεσή μου, γιατί καμιά φορά τα ξεχνάω και μπορεί να κάνω κανένα λάθος.

Στη συνέχεια το μεσημέρι, επειδή έβλεπα τα ίχνη, ενεργοποιώ την γραμμή μεταξύ Κύπρου ΑΔΚ και 28ου ΑΤΑΔ στη Λάρισα. Υπάρχει μια τέτοια γραμμή η οποία ενεργοποιείται σε περίπτωση που θα παρουσιαστεί μια τέτοια κατάσταση, για να μπορέσω να μεταδίδω τα ίχνη της νηοπομπής ή ότι άλλο ίχνος στο ΑΤΑΔ. Παράλληλα, όμως, όλες αυτές τις κινήσεις τις ανέφερα και στο Κέντρο Επιχειρήσεων του ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Είχατε δηλαδή δυνατότητα επαφής και επικοινωνίας ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, μεσυγχωρείτε. Αυτά τα έπαιρνε οπτικά το ΑΤΑΔ.

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι οπτικά . Τα έπαιρνε τηλεφωνικώς τα ίχνη. Είχε ένα πίνακα και τα τοποθετούσε πάνω στον πίνακα.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Πάνω στο χάρτη.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα. Πάνω στο χάρτη.

1/ν I.B. 25.9.86

31

Αυτά γινόντουσαν εκείνη την περίοδο, μέχρι το μεσημέρι, μέχρι το απόγευμα μπορώ να σας πώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή επικοινονούσατε με το ΑΤΑΔ στην Λάρισα...

Με το Αρχηγείο εδώ, επικοινωνούσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Με το αρχηγείο αεροπορίας όχι. Επικοινωνούσε το ΓΕΕΦ με το ΑΕΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και επικοινωνούσε το ΑΤΑΔ της Λαρίσης με το Αρχηγείο της Αεροπορίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή, εγνώριζε το Αρχηγείο της Αεροπορίας και εγνώριζε και το ΑΤΑΔ και οι αεροπορικές δυνάμεις εδώ, ότι κάτι συμβαίνει στην Κύπρο.

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα. Στις 5 η ώρα το απόγευμα στις 19 του μηνός διετάχθη μυστική επιστράτευση από το ΓΕΕΦ. Εγώ επέμενα στο ΓΕΕΦ ότι κάτι δεν πάει καλά. Και διετάχθη μυστική επιστράτευση για να πάρουμε ορισμένους ~~φαντάρους~~ εφέδρους κρισίμων ειδικοτήτων, ως επίσης, και οι Μονάδες Εθνοφρουράς να πάρουν και αυτές, που είναι οι οπλουργοί, που είναι οι πυροβολητές, για μας ήταν οι μηχανικοί ραντάρ,

2/ν I.B. 25.9.86

32

οι χειριστές ραντάρ, που τους χρειαζόμασταν. Είναι ορισμένες κρίσιμες ειδικότητες και έγινε μυστική επιστράτευση. Στις 17.30' είχε μεσολαβήσει νωρίτερα και εισηγήθηκα στο ΓΕΕΦ -επειδή πάλι σας λέγω, ανησυχούσα- να αυξήσει την ετοιμότητα των αντιαεροπορικών μέσων. Υπάρχουν ορισμένες ετοιμότητες, καταστάσεις αεραμύνης, λέγονται αυτές, και εισηγήθηκα στο ΓΕΕΦ στις 17.30' να γίνει κατάσταση αεραμύνης Δέλτα. Δέλτα, σημαίνει, η μεγίστη ετοιμότης των αντιαεροπορικών μέσων για αντιμετώπιση κάθε από αέρος επιβουλής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή, ζητήσατε να τεθούν οι αεροπορικές δυνάμεις σε κατάσταση πλήρους ετοιμότητος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και το ΓΕΕΦ διέταξε στις 5.30', λέτε, μιά μυστική επιστράτευση των κρισίμων ειδικοτήτων.

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 5 η ώρα, μάλιστα.

Στις 7η ώρα, έγινε παραβίαση του εναερίου χώρου της Κύπρου -αυτό ήταν μια παρατήρηση όψεως- από δύο τουρκικά αεροσκάφη F 100.

Έγινε αμέσως διάβημα. Δηλαδή, το Δεύτερο Επιτελικό Γραφείο του ΓΕΕΦ, έκανε διαμαρτυρία στο Υπουργείο Εξωτερικών.

3/ν I.B. 25.9.86

33

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιό Υπουργείο Εξωτερικών.

ΜΑΡΤΥΣ: Διαμαρτυρία από το Υπουργείο Εξωτερικών στην Τουρκική Κυβέρνηση . Υπάρχει ένας διεθνής κανόνας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιός το προεκάλεσε αυτό και που το ξέρετε ότι έγινε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το προκαλέσαμε εμείς από την παρατήρηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Το ΓΕΕΦ ή εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ η ΑΔΚ προς το ΓΕΕΦ και το ΓΕΕΦ προς το Υπουργείο Εξωτερικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Εγινε τώρα αυτό το διάβημα από το Υπουργειο Εξωτερικών στην Τουρκία;

ΜΑΡΤΥΣ: Πρέπει να έγινε. Δεν μπορώ να πώ. Πρέπει να έγινε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εκτός άν δεν υπήρχε Υπουργός των Εξωτερικών εκείνη την εποχή, να πούμε. 'Ετσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκτός και άν δεν υπήρχε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Της Κύπρου Υπουργείο Εξωτερικών;

ΜΑΡΤΥΣ: Της Κύπρου Υπουργείο Εξωτερικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μέσω του Υπουργείου Εξωτερικών της Κύπρου κάνατε διάβημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Εφόσον ήταν κράτος ανεξάρτητο, μέσω του Υπουργείου Εξωτερικών της Κύπρου.

4/ν Ι.Β. 25.9.86

34

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μέσω του Υπουργείου Εξωτερικών της κυβερνήσεως Σαμψών, δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτοί οι οποίοι ήταν εκεί...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης): Οι οποίοι είχαν καταστεί νόμιμοι πλέον είχε επιβληθεί η τάξη.

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 7,30 ικανώς περίπου αριθμός πλοίων άρχισε να κινείται προς νότον. Αλλά και πάλι αυτά αλλάζαν κατευθύνσεις. ..

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κοιτάξτε, δεν είναι ανάγκη να τα διαβάζετε απο μέσα. Απλώς να ρίχνετε μιά ματιά για να στηρίζετε την μνήμη σας.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Επειδη καμιά φορά μπορεί να ξεφύγω...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό είναι το θέμα να μην ξεφύγετε.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Αμα δεν το διαβάζω, θά ξεφύγω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τότε θα χρειαζόνταν η καταθεσή σας. Θα διαβάζαμε εδώ την εκθεσή σας και θα τελείωνε η υπόθεση, θα σχηματίζαμε αντίληψη. 'Αλλά χρειαζόμαστε την καταθεσή σας γιατί μπορεί να έχει μία υπερβολή εδώ, ή μπορεί να έχει μία υποτίμηση των πραγμάτων εδώ μέσακλπ.

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να προσθέσω όμως κάτι παραπάνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Χρίστος Μπασαγιάννης): Και να αφαιρέσετε μπορείτε.

5/ν I.B. 25.9.86

35

Αλλά δεν μπορείτε να διαβάζετε μόνο. Διότι άν τα ξαναδιαβάσετε

τότε δεν έχουμε λόγο να σας ακούσουμε.

(υ) 1/1 Ω (Θ.Σ.) 25-9-86

—36—

ΜΑΡΤΥΣ . Τότε, αναφέρω ότι στη συνέχεια -'και η ώρα ήταν 7.30΄μμ- ικανός αριθμός πλοίων άρχισε να κινείται προς νότον .Και πάλι όμως αυτά δεν ήρθαν κατευθείαν προς νότον . Η απόσταση ήταν γύρω στα 40 - 45 μίλια . Και όταν λέω ικανός αριθμός πλοίων, από ότι έδειχναν τα ραντάρ ήταν της τάξεως των 20-24 πλοίων .Εκινήθησαν επομένως προς νότον .

'Οταν κατέβηκαν προς τα κάτω, άλλα εκινούντο προς την Κυρήνεια και άλλα προς το ακρωτήριο 'Αγιος Ανδρέας , που είναι ένα ακρωτήριο βορειοανατολικά της νήσου, με πρόθεση να δείξουν ότι πιθανόν, εάν έκαναν απόβαση, να πήγαιναν και ανατολικά στην Αμμόχωστο . 'Ολα αυτά γίνονταν στις 7.30΄μμ η ώρα, αλλά τα πλοία δεν κινούνται γρήγορα . Επομένως, όταν είδα ότι τα πράγματα δεν πάνε καλά , υπέβαλα στις 21.30'η ώρα το βράδυ ένα σήμα προς το ΑΤΑΔ ότι κάτι δεν πάει καλά , ότι υπάρχει δηλαδή επικίνδυνη κατάσταση αποβατικής ενεργείας των Τούρκων στον χώρο της Κύπρου .

Το ΓΕΕΦ και το ΑΤΑΔ συνεχώς ενημερούντο, το μεν ΑΤΑΔ τηλεφωνικώς, το δε ΓΕΕΦ από εμένα ή από τους επιτελείς .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μπορείτε να μας πείτε ποιός έπαιρνε τα τηλεφωνήματά σας αυτά στο ΑΤΑΔ ;

2/1 Ω (Θ.Σ.) 25-9-86

37

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οχι δεν μπορώ . 'Ηταν θέμα βάρδειας .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποιός ήταν διοικητής της ΑΤΛΔ τότε ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Ηταν ο αντιπτέραρχος Οικονόμου Περικλής .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Ο εν συνεχεία αρχηγός της αεροπορίας.

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτά έγιναν στις 9.30'. Αργότερα γύρω στις 11.00' τα πλοία συνέχισαν να κινούνται σε ακανόνιστες κατευθύνσεις σε μια τέτοια απόσταση 25-30-35 μίλια . Κατέβηκα στο ΓΕΕΦ γύρω στις 11.30' και είπα ότι τα πράγματα δεν είναι καλά . Εκεί υπήρξε μία συζήτηση μεταξύ Α/ΓΕΕΦ και διοικητού Ναυτικής Διοικήσεως, αν και κατά πόσο προσφέρεται η Κυρήνεια για απόβαση .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή μεταξύ αρχηγού ΓΕΕΦ Γεωργίτση και αντιπλοιάρχου Παπαγιάννη ;

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα . Συζητούσαν αν προσφέρεται η Κυρήνεια για απόβαση . Ο Γεωργίτσης έλεγε ότι υπάρχουν ορισμένες ακτές αποβάσεως, μικρής βέβαια εκτάσεως , αλλά ο Παπαγιάννης έλεγε ότι είναι δύσκολο σε αυτές να κάνουν απόβαση οι Τούρκοι .

'Οταν αναφέρω ώρες, τις αναφέρω σποραδικά, γιατί εγώ κατέβαινα συνέχεια, γιατί σας είπα ότι υπήρχε ένα πρόβλημα .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ . Κύριε Πρόεδρε, μου επιτρέπετε ;

3/1 Ω (Θ.Σ.) 25-9-86

38

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Όχι, κύριε Μπαντουβά, σας παρακαλώ . Διασπάται και η προσοχή η δική μου .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ . Ήθελα μόνο να ρωτήσω; Δεν υπήρχαν σχέδια ; Δεν υπήρχαν μελέτες ;

ΜΑΡΤΥΣ . Στις 1.30'η ώρα ξανακατέβηκα κάτω ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Της 20ής πλέον του μηνός.

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα . Ξανακατέβηκα κάτω και είπα " τα πράγματα δεν πάνε καλά, φοβάμαι ότι θα γίνει απόβαση " .

(ζ)

(Ω)

1/1 ζ (Γ.Π.) 25.9.86

39

Δεν ξέρω έχω την γνώμη ότι ίσως να επικρατούσε μια άποψη εκεί ότι μάλλον οι Τούρκοι κάνουν άσκηση, συνεχίζουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πως επικρατούσε η άποψη αυτή και γιατί; Είχαν έλθει σε επαφή με κανέναν άλλον;

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να είχαν έλθει και απ'ότι άκουσα ερχόντουσαν σε επαφή με το ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με το ΑΕΔ.

ΜΑΡΤΥΣ: Και τους έλεγε μη φοβάστε έχουν άσκηση οι Τούρκοι. Παλαιότερα και το 1967 - αν δεν κάνω λάθος- τα τουρκικά πλοία είχαν φθάσει στα 12 ναυτικά μίλια και ξαναγύρισαν πίσω, αν δεν κάνω λάθος. Μπορεί να ήταν και 17. Το 1967 νομίζω ήταν αυτή η περίπτωση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Επομένως έτσι είχαν τα πράγματα. Τώρα στις 4.40 το πρωΐ ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης):Μάλιστα. Στις 4.40 λοιπόν ...

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 4.40 το πρωΐ τα πλοία είχαν φθάσει τα 10 με 17 μίλια. Άλλα ήταν στα 10 άλλα ήταν στα 17.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΧρίστοςΜπασαγιάννης): Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Τα πράγματα ήταν σκούρα, επικίνδυνα, από την Κυρήνεια.

2/1 ζ (Γ.Π.) 25.9.86

40

Επί όλων και πάλι λέω αυτών των κινήσεων- το τονίζω αυτό για να δείτε ότι τα αναφέραμε συνέχεια- ενημερωνόταν και το ΑΤΑΔ και το ΓΕΕΦ συνέχεια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και το ΑΤΑΔ και το ΓΕΕΦ.

ΜΑΡΤΥΣ: Κάι το ΓΕΕΦ. Στείλαμε δε εκείνη την ώρα στις 4.40 ένα σήμα στο ΑΤΑΔ. Το οποίο ήταν ένα κωδικοποιημένο σήμα και το οποίο έλεγε πλέον ότι-δεν μπορώ να σας αναφέρω ακριβώς-αλλά έλεγε ότι επίκειται πλέον απόβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ποιά ώρα ;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ηταν 4.40

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στις 4.40. Σήμα από ποιόν ήλθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό από μένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στείλατε σεις σήμα δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ σήμα προς τον ΑΤΑΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Προς το ΑΤΑΔ ότι άρχισε απόβαση.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι επίκετται κατά την γνώμη μας απόβαση. Επίκειται απόβαση ήταν 10 με 17 μίλια και στείλαμε ένα σήμα στις 4.40'.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα, λοιπόν μετά.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Το πρωί.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Οχι το πρωΐ.

ΜΑΡΤΥΣ: Το πρωΐ 4.40'

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μεταγωγικά αεροσκάφη φανήκαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Τώρα θα σας αναφέρω.

Στις 5.15'άρχισε αεροπορική δραστηριότης πλέον του εχθρού. Φανήκαν δηλαδή αεροσκάφη και άρχισαν να βάλ ουν και τις ακτές της Κηρύνειας, το δικό μας το ραντάρ, την Β' ΜΟΣΕΠ (;) το Κορμακίτι που βρισκόταν δυτικά της νήσου ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό στις 5.15' .

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 5.25' το ραντάρ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Αλλά σας αναφέρω ότι από τις 5.15'άρχισαν να έρχονται πλέον αναφορές ότι άρχισε η αεροπορική δραστηριότης του εχθρού. 'Ηρχοντο και εβομβάρδιζαν στόχους είτε στις ακτές που επρόκειτο να αποβιβαστούν στο δικό μας το Κορμακίτι. Αν δεν κάνω λάθος - και δεν κάνω λάθος- την τορπιλάκατο της ναυτικής διοικήσεως πρέπει να κτύπησαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στις 5.15' λοιπόν.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό στις 5.15'. Στις 5.40' είδαμε αεροπλάνα μεταγωγικά και

4/Ι ζ (Γ.Π.) 25.9.86

42

πέρναγαν πάνω απο την Λευκωσία. Και συγκεκριμένα στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας έκαναν ένα κύκλο και πήγαιναν προς τον θύλακα Αγ ύρτας-Λευκωσίας που είναι ο τουρκοκυπριακός θύλακας. Μόλις είδαμε τα μεταγωγικά ...

Παρέλειψα να σας αναφέρω ότι από την στιγμή εκείνη που άρχισαν να βομβαρδίζουν τα τουρκικά αεροσκάφη επιμόνως ζητάγαμε από το ΓΕΕΦ και το ΓΕΕΦ από το ΑΕΔ να αποδεσμεύσει τα ΑΑ μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν τα είχε αποδεσμεύσει. Βέβαια ο κανονισμός λέει ότι εφόσον είναι σε δράση τα ΑΑ όπλα, όταν κάποιο αεροσκάφος εκτελέσει εχθρική ενέργεια εσύ το προσβάλεις έστω και αν δεν είναι ελεύθερα. Μπορούσες να το προσβάλεις την στιγμή που σου έκανε την προσβολή και ερχότανε για άλλη προσβολή. Την στιγμή όμως που δεν σου έκανε προσβολή παρά έκανε επίθεση, δεν ήξερες αν ήταν προσβολή δεν μπορούσες να το προσβάλεις. Ζητήσαμε δηλαδή να μας αποδεσμεύσουν τα ΑΑ μέσα να βαράμε ελεύθερα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : 'Ωρα;

ΜΑΡΤΥΣ; Στις 5.40' .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας επέτρεψε;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οταν πέρασαν τα μεταγωγικά και άρχισαν και επέφταν οι αλεξιπτωτιστές ήμουνα εκεί παρών, στις 5.41 όταν έπεφταν οι αλεξιπτωτιστές στον θύλακα Λευκωσίας-Αγ ύρτας επέτρεψαν ελεύθερα τα αντιαεροπορικά όπλα.

(Ο)

(ζ) 1/1 Ο (Κ.Ο.) 25.9.86

43

Αμέσως δηλαδή μόλις έπεφταν οι αλεξιπτωτιστές και προσβαλλόταν το στρατόπεδο -γιατί δίπλα περίπου από τον θύλακα είναι το στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ- επέτρεψαν τα πυροβόλα ελεύθερα. Αλλά ήδη τα μεταγωγικά είχαν μπει μέσα και δεν είχαν εμβέλεια να τα ρίξουν και έπεφταν οι αλεξιπτωτιστές στον θύλακα. Από εκείνη την ώρα βέβαια τα πυροβόλα έμεναν ελεύθερα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Και δεν μπορούσαν να τα χτυπήσουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορούσαν, λόγω εμβελείας, να πιάσουν τα αεροσκάφη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λοιπόν, από τις 5.41 της 20ής τα αντιαεροπορικά πυροβόλα ήταν ελεύθερα.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Άλλα όπλα, πλην του αντιαεροπορικού πυρός, μπορούσαν να μετάσχουν στην προσβολή των αλεξιπτωτιστών;

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορούσαν, αλλά ήταν εκτός εμβελείας. Διότι έπεφταν στον τουρκοκυπριακό θύλακα Λευκωσίας - Αγύρτας που ήταν ένας μεγάλος θύλακας και έπεφταν εκεί κοντά στο Κιόνελι, δεν μπορώ να σας πω ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τί είδους όπλα δεν μπορούσαν να

1/2 Ο (Κ.Ο.) 25.9.86

44

μετάσχουν λόγω εμβελείας, ατομικά, ομαδικά;

ΜΑΡΤΥΣ: Ατομικά, ομαδικά, όλα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το κανονικό πυροβολικό, το χερσαίο πυροβολικό, μπορούσε;

ΜΑΡΤΥΣ: Εάν ήταν κοντά, εάν ήταν εκεί ταγμένο, μπορούσε να τους βάλει. Αλλά πάλι έπρεπε να έρθει η αποδεσμευση από κάτω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από πού;

ΜΑΡΤΥΣ: Από την Ελλάδα, από το ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εδόθη η αποδέσμευση για τα αντιαεροπορικά. Δεν είχε δοθεί γενικώς και στα άλλα πυροβόλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Για τα Α-Α μέσα. Εμείς ζητήσαμε αποδέσμευση των Α-Α μέσων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με το σταγονόμετρο δηλαδή.

Μερικοί από τους άλλους μάρτυρες μας είπαν εδώ, ότι έπεφταν οι αλεξιπτωτιστές και έπαιρναν εδώ το ΑΕΔ και τους έλεγε, αυτοσυγκρατηθείτε. Είναι σωστό αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Μαλιστα, είναι σωστό. Με την έννοια ότι το έλεγαν τη στιγμή που τα αεροπλάνα έπεφταν προς τα μέσα και τους έλεγαν αυτοσυγκρατηθείτε. Σωστό είναι, το άκουσα και εγώ. Δεν ήμουν παρών στο τηλέφωνο όταν το

3/2 Ο (Κ.Ο.) 25.9.86

45

έλεγαν ,αλλά άκουσα χαρακτηριστικά τον Γεωργίτση που μίλαγε προς το ΑΕΔ και μέτραγε τα αεροπλάνα, ένα , δύο, τρία,....δέκαπέντε, δεν ξέρω πόσα ήταν. Αυτό το άκουσα ο ίδιος μέσα στο ΓΕΕΦ, διότι ήμουν εκεί και του ζητούσα να αποδεσμεύσουμε τα Α - Α όπλα για να μπορέσουμε να προσβάλλουμε τα αεροσκάφη, τα οποία είμασταν σίγουροι ότι είχαν αλεξιπτωτιστές. Αλλά δεν μπορούσαμε να τα βάλουμε επειδή πέταγαν από πάνω, έπρεπε να εκτελέσει εχθρική ενέργεια για να προσβάλλεις το αεροσκάφος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Εκτός αν παίρνατε άδεια.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, εκτός αν έπαιρνα άδεια.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτή την άδεια που ζητούσατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Και οι αλεξιπτωτιστές;

ΜΑΡΤΥΣ: Οι αλεξιπτωτιστές έπεφταν στην Λευκωσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πάντως όταν ο Γεωργίτσης έλεγε ότι εδώ υπερίπτανται αεροπλάνα και πέφτουν αλεξιπτωτιστές. Είπε ότι πέφτουν οι αλεξιπτωτιστές, ή είπε ότι πιθανόν τα αεροπλάνα να έχουν αλεξιπτωτιστές; Πώς το είπε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα ήδη οι αλεξιπτωτιστές πέφτανε, τους βλέπαμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τους έβλεπε λοιπόν ο Γεωργίτσης τους

4/Ι Ο (Κ. Ο.) 25.9.86

46

αλεξιπτωτιστές και ζητούσε άδεια αποδέσμευσης. Καλά, του εδόθη η άδεια για αντιαεροπορικά. Και εγώ θέλω να σας ρωτήσω, κύριε μάρτυς, όταν βλέπετε τους αλεξιπτωτιστάς - και τους βλέπατε και εσείς και τους έβλεπε και ο Γεωργίτσης- να πέφτουν, σας ήταν και πάλι αναγκαία η άδεια;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'αρχήν οι αλεξιπτωτιστές δεν ήταν ορατοί από μας. Μας το ανέφεραν. Σας αναφέρω, 5.40 με 5.41. Δηλαδή μέσα σε κλάσματα δευτερολέπτου, εδόθη η άδεια αποδεσμεύσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μέχρι τότε που εδόθη η άδεια αποδεσμεύσεως, αφού ξέρατε ότι έπεφταν οι αλεξιπτωτιστές, γιατί δεν κτυπάγατε; Δεν έπρεπε να αμυνθείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα συγχρόνως εδόθη η'άδεια, κύριε Πρόεδρε, με την πτώση των αλεξιπτωτιστών. Κατ'αρχήν, δεν ήταν δική μου αρμοδιότης να επιτρέψω τα αντιαεροπορικά, ελεύθερα, ήταν αρμοδιοτης του ΑΓΕΕΦ. Αυτός έπρεπε να διατάξει.

(ΑΚ.)

(Ο) 1/1 ΑΚ ΦΚ 25.9.86

47

Και νομίζω ότι πλέον, όταν οι άλλοι τον καθησυχάζουν, οι από δώ και του λένε "κρατείστε ψυχραμία κλπ" θα ήταν ίσως μεγάλη χειρονομία κατά τη γνώμη μου και μεγάλο θάρρος από τον Γεωργίτση, να διατάξει να ρίξει. Αν είχε αυτά τα κότσια να βαρέσει και ακόμα όταν τα αεροπλάνα περνάγαν από πάνω θα πέφτανε οι αλεξιπτωτιστές. Δεν το κατηγορώ βέβαια γι'αυτό το θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν τον κατηγορείτε γιατί πράγματι είχε δίκιο ο κ. Γεωργίτσης και επέμενε να πάρει την άδεια. Αυτό δε λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω, ότι έπρεπε να πάρει την άδεια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μοναχός του δεν μπορούσε να ενεργήσει;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι δεν μπορούσε να ενεργήσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή αν εγώ αυτή τη στιγμή, βγάλω ένα πιστόλι να σας χτυπήσω , εσείς θα περιμένετε την άδεια των κυρίων για να μου απαντήσετε; Μα, η άμυνα κ. Καραστατήρα είναι φυσικό δικαίωμα των ατόμων, δικαίωμα των εθνών, δικαίωμα των στρατιωτών, υποχρέωση των στρατιωτών.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, σας ανέφερα ότι μεταξύ 5,40' που εθεάθησαν να πέφτουν οι αλεξιπτωτιστές, μέχρι 5,41 είναι ένα λεπτό.

2/1 ΑΚ ΦΚ 25.9.86

48

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι, αλλά η Κυρήνεια εν τω μεταξύ είχε κτυπηθεί. Οι ακτές της Κυρήνειας είχαν κτυπηθεί από τα αεροπλάνα. Και δεν είχαν κτυπηθεί στις 5,40', αλλά στις 5,15'. Οι τορπιλάκατοι είχαν βουλιάξει εκείνη την ώρα ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας αναφέρω ότι δεν ήταν θέμα δικό μου, αλλά ήταν του Αρχηγού του ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σύμφωνοι είμαστε, αλλά τον δικαιολογείτε και λέτε ότι καλά έκανε και περίμενε την αποδέσμευση και των αντιαεροπορικών και των λοιπών πυρών από το ΑΕΔ. Και ερωτώ: Ο ΑΕΔ έπρεπε να τους έλεγε να αυτοσυγκρατηθούν;

Αλλά και ο Γεωργίτσης και εσείς και όλοι σας εκεί, δεν έπρεπε να κτυπήσετε με ό,τι μπορείτε, με τα "νύχια" σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα, άπαξ αρχίσαν και πέφτανε, κτυπήσαμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η Κηρύνεια είχε κτυπηθεί από τα αεροπλάνα, οι ακτές της Κυρήνειας;

ΜΑΡΤΥΣ: Οι ακτές της Κηρύνειας είχαν κτυπηθεί απ'ό,τι ανέφερα. Εγώ δεν τα έβλεπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Οι τορπιλάκατοι της Ναυτικής Διοικήσεως, είχαν καταβυθισθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

3/1 ΑΚ ΦΚ 25.9.86

49

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τί άλλο χρειαζόταν δηλαδή για να πούμε ότι "κύριοι αμύνομαι πλέον σε όλο το μέτωπο;". Εν πάση περιπτώσει η ηγεσία η πραξικοπηματική, βλέπετε ότι είναι πραξικοπηματική.

Εγώ δεν θέλω να ρωτήσω τίποτε άλλο πλέον και θα παρακαλέσω τους κυρίους συναδέλφους να ρωτήσουν. Θα ήθελα μόνο να ρωτήσω το εξής: Μετείχατε στο πραξικόπημα τις 21.4.67;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ, Όχι ούτε κατά διάνοια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πού υπηρετούσατε ;

ΜΑΡΤΥΣ: Στη Σχολή Πολέμου Αεροπορίας. Ήμουν σπουδαστής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με τί βαθμό;

ΜΑΡΤΥΣ: Με το βαθμό επισμηναγού, αντισμηνάρχου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μετείχατε και στο κίνημα του Νοεμβρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ούτε και στο πραξικόπημα κατά του Μακαρίου λέτε ότι είσατε μυημένος.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, δεν ήμουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Μπαντουβάς έχει το λόγο, για να ρωτήσει λαμβάνων υπόψη τις δυνατότητες που έχει ο μάρτυς και με τον τρόπο με τον οποίο σκέπτεται.

4/1 ΑΚ ΦΚ 25.9.86

50

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Κύριε μάρτυς είπατε ότι είχατε αναλάβει την άμυνα του αεροδρομίου της Λευκωσίας κατά πιθανής ξένης επιβολής. Και στην περιγραφή αυτής της ξένης επιβολής αναφέρατε και ενδεχομένη δραστηριότητα των μακαριακών στρατιωτικών τμημάτων. Και σας επαναλαμβάνω την ερώτηση που έκανα τότε: Εάν ήρχετο ένα τμήμα της προεδρικής φρουράς θα το κτυπούσατε, ναί ή όχι;

(ΒΑ)

(ΑΚ) 1/ΒΑ (ΑΚ) 25.9.86

51

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι της Λευκωσίας. Εσείς είπατε της Λευκωσίας. Προηγουμένως είπατε της Λακατάμιας. Τώρα λέτε της Λευκωσίας. Εγώ δεν είχα την άμυνα της Λευκωσίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Της Λακατάμιας. Θα το κτυπούσατε, ναί ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ. Αν πρέπει να απαντήσω , θα πω ότι θα το κτυπούσα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Θα το κτυπούσατε.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Επομένως, είχατε προσχωρήσει στο πραξικόπημα και είχατε αμφισβητήσει τελείως την ηγεσία του Μακαρίου κ.λπ, του αρχηγού του κράτους.

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ κύριε Πρόεδρε, στεναχωριέμαι πάρα πολύ, διότι και η φύση μου σαν άνθρωπος ... Δεν είχα προσχωρήσει στο πραξικόπημα. Και θα σας πω ένα άλλο χαρακτηριστικό, ότι όταν εμείς φύγαμε και πήγαμε στο εφεδρικό ΓΕΕΦ, πήγαν μέσα στο ΓΕΕΦ το παλιό οι μακαριακοί, ή το εφεδρικό σώμα και κατέστρεψαν όλα τα γραφεία του ΓΕΕΦ και άφησαν τα δικά μας μόνο ανέπαφα. Δεν ήμουν πραξικοπηματίας. Απλώς ήμουν ένας σωστός άνθρωπος - κατά τη γνώμη μου - που τοποθετήθηκε επί... Και από τη στιγμή που τοποθετήθηκα στην Κύπρο,

2/ΒΑ (ΑΚ) 25.9.86

52

μέχρι που έγινε το πραξικόπημα, έδωσα τα πάντα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή αισθάνεσθε ότι κάνατε το καθήκον στη διάρκεια του πραξικοπήματος πρώτον, και της εισβολής δεύτερον;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και στη μία και στην άλλη;

ΜΑΡΤΥΣ. Και στην μία και στην άλλη έκανα στο ακέραιο το καθήκον μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Νιώθετε υπερήφανος για τη δράση σας και στο ένα και στο άλλο;

ΜΑΡΤΥΣ. Οπωσδήποτε λυπάμαι γιατί έγιναν έτσι τα πράγματα. Και μπορώ να πω ότι οικτίρω τον εαυτό μου, που η μοίρα με έστειλε να πάω εκεί . Να πάω δηλαδή στην Κύπρο και να πέσω σ'αυτήν την περίοδο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Κύριε μάρτυς, αν κατά την ώρα που είχατε αναλάβει τη φρούρηση του αεροδρομίου ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Εγώ κύριε Πρόεδρε, δεν συμφωνώ με την εξέταση του μάρτυρος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Θα έλθει η σειρά σας κύριε Τσιγαρίδα.

3/ΒΑ (ΑΚ) 25.9.86

53

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Δενδέχομαι να εξετάζουμε τον μάρτυρα και [illegible]

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Δηλαδή πώς θέλετε να τον εξετάζουμε κύριε Τσιγαρίδα;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Δεν σας απαγορεύω να τον εξετάσετε. αλλά εξετάζετε μάρτυρα, όχι κατηγορούμενο —

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Μα, δεν θα μου υπαγορεύσετε εσείς τον τρόπο εξετάσεως του μάρτυρος. Είναι δική μου ευθύνη.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Ούτε και εγώ, κύριε Πρόεδρε, συμφωνώ με τον τρόπο εξετάσεως του μάρτυρος. Δεν είναι κατηγορούμενος ο μάρτυρας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Μα, δεν είναι κατηγορούμενος. Ερωτώ, κύριε Ξαρχά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σε τι αναφέρεστε κύριε Ξαρχά; Δεν κατάλαβα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Ερωτώ. Ερώτηση κάνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σε τι αναφέρεστε;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Δεν συμφωνούμε για την συμπεριφορά προς το μάρτυρα. Ήταν διοικητής μιας μονάδας. Είναι συμπεριφορά προς κατηγορούμενο!

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Όχι δα! Μάρτυς είναι ο άνθρωπος!

Δηλαδή αν αυτό έχει σχέση με την ερώτηση που έκανα εγώ,

αν αισθάνεται υπερήφανος , ερώτηση του έκανα και μου απήντησε, ναι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Κύριε Πρόεδρε, να πάμε όλοι στη θέση ενός διοικητού μονάδος και να δούμε τι θα κάνουμε.Να είμαι εγώ σε ένα αεροδρόμιο διοικητής και να έλθει κάποιος να μου το πάρει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Κύριε συνάδελφε, εγώ ερωτώ τί θα έκανε και δεν χαρακτηρίζω την πράξη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Κύριε Μπαντουβά, δεν είπα για σας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Συνεχίστε, κύριε Μπαντουβά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Κύριε μάρτυς, αν ήρχετο, κατά την ώρα που είχατε αναλάβει τη φρούρηση του αεροδρομίου, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και σας ζητούσε να τον μεταφέρετε με το αεροπλάνο που είχατε , αν υπήρχε εκεί, να τον περιθάλψετε, τι θα κάνατε; Θα τον συλλαμβάνατε ή θα ετίθεσθο εις τη διάθεσή του;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Είναι πολύ υποθετική η ερώτηση κύριε Μπαντουβά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Υποθετική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Τέλος πάντων, είναι πολύ υποθετική ερώτηση.

5/BA (AK) 25.9.86

55

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Μία άλλη ερώτηση.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Θα διαφωνήσω και εγώ κύριε Πρόεδρε με την εξέταση. Δεν είναι δυνατό να κάνουμε υποθετικές ερωτήσεις και να βάζουμε ένα σενάριο το οποίο δεν είναι πρακτικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ ας θεωρηθεί ως μη υποβληθείσα η ερώτηση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Είναι σενάριο που δεν είναι πρακτικό όταν σας λέει ότι θα έβαλλε με πυρά εναντίον ....

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Διαφωνώ μαζί σας,κύριε Μπαντουβά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Δικαίωμά σας είναι να διαφωνείτε. Διαμορφώστε τις δικές σας ερωτήσεις κατά τρόπο διαφορετικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος ΜΠασαγιάννης). 'Εχετε εγγραφεί.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ. Και λυπούμαι γιατί εγώ έχω αντιμετωπίσει με σεβασμό όλους τους συναδέλφους.Λυπούμαι πάρα πολύ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, να διακόψουμε για λίγο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ. Διακόπτουμε για δύο λεπτά την εξέταση του μάρτυρος και τον παρακαλώ να εξέλθει της αιθούσης.

25/9/86

Η συζήτηση που αναπτύχθηκε κατά την εξέταση του μάρτυρος κ. Καραμανλή επί διαδικαστικού θέματος δεν περιέχεται στο πρακτικό κατ' εντολήν του Προέδρου της Επιτροπής κ. [illegible] Μελισσογιάννη.

Είναι μεταξύ των σελίδων 55-56

(ΒΑ)
1/16. 25.9.1986

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ : Κύριε Πρόεδρε, επί της διαδικασίας, θα ήθελα το λόγο.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ : Ας διακόψουμε δύο λεπτά. Να βγει ο μάρτυρας έξω και να συζητήσουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λόγω της οξύτητος που δημιουργήθηκε, διακόπτουμε την εξέταση του μάρτυρος για 5 λεπτά.

(Ο κύριος μάρτυς εξέρχεται της Αιθούσης).

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΪΜΗΣ : Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα το λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επί του παρεμπίπτοντος θέματος, δηλαδή;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ : Τί παρεμπίπτον θέμα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επί του παραπεσόντος θέματος.

Παρακαλώ τον κύριο Ζαΐμη να πάρει το λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ : Κύριε Πρόεδρε, αν αρχίσουμε τη συζήτηση επί του θέματος αυτού, δε θα τελειώσουμε ούτε αύριο το πρωΐ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από ένα λεπτό θα μιλήσουν οι συνάδελφοι που ζήτησαν το λόγο.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΪΜΗΣ : Κύριε Πρόεδρε, ο καθένας, βέβαια, είναι ελεύθερος να εξετάσει και, έστω, να μη τηρήσει τις συμφωνίες που κάναμε , τον

αριθμό των ερωτήσεων, τήν ώρα, κ.λ.π. Αλλά, ο τρόπος που ερωτά κανείς έχει επίπτωση σε όλους μας. Επιτροπή είμαστε, δεν είναι ο κύριος α΄ή ο κύριος β΄ή ο γ΄, είναι Επιτροπή η οποία ερωτά δια του κυρίου τάδε, του Προέδρου, κ.λ.π. Αν οι ερωτήσεις έχουν εκφράσεις, όπως αυτή που άκουσα πριν, όχι μόνο την υποθετική "άν γινόταν τούτο και άν γινόταν το άλλο", αλλά το άλλο, ότι απήντησε ο κύριος συνάδελφος σε κάποια στιγμή και του λέγει, άρα προσχωρήσατε στο πραξικόπημα και είστε πραξικοπηματίες, αυτό είναι απαράδεκτο τελείως, είναι κατηγορία, την οποία δεν έχει δικαίωμα να την κάνει κανένας από μας. Δεν είμαστε δικαστές, δε βγάζουμε αποφάσεις αυτή τη στιγμή, ούτε τις κρίσεις μας λέμε στο μάρτυρα, τις δικές μας. Αυτό πρέπει εσείς, κύριε Πρόεδρε, να το φροντίσετε να μην επαναλαμβάνεται. Αν ήμουν στη θέση του, θα μιλούσα αναιδώς στον κύριο συνάδελφο. Σας ομολογώ ότι θα μιλούσα αναιδώς στον κύριο συνάδελφο, τον οποίο σέβομαι και εκτιμώ. Αλλά όταν με κατηγορούν ότι είμαι πραξικοπηματίας -και το λέγει- αγανακτώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Παναγιωτόπουλος, έχει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Πολλές φορές στους μάρτυρες δίνουμε την εντύπωση ότι είναι κατηγορούμενοι. Και αυτό, όπως φέρετε καλύ-

τερα από μένα, κύριε Πρόεδρε, δημιουργεί μία αναστολή στο μάρτυρα να καταθέσει. Ο μάρτυρας από τη στιγμή που βλέπει ότι τον αντιμετωπίζουμε σαν κατηγορούμενο κουμπώνεται. Υπάρχει δικονομική διάταξη, που την γνωρίζετε καλύτερα από μένα, κατά την οποία ο μάρτυρας δικαιούται να πει πράγματα, από τα οποία μπορεί να προκύψει δική του ενοχή. Έχει νόμιμο δικαίωμα να μην πει τέτοια πράγματα.

Αλλά επί πλέον θέλω να πω, ότι είναι ένας αξιωματικός και είναι σε ένα στρατιωτικό αεροδρόμιο. Τον ρωτάμε, άν έλθει κάποιος μακαριακός να σου πάρει το αεροδρόμιο, θα αμυνθείς; Βεβαίως και εγώ θα αμυνθώ, αν είμαι διοικητής της μονάδας. Ή θα φύγω από τη μονάδα, ή θα αμυνθώ. Θέλω να πω ότι έχουμε να κάνουμε με έναν αξιωματικό, ο οποίος, αν ήταν πολύ ηρωικός, θα μπορούσε να πάρει το Ραρεζ που είχε και να επιθέσει επί του Γεωργίτση. Αυτό θα το έκανε ένας ήρωας. Θέλω να πω, δηλαδή, ότι, μη ζητάμε την υπερβολή από έναν κοινό αξιωματικό, ο οποίος εκτελεί τα στρατιωτικά του καθήκοντα. Εμείς θέλουμε από αυτόν να αντλήσουμε πληροφορίες. Με τον τρόπο που τον εξετάζουμε δεν αντλούμε πληροφορίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Παπαστεφανάκη να λάβει το λόγο.

Στη συνέχεια, θα πάρει το λόγο ο κύριος Ζακολίκος και ο κύριος Περράκης και παρακαλώ να μην επεκταθεί περισσότερο η συζήτηση.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, είναι γεγονός ότι καμμιά φορά τα μέλη της Επιτροπή, ίσως με αφορμή την συμπεριφορά του μάρτυρα -κι'όταν λέω συμπεριφορά εννοώ τον τρόπο που απαντά, που δίνει την εντύπωση ότι υποτιμά την νοημοσύνη των μελών της Επιτροπής, δημιουργεί μία ατμόσφαιρα τέτοια, που και ο τρόπος που εξετάζομε και το ύφος δεν θα έπρεπε να είναι εκείνο που έπρεπε να αντιμετωπίζει κανείς. Αλλά και η απόλυτη ευαισθησία που βλέπω από συναδέλφους, μη τυχόν και θίξουμε τον μάρτυρα, τον αξιωματικό, πάλι και αυτό το θεωρώ υπερβολή. Τί θα πει να μη θίξουμε; Ναι μεν δημοκρατία, αλλά όχι να υποτιμά ο καθένας εδώ μέσα τη νοημοσύνη μας. Απο'κει και πέρα έχω το δικαίωμα εγώ, και σκληρός να είμαι στις ερωτήσεις μου και το ύφος να είναι τόσο έντονο, ώστε να του δίνει να καταλάβει ότι δεν μπορεί να έρχεται εδώ μέσα και να παίζει. Δεν μπορεί να έρχεται ο κύριος Καραστρατήρας και να λέει, ότι εγώ ήμουν αξιωματικός και είχα τη φύλαξη του αεροδρομίου, άρα όποιος και να ερχόταν όφειλα να αμυνθώ. Διότι δεν ώφειλε αυτό, ώφειλε

5/16. (Ε.Σ.) 25.9.1986

κάτι άλλο, κύριε Πρόεδρε, και είναι γνωστό σε όλους μας. 'Ωφειλε, αφ'ής έγινε το πραξικόπημα, να παραιτηθεί και να πάει σπίτι του. Είναι απλά πράγματα αυτά. 'Οχι, λοιπόν, τόση μεγάλη ευαισθησία στους μάρτυρες.

Εκείνο που θα ήθελα ιδιαίτερα να τονίσω, είναι το εFής. Εγώ μπορώ να διαφωνώ με τις ερωτήσεις και με τον τρόπο των ερωτήσεων που κάνει ο κύριος Παναγιωτόπουλος, π.χ., ή εκείνος με τον τρόπο τον δικό μου. Σε καμμιά περίπτωση, όμως, δεν είναι τουλάχιστο όμορφο, για να μην πω κόσμιο, μπροστά στο μάρτυρα να γίνονται αυτά τα πράγματα που γίνονται.

(Δ)

(ΒΑ)

1/2Δ Σ.Ν. 25-9-1986

Υπάρχει ο Πρόεδρος, τον οποίο δυστυχώς πολλές φορές εμείς υποκαθιστούμε. Ίσως φταίτε, σεις κύριε Πρόεδρε. Και φταίτε με την έννοια ότι δεν είσθε σκληρός -χρησιμοποιώ αυτή την έκφραση- όσο θα έπρεπε να είσθε. Μην επιτρέπετε σε κανένα μέλος της επιτροπής να παρεμβαίνει, να διακόπτει , να νουθετεί ή να κάνει συστάσεις σε άλλο μέλος της επιτροπής.

Εσείς οφείλετε να παρακολουθείτε. Από κει και πέρα, κρίση έχετε, νομικά ξέρετε, τίς διαδικασίες τις ξέρετε και αν νομίζετε ότι κάποιος από μας παραφ ερετε, θα πρέπει να τον επαναφέρετε στην τάξη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Υπό τον όρο να επανέρχεται.

Ο κ. Ζακολίκος έχει το λόγο.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ . Κύριε Πρόεδρε, εκφράζω τη λύπη μου, την προσωπική, γιατί επέτρεψα στον εαυτό μου να κάνει μία παρέμβαση, χωρίς να ζητήσω το λόγο από σας. Αυτό δεν είναι του χαρακτήραμου ούτε έχει ξανασυμβεί.

Γνωρίζει ο κ. Μπαντουβάς, όπως και οι άλλοι συνάδελφοι, πόσο τους εκτιμώ και πόσο τους σέβομαι. Υπάρχει όμως κύριε Πρόεδρε ένα βασικό προβλημα , το οποίο πρέπει να δούμε κατάματα όλοι μας.

2/2Δ Σ.Ν. 25-9-1986

Το πρόβλημα ειναι ότι ζούμε σ'αυτή τη χώρα και σ'αυτή την κοινωνία και δημιουργείται ένα κλίμα αρνητικό έξω. Όλοι οι μάρτυρες που φεύγουν από εδώ , έχουν τις δικές τους διασυνδέσεις και το δικό τους χώρο. Αυτός ο μάρτυρας είναι αεροπόρος. Αύριο, θα βγει και θα δημιουργήσει αρνητικό κλίμα για μας, διότι θα έλθουν σε μας και θα μας πουν , ότι δεν είναι πρέπον έναν τέτοιο μάρτυρα να τον καθιστάτε κατηγορούμενο εσείς , με τις ερωτήσεις και τις υποθέσεις. Είναι κάτι που μας συμβαίνει καθημερινά με τις αποφάσεις που έχουμε.

Λυπάμαι που έκανα την παρέμβαση, αλλά πιστεύω ότι τέτοιας μορφής ερωτήσεις δεν είναι δυνατόν να μας δώσουν τα στοιχεία τα οποία θέλουμε .

Λυπάμαι και πάλι που επέτρεψα στον εαυτό μου μία τέτοια παρέμβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο κ. Περράκης έχει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, ας μου επιτραπεί μία γενική παρατήρηση επί ενός θέματος, που κατ'εξοχήν παρουσιάστηκε στην εξέταση του αποψινού μάρτυρα.

Κατ'αρχήν όπως έχει χιλιοειπωθεί από μας, και όπως είναι πασίγνωστο από την δικονομία , από την ώρα που εξετάζουμε μάρτυρα,

3/2Δ Σ.Ν. 25-9-1986

αυτός είναι μάρτυρας και όχι κατηγορούμενος. Αυτό ισχύει καθαρά, τυπικά , δικονομικά. Αλλά εγώ δεν σταματώ στη δικονομία και στην πρακτική την δικαστηριακή, αν θέλετε. Εδώ, ο συγκεκριμένος μάρτυρας, αν προκύψει από ένα, δύο , ή τρείς άλλους μάρτυρες ότι είναι ένοχος , όταν θα έλθει η ώρα θα παραπεμφθεί. Τώρα όμως που καταθέτει εδώ ο άνθρωπος και τουλάχιστον θέλει να δείξει ότι δεν είναι πραξικοπηματίας, δεν είναι χουντικός, είναι αντίθετος με όλα αυτά τα πράγματα, δεν καταλαβαίνω γιατί εμείς πρέπει να τον «προγκάμε» σώνει και καλά και να τον στριμώξουμε έτσι , που να θεωρεί τον εαυτό του αμυνόμενο και να κάνει το σταυρό του πότε θα φύγει από εδώ μέσα.

Εγώ πιστεύω ότι ένας άνθρωπος σαν τον Καραστατήρα μπορεί να έλθει εδώ, να πει μια γνώμη για τον Μπονάνο που μας ενδιαφέρει, ή για τον Αραπάκη, ή για οποιονδήποτε άλλο . Ενδεχομένως να μας πει. Μπορεί και να μην πει τίποτα. Αλλά-από την ώρα που κάθεται εκεί και αρχίζει να στριμώχνεται και να αισθάνεται ότι πάει κατηγορούμενος , από κει και πέρα είναι και δικονομικά σωστό και ανθρώπινο να αρχίζει να μαζεύεται.

Ας μου επιτραπεί να πω, λοιπόν , ότι στην εξέταση του μάρτυρα, θα πρέπει να ενδιαφερθούμε περισσότερο για το τί ξέρει και λιγότερο για το αν ήταν χουντικός, αν πολέμησε, ή δεν πολέμησε , κλπ.

4/2Δ Σ. Ν. 25-9-1986

Αυτός, καλώς ή κακώς, ισχυρίζεται ότι δεν ήταν τίποτε απ'όλα αυτά, και ίσως να θεωρεί λογικό ότι είναι προτιμότερο να κλείσει το στόμα του και να προσπαθήσει να φύγει από μας και να μην "αφήσει" εδώ τίποτα. Και διερωτώμαι, από πού θα τα"βγάλουμε"όλα αυτά που θέλουμε; Δηλαδή αν καλέσουμε αύριο διπλωμάτες και λίγο-πολύ τους πούμε "διπλωμάτες ήσασταν, γιατί δεν παραιτηθήκατε;", αν έλθουν άλλοι και τους πούμε "γιατί δενπολεμήσατε;" , τότε από ποιόν θα μάθουμε αυτά που ζητάμε, όταν η προσπάθειά μας είναι να κάνουμε αυτούς τους ανθρώπους κατηγορούμενους και όχι να πάρουμε τα στοιχεία που θέλουμε; Εγώ σαν γενική παρατήρηση αυτά ήθελα να πω , με την έννοια ότι η σημερινή περίπτωση του μάρτυρα, όπως παρουσιάστηκε, είναι τυπική σε σχέση με αυτά που είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρίστος Μπασαγιάννης). Τελείωσε το παρεμπίπτον θέμα και ας συνεχίσει ο κ. Μπαντουβάς τις ερωτήσεις του, λαμβάνοντας υπόψη ότι και ο αριθμός των ερωτήσεων είναι περιορισμένος και ο χρόνος είναι περιορισμένος. Αλλά πρέπει να λάβει υπόψη του και κάτι άλλο, ότι πρέπει να προχωρήσουμε με ταχύτερους ρυθμούς, γιατί χθες αποφασίσαμε να εξετάζουμε τρείς μάρτυρες την ημέρα.

Παρακαλώ να επανέλθει ο μάρτυς.

(2ΠΑ)

6/ΒΑ (ΑΚ) 25.9.86

56

(Στο σημείο αυτό εξέρχεται της αιθούσης ο μάρτυρας κύριος Καραστατήρας και η επιτροπή συζητεί επί διαδικαστικού θέματος χωρίς την τήρηση Πρακτικών).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ να επανέλθει στην αίθουσα ο μάρτυρας.

(Στο σημείο αυτό επανέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυρας κύριος Καραστατήρας).

(δ)

(2Δ)
1/2 Π.Α. Κ.Β. 25.9.1986

57

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Μπαντουβά, συνεχίστε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είπατε για το τι ελέχθη μεταξύ Γεωργίτση και Παπαγιάννη όσον αφορά την πιθανότητα να εκδηλωθεί απόβαση τουρκικών δυνάμεων στην Κηρύνεια. Και ο μεν Γεωργίτσης είπε ότι πιθανόν να υπάρξει αυτή η δυνατότης , διότι υπάρχουν μέρη που προσφέρονται για αποβάσεις, ο δε Παπαγιάννης είπε ότι είναι δύσκολο. Ερωτώ : Εσείς σαν Διοικητής των Αεροπορικών Δυνάμεων στην Κύπρο, γνωρίζατε αν υπήρχαν σχέδια που μπορούν να εκδηλωθούν πιθανές αποβάσεις τουρκικών δυνάμεων, ποιές είναι οι κρίσιμες , οι ευαίσθητες περιοχές ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Απ' ό,τι θυμάμαι οι ευαίσθητες περιοχές ήταν στην Αμμόχωστο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Η Κηρύνεια δεν είχε αποτελέσει αντικείμενο μελέτης αμυντικής οργάνωσης;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, ήταν και εκείνη μία δευτερεύουσα μικρής εκτάσεως απειλή . Πιθανόν να γινόταν απόβαση εκεί.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν υπήρχαν σχέδια σχετικά με την οργάνωση της άμυνας;

ΜΑΡΤΥΣ: Σχέδια υπήρχαν.

2/2 Π.Α. Κ.Β. 25.9.1986

58

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν τα γνώριζε αυτά ο κύριος Παπαγιάννης;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Παπαγιάννης είπε ότι είναι δύσκολο, δεν είπε ότι είναι αδύνατο. Αυτή την στιχομυθία άκουσα και αυτή ανέφερα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Είπατε , ότι θα έπρεπε να έχετε εντολή από τους ανωτέρους σας για να αποδεσμεύσετε τα αντιαεροπορικά όπλα, εκτός αν είχε εκδηλωθεί πλέον η εχθρική ενέργεια. Σ'αυτή την περίπτωση δεν εχρειάζετο πλέον να δοθεί εντολή και μπορούσατε να ενεργήσετε με δική σας πρωτοβουλία.

Μας είπατε προηγουμένως, απαντών σε ερωτήσεις του κυρίου Προέδρου, ότι από τις 5.15' το πρωΐ άρχισαν να καταφθάνουν αναφορές αεροπορικής δραστηριότητας του εχθρού. Αυτό το επεξηγήσατε. Βομβαρδισμοί, αναγνωρίσεις κ.λ.π. Αυτό λοιπόν δεν εκάλυπτε την δική σας θέση για να δώσετε εντολή να χρησιμοποιηθούν τα αντιαεροπορικά όπλα, προτού να εισέλθουν στον θύλακα, τον τουρκοκυπριακό τα μεταγωγικά αεροπλάνα και να βρεθούν εκτός βεληνεκούς των όπλων σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'αρχήν, δεν είχα εγώ την ευθύνη να δώσω πυροβόλα ελεύθερα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Δεν υπήγοντο σε σας τα αντιαεροπορικά;

3/2 Π.Α. Κ.Β. 25.9.1986

59

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Υπήγοντο στο ΓΕΕΦ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Εισηγηθήκατε να τα αποδεσμεύσουν στις 5.15';

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας πω όμως και το άλλο γι'αυτό το οποίο ανέφερα ότι όταν εκτελεί εχθρική ενέργεια στον συγκεκριμένο στόχο. 'Οχι δηλαδή προσέβαλε το ραντάρ στον Κορμακίτη και όταν δουν ένα αεροπλάνο στην Καντάρα να το βάλουν σε συγκεκριμένο στόχο, σε ειρηνική περίοδο. Δεν είχαμε ακόμη αρχίσει πόλεμο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ο επιδρομέας δεν είναι ενιαίος εν προκειμένω; 'Επρεπε μόνο το συγκεκριμένο αεροπλάνο ή σμήνος που χρησιμοποιήθηκε ...

ΜΑΡΤΥΣ: Οι διεθνείς κανονισμοί και οι μεταφράσεις όλων των ΒΟΕ που υπάρχουν αυτό λένε. Μιλάω πάντα για ειρηνική περίοδο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Μα εδώ επρόκειτο πλέον περί πολεμικής ενεργείας.

Μία άλλη ερώτηση: 'Οταν ευρεθησαν μέσα στον θύλακα και εκτός βεληνεκούς των όπλων σας τα μεταγωγικά αεροπλάνα και άρχισαν τις ρίψεις, εισηγηθήκατε εσείς στον Α' ΓΕΕΦ να χρησιμοποιήσει το πυροβολικό το οποίο ενδεχομένως θα χρειάζετο το απαραίτητο

4/2 Π.Α. Κ.Β. 25.9.1986

60

βεληνεκές για να πλήξει τα αεροπλάνα αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό δεν το εισηγήθηκα, αλλά ούτε καν μου πέρασε από το μυαλό .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Τσιγαρίδα να λάβει τον λόγο.

(2ΓΡ)

2 ΠΑ

1/2ΓΡ ΒΠ 25.9.86

61

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Εάν δεν έχει αντίρρηση η Επιτροπή παραχωρώ τη θέση μου στο συνάδελφο αεροπόρο κ. Παπαδονικολάκη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ήθελα να σας παρακαλέσω και εγώ, στον οποίο υποβάλλω και την παράκληση να ασχοληθεί και με την πτώση του αεροσκάφους κλπ., γιατί αυτό είναι της ειδικότητός τους.

Το λόγο λοιπόν έχει ο κύριος Παπαδονικολάκης.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Θα ήθελα να κάνω μια σύνοψη και να μου πείτε αν τα λέω σωστά. Ήσασταν διοικητής αεροπορικών δυνάμεων Κύπρου.

ΜΑΡΤΥΣ: Αεροπορικής Διοικήσεως Κύπρου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Αεροπορικής διοικήσεως Κύπρου, Διοικητής, όχι διευθυντής. Έχει σημασία αυτό για παρακάτω.

ΜΑΡΤΥΣ: Διοικητής.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Διοικητής Αεροπορικής Διοικήσεως Κύπρου και είχατε υπό τας διαταγάς σας δύο πεδία προσγειώσεων, δεν ήταν ουσιαστικά αεροδρόμια εκείνα που μας περιγράψατε ....

ΜΑΡΤΥΣ: Πεδία, μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Και δύο ραντάρ τα οποία ήταν τοποθετημένα το ένα στο βορειοανατολικό και το άλλο στο βορειοδυτικό άκρο της νήσου Κύπρου.

2/2ΓΡ ΒΠ 25.9.86

62

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι ακριβώς άκρα αλλά περίπου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ναι περίπου. Τι προσωπικό είχατε; Προσωπικό καθαρά αεροπορικό.

ΜΑΡΤΥΣ: Το προσωπικό μας ήτανε μικτό. Ήταν εξ Ελλάδος και οι στρατεύσιμοι ελληνοκύπριοι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Με στολή αεροπορίας λέω, αεροπορικό προσωπικό καθαρά.

ΜΑΡΤΥΣ: Και εκείνοι με στολή αεροπορίας ήτανε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Αυτό επομένως.

ΜΑΡΤΥΣ: Επομένως στον πόλεμο;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Τι είχατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Με την έναρξη των επιχειρήσεων;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όχι γενικώς. Τι ήταν το προσωπικό;

ΜΑΡΤΥΣ: Γύρω στα 180 άτομα όλα, αλλά στη συνέχεια με την επιστράτευση, φθάσανε περίπου τα 500.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Φθάσαν τα 500, ναι. Ολοκληρώθηκε αυτή η επιστράτευση ποτέ τελικά;

ΜΑΡΤΥΣ: Καθυστέρησε βέβαια ίσως μία, μιάσιμη μέρες, αλλά τελικά ολοκληρώθηκε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όμως δεν έχω την αίσθηση ότι είχε κάποια επί-

63

πτωση επί της επιχειρησιακής ικανότητος των μέσων που ήδη είχατε εσείς εκεί πέρα. Διότι επιχειρησιακή ικανότης ουσιαστικά το υπό κρίση και υπό συζήτηση θέμα, αναφέρετο στην ικανότητα των ραντάρ. Διότι εκείνα τα δύο αεροδρόμια καμμία συμμετοχή δεν είχαν ποτέ και δεν επρόκειτο να έχουν άλλωστε, εξ'όσων τουλάχιστον μπορώ να αντιληφθώ. 'Ετσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Ανέφερα προηγουμένως ότι στις 5.25'περίπου το πρωΐ στις 20 του μηνός, προσεβλήθη το ραντάρ του Κορμακίτη. Κατεστράφη το ραντάρ ερεύνης και έπαθε βλάβη το ραντάρ ύψους. Από κει και πέρα έμεινε ένα ραντάρ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Σταθμός ραντάρ.

ΜΑΡΤΥΣ: Ραντάρ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κοιτάξτε....

ΜΑΡΤΥΣ: Προσεβλήθη ο σταθμός ραντάρ του Κορμακίτη και κατεστράφη το ραντάρ ερεύνης και έπαθε βλάβη το ραντάρ ύψους και μας είχε μείνει πλέον ένα ραντάρ, της Κυτάρας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Εκείνο δεν ήταν πλήρως ραντάρ, ήταν δηλαδή μόνο ερεύνης ή μόνο ύψους;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι ραντάρ και ύψους.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Επομένως σταθμός ραντάρ. Κοιτάξτε αντιλαμβά-

νεσθε γιατί μιλάμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Σταθμός ραντάρ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Σταθμός ραντάρ σημαίνει ένα σημείο εις το οποίο υπάρχει ένα ραντάρ ερεύνης και ένα ραντάρ ύψους. Άλλος ένας σταθμός ήταν ο δεύτερος, ο οποίος είχε επίσης ένα ραντάρ ερεύνης και ένα ραντάρ ύψους.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Δεν σας είχε απομείνει λοιπόν ένα ραντάρ, σας είχε απομείνει ένας σταθμός ραντάρ. Συμφωνούμε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Είπατε όμως ότι δεν είδατε να παρουσιάζεται κάποια αύξηση της επιχειρησιακής ετοιμότητας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όχι, δεν είπα αυτό. Δεν καταλάβατε. Είπα το εξής: Η μυστική επιστράτευση, η οποία είχε διαταχθεί, κατά τη γνώμη μου, δεν θα αύξανε την επιχειρησιακή ικανότητα των σταθμών ραντάρ, διότι έτσι και αλλιώς αυτά λειτουργούσαν επί 24ώρου βάσεως, με το υπάρχον προσωπικό. Ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Αυτό ήθελα να πω, δεν είναι ουσιώδες, αλλά απλώς μία επισήμανση. Πέστε μου το εξής: Είπατε ότι όταν πήγατε στο αεροδρόμιο της ΕΛΔΥΚ μετά το τμήμα της ΕΛΔΥΚ, σας συνέλαβαν οι στρατιώτες και

5/2ΓΡ ΒΠ 25.9.86

65

σας πήγαν με ψηλά τα χέρια, δεν σας εγνώριζαν. Δεν είσαστε με στολή;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήμουνα με θερινή στολή. Αλλά τι γίνεται; Είχανε πάρει εντολή από ότι μου ανέφερε ο λοχαγός να μην υπακούουν και να συλλαμβάνουν όποιον άλλο ξένο πλησιάζει στο αεροδρόμιο. Και εμείς είμαστε ξένοι γι'αυτούς. Δεν μας ξέραν, ούτε μας είχαν ξαναδεί. Ομολογουμένως έτσι έγινε. Και παραπονεθήκαμε εκεί στο λοχαγό και είπαμε ότι δεν είναι πράγματα αυτά και λέει ότι εγώ τους έχω δόσει εντολή και η οποία εντολή είχε έρθε από πιο πάνω, από τους προϊσταμένους του.

(2Ν)

1/2 Ν ΦΚ 25.9.86

66

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Είναι λίγο ασύνηθες αυτό που λέτε, αλλά δεν το αμφισβητώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Η στολή μας η θερινή ήταν περίπου στο χρώμα των αστυνομικών της Κύπρου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Καλά. Είπαμε λοιπόν, ότι είχατε δύο σταθμούς ραντάρ, άρα υπήρχε μια έγκαιρος προειδοποίηση θεωρητική. Πέστε μου τί εμβέλεια είχαν αυτοί οι σταθμοί των ραντάρ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν παλαιοί σταθμοί ραντάρ, ήταν 1Ε και 1D. Μια θεωρητική εμβέλεια ήταν στα 160 , αλλά η πραγματική τους μπορεί να έφθανε και τα 80, ανάλογα με την ταχύτητα και το ύψος που πετάει ο στόχος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κυρίως εδώ ενδιέφερε η εμβέλεια του ραντάρ για στόχους επιφανείας.

ΜΑΡΤΥΣ: Τους έπιασε στη μεγίστη δυνατή απόσταση. Είχε το ναυτικό ραντάρ επιφανείας. Ήταν δύο νομίζω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Η Κύπρος ολόκληρη σαν περιοχή δεν αποτελούσε μια περιοχή ενιαίας αεράμυνας και επομένως κάποιος έπρεπε να έχει την ευθύνη της έγκαιρης προειδοποίησης, ανεξάρτητα το πού διοικητικά ανήκαν τα μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ: Τα ραντάρ μας συνελάμβαναν ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όχι, όχι.

2/2 Ν ΦΚ 25.9.86

67

ΜΑΡΤΥΣ: Το ΓΕΕΦ ήταν το κέντρο, που εδέχετο τις παρατηρήσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ποιός είχε την ευθύνη της αεράμυνας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο ΑΓΕΦ . Εγώ ήμουν σύμβουλος του ΑΓΕΦ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Επομένως το ΑΓΕΦ μέσω κάποιου κέντρου αεραμύνης, κάποιου υποτυπώδους επιτελείου, συγκέντρωνε πληροφορίες από όλα τα ηλεκτρονικά μέσα εγκαίρου προειδοποιήσεως. Ναί, ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Έτσι, λοιπόν, ήταν οργανωμένη η άμυνα της Κύπρου, ή γενικώτερα από πλευράς εγκαίρου προειδοποιήσεως. Υπήρχαν ηλεκτρονικά μέσα επιτήρησης σε ολόκληρο το χώρο της Κύπρου που κατέληγαν σε ένα κεντρικό όργανο υπό τας διαταγάς του ΓΕΕΦ στο οποίο σεις είσαστε ο κατ'εξοχήν σύμβουλός του;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Η αεράμυνα είναι αντικείμενο της αεροπορίας . Αν μου πείτε ότι η άμυνα και η έγκαιρος προειδοποίηση είναι υπόθεση του στρατού ή του ναυτικού, δεν θα συμφωνήσω μαζί σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Εμείς είχαμε τον αέρα και σε συνεργασία με το ναυτικό και τη θάλασσα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Αυτά είναι λίγο ανορθόδοξα και ο κ.Καραστρατήρας ξέρει ότι είναι μια κουβέντα που έχει μια ειδική βαρύτητα.

3/2 Ν ΦΚ 25.9.86

68

Είπατε πως τα ραντάρ σας ανέφεραν την εμφάνιση στην οθόνη μιας ναυτικής δύναμης στο όριο της εμβέλειας ή περίπου στις Τουρκικές ακτές. Αυτό σας ανησύχησε και διατάξατε το αεροπλάνο να κάνει μια αναγνώριση το Σάββατο το απόγευμα.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Στις 19 το πρωΐ στις 10.00 και το απόγευμα στις 17.00'

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Είπατε ότι το αεροπλάνο ανέφερε πως δεν είδε τίποτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Διέταξα τον κ. Ζαραφωνίτη να απογειωθεί , του είπα να πάει βορειότερα όσο μπορεί, αλλά μη ξεχνάμε ότι το "πάϊπερ" έχει περιορισμένες δυνατότητες .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Οι τουρκικές ακτές είναι 50 μίλια και είναι μέσα στις δυνατότητές του.

ΜΑΡΤΥΣ: Σας λέω ότι δεν ενετόπισε τίποτε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Το πάϊπερ είχε επάνω VHF ασύρματο;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε ασύρματο για να συνεννοείται με τον πύργο ελέγχου .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Τα ραντάρ που είχατε στην Κύπρο είχαν δυνατότητα ελέγχου με αεροσκάφη, συνεννοήσεως δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαν κατόπιν οχλήσεως.

2 ΕΖ

(N)
1/2 Ε.Ζ. (Θ.Σ.) 25-9-86

69

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Ωραία . Επομένως, δεν θα μπορούσε το πάϊπερ να έχει μία κατεύθυνση από τους σταθμούς ραντάρ, ώστε να την δει τη ναυτική δύναμη εκ του μακρόθεν ; Διότι, κοιτάξτε, μία ναυτική δύναμη, η οποία ετοιμάζεται να κάνει μία επιχείρηση, έχει μια ειδική συγκρότηση . Επομένως, εάν την έβλεπε ο κ. Ζαραφονίτης αυτή τη δύναμη, θα μπορούσε να προσδιορίσει εάν ήταν η συγκρότηση μιας αποβατικής δυνάμεως, ή μιας αρμάδας η οποία προφανώς έκανε τίποτε άλλο . Έτσι δεν είναι ;

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Εκτιμάτε ότι το γεγονός, ότι δεν υπήρξε μια συνεννόηση μεταξύ του κ. Ζαραφονίτη και του κάποιου σταθμού ραντάρ, κατόπιν προσυνεννοήσεως, ήταν, αν θέλετε, ένα λάθος εκείνης της στιγμής που ενδεχόμενα θα μπορούσε να προσφέρει μια επί πλέον πληροφόρηση ;

ΜΑΡΤΥΣ . Να σας πω . Ήταν ένα λάθος της στιγμής, το οποίο βέβαια δεν στοίχισε τίποτε, διότι ήδη τα πλοία τα βλέπαμε .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Τα βλέπατε, εντάξει .

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν στοίχισε τίποτα . Ίσως, εκείνη τη στιγμή, δεν το προέβλεψε έτσι, να έλθει σε επαφή, να πει πού είναι ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Να τον κατευθύνει, για να την βρει την

ναυτική δύναμη. Διότι " πήγα και δεν την βρήκα " δεν είναι τώρα κουβέντα . Θα μπορούσε να κατευθυνθεί .

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν τον έστειλα να πάει να βρει την ναυτική δύναμη . Δηλαδή, δεν του είπα ότι ξέρεις, πήγαινε στα 50 ή 60 μίλια, να βρεις, διότι ήταν στον κόλπο της Μερσίνης . Πέταξε βορείως των ακτών και όσο μπορείς πιο μέσα .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Καλώς . Όμως, εάν την έβλεπε - επανέρχομαι στο ερώτημα, γιατί είναι καίριο - θα έβλεπε την συγκρότηση της ναυτικής δυνάμεως, διότι στις οθόνες των ραντάρ , δεν έχουν διαφορά τα στίγματα, τα "πλίπς", μεταξύ των εμπορικών και των πολεμικών πλοίων. Επομένως, εάν έβλεπε την τουρκική αρμάδα, ας την πούμε έτσι, τότε θα μπορούσε εκ της συγκροτήσεως και της μορφής που είχαν τα πλοία και του είδους των πλοίων, προφανώς να προσδιορίσει και την αποστολή της.

ΜΑΡΤΥΣ . Υπάρχει όμως και το άλλο τώρα, που μου έρχεται στο μυαλό , ότι υπάρχουν και τα FIR, υπάρχουν δηλαδή και οι αρμοδιότητες πού, θα μπορεί να κινείται το αεροσκάφος, χωρίς να επέμβει το απέναντι κράτος .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Καλά, αν μου απαντήσετε έτσι, εντάξει, θα μου πείτε ότι το σκεφθήκαμε, αλλά δεν μπορούσαμε να παραβιάσουμε το

71

τουρκικό FIR . Αυτό είναι κάτι άλλο .

ΜΑΡΤΥΣ . Είναι και αυτό . Δεν μπορώ να σας πω τώρα πού ήταν τα όρια του FIR . Διότι μπορεί να ήταν αυτό το πρόβλημα .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Καλώς , εντάξει .

Πέστε μου το εξής : Κάποια στιγμή, προτού αρχίσει η τουρκική απόβαση, δεν ενθυμούμαι την ώρα, υπήρξε μία παραβίαση του κυπριακού εναερίου χώρου από δύο F 100 .

ΜΑΡΤΥΣ . Την προηγουμένη μέρα .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Η οποία αναφέρθηκε σε σας από παρατηρητήρια όψεως .

ΜΑΡΤΥΣ . Ένας λοχαγός συγκεκριμένα, του στρατού ξηράς, ήταν κάπου εκεί στην Αμμόχωστο, αν δεν κάνω λάθος και παρετήρησε δύο αεροσκάφη F 100 τουρκικά, που πέταγαν σε ένα δρομολόγιο, εκεί μεταξύ Αμμοχώστου και - μισό λεπτό να κοιτάξω - ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Δεν έχει σημασία . Αλλού στοχεύει η ερώτησή μου .

ΜΑΡΤΥΣ . Ανέφερε στο σταθμό και εμάς ο σταθμός ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Ωραία , δεν έχει σημασία . Θα ήθελα απλώς λέγοντας αυτό/να σας ρωτήσω: υπήρχε πέραν του συστήματος εγκαίρου προειδοποιήσεως και ανεπτυγμένο δίκτυο επιτηρήσεως όψεως ;

ΜΑΡΤΥΣ . Επιτηρήσεως όψεως, το οποίο βέβαια το είχε αναπτύξει ο στρατός ξηράς και είχαν επαφή αυτοί με τα ραντάρ .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Ήταν εντεταγμένο όμως μέσα στο σύστημα πληροφόρησης του κέντρου αεραμύνης . Έτσι δεν είναι ;

ΜΑΡΤΥΣ . Εντεταγμένο μέσω των ραντάρ, των κατά τόπους ραντάρ, όπου είχαν, και όπου δεν είχαν πήγαινε στο τάγμα και το τάγμα το έστελνε στο ΓΕΕΦ .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Μάλιστα .

Τώρα, ας έλθουμε σε λίγο πιο κρίσιμες ερωτήσεις . Νομίζω ότι έχει εξαντληθεί το ερώτημα - θα έπρεπε ήδη να έχει εξαντληθεί - γιατί δεν προσεβλήθησαν τα τουρκικά μεταγωγικά αεροπλάνα, προτού αρχίσουν τη ρήψη των αλεξιπτωτιστών στο θύλακα Αγύρτας . Ερωτώ : Προτού φθάσουν στο θύλακα Αγύρτας, ασφαλώς πέρασαν πάνω από θέσεις στις οποίες ήταν ταγμένα δικά μας ΑΑ μέσα . Ναι ή όχι ; Πέρασαν ή όχι ;

ΜΑΡΤΥΣ . Πέρασαν .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Διότι, αν δεν πέρασαν, τότε μιλάμε χωρίς αντικείμενο . Πέρασαν λοιπόν .

ΜΑΡΤΥΣ . Πέρασαν .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Σας ερωτώ : Εάν εκείνη την στιγμή, έβαλαν

5/2 Ε.Ζ. (Θ.Σ.) 25-9-86

73

Τα δικά μας αντιαεροπορικά εναντίον των μεταγωγικών, εκτιμάτε ότι μπορούσαν να έχουν επιτυχία, να καταρρίψουν μερικά εξ αυτών ;

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα, θα είχαν επιτυχία .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Θα είχαν επιτυχία . Το γεγονός ότι λοιπόν δέν έβαλαν, ήταν μια, αν θέλετε, άτυχη στιγμή .

ΜΑΡΤΥΣ . Ήταν βεβαίως μια άτυχη στιγμή . Διότι μπορούσαν να βάλουν, εφόσον βεβαίως ερχόταν η διαταγή από κει που έπρεπε .

(ΔΤ)

Ε.Ζ.
1/2/Δ Α.Μ. 25-9-86

74

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Είπατε ότι η Κύπρος σαν ενιαίος χώρος από πλευράς αεράμυνας ελέγχετο υπηρεσιακά από το κέντρο αεραμύνης, του οποίου διοικητής ήταν ο διοικητής του ΓΕΕΦ.

ΜΑΡΤΥΣ: Εσείς το παίρνετε σαν ένα σύστημα αεραμύνης τύπου Ελλάδος. Εκεί υπήρχε ένα ΑΚΕ, που ήμουν εγώ στην αεροπορική διοίκηση, με έναν πίνακα, κάτι τηλέφωνα και οι μονάδες ραντάρ, αφού έβλεπαν τα ίχνη, τα μετέδιδαν. Αυτό ήταν και το κέντρο αεραμύνης. Δεν ήταν καμία αίθουσα....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Δεν το παίρνω έτσι.

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε ο ΑΓΕΦ ήταν σε καμιά Έδρα. Ήταν υποτυπώδες κέντρο ΑΚΕ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μέσω του οποίου όμως ησκείτο ο υπηρεσιακός έλεγχος επί του συνόλου των ΑΑ μέσων του νησιού. Ο όποιος έλεγχος. Γιατί αυτό που λέτε εσείς αναφέρεται στην ποιότητα του έργου. Εγώ δεν πάω εκεί. Λέω ότι υπήρχε κάποιος έλεγχος.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Και ερωτώ ήταν μέσα στα καθήκοντα τα αυτεπάγγελτα του διοικητού της αεραμύνης του νησιού να δώσει δεσμευμένα πυροβόλα ελεύθερα, από την στιγμή που προσβάλ-

2/2 Λ Α.Μ. 25-9-86

15

λεται ο χώρος, επί του οποίου ασκεί υπεύθυνα καθήκοντα διοικητού αεραμύνης ευρύτερα; Γιατί εγώ δεν δέχομαι αυτό που είπατε ότι ένα αεροπλάνο προσβάλλει ένα στόχο και αν δεν ρίξει πυρά, εμείς δεν του βάλουμε. Γιατί ή έννοια του χώρου στον οποίον ασκείτε τα καθήκοντα διοικητού αεραμύνης είναι ευρύτερα; Δεν είναι ο συγκεκριμένος στόχος.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω αν αυτό που λέτε αναφέρεται στους διεθνείς κανονισμούς, δηλαδη σε τίποτα διαταγές.

Νομίζω πάντως ότι είναι αυτό που απήντησα προηγουμένως.

Μιλάω για περίοδο ειρήνης. Βεβαίως έχουν αυξηθεί οι ετοιμότητες και έχουν δοθεί ορισμένα στάδια συναγερμού και έχει γίνει γενική επιστράτευση, αλλά' είναι πολύ δύσκολο να απαντήσω ότι εφόσον προσεβλήθη η 3η ΜΣΕΠ, ή 5η τορπιλάκατος θα μπορούσε να αποδεσμεύσει τα ΑΑ όπλα ο αρχηγός του ΓΕΕΦ, αν δεν έπαιρε εντολή. Νομίζω δεν είχε δικαίωμα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Δεν νομίζω ότι συμφωνούμε σε κάποιες έννοιες . Ασφαλώς σε ειρηνική περίοδο δεν έχει κανείς το δικαίωμα να αποδεσμεύσει τα πυροβόλα. Αλλά πού αρχίζει και πού τελειώνει αυτή η περίοδος; Η περίοδος ειρήνης τελειώνει από την

3/2 Λ Α. Μ. 25-9-86

76

στιγμή που στον ευρύτερο χώρο, στον οποίο ασκώ καθήκοντα διοικητού αεραμύνης, υπάρχει έκδηλος επίθεση του εχθρού προς το οποιαδήποτε σημείο του χώρου. Επομένως υφίσταμαι επίθεση και αυτεπάγγελτα δίνω, χωρίς καμία απολύτως ευθύνη, ούτε να υπερβαίνω το καλώς εννοούμενο καθήκον, πυροβόλα ελεύθερα και τελειώνει η ιστορία. Γιατί ήδη υφίστασθε επίθεση. Δεν είναι ειρηνική περίοδος. Εάν η πρώτη τουρκική ενέργεια στο νησί ήταν αυτά τα αεροπλάνα, ανεξάρτητα αν συμφωνούσα ή όχι, το επιχείρημά σας είχε κάποια βάση. Όμως δεν ήταν η πρώτη τουρκική ενέργεια. Ήδη μία - δύο ώρες πριν γίνονται βομβαρδισμοί στην Κυρήνεια, η αεροπορία προσβάλει στόχους επί του εδάφους έχει καταστρέψει ένα σταθμό ραντάρ. Επομένως τί θα έκανε ο διοικητής αεραμύνης, όποιος και αν ήταν -εγώ μέχρι σήμερα, που διαβεβαιώνετε περί αυτού, πίστευα ότι έπρεπε να είστε εσείς - από του να διατάξει πυροβόλα ελεύθερα; Ήθελε εντολή του ΑΤΑ; Εγώ τουλάχιστον θα σας έλεγα ότι μιά τέτοια πράξη, παρά το γεγονός ότι αντίκειται στους κανονισμούς αυτής της επιτροπής, θα το διακινδυνεύσω να την χαρακτηρίσω, τουλάχιστον υπερβολική ευθυ-

νοφοβία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε συνάδελφε, ανεξάρτητα το πώς θα το χαρακτηρίσετε εσείς, παρακαλώ περιορισθείτε στο αντικείμενο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Το επισήμανα, κύριε Πρόεδρε;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Είναι ενδιαφέρουσες οι ερωτήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναί αλλά....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Άνευ χαρακτηρισμών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): ... άνευ χαρακτηρισμών.

(σ)

2Δ

1/2 Ο.Σ. Ζ.Β. 25-9-86

78

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ. Επομένως τον συνολικό επιχειρησιακό έλεγχο σε όλα τα Α-Α μέσα στο νησί τον ασκούσε ο Διοικητής του ΓΕΕΦ ο οποίος ταυτόχρονα ήταν και Διοικητής αεραμύνης, οιονεί.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είχε τον τίτλο Διοικητού αεραμύνης και εγώ ήμουν ο άμεσος σύμβουλός του.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Είπαμε, οιονεί. Επομένως στο επιτελείο του ΓΕΕΦ σε ότι αφορά την αεράμυνα δεν ήσαστε διοικητής, ήσασταν διευθυντής. Υπάρχει μία διαφορά μεταξύ του διοικητού και του διευθυντού, την οποία επισήμανα στην αρχή. Ήσασταν διοικητής σε ότι αφορά την άσκηση των διοικητικών καθηκόντων για τις μονάδες οι οποίες χαρακτηρίζονταν σαν καθαρώς αεροπορικές. Όμως σε ότι αφορά τον επιχειρησιακό έλεγχο εσείς ασκούσατε καθήκοντα διευθυντού αεροπορικών δυνάμεων Κύπρου.

ΜΑΡΤΥΣ. Συμφωνώ κύριε Πτέραρχε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ. Επομένως την ευθύνη της αεραμύνης την είχε ο διοικητής του ΓΕΕΦ.

Πέστε μου το εξής: Η μοίρα προστασίας του αεροδρομίου που ήταν στο αεροδρόμιο Τύμβου μετακινήθηκε προς το αεροδρόμιο της Λευκωσίας;

ΜΑΡΤΥΣ. Σε ποιά περίοδο;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ. Μετά την εκδήλωση της Τουρκικής επίθεσης.

2/2 Ο.Σ. Ζ.Β. 25-9-86

79

ΜΑΡΤΥΣ. Το αεροδρόμιο Λευκωσίας υποστηρίζετο από πλευράς αντιεροπορικής αμύνης από όπλα που έστελνε η Λακατάμια. Και όταν λέμε μοίρα εννοούμε ένα υποτυπώδες τμήμα, το οποίο βέβαια αργότερα γινόταν μοίρα, αλλά πολύ αργά. Επομένως το αεροδρόμιο της Λευκωσίας υποστηρίχθη από Α-Α- μέσα, βάσει σχεδίου, που τα έστειλε η Λακατάμια, και όχι η Τύμβος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ. Τί μέσα ήταν αυτά; Ήταν αντιεροπορικά όπλα του Στρατού ή της Αεροπορίας;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν και επιτοπίου κατασκευής — επιτοπίου εννοώ από πλευράς διόδων, τριόδων — μπεν 0-50 απλά και διπλά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ. Θα ήθελα να διαφωτίσετε την επιτροπή σε ενα ερώτημα που μας καίει όλους αυτό τον καιρό. Ίσως να χρειαστεί και άλλη έρευνα σε άλλα κλιμάκια. Ήρθαν κάποια μεταγωγικά αεροπλάνα "Νόρ-Άτλας" το βράδυ της 20ης στη Λευκωσία.

ΜΑΡΤΥΣ. Στις 21 το βράδυ προς 22 .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ. Στις 21. Ήρθαν για να μεταφέρουν μια μοίρα αλεξιπτωτιστών. Αυτά τα αεροπλάνα εβλήθησαν, κατά τις πληροφορίες, από δικά μας Α-Α μέσα, με αποτέλεσμα ένα εξ αυτών των αεροσκαφών να καταρριφθεί και να σκοτωθούν όλοι πλήν ενός, μαζί με

3/2 Ο.Σ. Ζ.Β. 25-9-86

80

το πλήρωμα και τα άλλα δύο να προσγειωθούν σχεδόν αναγκαστικά και να καταστραφούν εν συνεχεία επί του εδάφους .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ ρωτήστε εάν συνέβη έτσι, εάν είναι αληθές αυτό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ. Ακριβώς αυτό θα ρωτήσω κύριε Πρόεδρε. Είναι αληθές αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Αληθές είναι ότι ήρθαν τα αεροπλάνα ότι εβλήθησαν. Βέβαια θα ήθελα να σας πώ ότι η δεύσμευση των πυροβόλων είχε δοθεί, μισή ώρα πριν έρθουν τα αεροπλάνα. Εβλήθησαν και, το ένα κατερρίφθη. Προσεβλήθησαν από διάφορα πυρά. Και όταν λέω "διάφορα" εννοώ το εξής: Απ'ότι, μου ανέφερε και ο κ. Κόλλιας, ο οποίος ήταν τότε στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας, που προσγειώθησαν τα αεροσκάφη, μέχρι και βολές από Καλασνίκωφ δέχθηκαν. Καλασνίκωφ ήταν κάτι αυτόματα Τσεχοσλοβάκικης κατασκευής, τα οποία εχρησιμοποιούντο από οποιονδήποτε τα είχε αρπάξει, διότι είχε προηγηθεί το πραξικόπημα. Και έβαλαν και αυτά εναντίον όποιου έβρισκαν. Επομένως έγινε αυτή η προσβολή έπεσε το ένα αεροσκάφος, χτυπήθηκαν τα άλλα δύο, αλλά είχαμε δώσει δέσμευση των αντιεροπορικών, εστάλησαν σήματα.

20

2ο

1/2σ I.B. 25.9.86

81

Απλώς και μόνο, ήθελα να αναφέρω, ότι στο νησί κατά τις δύο προηγηθείσες ημέρες του πολέμου, επικρατούσε μία τέτοια ένταση, από τις προσβολές των τουρκικών αεροσκαφών, μπορώ να σας πω ότι ήταν γύρω στις 100, και βάζανε σε συγκεκριμένους στόχους, στο αεροδρόμιο Λακατάνιας, κ.λ.π., με αποτέλεσμα να έχει εκνευρισθεί πάρα πολύ το προσωπικό. Βεβαια, από την άλλη πλευρά, ίσως, να οφείλεται στο ότι έπεσε από όπλο, ευθυτενούς τροχιάς, που του έριξε οπλίτης.

Αυτό δεν διεπιστώθη, τίποτε. 'Επεσε, όμως, το αεροσκάφος. Μπορεί όμως, να έπεσε από όπλο αντιεροπορικό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ : Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ : Δέσμευση, είχε δοθεί, κύριε Υπέραρχε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μεταγενέστερα, πρέπει να έγινε ανάκριση, έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Εχει γίνει ανάκριση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Το πόρισμα της ανάκρισης, τί έλεγε ακριβώς άν θυμάσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το πόρισμα δεν το έχει κάνει το ΓΕΑ. Πρέπει να το έχει κάνει το ΓΕΣ. Το ΓΕΑ έχει κάνει, αλλά δεν ξέρω...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μήπως μάθατε τίποτε σχετικά με το πόρισμα ;

ΜΑΡΤΥΣ: Το πόρισμα έλεγε ότι εβλήθη από όπλο δικό μας.

2/2σ. (Ι.Β.) 25.9.1986

82

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Από όπλο ευθυτενούς τροχιάς.

ΜΑΡΤΥΣ: Από όπλο δικό μας. 'Αν ήταν ευθυτενούς ή ΑΑ δεν ξέρω, μπορεί να ήταν ΑΑ. Δεν το έχω δεί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Βεβαίως η δέσμευση για την οποία αναφερθήκατε, όπως θα ξέρετε και γενικώτερα , από τις 'Ενοπλες Δυνάμεις, το Στρατό, στην Αεροπορία που υπηρετήσατε, δεν φθάνει να εκδίδουμε μία διαταγή, είμαστε υποχρεωμένοι να ελέγχουμε και για τη σωστή εφαρμογή της. Και εδώ φαίνεται ότι δεν εφαρμόσθηκε η —— διαταγή προς κάποιες κατευθύνσεις, διότι ήταν αποφασιστικό αυτό για την εξέλιξη του παραπέρα αγώνα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ας πούμε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Δεν θα έλεγα ότι θα διεσώζετο η Κύπρος, —— εκεί που είχαν φθάσει τα πράγματα τότε, αλλά εν πάση περιπτώσει η τιμή των όπλων των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, η τιμή τους επέβαλε μία πιό ενεργή παρουσία, η οποία εν πάση περιπτώσει υποβαθμίστηκε και με αυτό το περιστατικό.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ηταν μιά περίπτωση ατυχής, ας το πούμε έτσι, η οποία συνέβη...

ο πανίως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Είναι επιεικής ο χαρακτηρισμός. Αλλά, αυτό το λέτε εσείς, εντάξει. Εγώ θα δικαιούμαι για τον εαυτό μου, θα το πω αλλιώς και δεν το λέω./

3/2σ. (Ι.Β.) 25.9.1986

83

Πέστε μου το εξής: 'Οταν τελικά έγινε η αποβίβαση στην Κυρήνεια, διότι μη υπαρχούσης αμύνης επί των ακτών, ή οποιασδήποτε εκδήλωση, δεν έγινε απόβαση, βιαία έξοδος στην ακτή.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Πράγματι -και έχει αναφερθεί- ότι στο σχέδιο αμύνης ανάγκης είχε ήδη προεκτιμηθεί, ότι οι προσφερόμενες ακτές απόβασης στην Κύπρο ήταν η περιοχή της Αμμοχώστου και η περιοχή της Κυρήνειας.

ΜΑΡΤΥΣ: Δευτερεύουσα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κυττάξτε, δεν υπάρχει πρωτεύουσα και δευτερεύουσα.

ΜΑΡΤΥΣ: Εννοώ, από πλευράς ικανότητος, να δεχθεί κάποιον όγκο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Εντάξει, εκεί θα συμφωνούσαμε, αυτό ήθελα να πω.

Δεν υπάρχει, λοιπόν, πρωτεύουσα και δευτερεύουσα ακτή, υπάρχει μιά ακτή...

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό εννοούσα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Υπάρχει μιά ακτή που μπορεί να δεχθεί τόσο όγκο δυνάμεων και μιά ακτή που μπορεί να δεχθεί λιγότερο. Αυτό, δεν σημαίνει ότι είναι δευτερεύουσα, μπορεί να δεχθεί τόσο όγκο.

42 σ 25-9-86

84

ΜΑΡΤΥΣ : Αυτό εννοούσα....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ : Τώρα οι Τούρκοι είναι γνωστό επίσης ότι είχαν ενα συγκρότημα αποβατικού συντάγματος και με αυτό ενήργησαν, διότι οι μετέπειτα δυνάμεις που ακολούθησαν ήταν μετά την δημιουργία του προγεφυρώματος.

ΜΑΡΤΥΣ :Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ : Ηταν λοιπόν σαφές ότι στη πρώτη φάση θα εκρίνετο ο αγώνας στην Κύπρο .

ΜΑΡΤΥΣ : Η πρώτη φάση, δηλαδή και το σημείο που απεβιβάζετο η δύναμη .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ :Ακριβώς να μη γίνει το ευρύ προγεφύρωμα. Δηλαδή να μη υπάρξη συνένωση τών αποβιβαζομένων δυνάμεων με τον θύλακα της Αγύρτας, οπότε πλέον το προγεφύρωμα γινόταν ευρύ και έδινε την δυνατότητα στους Τούρκους να αποβιβάσουν πολύ περισσότερες δυνάμεις απ όσες θα μπορούσαμε εμείς να μεταφέρουμε στη Κύπρο, έστω και άν το θέλαμε.

Θελω να σας ρωτήσω το εξής : Στη φάση την πρώτη εσείς εισηγηθήκατε, σύμφωνα με το σχέδιο αμύνης ανάγκης, να γίνει προσβολή των αποβατικών δυνάμεων στην θαλάσσια περιοχή και στην ακτή;

2Η

(2σ) 1/2 Η.Γ. (Κ.Ο.) 25.9.86

85

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν είχα καμμιά τέτοια υποχρέωση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Δεν είσαστε αεροπόρος και εκτιμάτε την κατάσταση κάτω; Είσασταν στο Επιτελείο του ΓΕΕΦ!

ΜΑΡΤΥΣ: Να κτυπηθεί η αποβατική δύναμις από όπλα του στρατού.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Όχι. Δεν με καταλάβατε. Ίσως να μην εξεφράσθην σωστά. Κατά την πρώτη φάση εισηγηθήκατε στον Διοικητή του ΓΕΕΦ να ζητήσει την προσβολή, με εναέριο δύναμη, με αεροπορικές δυνάμεις, της θαλασσίας περιοχής και του προγεφυρώματος;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Όμως, ήθελα να σας πω πάνω σ'αυτό, ότι υπήρχε και σχέδιο. Το "σχέδιο Κ," το οποίο ήταν εδώ. Είχε εκπονηθεί εδώ στην Ελλάδα και προέβλεπε υποστήριξη της νήσου, σε περίπτωση που θα δεχθεί τουρκική απόβαση. Και προέβλεπε την αποστολή 18 αεροσκαφών, τα οποία βέβαια δεν ήρθαν. Εισηγήθηκα, όμως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ρωτήσατε γιατί; Είχατε ενεργοποιήσει τη γραμμή με το ΑΤΑΔ.

ΜΑΡΤΥΣ; Γιατί δεν ήρθαν;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήθελα να σας πω πάνω σ'αυτό το εξής. Κατ'αρχήν το πρωΐ στις 10 η ώρα, όταν γινόταν η απόβαση, με πήραν από το ΑΤΑΔ, ή

2/2 Η.Γ. (Κ.Ο.) 25.9.86

86

πήρα εγώ, δεν θυμάμαι, πάντως ήλθα σε επαφή με έναν επιτελή, τον Σμήναρχο Κουλαδούρο και μου λέγει, "πώς πάει η κατάσταση;" Του λέγω ότι έχει αρχίσει η απόβαση. Μου λέει, "να κάνετε μια εκτίμηση πόσες δυνάμεις έχουν βγει, και με τί οπλισμό." Οι πληροφορίες, όμως, από το πεδίο της μάχης ήταν πάρα πολύ λίγες και συγκεχυμένες.

Μετά απ'αυτό έρχομαι σ'επαφή με τον Διοικητή του ΑΤΑΔ. Και μου λέγει "νακάνεις μια πρώτη εκτίμηση της καταστάσεως γενικά και να κρατήσετε την ψυχραιμία." Αυτά από πλευράς ΑΤΑΔ.

Οπωσδήποτε γινόντουσαν ενοχλήσεις προς το ΑΕΔ να στείλει αεροπλάνα. Και είχα εισηγηθεί και στον Α/ΓΕΕΦ. Και ήλθε ένα σήμα από το ΑΕΔ, ή προφορικώς, να εκπονήσουμε στόχους και να τους υποβάλουμε για να στείλουν αεροπλάνα. Εκπονήσαμε, εγώ με το 3ο Επιτελικό Γραφείο, στόχους. Τί να εκπονήσουμε φυσικά; Τα πλοία τα τουρκικά, τα αποβατικά και το στρατηγείο των Τουρκοκυπρίων που ήταν στον 'Αγιο Ιλαρίωνα.

Τα δώσαμε. Περιμέναμε. Πού αεροπλάνα; Πού είναι τα αεροπλάνα; Θα έλθουν τα αεροπλάνα; Θα έλθουν, δεν θάρθουν; Τελικά δεν ήρθαν τα αεροπλάνα.

Ενδιάμεσα αλλάξαμε το στόχο και αντί για το Στρατηγείο, βάλαμε ~~τον 'Αγιο Ιλαρίωνα.~~

3/2 Η.Γ. (Κ.Ο.) 25.9.86

87

Εν συνεχεία προχωράει η ημέρα. Γίνονται αποβάσεις. Αεροπλάνα βέβαια δεν ήρθαν. Το βράδυ στις 20 του μηνός, υπήρχε μία αισιοδοξία στο ΓΕΕΦ, ότι τα πράγματα θα πάνε καλά σε νυκτερινές επιχειρήσεις. Και είχαν προχωρήσει σε κάτι σχέδια κλπ., να κάνουν επίθεση στον Άγιο Ιλαρίωνα και σε κάτι άλλες εστίες, που είχαν βγεί δυνάμεις των Τούρκων. Παράλληλα, βέβαια, περιμέναν και 4 αεροπλάνα της Ολυμπιακής Αεροπορίας, με στρατό από την Ελλάδα, τα οποία δεν ήρθαν το βράδυ. Οι επιχειρήσεις όμως αυτές, δεν ξέρω για ποιο λόγο -εγώ ήμουνα μέσα στο ΓΕΕΦ και παρέλειψα να σας πω ότι μετασταθμεύσαμε στην Μαλούντα, που είναι παλιές αποθήκες, των Αγγλικών δυνάμεων, όπλων, είμαστας μέσα εκεί σε κάτι τρώγλες κλπ., εκεί ήταν το ΓΕΕΦ, εκεί ήμουνα και εγώ και όλες οι άλλες δραστηριότητες- οι επιχειρήσεις αυτές, όμως, επαναλαμβάνω, δεν πήγαν καλά. Και φαινόταν επομένως, ότι τα πράγματα σκουραίνουν παραπάνω απ'ό,τι ήταν. Συγνώμη για την έκφραση. Δυσκολεύουν πάρα πολύ.

Έρχομαι σ'επαφή με το ΑΤΑΔ στο τηλέφωνο, με τον Αντισμήναρχο Αρβανιτάκη. Του λέγω: "Αυτό και αυτό. Δεν πάνε καλά τα πράγματα. Να κοιτάξετε να στείλετε αεροπλάνα." Παίρνω το ΓΕΑ, τον Ταξίαρχο Θωμόπουλο. "Να κοιτάξετε να μας στείλετε τα προβλεπόμενα αεροσκάφη, διότι δεν πάμε καλά."

(2ν)

(2Η) 1/2 ν ΦΚ 25.9.86

88

Το πρωΐ παίρνω τον διοικητή του ΑΤΑΔ , τον ίδιο τον κ.Οικονόμου. Του λέω, «κύριε πτέραρχε, δεν πάμε καλά, σας παρακαλώ πολύ να μας στείλετε αεροπλάνα». Αεροπλάνα δεν ήρθαν.

Αυτές οι ενέργειες έγιναν από εμένα προσωπικά, προς συγκεκριμένα πρόσωπα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Και η τελευταία μου ερώτηση: 'Ενα ελικοπτεροφόρο αγγλικό έχει κατατεθεί ότι υπήρχε στην ευρύτερη θαλασσία περιοχή. 'Εχετε ακούσε τίποτε γι'αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Το ραντάρ μου το ένα, έπιανε ένα στόχο μεγάλο νοτίως του νησιού, όχι βορείως. Και υποθέσαμε εμείς τότε αν θυμάμαι καλά, ότι επρόκειτο περί ενός αεροπλανοφόρου. Τώρα, αν ήταν το αμερικάνικο ή το βρεττανικό δεν ξέρω να σας πώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Εν τάξει.

Θα ήθελα να ζητήσω συγγνώμη κύριε Πρόεδρε, για την κατάχρηση του χρόνου, αλλά νομίζω ότι κάτι προσέφερα από την δικιά μου την πλευρά .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η ειδικότης σας ήταν τέτοια και οι συνάδελφοι το κατενόησαν αυτό απολύτως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ το συνάδελφο κ.Κάππο να λάβει το λόγο.

2/2 ν ΦΚ 25.9.86

89

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Το πρωιείπατε στις 7. ο αντιπλοίαρχος Παπαγιάννης σας εκμυστηρεύθηκε ότι θα γίνει πραξικόπημα και θα σας είπε και την ώρα φυσικά.

ΜΑΡΤΥΣ: 7,00 με 7,15'.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Το ζητούμενο είναι το εξής: Εσείς σχηματίσατε αντίληψη ότι ο Παπαγιάννης ήταν μυημένος, ας πούμε πήρε μέρος στο πραξικόπημα, ήξερε εκ των προτέρων, τί αντίληψη σας έδωσε; Δεν τον ρωτήσατε "που το ξέρεις, και γιατί εμείς δεν ενημερωθήκαμε" κλπ.;

ΜΑΡΤΥΣ: Η εντύπωση που μου δημιουργήθηκε ήταν ότι κάτι έπρεπε να ξέρει. Αλλά δεν τον ρώτησα από πού το έμαθε. Πήρε εντολή αυτός από τον Γεωργίτση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Μάλιστα. Τώρα είναι δυνατόν ο Παπαγιάννης να πήρε εντολή και για σας να ενημερωθείτε; Και πώς σας εμπιστεύθηκε μια ώρα και ένα τέταρτο πριν, να ξέρετε για το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί μου είπε το εξής: Ότι θα έπρεπε να πάω στην ΕΛΔΥΚ, να πάω στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας. Και έπρεπε να περάσω από την ΕΛΔΥΚ που ήταν εκεί ο αντισυνταγμάρχης αυτός ο άλλος, ο Παπαγιάννης και στη συνέχεια να φύγω, να πάω προς τα πέρα. Δηλαδή να φύγουν οι δυνάμεις και εγώ να είμαι στην ΕΛΔΥΚ και μετά να ξεκινήσω να πάω στο αεροδρόμιο. Έπρεπε να μεσολαβήσει κάποιος χρόνος.

3/2 ν ΦΚ 25.9.86

40

Η ΕΛΔΥΚ είναι από την άλλη πλευρά της Λευκωσίας που ήταν το ΓΕΕΦ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Πάντως να με συγχωρείτε που θα κάνω μια μικρή παρατήρηση. Σας θεωρούσε βέβαια και "πειθαρχικό" .

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, εγώ εκ χαρακτήρος είμαι ήπιος άνθρωπος. Δεν είμαι ούτε πραξικοπηματίας, ούτε τίποτε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Σύμφωνοι. Συμφωνούμε σ'αυτά.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ισως να μου είπε ότι θα το πώ.., τί να σας πώ !

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Λοιπόν, τώρα πάμε σε ένα δεύτερο ζήτημα που μου δώσατε μια απάντηση . Επειδή φθάσατε και στον βαθμό του υποπτέραρχου ...

ΜΑΡΤΥΣ: Εν αποστρατεία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Πότε αποστρατευθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Απεστρατεύθην το 1979. 'Ημουνα τρία χρόνια ταξίαρχος,εκρίθην για υποπτέραρχος και επειδή η υπηρεσία δεν ήθελε να με προαγάγει με έκανε,όπως λέμε, μίνι υποπτέραρχο, και απεστρατεύθην.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τώρα, είπατε ότι τα σχέδια , απ'ό,τι φαίνεται, προβλέπανε να ρθούν 18 αεροπλάνα.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα F 84.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Ναί, εδώ λέγεται ότι τα αεροπλάνα που θα ερχόντουσαν εκεί,είχανε πολύ μικρό χρόνο δράσης, ας πούμε...

ΜΑΡΤΥΣ: Γι'αυτά τα αεροπλάνα υπήρχε το σχέδιο το οποίο έλεγε ότι

4/2 ν ΦΚ 25.9.86

91

θα έρθουν τα αεροπλάνα , θα εκτελέσουν τις προσβολές τους, και ή

θα πάνε στα αεροδρόμια τα βρεττανικά, ή θα πάνε προς τη Βηρυτό, ή

θα εγκαταλείψουν οι χειριστές τα αεροπλάνα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Με συγχωρείτε, κάνω μια επι μέρους ερώτηση: Στη

Βυρηττό , πώς μπορούσε ένα στρατιωτικό αεροπλάνο να πάει και να

προσγειωθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Τί να σας πώ...

(2Ω)

1/2 (Ω) (Γ.Π.) 25.9.86

92

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Εν πάση περιπτώσει το κύριο ζήτημα που θέλω να θέσω είναι το εξής: Επί πόσο χρόνο πετούσαν πάνω...

ΜΑΡΤΥΣ: Η απόσταση ήταν περίπου 410 μίλια.

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ; Οι επιχειρήσεις πόσο μπορούσαν να ήταν; Οκτώ λεπτά έχουν πει άλλοι.

ΜΑΡΤΥΣ: Αν έκαναν δύο-τρεις βυθίσεις, ρίχναν τα όπλα και τελείωνε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Αυτό θέλω να ρωτήσω. Η απόβαση θα ήταν περίπου ένα 24ωρο εκεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Άργησε η νηοπομπή τελικώς να αποβιβάσει όλες τις δυνάμεις, γιατί ήταν μικρή η προσγιάλιος ακτή και δεν μπορούσε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Επομένως και λιγότερα αεροπλάνα να έρχονταν, πάλι θα μπορούσαν να κάνουν, μια και ήταν συγκεντρωμένες οι τουρκικές δυνάμεις...

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, αλλά τα 18 ήταν καλύτερα. Και λιγότερα κάτι θα μπορούσαν να κάνουν, αλλά τα περισσότερα θα έκαναν περισσότερα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Αφού οι Τούρκοι σ'αυτή την φάση επενέβαιναν έτσι και αλλιώς. Πιστεύετε εσείς - γιατί μετά αναδειχθήκατε και σε ανώτερο αξιωματικό κ.λ.π.- ότι υπήρχε κίνδυνος εμπλοκής σε πόλεμο Ελλάδας Τουρκίας και δεν έγινε αυτό, ή υπήρχαν κάποιες δεσμεύσεις;

2/2 Ω (Γ.Π.) 25.9.86

93

Γιατί δεν ήλθαν τα αεροσκάφη;

ΜΑΡΤΥΣ: Οι υθύνοντες μπορεί να σκέπτονταν ότι μπορεί να εμπλακεί η Ελλάδα σε πόλεμο με την Τουρκία. Δεν μπορώ να σας πω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Μα, έτσι και αλλιώς η Τουρκία δρούσε στην Κύπρο. Αν δρούσαμε και εμείς στο χώρο της Κύπρου ...

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, νομίζω ότι έπρεπε να τα στείλουν σε τελική ανάλυση.

ΚΩΝΣΤΝΑΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Πάντως, εσείς δεν έχετε σχηματίσει αντίληψη για κάποια δέσμευση, π.χ. ότι ο Σίσκο έπαιξε κάποιο ρόλο.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, κύριε βουλευτά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τώρα, ποιός λέτε ότι είπε τελικά να μην έλθουν τα αεροπλάνα; Ποιός ήταν υπεύθυνος; Ποιός θα έδινε την εντολή;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Αυτό έπρεπε να το διατάξει ή η Κυβέρνηση ή το ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Κάππο, μου επιτρέπετε;

Μόνο το ΑΕΔ; Δηλαδή το Αρχηγείο Αεροπορίας δεν μπορούσε να διατάξει;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. 'Ηταν το σχέδιο τέτοιο που προέβλεψε να διαταχθεί από το ΑΕΔ , επειδή ενεπλέκετο πλέον η Ελλάδα σε πόλεμο με την Τουρκία. 'Ηταν ανωτέρου κλιμακίου.

3/2 Ω (Γ.Π.) 25.9.86

94

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Συνεχίστε παρακαλώ, κύριε Κάππο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Μια τελευταία ερώτηση.

Έγινε εκεχειρία. Οι Τούρκοι την παραβίαζαν την εκεχειρία. Δυνάμωνε το προγεφύρωμα. Πιστεύετε ότι σ'αυτή την περίπτωση θα μπορούσαμε πάλι με αεροπορικές δυνάμεις να επέμβουμε και ποιές θα ήταν οι συνέπειες;

ΜΑΡΤΥΣ: Μεταξύ δηλαδή 22 Ιουλίου και 14 Αυγούστου που έγινε η δεύτερη εισβολή;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ; Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι η Ελλάδα δεν μπορούσε πλέον να επέμβει γιατί υπήρχε η εκεχειρία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Ναι, αλλά την παραβίαζαν οι άλλοι.

Τελείωσα, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Λιαροκάπη να λάβει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Πρώτη ερώτηση. Είπατε ότι όταν ο Παπαγιάννης σας ανήγγειλε το πραξικόπημα πάθατε σοκ για τις συνέπειες ανασφάλειας των οικογενειών κ.λ.π. Δεν σας πήγε στο μυαλό: ότι γινόταν πραξικόπημα κατά της νόμιμης εξουσίας που πήγαμε να την προστατεύσουμε σαν εγγυήτρια δύναμη και να καθορίσετε την στάση σας; Και ότι υπάρχει

4/2 Ω (Γ.Π.) 25.9.86

95

άμεσος τουρκικός κίνδυνος; Και αν αυτό ήταν εθνική τραγωδία και προδοσία;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, όταν κανείς μαθαίνει ότι θα γίνει ένα πραξικόπημα μέσα σε μία ώρα και είναι ένας ... Βέβαια έπαθα οπωσδήποτε ένα σοκ, όπως το είπατε. 'Ηταν ο χρόνος τόσος, που, τι να κάνω; Να καθήσω να νουθετήσω τον κύριο Παπαγιάννη ή κάποιον άλλο πουείχε ειλημμένη πλέον απόφαση ή διαταγή από κάτω να γίνει το πραξικόπημα;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ναι, αλλά οι περισσότεροι δεν ήταν μυημένοι. Αν παίρνατε μία θέση....

(2ΑΚ)

(2Ω)
1/2ΑΚ (Ε.Σ.) 25.9.1986

96

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτοί, οι οποίοι δεν ήσαν μυημένοι, ήταν και αυτοί, οι οποίοι δεν είχαν τη δύναμη. Αυτοί που είχαν τη δύναμη, ήσαν μυημένοι Πρέπει να ήταν, κατά τη γνώμη μου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτό ήταν τραγωδία, προδοσία του κυπριακού;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν τραγωδία.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Η δεύτερη ερώτηση είναι γενική και δεν είναι ειδική, να αφορά εσάς. Ο στρατιωτικός -το μυαλό μου πάει στον αρχηγό- όταν παίρνει παράνομη διαταγή να καταλύσει την νόμιμη εξουσία φιλικής χώρας, υπακούει στην παράνομη διαταγή ή αμύνεται και αντιστέκεται σ'αυτή; Και όταν ο εχθρός επιτίθεται, ο στρατιωτικός σταυρώνει τα χέρια, ή εγκαίρως αμύνεται και επιτίθεται κατά της εισβολής, χωρίς να περιμένει την άνωθεν διαταγή, που ποτέ δεν έρχεται;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο δεύτερο που είπατε, άν ο στρατιωτικός δέχεται μιά απειλή, πρέπει να αμυνθεί, εξαρτάται από την απειλή. Άν, δηλαδή, εγώ είμαι στρατιωτικός και έλθει ο εχθρός και με το πιστόλι πάει να με απειλήσει, εγώ θα τον σκοτώσω. Αλλά εδώ ήταν στην γενικώτερή της μορφή η απειλή, και δεν μπορούσε, κατά την γνώμη μου πάλι, μόνος του ο Αρχηγός του ΓΕΕΦ να διατάξει την κατάρριψη των αεροσκαφών,

97

που ήλθαν για να ρίξουν αλεξιπτωτιστές ή την καταβύθιση των πλοίων άν δεν έπαιρνε εντολή από πάνω, για να εφαρμόσει τα σχέδια και η εφαρμογή των σχεδίων προϋπόθετε μιά έγκριση από το ΑΕΔ. Δηλαδή, για να γίνει εφαρμογή σχεδίων, έπρεπε να εγκριθούν από το ΑΕΔ. Να δοθεί

+ το ΚΟΟΥ από το ΑΕΔ, για να εφαρμοσθούν τα σχέδια.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Για το πρώτο σκέλος, τί λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το αντελήφθην το πρώτο σκέλος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ο στρατιωτικός, όταν παίρνει διαταγή -επειδή είμαι δικηγόρος και ξέρω τον στρατιωτικό ποινικό κώδικα γι'αυτό σας ρωτώ- ο στρατιωτικός όταν παίρνει παράνομη διαταγή να καταλύσει τη νόμιμη εξουσία φιλικής χώρας, υπακούει στην παράνομη διαταγή, ή αντιστέκεται και αμύνεται σ'αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ: Κανονικά πρέπει να μην υπακούσει στην παράνομη διαταγή.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Οι του ΑΕΔ, γιατί έλεγαν "αυτοσυγκράτηση"; Δεν είχαν αντιληφθεί και δεν είχαν επίγνωση του κινδύνου από την Τουρκία, ή κάποιοι άλλοι ντόπιοι ή ξένοι τους έδιναν εντολή, ή τους περιέπεζαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω, αλλά υποθέτω ότι κάποιοι άλλοι,ήταν αυτοί που καθησύχαζαν την περίπτωση, και έλεγε το ΑΕΔ,"συγκρατηθείτε, συγκρατηθείτε", διότι δεν μπορούσε πλέον το ΑΕΔ μόνο του να λέει "συγκρατη-

θείτε," τη στιγμή κατά την οποία ήδη γινόταν η απόβαση.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτοί οι άλλοι, ήταν μόνο έλληνες ή και ξένοι;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Επίσης και το πρώτο που σας απήντησα, δεν ήξερα αν τους είχαν δώσει υποσχέσεις άλλοι, αλλά υποθέτω ότι κάπου θα στηρίζονταν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Γιατί έγινε το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου; 'Αν δεν γινόταν και απετολμάτο η εισβολή των τούρκων, θα πετύχαινε ή θα συνετρίβετο; Δηλαδή, το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, παρέλυσε τα πάντα στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ηταν μιά αιτία, όχι να παραλύσει τα πάντα, αλλά να αποπροσανατολίσει τις θέσεις αμύνης. Δηλαδή, το πραξικόπημα ήταν μιά αιτία να πέσει η μαχητική ικανότης του νησιού σημαντικά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και γιατί έγινε; Νόμιμη εξουσία ο Μακάριος, εγγυήτρια δύναμη η Ελλάδα. Τί λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τί να σας πω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Για να καταλύσουν τον Μακάριο;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ισως επειδή ο Μακάριος δεν τα πήγαινε καλά με την εδώ Κυβέρνηση και τότε ζητούσε, θυμάμαι, να φύγουν οι αξιωματικοί,κ.λ.π. ίσως να θέλανε να τον εξοντώσουν.

4/2ΑΚ (Ε.Σ.) 25.9.1986

99

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Αυτός είναι ο λόγος; Μήπως πίστευαν στην ένωση της Ελλάδος; Μήπως ήθελαν τη διχοτόμηση; Μήπως άλλοι τους είπαν να το κάνουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Όλα μπορεί να είναι πιθανά. Να θέλανε ή τη διχοτόμηση, ή την ένωση, ή δεν ξέρω τι άλλο. Δεν μπορώ να σας πω.

(12)

(ζ.)

(2ΑΚ) 1/2ζ (ΑΚ) 25.9.86

100

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Μάλιστα, τίποτε άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Περράκης παρακαλώ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Κύριε μάρτυρα, με τηνάδεια και του κυρίου Παπαδονικολάκη να σας ρωτήσω ένα τεχνικό θέμα παρά το ότι εγώ δεν έχω σχέση με τα αεροπλάνα.

Υπήρχε ένα σχέδιο που έλεγε ότι θα έλθει ένα σμήνος -δεν ξέρω πόσο είναι, 18 αεροπλάνα κλπ - με την εξής προοπτική: γίνεται μάχη , πολυβολεί , βομβαρδίζει, φεύγει. Και υπάρχει αυτό το πρόβλημα 5 λεπτά, 6 λεπτά, πως γυρίζουν κ.λπ.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Εσείς όμως-και πρέπει να ξεκαθαρίσουμε το εξής πράγμα. με την ιδιότητα σας, ήσαστο ο άνθρωπος που λόγω του ραντάρ που είχατε ξέρατε κάτι παραπάνω, νωρίτερα, από τους άλλους που με γυμνό οφθαλμό περίμεναν να δουν τον Τούρκο για να βάλουν. Και πράγματι είχατε καλές πληροφορίες και τις δώσατε τις πληροφορίες.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Στίς 4.40 λοιπόν - αν σημείωσα καλά- σεις δίνετε σήμα επάνω και λέτε "επίκειται απόβαση". Το σήμα το παίρνω εγώ -είμαι επάνω εδώ- και σας λέω: "Κύριε Καραστατήρα σας στέλνω

2/2ζ (ΑΚ) 25.9.86

101

50 αεροπλάνα, αμέσως τώρα έρχονται 50 αεροπλάνα ή πέστε μου σείς ποιόν αριθμό, που μπορείτε να τα βολέψετε σε ποιά αεροδρόμια, πόσα στο ένα , πόσα στο άλλο, πόσα στο άλλο, για ανεφοδιασμό. Προσέξτε με. Γιατί έχω την πληροφορία μου , δεν έχει γίνει απόβαση, δεν 'εχουμε εμπλακεί, σαφώς μπορώ να στείλω αεροπλάνα. Πόσα αεροπλάνα μπορούσατε να δεχθείτε εσείς κάτω με σκοπό και αν μπορούσατε βέβαια να ανεφοδιαστούν κιόλας ώστε να μπορούν να γυρίσουν , να έλθουν στην Αθήνα, να πάνε ...

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα, το νούμερο που είπατε είναι υπερβολικό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Πόσα;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, θα σας πω το άλλο .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Πέστε μου.

ΜΑΡΤΥΣ. Η Κύπρος βρισκόταν υπό την απόλυτη κυριαρχία αέρος της Τουρκίας και ήταν δύσκολο ημέρα να προσγειωθούν αεροπλάνα στο αεροδρόμιο Λευκωσίας για ανεφοδιασμό και να μην τα πολυβολούσε ή να μην τα κατέστρεφε η Τουρκική Αεροπορία. Γι' αυτό και το σχέδιο αυτό το Γ° που σας ανέφερα προέβλεπε να προσγειωθούν στα αεροδρόμια τα Βρεττανικά εάν άφηναν οι Βρεττανοί βέβαια. - - -

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Μάλιστα.

3/2ζ (ΑΚ) 25.9.86

102

ΜΑΡΤΥΣ. Και όχι στο αεροδρόμιο Λευκωσίας γιατί κάλλιστα μπορούσε να προβλέψει να πάνε στο αεροδρόμιο Λευκωσίας. Δεν το προέβλεπε αυτό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Μα εγώ λέω και τα τρία αεροδρόμια στη Λευκωσία μπορούσαν να προσγειωθούν δηλαδή; Ή λέτε ότι θα τα κατέρριπταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν θέμα επιβιώσεως πλέον. Δεν θα μπορούσαν να επιβιώσουν, θα τα προσέβαλαν οι Τούρκοι οι οποίοι είχαν κυριαρχία. Δηλαδή δεν έμενε δευτερόλεπτο χωρίς να πολυβολείται ή να βομβαρδίζεται η Λευκωσία, και οι περίξ της Λευκωσίας αλλά και στόχοι στη Κυρήνεια ή και άλλοι στόχοι απομονώσεως ή ότι ήθελαν αυτοί.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Άρα η μόνη λύση ήταν να έλθουν να βυθιστούν, -δύο βυθίσεις όπως είπαν-και να φύγουν.

ΜΑΡΤΥΣ. Η λύση αυτή ήταν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Αυτή ήταν.

Τώρα εγώ έχω καλυφθεί αλλά επιτρέψτε μου να επιμείνω, κύριε μάρτυρα σε ότι αφορά τώρα τα πιο πάνω πέρα από τα στρατιωτικά και όλα αυτά τα πράγματα γιατί τα ζήσατε τα γεγονότα, δώσατε σήματα είδατε την αντίδραση. Θα ήθελα να επιμείνω να ακούσω από σας τί μάθατε και τί εκτιμάτε. Ποιός ήταν ο λόγος, αφού το βλέπετε

4/2ζ (ΑΚ) 25.9.86

103

ολοφάνερα, μας το είπατε εσείς, μας το έχουν πει και άλλοι μάρτυρες γιατί από εδώ πάνω -αφήνω το κάτω που είπατε όπως το είπατε- πουέδιναν τις διαταγές -επιμένω πάλι και σας ρωτώ- ποιά η εκτίμησή σας, ποιά η γνώμη σας, ποιές οι πληροφορίες σας, γιατί να μην πουν πολεμ ήστε την ώρα που έπρεπε. Να μην επανέρχομαι πάλι . Πυροβόλα κ.λπ, όλα αυτά. Γιατί αυτή η αυτοσυγκράτηση;

ΜΑΡΤΥΣ. Ανέφερα καιπροηγουμένως και σε κάποιον άλλο κύριο που με ρώτησε , υπήρχαν ίσως καθησυχαστικές πληροφορίες ότι δεν θα μπουν. Βέβαια να μου πείτε μόλις έβγαιναν . Αυτό λέτε; Μόλις έβγαιναν;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Γενικά. Μην το εντοπίσουμε . Το 'εχουμε αναλύσει. Το κλίμα στην Κύπρο ήταν ότι εδώ βαλόμαστε απλά καιτο κλίμα στην Ελλάδα ήταν ότι συγκρατηθείτε. Είναι έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα. Ίσως να περίμεναν τελευταία στιγμή οι Τούρκοι ότι θα ξανάφευγαν. Τί να σας πω;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Δηλαδή 14 χρόνια που σας βασανίζει , τι - εβγάλατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Όλους μας βασάνιζε , αλλά δεν μπορούσες να βγάλεις συμπέρασμα για ποιό λόγο δεν έδωσαν αυτοί το ελεύθερο εγκαίρως βέβαια.

5/2ζ (ΑΚ) 25.9.86

104

Διότι το έδωσαν αργά να εφαρμοστούν τα σχέδια. Δεν μπορώ να βγάλω το συμπέρασμα . Δεν μπορώ δηλαδή να βρω ποιά ήταν η αιτία που οι εδώ δεν έδωσαν εγκαίρως την αποδέσμευση εφαρμογής των σχεδίων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Απλά υποθέτετε όπως είπατε ότι μπορούσαν να φύγουν .

ΜΑΡΤΥΣ. Ίσως να μπορούσαν να πουν ότι θα φύγουν , θα κάνουν, θα δείξουν, τι να σας πω , διαβουλεύσεις, στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών κ.λπ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Οκ. Παπαστεφανάκης παρακαλώ.

(2δ)

(2ζ)

1/ 28 Σ.Ν. 25-9-1986

105

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Κύριε Καραστατήρα, ήθελα να ξεκαθαρίσω κάτι που μέχρι σήμερα δεν το έχω ξεκαθαρίσει στον εαυτό μου. Σεις όταν πήγατε στην Κύπρο, όπως και όλοι οι άλλοι Έλληνες αξιωματικοί, ανάμεσα στις αποστολές που είχατε αναλάβει ήταν και να στηρίξετε την νόμιμη κυβέρνηση της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: Όταν τοποθετηθήκαμε στο ΓΕΕΦ στην Κύπρο, είχαμε σαν αποστολή να προστατεύσουμε την κυπριακή κυριαρχία από έξωθεν επιβουλή και οπωσδήποτε, βέβαια, και τη νόμιμη κυβέρνηση του κράτους.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Να στηρίζετε την κυριαρχία, σημαίνει για μένα -δεν ξέρω αν συμφωνείτε μαζί μου- να στηρίζετε και την κυβέρνηση που εκφράζει αυτή την κυριαρχία. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Πείτε μου το εξής: Αν ο Μακάριος μία ή δύο ώρες πριν το πραξικόπημα από κάποιον ελάμβανε γνώση, είχε δυνάμεις που να μπορεί να αντισταθεί σ'αυτό το πραξικόπημα; Πρώτον αυτό. Και δεύτερον, μπορούσε να κινητοποιήσει, είχε ένα λαό μαζί του που θα έτρεχε να τον στηρίξει, να τον βοηθήσει;

ΜΑΡΤΥΣ: Κυττάξτε, λαό είχε.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Δυνάμεις;

2/26 Σ.Ν. 25-9-1986

106

ΜΑΡΤΥΣ: Δυνάμεις δε νομίζω ότι είχε τόσες, ώστε να μπορέσει να στηριχθεί, δηλαδή να αντιμετωπίσει, είτε τα άρματα, τα λίγα αυτά τα οποία υπήρχαν, είτε τις άλλες δυνάμεις. Ήταν η αστυνομία και το εφεδρικό, το οποίο δεν ξέρω πόσους άνδρες είχε.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Πιό συγκεκριμένα, αν ο Μακάριος σε κάποια στιγμή πριν εκδηλωθεί το πραξικόπημα μέσω του ΡΙΚ, καλούσε το λαό να έλθει να τον στηρίξει και με αυτές τις λίγες ένοπλες δυνάμεις που είχε, θα τολμούσαν οι πραξικοπηματίες να προχωρήσουν σε ενέργεια;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω, όχι.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Πείτε μου τώρα το εξής: Σεις που είχατε συν τοις άλλοις και την υποχρέωση να στηρίξετε τη κυβέρνηση Μακαρίου, το νόμιμο καθεστώς, αφού από τις 5.15' -έτσι δεν είναι, τί ώρα σας πληροφορεί ο Παπαγιάννης;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 7.15'.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Και εκδηλώνεται πότε το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 8.15'.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Σε μία ώρα δηλαδή. Σεις εκείνη την ώρα, κύριε Καραστατήρα -δεν ξέρω αν η λογική μου είναι κοινή ή δεν είναι- αν λέγατε στο Μακάριο με ένα τηλεφώνημα, στη φρουρά του,

3/2δ Σ.Ν. 25-9-1986

107

ή σε κάποιον εκεί μέσα, επίκειται εκδήλωση πραξικοπήματος, και ο Μακάριος συνήγειρε τον Κυπριακό λαό και διέταζε τις Ένοπλες δυνάμεις, θα γινόταν τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, είναι μία υπόθεση την οποία κάνετε.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Όχι υπόθεση, μπορούσατε να το κάνετε αυτό ναι, ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Τί να σας πω;

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Είχατε, κατ'αρχήν, υποχρέωση να το κάνετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τί να σας πω;

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Ότι θέλετε να μου πείτε. Εγώ ρωτώ. Γιατί εγώ στη θέση σας αυτό θα έκανα. Αφού πήγα εκεί να στηρίξω αυτό τον άνθρωπο, που εκπροσωπεί νόμιμα τον Κυπριακό λαό , μόλις ελάμβανα γνώση κάποιας ενέργειας, κίνησης, ενάντιά του, θα τον έπαιρνα τηλέφωνο , σεβασμιώτατε προς Θεού, κινδυνεύετε; ετοιμάζεται πραξικόπημα. Αυτό θα έκανα εγώ. Σεις πώς δεν το κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν το έκανα. Όχι γιατί μου άρεσε το πραξικόπημα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Δεν το κάνατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το έκανα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Και αυτό μπαίνει σε εκείνο που είπατε προ ολίγου στον κύριο Πρόεδρο, ότι αισθάνεσθε ήσυχη την συνείδησή

4/25 Σ.Ν. 25-9-1986

108

σας που δεν το κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήσυχη την συνείδησή μου αισθάνομαι, στο ότι εγώ ...

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Εγώ ρώτησα συγκεκριμένα γι'αυτό το συγκεκριμένο περιστατικό που θα μπορούσατε να κάνετε και οφείλατε. Αισθάνεσθε ήσυχος;

ΜΑΡΤΥΣ: Κανονικά δεν πρέπει να αισθάνομαι ήσυχος.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Πείτε μου το εξής, κύριε Καραστατήρα. Εδώ κάποιοι προηγούμενοι απόσας, αν η μνήμη μου δεν με απατά, μας πληροφόρησαν ότι κάποια αεροπλάνα, όχι μεταγωγικά, έφυγαν από την Κρήτη για να έλθουν εδώ, αλλά τελικά δεν ήλθαν και πήγαν κάπου, στη Ρόδο. Είναι αλήθεια αυτό; Το μάθατε σεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το έμαθα αυτό. Δηλαδή, άλλα αεροπλάνα, εκτός από τα ΝΟΡ-ΑΤΛΑΣ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Της Ολυμπιακής.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Όχι της Ολυμπιακής.

ΜΑΡΤΥΣ: Της Ολυμπιακής ανέφερα ότι ήταν την προηγούμενη ημέρα να έλθουν και δεν ήλθαν.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Όχι της Ολυμπιακής, αν θυμάμαι καλά, τα ΝΟΡ-ΑΤΛΑΣ

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ένα ΝΟΡ-ΑΤΛΑΣ ματαίωσε την αποστολή προς Κύπρο λόγω βλάβης και πήγε στη Ρόδο.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ. Αυτό το αεροσκάφος, ποιός το οδηγούσε; Αν θυμάσθε, αν ξέρετε.

(2ΒΑ)

(2Δ)

1/2 Β.Α. Κ.Β. 25.9.1986

109

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να ξέρω. Δεν θυμάμαι.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Από την ώρα, κύριε μάρτυς, που παίρνετε χαμπάρι ότι κάτι πάει να γίνει εσείς και οι υπόλοιποι αξιωματικοί του ΓΕΕΦ, ήταν πρακτικά δυνατόν να πάρετε την Αθήνα, το ΑΕΔ; Η Αθήνα είχε ή δεν είχε την υποχρέωση να στείλει κάποια αεροπλάνα για να υπάρχουν στην Κύπρο πριν αρχίσει η τουρκική εισβολή; Ήταν αυτό δυνατόν να συμβεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Όλα αυτά γίνονται βάσει ορισμένων σχεδίων. Δηλαδή δεν μπορείς εν αιθρία. Όταν βλέπεις μία κίνηση πλοίων στις 19 του μηνός, αυτό δεν προϋποθέτει ότι θα γίνει και απόβαση. Και επομένως, δεν μπορείς να πάρεις την Αθήνα και να πεις στείλε μου αεροπλάνα, διότι πιθανόν να γίνει απόβαση.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αν εγώ ο αξιωματικός της Κύπρου έλεγα στείλε μου αεροπλάνα ...

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω ότι θα έστελναν αεροπλάνα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτό θα ήθελα να μάθω. Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ: Διότι θα έλεγαν: Μα είστε στα καλά σας ότι θα γίνει απόβαση στην Κύπρο;

2/2 Β.Α. Κ;Β. 25.9.1986

110

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Υπάρχει δεύτερο ή μόνο αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι αυτό θα ήταν.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κάντε το πιο συγκεκριμένα .

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχε και το ενδεχόμενο, σύμφωνα με τα κρατούντα που δεν πρέπει η Ελλάδα να έχει άλλες δυνάμεις, ...

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτό θα ήθελα να μάθω.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα εδημιουργείτο ένα πρόβλημα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εντάξει, το κατάλαβα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κανένας άλλος λόγος; Σκεφθείτε λίγο.

ΜΑΡΤΥΣ: Ανέφερα το πρώτο, ανέφερα το δεύτερο και το τρίτο δεν το έχω πρόχειρο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Θα σας ρωτήσω εγώ μετά επί του θέματος.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος): Τελειώσατε, κύριε Παπαστεφανάκη;

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: 'Οχι, κύριε Πρόεδρε. Τελειώνω.

Δεν μπορούσαν δηλαδή έστω κρυφά, μυστικά, πιο μπροστά, δύο-τρεις μέρες πριν , μετά το πραξικόπημα έστω, να πάνε δύο-τρία αεροπλάνα δικά μας ώστε να υπάρχουν, χωρίς να δημιουργήσουν πρόβλημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Για λόγους αντιμετωπίσεως ενδεχομένης ...

3/2 Β.Α. Κ.Β. 25.9.1986

111

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ναι.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ισως να μπορούσαν.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εσείς, κύριε μάρτυς, την ημέρα που γίνεται η εισβολή, είχατε καμμία προσωπική επικοινωνία με τον ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα ήθελα να μου διαψεύσετε, ή να μου επιβεβαιώσετε κάτι που αντέγραψα από την αναφορά σας και δεν είμαι σίγουρος να το αντέγραψα σωστά. Λέτε εδώ : Την 5.45' τουρκικά αεροσκάφη προσβάλλουν στρατόπεδα Λευκωσίας. Α/ΓΕΕΦ φωνάζει εις τηλέφωνο προς ΑΕΔ. Εντείνονται αεροπορικές προσβολές, ακούγονται εκρήξεις πυροβολικών φάλαγγος. Ανέφερα ταύτα εις Α/ΓΕΕΦ όστις τη στιγμή εκείνη ηγωνίζετο να πείσει ΑΕΔ περί ναυτικής και αεροπορικής αποβάσεως. Α/ΓΕΕΦ διεμαρτύρετο ότι δεν βλέπει όνειρα. Προ της τοιαύτης καταστάσεως - λέτε εσείς - έλαβα το μικροτηλέφωνο εκ των χειρών του Α/ΓΕΕΦ και ανέφερα προς τον ΑΕΔ: Στρατηγέ, αυτά που ακούτε είναι βόμβες και ρουκέτες τουρκικών αεροσκαφών και βομβαρδίζουν, τείνων το ακουστικό επί του παραθύρου του Γραφείου του Α/ΓΕΕΦ.

ΜΑΡΤΥΣ: Το λέω εγώ αυτό;

4/2 Β.Α. Κ.Β. 25.9.1986

112

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Αυτό θέλω να μάθω. Είναι δικά σας αυτά ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε μία λέξη.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Τίποτε άλλο, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Τελειώσατε κύριε συνάδελφε;

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ναι, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κύριος Ζαΐμης έχει τον λόγο.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΙΜΗΣ: Μία ερώτηση θα υποβάλλω μόνον, γιατί με έχουν καλύψει οι συνάδελφοι. Αν αυτή τη στιγμή γινόταν μία απόβαση στην Μυτιλήνη από του Τούρκους και είχε μπλοκαριστεί κάθε μέσο επικοινωνίας, ο Διοικητής εκεί, ο Ταξίαρχος, όποιος είναι, θα περίμενε να πάρει άδεια από το Επιτελείο εδώ για να κτυπήσει τους Τούρκους; Ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν θα περίμενε. Αλλά είναι άλλη η περίπτωση αυτή.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΙΜΗΣ: Αρχίζω από κει, διότι για μένα είναι το ίδιο πράγμα.

Οι Τούρκοι είχαν ήδη αποβιβασθεί από τις 5.15', απ'ότι πληροφορούμεθα τουλάχιστον, στην Κύπρο.

5/2 Β.Α. Κ.Β. 25.9.1986

113

ΜΑΡΤΥΣ: ' Εβαλλαν μόνο τα αεροπλάνα. Η απόβαση δεν είχε ξεκινήσει

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΙΜΗΣ: Δεν μπαίνω στις τεχνικές λεπτομέρειες. Από την ώρα που αρχίζει και βομβαρδίζει κάποιος , αρχίζουν οι πολεμικές πράξεις.

Και στις 5.40' ζητούσαν ακόμα οι αξιωματικοί με επικεφαλής τον Α/ΓΕΕΦ άδεια; Δεν το θεωρείτε αυτό, αν μη τι άλλο, παράδοξο, να σας κτυπάνε και να ζητάτε άδεια;

(2Δ)

2ΒΑ

1/3Δ ΒΠ 25.9.86

114

Κατά τη γνώμη μου, δεν έπρεπε καν να ζητηθεί άδεια. Από τη στιγμή που κτυπούσαν την Κύπρο, έπρεπε αυτομάτως να κτυπήσουν και οι Ελληνες.

Αυτό πώς το εξηγείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας ανέφερα ότι σ'αυτό το σημείο πρέπει να υπήρχε έγκριση από το ΑΕΔ, για να επιμένει ο Α/ΓΕΕΦ για να πάρει την έγκριση.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΪΜΗΣ: Δηλαδή αν δεν εδίδετο έγκριση δεν θα χτυπούσατε καθόλου. Θα έφθαναν οι Τούρκοι στη Λευκωσία και δεν θα κτυπούσατε. Θεωρητικά έτσι είναι.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα έπρεπε να εδίδετο.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΪΜΗΣ: Αλλά αφού επί μισή ώρα σας κτυπούσανε, και δεν κάνατε τίποτε γιατί περιμένατε άδεια μπορεί να μη σας έδιναν την άδεια και θα κατελαμβάνετο ολόκληρη η Κύπρος αμαχητί.

Έτσι δεν είναι, ή κάνω λάθος;

ΜΑΡΤΥΣ: Θεωρητικά, όπως το λέτε, έτσι είναι.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΪΜΗΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κύριος Λιβανός έχει το λόγο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, είμαι υποχρεωμένος να κάνω ερωτήσεις μόνο για να συμπληρώσω συναδέλφους, διότι δεν ήταν ακριβείς και συγκεκριμένες οι απαντήσεις που μας δώσατε.

2/3Δ ΒΠ 25.9.86

115

Κατ'αρχήν, είστε ιπτάμενος;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ημουν ιπτάμενος.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Θέλω να μου πείτε πόσοι άλλοι ιπτάμενοι ακριβώς - όχι πόση ήταν η δύναμη που είπε ο κύριος Παπαδονικολάκης- υπήρχαν στη Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Αλλοι δύο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Είπατε επίσης ότι πετάγατε με αυτό το πάϊπερ. Γιατί πετάγατε, κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο ιπτάμενος......

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Γνωρίζω. Πετάγατε για να συμπληρώσετε ώρες πτήσεως Γι'αυτό το λόγο πετάγατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Και για να διατηρούμαι έστω και σ'αυτό το μικρό αεροσκάφος, το οποίο είχαμε για μεταφορές. Για να διατηρώ την ικανότητά μου.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Λυπούμαι λοιπόν, αν σας ενοχλήσει λίγο, θα πρέπει όμως να επαναλάβω-για να το μάθουν και οι άλλοι συνάδελφοι-ότι πετούσατε για να συμπληρώσετε ώρες και να εισπράξετε το πτητικό σας επίδομα.

ΜΑΡΤΥΣ: Για να διατηρούμε την πτητική ικανότητά μας.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Βεβαίως είναι η συντήρηση, αλλά είναι και η είσπραξη του επιδόματος.

Μαχητικά αεροπλάνα δεν είχαμε στην Κύπρο, έτσι;

3/3Δ ΒΠ 25.9.86

116

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Σκοπός της παρουσίας λοιπόν, της ελληνικής αεροπορίας εκεί, ποιός ήταν; Αν θέλετε πέστε μας με δυο λόγια. Ποιά ήταν η δική σας αποστολή;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο σκοπός της παρουσίας της αεροπορίας ήταν, πρώτον, η εκπαίδευση των οπλιτών επί των αντιαεροπορικών μέσων, δεύτερον, η επιτήρηση του εναερίου και θαλασσίου χώρου με τα ραντάρ μας, και τρίτον, η διατήρηση έστω αυτών των δύο διαδρόμων που είχαμε, ή και του αεροδρομίου της Λευκωσίας αν εχρειάζετο, εν ενεργεία, όταν αυτό απαιτείτο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Οι σκοποί για τους οποίους είσαστε εκεί, επετεύχθησαν; Φερ'ειπείν, ο δεύτερος σκοπός, η επιτήρηση του εναέριου χώρου, που απέβλεπε; Να καλύψει το νησί σε περίπτωση εισβολής.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτός ο στόχος σας, αυτός ο σκοπός σας, αυτή η αποστολή σας, αυτή η διαταγή σας, αν θέλετε, από τον ελληνικό λαό, επετεύχθη;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς; Ο σκοπός ήταν να εντοπίσετε, για να βοηθήσετε και να καλύψετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Επετεύχθη από μας, σαν αεροπορία. Εμείς, σαν αεροπορία, αποκαλύ-

4/3Δ ΒΠ 25.9.86

117

ψαμε τα πλοία, το διαβιβάσαμε εκεί που έπρεπε, το πήραν οι αρμόδιοι....

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αλλά δεν ενήργησαν οι αρμόδιοι. Σωστά.

Τα αεροπλάνα - πάω σ'αυτά που εβλήθησαν - εβλήθησαν διότι υπήρχε βεβαίως η δέσμευση. Δεν είναι δεδομένο ότι τα αεροπλάνα,όταν πλησιάζουν κάποιο διάδρομο, πρέπει να πάρουν άδεια και να υπάρχει κάποια προσυν όηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: 'Αρα ήταν γνωστό ότι προσγειώνονται ελληνικά μεταγωγικά αεροσκάφη και παρά ταύτα εβλήθησαν;

3ΠΑ

(2)

1/3 ΠΑ ΔΓ 25.9.86

118

ΜΑΡΤΥΣ: Η προσβολή έγινε πλέον στον κύκλο του αεροδρομίου. Δηλαδή το αεροσκάφος το οποίο προσεβλήθη ήταν από τα πρώτα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εάν προσεβλήθησαν από ελεύθερους σκοπευτές, βεβαίως αυτό θα το βρεί και η ανάκριση, εάν όμως εβλήθησαν από επίσημους υπερασπιστές του αεροδρομίου, δηλαδή από ελληνικά επίσημα αντιαεροπορικά, πώς δικαιολογείται, αφού ήδη είχατε σήμα και υπήρχε άδεια προσγειώσεως. Εσείς κατ'αρχήν το ξέρατε ότι θα έρθουν αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, το ήξερα, είχε έρθει σήμα και είχαμε εκδόσει διαταγή. Και παρά ταύτα εβλήθησαν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Και παρά ταύτα εβλήθησαν !

Αλλά υπάρχει περίπτωση να μην ήταν ελεύθεροι σκοπευταί, υπάρχει περίπτωση να ήταν αντιαεροπορικό, και παρά ταύτα εβλήθησαν.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Είπατε την προηγουμένη ότι υπερίπταντο της νήσου αν δε απατώμαι, δύο F100. Πού το αναφέρατε αυτό, κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'αρχήν, στο ΓΕΕΦ που είχα υποχρέωση.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αφήστε το ΓΕΕΦ. Σεις είπατε ότι δύο-τρείς φορές μιλήσατε με τον Γουλαδήρο, με το Θωμόπουλο...

ΜΑΡΤΥΣ: Στη συνέχεια.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτά τα δύο F100, τα αναφέρατε στην Αθήνα, τα

2/3 ΠΑ ΔΓ 25.9.86

119

αναφέρατε στο ΑΤΑ, ναί ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Πρέπει να τα ανφέραμε.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: 'Αλλο το πρέπει, και άλλο τα αναφέρατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ προσωπικώς, δεν το ανέφερα στο ΑΤΑ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ευχαριστώ.

Μας είπατε πριν, ότι σε κάποια από τις επικοινωνίες σας με τον Αρχηγό του ΑΤΑ , σας συνέστησε αυτοσυγκράτηση. Για μένα έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία, εάν ο Αρχηγός του ΑΤΑ σας συνέστησε αυτοσυγκράτηση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ψυχραιμία.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Και ψυχραιμία. Αυτό ήταν γραμμή άλλων κέντρων.

Σας το είπε αυτό ο Αρχηγός του ΑΤΑ;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας ανέφερα προηγουμένως, ότι δεν είπε αυτοσυγκράτηση, είπε ψυχραιμία.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: 'Εστω, σας το είπε ποιός αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Αρχηγός του ΑΤΑ. Είναι μια λογική κουβέντα που μπορεί να πεί ένας προϊστάμενος σε έναν υφιστάμενο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Και μία τελευταία ερώτηση: Είπατε πριν στον κύριο Κάππο, αν δεν απατώμαι, ο οποίος δεν ξέρω γιατί δεν επέμενε στην συγκεκριμένη απάντηση, αλλά προχώρησε σε άλλες ερωτήσεις, ότι εάν είχαμε

3/3 ΠΑ ΔΓ 25.9.86

120

δύο ή τρεις ή τέσσερεις βυθίσεις μέρους των 18 αεροσκαφών τα οποία υποθετικά θα ερχόντουσαν , θα είχαμε ματαίωση της αποβάσεως ναί ή όχι; Είπατε ότι ήσαν όλα αυτά τα πλοία στριβαγμένα, διότι ήταν μικρός ο χώρος και ορθώτατα μας το περιγράψατε.

ΜΑΡΤΥΣ: 99% θα είχαμε ματαίωση.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Θα είχαμε άλλες εξελίξεις.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα είχαμε δυσμενέστερες εξελίξεις για τους Τούρκους.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο ισχυρισμός ο οποίος έχει διατυπωθεί ότι τα 8' λεπτά δεν ήσαν αρκετά γι'αυτές τις βυθίσεις , ευσταθεί κύριε πτέραρχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι τα 8-10 λεπτά είναι αρκετά για τις βυθίσεις.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ευχαριστώ πολύ, τίποτε άλλο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Θα έλεγα ότι και τα 5 λεπτά είναι αρκετά.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) : Ομ.Βασιλειάδης έχει το λόγο.

(3ΓΡ)

(3ΠΑ)
1/3 Κ.Β. (Κ.Ο.) 25.9.86

121

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Πριν, σε ερώτηση του κ. Παπαστεφανάκη για το θέμα της προσγειώσεως, γιατί να μην έχουμε αεροπλάνα ελληνικά, μαχητικά αεροπλάνα τα "ΕΦ - ΟΡ" στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας πριν απο την εκδήλωση της αποβάσεως, τα πράγματα δυσκόλευαν γιατί να μην έχουμε την παραμονή της αποβάσεως ημερομηνία 19 του μηνός το βράδυ ή το απόγευμα να έρθουν μία μοίρα 18 αεροπλάνα ή μισή μοίρα ή δεν με ενδιαφέρει πόση, ένα αεροπλάνο, είπατε γιατί δεν έγινε αυτό το πράγμα υποχρεώσεις των συνθηκών της Ζυρίχης, που δεν επέτρεπαν μαχητικά...

ΜΑΡΤΥΣ: Είπα τη γνώμη μου. Μπορεί άλλοι να σκέπτονταν διαφορετικά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Εγώ θέλω τη δικιά σας γνώμη. Γιατί να μη γίνει αυτό το πράγμα και μάλιστα να το πω πιο καθαρά. Αυτή τη στιγμή είσαστε το 3ο Γραφείο του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας. Και καλείσθε να εκφράσετε τη γνώμη σας γι'αυτές τις επιχειρησιακές λύσεις. Να στείλω, κύριε Καραστατήρα, αεροπλάνα στις 19 του μηνός που φαίνεται ότι οι Τούρκοι πάνε να κάνουν απόβαση; Να στείλω ή όχι; Σκέπτεσθε λοιπόν, σκεφθήκατε πριν και είπατε στον κ. Παπαστεφανάκη , μα, οι συνθήκες δεν το επιτρέπουν ,θα δημιουργηθεί κάποιο πρόβλημα στις σχέσεις της Ελλάδος - Τουρκίας. Δεύτερο, μα, είμαστε βέβαιοι ότι θα γινει απόβαση, έτσι το λέμε τώρα εκ των υστέρων που είμαστε σίγουροι

2/3 Κ.Π. (Κ.Ο.) 25.9.86

122

ότι πράγματι έγινε απόβαση; Εγώ σας ρώτησα τότε και σας ξαναρωτάω εσάς, κύριε διευθυντά του 3ου Επιτελικού Γραφείου του ΓΕΑ, άλλος λόγος δεν υπήρχε; Θα στέλνατε εσείς αεροπλάνα αύριο το πρωΐ εάν παραλαμβάνατε αρχηγός της αεροπορίας; Η παραμονή μιας ενδεχομένης αποβάσεως κατά της Κυπρου ή της Μυτιλήνης, ή της Ρόδου ή της Σάμου,

ΜΑΡΤΥΣ: Θα έστελνα, θα έστελνα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Τότε γιατί στο προηγούμενο ερώτημα, όταν σας είπε ο κ. Περάκης για το θέμα του ανεφοδιασμού-είπατε ότι δεν προεβλέπετο από τα σχέδια και ορθώς δεν προεβλέπετο αεροσκαφών από την Λευκωσία.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι ορθώς. Ορθώς με την έννοια την εξής: Ότι θα εβάλοντο ενώ εσείς τώρα μου μιλάτε σε μία περίοδο μετάξύ δύο επιχειρήσεων που υπήρχε μία εκεχειρία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Δεν σας μιλάω για εκεχειρία. Σας είπα ημερομηνία, 19 Ιουλίου, μία ημέρα προ των επιχειρήσεων.

ΜΑΡΤΥΣ: Συγγνώμη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Και επειδή το θέμα προσομοιάζει , δεν θέλω να πώ βέβαια τη δική μου γνώμη , είπατε σεις ότι δεν προσυγειώνατε την λύση αυτή την οποία σας είπε ο κ. Περάκης, ότι γιατί να μη προβλέπεται από τα σχέδια να στείλουμε τα αεροπλάνα, να προσβάλου-

(4)

3/3 Κ.Π. (Κ.Ο.) 25.9.86

123

με άμεσα τους στόχους να προσγειωθούν στην Λευκωσία, να ανεφοδιασθούν και να επιστρέψουν. 'Ηταν μία εύλογη ερώτηση και είπατε εσείς ότι δεν μπορεί να γίνει, διότι είχαν οι Τούρκοι κυριαρχία στον αέρα και δεν μπορούσε να σταθεί τίποτα κάτω. Θα το καταστρέφανε. 'Ετσι είπατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ : Λέω λοιπόν εγώ αυτό με το θέμα της 19 Ιουλίου μία ημέρα προ των επιχειρήσεων δεν έχει καμμία ομοιότητα; Δεν αποτελεί αυτό λόγο; Να πείτε ότι είναι λάθος μέγα να γίνει μία τέτοια λύση; Τα λέω καλά ή μήπως τα λέω λάθος;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 19 δηλαδή του μηνός να ερχόντουσαν τα αεροσκάφη στο αεροδρόμιο για να είναι έτοιμα. Ανέφερα προηγουμένως ότι οι πληροφορίες οι δικές μας ήταν οπτικές. 'Αλλοι είχανε ίσως...

ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Είχαν και από άλλους.

ΜΑΡΤΥΣ: Ανείχαν, δεν ξέρω. 'Αλλοι όμως είχαν και καθυσηχαστικές διαβεβαιώσεις ότι δεν θα γίνει απόβαση. Επομένως είχε γίνει το πραξικόπημα. Οι Τούρκοι λέγανε ότι παρεβιάσθησαν οι συμφωνίες πάνε να καταλάβουν την νόμιμο κυβέρνηση, την κατέλαβαν μάλλον, θα πλήξουν τους Τουρκοκυπρίους και πιθανόν και τα αεροπλάνα που θα στέλναν στις 19 του μηνός να ήταν μία επιπλέον...

4/3 Κ.Π. (Κ.Ο.) 25.9.86

124

ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Νύκτα θα τα έστελναν

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Αυτό το είπατε, τώρα πάμε για κάτι παραπάνω θα τα κάνατε σεις αύριο το πρωΐ;

ΜΑΡΤΥΣ: Εάν ήμουν εγώ εννοείτε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Ναι, το ίδιο ερώτημα είναι. Τότε, τώρα σ'ένα μήνα.

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, όλα τα προβλήματα έχουν ένα σωρό παραμέτρους.

(3Ν).

3ΓΡ

1/3Ν A.M. 25-9-86

125

Υπάρχουν ένα σωρό άλλες περιπτώσεις που συνηγορούν ή που απαγορεύουν ή ακόμα σου δίνουν μία ελπίδα ότι δεν θα κάνουν απόβαση οι Τούρκοι. Αν τα στείλεις, μπορεί να γίνει απόβαση από τους Τούρκους. Πρέπει να έχετε υπόψη σας ότι η Κύπρος από την Τουρκία είναι δύο βήματα και μπορεί μεν εσύ να βυθίσεις τα πλοία των Τούρκων, αλλά από την άλλη αν σηκωθούν 60 αεροπλάνα, να ισοπεδώσουν το νησί.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Εγώ είμαι του ναυτικού και το ερώτημα είναι σαφέστατο και απλοποιημένο. Δηλαδή όταν η Τουρκία θα έχει την επιλογή της ώρας που θα αρχίσουν οι επιχειρήσεις, δεν θα ήταν ο πρώτος στόχος της Τουρκίας τα επί του εδάφους ελληνικά αεροπλάνα;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Σείς, λοιπόν, θα τα στέλνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Είπα προηγουμένως δεν θα τα έστελνα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μα είπατε ότι θα τα στέλνατε. Μιά λέτε έτσι, την άλλη τα λέτε αλλιώς και έχω αρχίσει να μπερδεύομαι.

ΜΑΡΤΥΣ: Κάνετε τόσους συλλογισμούς που ομολογουμένως δεν μπορώ να σας παρακολουθήσω.

2/3 Ν Α.Μ. 25-9-86

126

Δεν θα τα έστελνα, γιατί είπα προηγούμενα ότι οποιαδήποτε αεροσκάφη στάθμευαν στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας θα γινόντουσαν από την τουρκική αεροπορία αντιληπτά. Είχε την κυριαρχία του αέρος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ : Για αυτό ρωτάω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε μάρτυς, είστε ο πρώτος αεροπόρος και θέλω να μου πείτε τι εξυπηρετήσεις θα δίνατε σείς στα αεροσκάφη στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας. Είχατε υποδομή και προσωπικό; Ας υποθέσουμε ότι ερχόντουσταν 10 αεροσκάφη. Τι θα τα κάνατε; Είχατε προβλέψει εγκαταστάσεις, μέσα , εργαλεία έστω και σκάλες;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Το μόνο που μπορούσε να δοθεί ήταν καύσιμα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Τό ίδιο κάυσιμο έπαιρναν;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος); Παρακαλώ, απαντήστε στην επιτροπή για να μην δημιουργούνται συγχύσεις.

ΜΑΡΤΥΣ: Είπα προηγουμένως ότι τα αεροσκάφη που πιθανώς να ερχόντουσαν στο αεροδρόμιο της Λευκώσίας, θα ήταν στόχος της εχθρικής αεροπορίας και θα γινόντουσταν κονιορτός.

3/3Ν Α.Μ. 25-9-86

127

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κανένας ουσιαστικός λόγος δεν υπήρχε να προσγειωθούν τα αεροπλάνα στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας. Τό μόνο πασυ θα κάνατε ήταν να τα ξεσκονίζατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το ανέφερα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, εγώ έβαλα συγκεκριμένο τεχνητό ερώτημα. Εγώ είπα ότι βρέθηκαν 50 αεροπλάνα στην Λευκωσία. Το πώς βρέθηκαν, δεν μας ενδιαφέρει. Υπήρχε δυνατότητα να βάλετε βενζίνη; Υπήρχε η υποδομή ή όχι; Επαναλαμβάνω για να γίνω σαφής. Βρέθηκαν 30 αεροπλάνα, στο αεροδρόμιο της Λευκωδίας. Υπήρχε πρόβλεψη να εφοδιαστούν;

ΜΑΡΤΥΣ: Γιά 20 ή 30 αεροπλάνα θα απαιτηθεί τόσος χρόνος που οι Τούρκοι θα τα έβλεπαν και θα τα διέλυαν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Δηλαδή δεν είχαμε προβλέψει για κάτι τέτοιο.

(3ΕΖ)

(N) 1/3 Ε.Ζ. Ζ.Β. 25-9-86

128

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑ ΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, εάν μου επιτρέπετε να παρέμβω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ. (Παυσανίας Ζακολίκος). Μία ερώτηση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ. Νομίζω ότι ο κ. Βασιλειάδης ρωτάει σε ό,τι αφορά το τακτικό μέρος. Στο τακτικό μέρος, ήδη έχει απαντήσει ο κύριος μάρτυς και έχει ξεκαθαρισθεί. Ταυτόχρονα, υπάρχουν και προβλήματα που ανάγονται σε θέματα διοικητικής μέριμνας. Και θα έλεγα ότι δεν είναι το μείζον τα καύσιμα, που είπατε, κύριε Πρόεδρε. Το μείζον είναι τα πυρομαχικά. Διότι τα αεροπλάνα δεν μπορούσαν να προσγειωθούν έμφορτα. Απαγορεύεται αυτό. Είναι έτσι, κύριε μάρτυς, ναι ή όχι; Μπορούσαν να προσγειωθούν με τις βόμβες επάνω; Επομένως, εσείς είχατε οπλισμό να τα οπλίσετε τα αεροπλάνα εκεί πέρα;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ. Ωραία. Τίποτα άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ορίστε, κύριε Βασιλειάδη, συνεχίστε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Έγινε μία ερώτηση πριν, για το Βρετανικό αεροπλανοφόρο-ελικοπτεροφόρο Ερμής. Είναι αυτό που είπατε ότι τα ραντάρ σας είχαν πληροφορίες ότι κάποτε εκείνες τις ημέρες ήταν προς νότον. Έχει αναφερθεί εδώ ότι κάποια στιγμή, την ημέρα της αποβάσεως, το

2/3 Ε.Ζ. Ζ.Β. 25-9-86

129

Βρετανικό αυτό ελικοπτεροφόρο, ευρέθη βορειοανατολικώς της ακτής Κυρήνειας και σχετικά κοντά. Έχετε καμία έννοια ή πληροφόρηση για την παρουσία, σ'αυτή τη θέση, του ελικοπτεροφόρου;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν έχω τίποτε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Είναι η πρώτη φορά που ακούτε ότι το ελικοπτεροφόρο Ερμής ευρέθη σε πολύ μικρή απόσταση από την ακτή αποβάσεως κατά την 20ή και 21η του μηνός Ιουλίου;

ΜΑΡΤΥΣ. Είχα ακούσει κάτι, αλλά δεν μπορώ να πω μετά βεβαιότητος. Εγώ εκείνο που αναφέρω υπεύθυνα, είναι ότι τα ραντάρ μου έπιαναν νοτίως. Τώρα για το βόρεια, κάτι είχα ακούσει, αλλά δεν μπορώ να πω πότε και από ποιόν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Στην υποθετική περίπτωση που το αεροπλανοφόρο αυτό, ελικοπτεροφόρο, ευρίσκετο όπως μαρτυρήθηκε από πολλούς μάρτυρες εδώ, σε μία απόσταση βορειοανατολικώς πολύ κοντά- μιλάμε δηλαδή για 10- 15 μίλια - από την Κυρήνεια και εάν μετακινούσε ελικόπτερα με την ξηρά, τα ραντάρ τα δικά σας ή το δίκτυο που έχετε παρατηρητών όψεως, θα έπρεπε να είχαν εντοπίσει αυτές τις πτήσεις;

ΜΑΡΤΥΣ. Οπωσδήποτε, θα τις είχαν εντοπίσει τις πτήσεις. Κατ'αρχήν, τα ραντάρ, στόχους χαμηλής ταχύτητος, σε χαμηλό ύψος, δεν τα πιάνουν και τόσο εύκολα. Τα παρατηρητήρια όψεως ενδέχεται να τα δουν, από τη

3/3 Ε.Ζ. Ζ.Β. 25-9-86

130

στιγμή που θα περάσουν κοντά τους, δηλαδή σε οπτικό πεδίο. Κάποιοι όμως θα έβλεπαν ορισμένα. Επ'αυτού όμως, ήθελα να αναφέρω ότι αρκετές μέρες πριν, παρατηρούσαν τα ραντάρ ορισμένους στόχους, αρκετές μέρες όμως πριν και —— πριν από το πραξικόπημα. Παρατηρούσαν κινήσεις χαμηλά ιπταμένων στόχων, μικράς ταχύτητος, προς την Καρπασία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Να ξαναγυρίσω σ'αυτό. Εάν οι επιχειρήσεις είχαν λάβει χώρα μέρα και όπως σας ανέφερα ενόψη Κυρηνείας, το δίκτυο παρατηρητηρίων όψεως το δικό σας και εκινούντο ελικόπτερα πήγαινε-έλα από το ελικοπτεροφόρο, με την ξηρά, θα έπρεπε να είχαν εντοπιστεί από το δίκτυο όψεως ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Αν όχι όλα, θα είχαν εντοπιστεί ορισμένα ελικόπτερα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Το γεγονός ότι δεν το ξέρετε, σημαίνει ότι δεν έγιναν τέτοια πράγματα;

ΜΑΡΤΥΣ. Κατά την διάρκεια των επιχειρήσεων μιλάτε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. 20 - 21 Ιουλίου 1974.

ΜΑΡΤΥΣ. Εμένα δεν μου ανεφέρθησαν τέτοια, που σημαίνει επομένως ότι δεν έγιναν. Τώρα, εάν αυτά πήγαιναν με το δίκτυο επιτηρήσεως όψεως κατευθείαν στα τάγματα και τα τάγματα το έλεγαν στο ΓΕΕΦ, δεν ξέρω. Εγώ πάντως, από κανέναν δεν άκουσα για τέτοια αεροπλάνα, τέτοιας μικρής ταχύτητος.

4/3 Ε.Ζ. Ζ.Β. 25-9-86

131

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. 'Ενα άλλο θέμα. Ανεφέρθη εδώ, στις πρώτες μέρες, από τους πρώτους μάρτυρες, ότι κάτι περίεργα πράγματα έγιναν στο αεροδρόμιο το Βρετανικό, υποψίες ότι φιλοξενήθηκαν αεροπλάνα Τουρκικά, κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων κ.λ.π. 'Εχετε πληροφορίες γι'αυτό το θέμα;

(Λ.)

(3ΖΕ) 1/3 Λ ΙΒ 25.9.86

139

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Το ακούτε πρώτη φορά;

ΜΑΡΤΥΣ: Πρώτη φορά το ακούω. Ούτε μου ανέφερε κανένας τίποτε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: 'Ενα τελευταίο ερώτημα.

Ελέχθησαν πάρα πολλά για τα πυροβόλα δεσμευμένα την πρώτη μέρα των επιχειρήσεων, στον πρώτο βομβαρδισμό από τους Τούρκους κλπ. και δώσατε ορισμένες ερμηνείες και είπατε ότι ο ΑΓΕΦ, μάλλον δίκιο είχε να ρωτάει επάνω κλπ. Ερωτώ: Το πολεμικό σχέδιο γύρω απ'αυτά τα θέματα περιλάμβανε μήπως κανόνες εμπλοκής για το θέμα αυτό; Υπήρχαν κανόνες εμπλοκής, οι οποίοι να ξεκαθάριζαν ακριβώς τα σημεία, τα οποία κουβεντιάζαμε σήμερα το απόγευμα εδώ. Γιατί αναφέρατε σε μια στιγμή κάτι περί ΒΟΕ.

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχαν βασικές οδηγίες επιχειρήσεως, που ανέφερα αυτές τις καταστάσεις αεραμύνης και ορισμένες άλλες επιχειρησιακές διαδικασίες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Αυτές είναι οι του ΑΤΑΔ μόνιμες για τον ελληνικό χώρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι του ΓΕΕΦ, της Κύπρου. Αλλά ΒΟΕ είναι καθιερωμένο διεθνώς σαν Βασική Οδηγία Επιχειρήσεως και είναι και εδώ στην Ελλάδα, οι οποίες σε βασικά σημεία είναι οι αυτές. Δηλαδή όταν αναφέρονται καταστάσεις αεραμύνης, πότε βάλουν, πότε δεν βάλουν, τα ποσοστά κλπ. είναι ίδια. 'Η κάτι άλλο παρεμφερές.

2/3 Λ ΙΒ 25.9.86

133

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Πάντως δεν υπήρχαν κανόνες εμπλοκής που να περιγράφουν συγκεκριμένες καταστάσεις αυτές που εσείς είπατε, π.χ. όταν προσβάλεται μια τορπιλάκατος στην Κυρήνεια, ή όταν έρχονται αεροπλάνα να ρίξουν αλεξιπτωτιστές, να πυροβολείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν υπάρχουν τέτοιοι κανόνες εμπλοκής.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Rools of ; , εννοώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Τέτοιοι κανόνες εμπλοκής δεν υπάρχουν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Τελείωσα, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κ. Παναγιωτόπουλος έχει το λόγο.

Rules of engagement

3/3 Λ ΙΒ 25.9.86

134

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, υπάρχουν εδώ ορισμένοι αξιότιμοι κύριοι ναύαρχοι ή πτέραρχοι, που σας ρωτούν. Εγώ που σας ρωτάω δεν είμαι αξιωματικός. Και ερωτώ: Οταν λέτε "κυριαρχία αέρος", τί εννοείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Στα σημερινά δεδομένα η κυριαρχία αέρος είναι δύσκολο να αποκτηθεί. Αλλά όταν λέω κυριαρχία αέρος εννοώ ότι δεν μπορεί ο αντίπαλος να σηκώσει ούτε ένα αεροπλάνο, γιατί εγώ θα του το καταρρίψω. Δηλαδή κυριαρχώ στα πάντα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Είπατε σε κάποια ερώτηση συναδέλφου ότι η απόσταση για να πάνε τα δικά μας πολεμικά αεροπλάνα ήταν 400 περίπου μίλια από το πλησιέστερό μας σημείο, από την Κρήτη. Τα Τουρκικά αεροπλάνα, πόσα μίλια έχουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Από τα 'Αδανα, περίπου 120.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή το 1/4 της αποστάσεως. Επομένως, γιατί λέτε με τόση ευχέρεια, που είσαστε ανώτατος αξιωματικός της Αεροπορίας, ότι έπρεπε να έλθουν τα αεροπλάνα; Δεν κάνω το δικηγόρο των διαβόλων, γιατί οι διάβολοι κυβερνούσαν τότε, αλλά απλώς θέλω να σας ρωτήσω, πόσα αεροπλάνα F84 διαθέταμε τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Να σας απαντήσω στο πρώτο:

'Οταν υπάρχει ένα σχέδιο εν ενεργεία, που λέει ότι σε περίπτωση που θα επιτεθούν οι Τούρκοι θα στείλουμε 18 αεροπλάνα. 'Η το

4/3 Λ ΙΒ 25.9.86

135

γράφουν και εκτελείται όταν απαιτηθεί, ή δεν το γράφουν καθόλου.

Εφόσον το έχουν γράψει, θα πρέπει να εκτελεσθεί.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κατ'αρχήν, και λόγοι σκοπιμότητος δεν επιβάλλουν να ξέρει και ο εχθρός ότι και εμείς θα κάνουμε κάθε θυσία; Είναι δυνατόν εκ των προτέρων να αποφασίζουμε ότι δεν θα υποστηρίξουμε αεροπορικά την Κύπρο , σε περίπτωση που θα προσβληθεί, ακόμα και αν δεν μπορούμε;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι βεβαίως.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Πόσα F84 διαθέταμε τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Απ'ό,τι θυμάμαι, υπήρχε μια μοίρα στην Πρέβεζα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν ξέρατε πόσα F84 είχε η Ελληνική Αεροπορία;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, δεν ξέρω.

(30)

Δηλαδή νούμερο δεν μπορώ να σας πω .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Είναι πολύ απλή η απόφαση να πούμε, θα πάει , θα κάνει μια βύθιση το αεροπλάνο ή δύο και μετά θα το ρίξουμε στη θάλασσα και μετά θα το εγκαταλείψει ή θα προσγειωθεί στη Βηρυτό όπου δεν ξέρουμε εάν μπορεί να προσγειωθεί ;

ΜΑΡΤΥΣ . Και πάλι σας λέω ότι εφόσον υπάρχει ένα σχέδιο και προβλεπει κάτι ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Αυτό λέτε λοιπόν , ότι υπάρχει ένα σχέδιο .

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτό το σχέδιο ή το εφαρμόζεις , ή το διαγράφεις και λες κάτι άλλο .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Σας ερωτώ τώρα κάτι άλλο πιό πρακτικό. Τα αεροπλάνα αυτά θα διήνυαν 450 μίλια για να έρθουν εκεί . Οι Τούρκοι θα έπιαναν στα ραντάρ ότι ξεκίνησαν απότην Κρήτη τα αεροπλάνα για να πάνε στην Κύπρο ;

ΜΑΡΤΥΣ . Βεβαίως .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Θα έστελνε τη δική τους αεροπορία για να αντιδράσει ;

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

2/3 Ο (Θ.Σ.) 25-9-86

137

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Εγώ σας λέω , όχι 5 λεπτά, αλλά 2 λεπτά ήθελαν τα αεροπλάνα για να κάνουν βύθιση και να ρίξουν τις βόμβες . Είναι βέβαιον ότι τα αεροπλάνα αυτά θα έφθαναν μέχρι το στόχο ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν είναι βέβαιο , αλλά δεν αποκλείεται και να έφθαναν

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Πάντως δεν είναι και βέβαιο , μπορούσαν δηλαδή αντιδρώντες οι Τούρκοι την ίδια στιγμή να κάνουν 5 ή 10 επιθέσεις από την μικρή απόσταση των 50 μιλίων .

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Δεν θέλω τίποτε άλλο κύριε Πρόεδρε , ευχαριστώ .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κύριος Παπαδονικολάκης έχει το λόγο .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Για τα 18 F -84 είχαν γίνει τροποποιήσεις στις δεξαμενές καυσίμων και μπορούσαν να πάνε στην Κύπρο και να γυρίσουν και να προσγειωθούν στο Καστέλι σε βάρος του οπλισμού τους . Είχαν αυξηθεί και είχαν γίνει και δοκιμές .

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτό δεν το ξέρω .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Η αποκάλυψη από τα εχθρικά ραντάρ ήταν πιθανή , όχι σίγουρη . Γιατί και εγώ εφαρμόζω μια τακτική.

Γι'αυτό προσεγγίζοντας το στόχο περίπου 100 μίλια πριν , που ήταν έξω από την εμβέλεια των εχθρικών ραντάρ πετάω πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας . Και το ενδεχόμενο να με αποκαλύψουν τα εχθρικά ραντάρ ήταν πάρα πολύ μικρό .

ΜΑΡΤΥΣ . Σε αυτήν την περίπτωση βέβαια θα κάνετε μεγάλη κατανάλωση καυσίμων που είναι εις βάρος .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ . Ήταν υπολογισμένο και αυτό .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κύριος Ξαρχάς έχει το λόγο .

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ . Κύριε μάρτυς, εγώ θα σας γυρίσω πάλι στη δεύσμευση και την αποδέσμευση των όπλων, γιατί είναι ένα θέμα που με βασανίζει και δεν το έχω ξεκαθαρίσει . Για να μιλάμε για αποδέσμευση πάει να πει ότι υπήρχε μια δέσμευση . Ποιός την είχε κάνει και με διαταγή τίνος ;

ΜΑΡΤΥΣ . Μιλάτε για τις πρώτες ημέρες .

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ . Μιλάω για την 20η το πρωΐ που είπατε για ένα τηλεφώνημα , όπου λέγατε να μας αποδεσμεύσετε .

ΜΑΡΤΥΣ . Όταν προωθείς τις καταστάσεις αεραμύνης σε κάποιο σημείο και φθάνεις στη μεγίστη ικανότητα τα Α-Α όπλα άγονται στη μεγίστη ετοιμότητα από πλευράς επανδρώσεως - είναι τα στοιχεία επάνω - αλλά είναι δεσμευμένα . Υπάρχουν οι διαταγές .

4/3 Ο (Θ.Σ.) 25-9-86

139

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ . Από ποιόν ;

ΜΑΡΤΥΣ . Βάσει ΒΟΕ .

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ . Δηλαδή είναι βασική , πάγια διαταγή ή ήταν διαταγή τότε του ΑΕΔ που έλεγε δεν θα κτυπήσετε εάν δεν σας πω εγώ ;

ΜΑΡΤΥΣ . Υπάρχουν καταστάσεις αεραμύνης και υπάρχουν διαταγές ελέγχου των όπλων . Δεσμευμένα ή ελεύθερα είναι διαταγή ελέγχου όπλων . Οι καταστάσεις αεραμύνης είναι αυτές . 'Οταν λοιπόν αγόμεθα στην κατάσταση αεραμύνης Δ πρέπει να ακολουθήσει εάν είναι δεσμευμένα ή ελεύθερα . Δεσμεύμενα είναι σίγουρα στην αρχή . Μετά γίνονται ελεύθερα .

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ . Από ποιόν ;

ΜΑΡΤΥΣ . Από τον αρχηγό αεραμύνης .

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ . Αρχηγός αεραμύνης δηλαδή εκεί ήταν ο Α/ΓΕΕΦ ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ναι, αλλά στην προκειμένη περίπτωση, όταν εγώ λέω αρχηγό αεραμύνης εννοώ εδώ , στο χώρο το δικό μας . Κάτω υπήρχαν άλλες δεσμεύσεις .

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Κύριε μάρτυς, εγώ δεν μπορώ να παρακολουθήσω την ορολογία σας . Επανέρχομαι στο ερωτημά μου με απλά λόγια . Μιλάμε για τα πάσης φύσεως όπλα ή για τα αντιαεροπορικά ;

(σ)

3ο

1/3 Б (Δ.Γ.) 25-9-86

140

ΜΑΡΤΥΣ; Αντιαεροπορικα όπλα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Τα άλλα όπλα ήταν ελεύθερα να βάλουν και έβαλαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Τα άλλα όπλα είναι πλεον θέμα εφαρμογής σχεδίου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: 'Εβαλαν ή δεν έβαλαν τα άλλα όπλα;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι δεν βάλανε τα άλλα όπλα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν βάλανε τα άλλα όπλα. Μιλάμε για τα αντιαεροπορικά, τα οποία όπως μας είπατε εσείς στις 5.41' αποδεσμεύτηκαν και βάλανε. 'Ετσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Εντάξει. Τώρα τα άλλα. Ποιός έπρεπε να δώσει εντολή, γιατί δεν βάλανε; Επρεπε απο δώ να ρθεί εντολη και γι' αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Εννοείτε δεν βάλανε εναντίον των αεροσκαφών, ή εναντίον των στρατιωτών;

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Του όποιου εχθρικού στόχου.

ΜΑΡΤΥΣ: Διότι έπρεπε να δοθεί η έγκριση εφαρμογής των σχεδίων που λέει αντιμετώπιση τουρκικής απειλής. Έγκριση εφαρμογής σχεδίων.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Αυτό λένε οι κανονισμοί σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό λένε όχι οι κανονισμοί, αυτό λένε τα σχέδια, τα οποία λένε τί πρέπει να κάνεις σε περίπτωση που η Κύπρος θα εδέχετο μία

2/3 Δ (Δ.Γ.) 25-9-86

141

τουρκική απειλή.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Τα οποία σχέδια βεβαίως δεν τα ήλεγχα εγώ, αυτά ήταν θέματα στρατού ξηράς.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Θεωρητικά ερωτώ εγώ. Για να εφαρμοστούν αυτά τα σχέδια έπρεπε να το πεί το ΑΕΔ πλέον. Αυτό λέτε εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Έτσι έπρεπε .

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Μάλιστα.

Πέστε μου κάτι άλλο: Μας είπατε ότι στις 20 του μηνός, γύρω στις 10 και αργότερα το μεσημέρι επικοινωνήσατε δύο φορές με το ΑΤΑΔ και σας είπαν να εκτιμήσετε την κατάσταση.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Και σημείωσα ότι είπατε την επομένη 21 κατά τις 10 επικοινωνήσατε πάλι με τον αρχηγό του ΑΤΑΔ προσωπικώς . Και του είπατε στείλτε μας τα αεροπλάνα. Τι σας είπε; Βέβαια τον αναφέρατε ——— και τις εκτιμήσεις σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Το πρωϊ πήρα τον ΑΤΑΔ και του είπα , Δεν θυμάμαι τί μου απήντησε. Οπωσδήποτε θα μου απήντησε "καλά θα δούμε".

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ψυχραιμία σας απήντησε, ψυχραιμία.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: 'Οχι αυτό είναι την πρώτη μέρα.

3/3 Σ. (Δ.Γ.) 25-9-86

142

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι να σας πω τί μου απήντησε . Κοιτάξτε, τα γεγονότα και η πίεση ήταν τέτοια που δενπρολάβαινες να σκεφθείς.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Εγώ δεν σας ζητώ ευθύνες αυτή τη στιγμη.Ούτε σχολιάζω για ποιό λόγο έγινε τούτο ή το άλλο. Εμένα με ενδιαφέρει τί έγινε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Και σημείωσα: Πήρατε την πρώτη μέρα κάποιον κύριο, δεν θυμάμαι, Σμήναρχο είπατε, και εν συνεχεία πήρατε και τον αρχηγό και σας είπαν: "Εκτιμήστε την κατάσταση κ.λ.π. και να μας πείτε και ψυχραιμία κ.λ.π." Τον ξαναπαίρνετε και μιλάτε την άλλη μέρα. Βεβαίως θα του είπατε και την εκτιμησή σας .

ΜΑΡΤΥΣ: Του ανέφερα ότι τα πράγματα είναι δύσκολα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Και του είπατε, "γιατί δεν στέλνετε τα αεροπλάνα". Αυτό του είπατε, έτσι καταθέσατε. Με ενδιαφέρει να μου πείτε, τί σας είπε εκείνη την ώρα; Θα τα στείλουμε; Δεν τα στέλνουμε; Ψυχραιμία;

ΜΑΡΤΥΣ: Σ'αυτή την περίπτωση δεν θυμάμαι να σας πω τί μου είπε.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν θυμάστε.

Και ένα τελευταίο και τελειώνω, κύριε Πρόεδρε.

Είπατε ότι μια ώρα πριν απο τηνέναρξη του πραξικοπήματος σας το ανεκοίνωσε ο Παπαγιάννης .'Ετσι;

4/3 σ (Δ.Γ.) 25-9-86

143

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Τον ρωτήσατε τότε. Γιατί κάνανε ότι κάνανε; Τι θέλανε να πετύχουν μ'αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Το μόνο που του είπα ήταν το εξής: Τι λες, κύριε Παπαγιάννη; Έχει δοθεί εντολή απο το ΑΕΔ; Μου λέει ναί, έχει δοθεί εντολή απο το ΑΕΔ.Και στη συνέχεια όταν πήγα στην ΕΛΔΥΚ και βρήκα τον αντισυνταγματάρχη Παπαγιάννη....

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Παπαγιάννη, συνωνυμία.

ΜΑΡΤΥΣ: Τον ξαναρωτάω και του λέω, γίνεται πραξικόπημα; Έχετε εντολή απο το ΑΕΔ; Μου λέει ναί . Γιατί γίνεται, ούτε ρώτησα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δεν ρωτήσατε.

Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κ. Μπλέτσας έχει το λόγο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κύριε μάρτυς, εγώ θα σας κάνω μία ερώτηση μόνο για το πραξικόπημα κατά Μακαρίου.

Με βάση τις δυνάμεις που έλαβαν μέρος, σε ανθρώπους και όπλα, τι πιστεύετε, ποιός ήταν ο σκοπός; Να τον σκοτώσουν, να τον συλλάβουν να τον ανατρέψουν; Τι; Εννοώ τον Μακάριο.

ΜΑΡΤΥΣ: Κατάλαβα. Τι να σας πω. Ούτε άκουσα ότι θα έπρεπε να τον σκοτώσουν , ούτε να τον συλλάβουν. Δεν μπορώ να σας απαντήσω. Δηλαδή

5 /3 σ 25-9-86

144

θέλετε να πω την δική μου εκτίμηση;

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ναί.

ΜΑΡΤΥΣ: Εάν πάρουμε σαν συλλογισμό , απ'ότι άκουσα δηλαδή, ότι το Προεδρικό Μέγαρο , όπως το κυκλώσανε απο πίσω ήταν ανοικτό, πιθανόν να ήταν για να διαφύγει ο Μακάριος, για να τον συλλάβουν, να μην τον σκοτώσουν.

Δεν ξερω άν αυτοί είχαν σαν σκοπό να τον σκοτώσουν ή να τον συλλάβουν.

(4Η)

(3σ)
1/3 ΗΓ (Γ.Π.) 25-9-86

145

'Ακουσα ότι θέλανε να τον συλλάβουν και όχι να τον σκοτώσουν.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τότε κύριε μάρτυς, όταν εμείς λέμε και όλος ο λαός και η ιστορία, ότι έγινε πραξικόπημα κατά Μακαρίου - το αναφέρετε και εσείς - τι εννοείτε όταν λέτε πραξικόπημα κατά του Μακαρίου; Τον υιοθετούμε και εμείς τον όρο για να συνεννοούμεθα στην υποβολή ερωτήσεων; Τί είναι το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου; Πώς το εννοείτε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Οταν γίνεται ένα πραξικόπημα, γίνεται η διά των όπλων κατάλυση της νομίμου κυβερνήσεως μια χώρας. Αυτό κατά την γνώμη μου λέγεται πραξικόπημα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Μάλιστα. Που δεν σημαίνει ούτε φυσική εξόντωση.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν σημαίνει ότι εγώ εξοντώνω τον κυβερνήτη, ή τον άρχοντα. Απλώς καταλύω την κυβέρνηση μιας χώρας δια των όπλων. Τη νόμιμο κυβέρνηση.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ο Μακάριος, εκείνο το πρωΐ, ήταν μέσα στο Προεδρικό Μέγαρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Λέγανε ότι ήταν σε ένα εξοχικό.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τί μάθατε, εν πάση περιπτώσει, μετά;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Εμαθα ότι έλειπε από εκεί και καθυστέρησε να φθάσει. Αυτό έμαθα. Δεν μπορώ να σας πω ακριβώς.

2/3 Η ΓΠ 25.9.86

146

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κύριε μάρτυς, δεν λέγω ότι λάβατε μέρος. Συνάδελφοί σας αξιωματικοί το έκαναν.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Αλλοι λένε ότι έφυγε από την πίσω πόρτα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Θα σας ρωτήσω και γι'αυτό. Εν πάση περιπτώσει θα παρακαλούσα θερμά, έτσι ανθρώπινα, μην εμφανίζεσθε ότι δεν ξέρετε απολύτως τίποτα. Αυτοί που το φτιάξανε ήταν συνάδελφοί σας, που τρώγατε μαζί στην ίδια λέσχη, κάνατε παρέα, είχατε κοινωνικές συναναστροφές. Ρωτάω λοιπόν: Καταδρομές έλαβαν μέρος, πυροβολικό έλαβε μέρος, αρματωμένοι άνθρωποι έλαβαν μέρος, χίλιοι άνθρωποι έλαβαν μέρος. Τί σκοπό είχαν; 'Οχι τί απώτερο σκοπό , ή τί επεδίωκαν. Τί από τα τρία πράγματα; Δεν ήθελαν να τον σκοτώσουν;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ισως θα θέλαν να καταλύσουν το κράτος.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τότε γιατί πυροβολούσαν; Ανοίξανε πύρ εναντίον του Προεδρικού Μεγάρου.

ΜΑΡΤΥΣ: Ανοίξαν πύρ, διότι ίσως να αντιμετώπισαν κάποια αντίσταση από τους νομίμους υπερασπιστάς .

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Ποιά αντίσταση; Η αντίσταση υπήρξε μετά.

ΜΑΡΤΥΣ: Την αντίσταση από την Προεδρική Φρουρά, που ήταν στο Προεδρικό Μέγαρο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Είναι προσωπική απορία κύριε μάρτυς, επειδή

3/3 Η ΓΠ 25.9.86

147

κατετέθη από πολλούς. Κατετέθη και από τον κ.Γεωργίτση. Και δεν θα σας πώ, τί είπε ο κ. Γεωργίτσης. Πάλι κατά σύμπτωση, εγώ τον ρώτησα τον κ. Γεωργίτση. Του είπα "τί διαταγή σας δώσανε" και είπε "να τον σκοτώσουμε."

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε δώσει διαταγή να τον σκοτώσουν;

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: 'Ετσι είπε ο κ. Γεωργίτσης. Συμπτωματικά τον ερώτησα εγώ. Και εγώ εμμένω σ'αυτή την ερώτηση, γιατί δεν ξέρω και άλλες λεπτομέρειες. Και με ενδιαφέρει από νομικής πλευράς.
Ο κ.Γεωργίτσης είπε ότι ναί, να τον σκοτώσουν. Ο κ. Κομπόκης είπε να τον συλλάβουμε και επίτηδες αφήσανε την πίσω διέξοδο. Και θα σας ρωτήσω και γι'αυτό και θα τελειώσω. Κάποιο αδίκημα συνέβη εκείνη την εποχή και θέλω να το εντοπίσω. Αφήστε τα άλλα. Τα άλλα τα ρώτησαν οι άλλοι συνάδελφοι με πολύ επάρκεια , ενημέρωση και γνώση των πραγμάτων.

Η γνώμη η δική σας . Πήραν μέρος αυτοί και αυτοί, κάπου 200 , 500 άνδρες. Αρχίσαν και ρίχναν πύρ εναντίον του Προεδρικού Μεγάρου. 'Αλλος λέει το πυρπόλησαν, άλλοι το κάνανε σκόνη , και τα ίχνη πραγματικά, μετά το 1974, σωζόταν. Τα είδα και εγώ κάποια μέρα που πήγα εκεί.

Τί ήθελαν να κάνουν αυτοί οι άνθρωποι; Λέτε να τον σκοτώσουν.

4/3 Η ΓΠ 25.9.86

148

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είπα να τον σκοτώσουν.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: 'Οχι. Υπάρχουν εκδοχές. Σας ρώτησα εγώ. Το είπε εκείνος που ήταν επικεφαλής, ότι ναί, αυτή ήταν η εντολή.

Τώρα αναφορικά με τον κ. Κομπόκη. Ο κύριος Κομπόκης ήταν επικεφαλής των καταδρομών εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ηταν Διοικητής των δυνάμεων καταδρομών.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΕΤΣΑΣ: 'Ελαβε μέρος στην ενέργεια κατά του Μακαρίου; Ας την πούμε "ενέργεια".

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ηταν και αυτός μέσα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Το πυροβολικό πήρε μέρος;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κάποιες άλλες δυνάμεις. Δεν επιμένω. Εν πάση περιπτώσει, όλοι αυτοί οι άνθρωποι εδώ, ήθελαν να τον ανατρέψουν τον Μακάριο σαν νόμιμο κυβερνήτη της χώρας, της Κύπρου ; Δεν είχατε διερωτηθεί και σεις από περιέργεια και μόνο ; Απομακρύνω όλα τα άλλα περί συμμετοχής . Εγώ είμαι πεπεισμένος ότι δεν λάβατε μέρος. Να πώ και την άποψή μου που δεν χρειάζεται. Τί ήθελαν να κάνουν αυτοί οι άνθρωποι; Αφού ανοίξαν πύρ. Τί μάθατε; Δεν το κουβεντιάσατε; Δεν το σχολιάσατε μεταξύ σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Να ρώταγα "τί σκοπό είχατε; Να σκοτώσετε τον Μακάριο, ή να τον

5/3 Η ΓΠ 25.9.86

149

συλλάβετε;"

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Μάλιστα. Μετά. Την γνώμη σας θέλω. Είναι επί συγκεκριμένου γεγονότος.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ρώτησα. Δηλαδή, "τί σκοπό είχατε; Να τον σκοτώσετε, ή να τον συλλάβετε;" Εκείνο που έμαθα από τις συζητήσεις που έκανα, ήταν για λόγο απρόβλεπτο, ή δεν ξέρω για ποιό λόγο, η πίσω πόρτα ήταν ανοικτή.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Σας κάνω και την τελευταία ερώτηση: Τελικά ο Μακάριος διέφυγε.

(3ΗΨ)
1/1ν. (Ε.Σ.) 25.9.1986

150

Τί γνώμη έχετε, διότι είσθε υποχρεωμένος να πείτε τη γνώμη, είναι επί συγκεκριμένου περιστατικού. Από το νόμο είσθε υποχρεωμένος. Ήσασταν παρών.

ΜΑΡΤΥΣ: Να πω τη γνώμη μου.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Διέφυγε εκ τύχης, ήταν ατέλεια του σχεδίου, τί συνέβη και διέφυγε, τόν άφησαν επίτηδες; Επ'αυτού θέλω την εκτίμησή σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ νομίζω, ότι ήταν ατέλεια του σχεδίου που κάνανε. Αλλά, χωρίς να αποκλείεται...

Διότι κυττάξτε να δείτε εδώ κάθεται ο άλλος και λέει: Καλά πήγαν και κυκλώσανε το Προεδρικό Μέγαρο και αφήσαν την πίσω πόρτα ανοικτή; Επομένως, μήπως είχαν σκέψη να κυκλώσουν το Προεδρικό Μέγαρο, να το προσβάλουν και να αφήσουν τη δυνατότητα στο Μακάριο, να φύγει από την πίσω πόρτα;

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εσείς, τί λέτε; Είναι ερωτήματα του ερωτώντος εσάς.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ πιστεύω ότι ....

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τον αφήσαν επίτηδες; Δεν προλάβανε να κυκλώσουν και τη διέξοδο, απ'όπου και διέφυγε; Τί λέτε; Ήσασταν εκεί, πέντε

μέτρα δέκα. 151

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι,δεν ήταν δέκα μέτρα. Ούτε το συζήτησα εγώ με τους ανθρώπους αυτούς. Αν πω καθαρά την προσωπική μου γνώμη, είναι ότι τον αφήσανε να φύγει.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Δεν προβλεπόταν η φυσική του εξόντωση, ανοίξανε πύρ και αφήσανε αφύλακτη τη διάβαση;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί, αφήσανε τη διάβαση να φύγει.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Εκείνη την ημέρα, μάθατε ή ακούσατε ότι την ώρα που ανοίξανε πύρ,στις 8.15', συνομιλούσε με ομάδα μαθητών από τήν Αίγυπτο;

ΜΑΡΤΥΣ: Το άκουσα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Και εκείνη την ώρα ανοίξανε πύρ; Με μαθητάς του γυμνασίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Άκουσα ότι υπήρχε μία ομάδα μαθητών και κάτι τους έλεγε ο Μακάριος.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Και τότε άρχισε το πραξικόπημα; Τότε εβλήθη το μέγαρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Τι να σας πω...

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Τίποτε άλλο, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κύριος Φωτόπουλος, παρακαλώ.

152

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Μία ερώτηση, μόνο. 'Αν ήσαστε εσείς ο κύριος Γεωργίτσης, ο εντολοδόχος του κυρίου Ιωαννίδη, τουλάχιστον απ'ότι βλέπουμε μέχρι τώρα, δεν θα θεωρούσατε αναγκαίο να έλθετε σε επικοινωνία με τους επικεφαλείς των κλάδων των 'Οπλων, με τον διευθυντή οπωσδήποτε περισσότερο, πέραν του Πυροβολικού, του Πεζικού, κ.λ.π, με τις δυνάμεις της Αεροπορίας και του Ναυτικού; Πώς αποδίδετε εσείς, ο επικεφαλής των Αεροπορικών Δυνάμεων, να μην σας καλέσει κάν ο κύριος Γεωργίτσης;

ΜΑΡΤΥΣ: Για το πραξικόπημα μιλάτε;

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Για το πραξικόπημα, ομιλώ. Γιατί, η επιτυχία του πραξικοπήματος, ήθελε οπωσδήποτε συμπαράσταση.

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι θέμα πλέον εμπιστοσύνης.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Να, όμως, που είχε εξασφαλίσει την εμπιστοσύνη. Πού αποδίδετε εσείς την εμπιστοσύνη του κυρίου Γεωργίτση στο πρόσωπό σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα, δεν ήταν στο πρόσωπό μου. 'Ημουνα λόγω καθηκόντων.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Μα, τα καθήκοντά σας δεν ήταν διευθυντής αεροπορίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν ήταν απαραίτητο να έχει τη δική σας συμπα-

153

ράσταση εκείνος, ο οποίος ήταν ο αρχηγός του πραξικοπήματος;

Και ρωτάω, πώς ο κύριος Γεωργίτσης δεν θέλησε να σας καλέσει, για να συμπαρασταθείτε; Γιατί, εσείς στην ουσία, κατ'εμέ, συμπαρασταθήκατε. Εν πάση περιπτώσει, δεν αντιδράσατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν αντέδρασα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν αντιδράσατε. Αφού δεν αντιδράσατε, συμπαρασταθήκατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν συμπαραστάθηκα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Πού απέδιδε την εκ των προτέρων σύμφωνη γνώνη τη δική σας, ο κύριος Γεωργίτσης; Πού το αποδίδετε εσείς; Γιατί φερ'ειπείν κάλεσε τον διευθυντή του Πυροβολικού ή των Τεθωρακισμένων, ή του Ναυτικού και εσάς δεν σας κάλεσε καθόλου;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ, σε κανένα καθεστώς και εδώ στην 21η Απριλίου, δεν έτυχα ευνοίας, ούτε ήμουνα έμπιστο πρόσωπο. Βέβαια, δεν ήμουν αντιστασιακός, δεν το λέω αυτό. Αλλά, δεν έτυχα ευνοίας από κανένα δικτατορικό καθεστώς. Επομένως, δεν ήμουν από τους ανθρώπους εκείνους που θα ενέπνεα εμπιστοσύνη να μου εκμυστηρευθεί και να μου ζητήσει τη γνώμη μου για κάτι και να του συντρέξω, έστω με πολεμικές επιχειρήσεις. Τώρα, το ότι ειπώθηκε από τον Παπαγιάννη, μιά ώρα νωρίτερα, όπως ανέφερα προηγουμένως, αυτό ειπώθηκε, γιατί όπως

5/3ν. (Ε.Σ.) 25.9.1986

154

και πάλι είπα, ο χαρακτήρας μου είναι τέτοιος, που ήμουνα ένας πράος άνθρωπος, δεν ήμουνα απ΄αυτούς. Αλλά, δεν ήμουνα τόσο, όσον αφορά το πραξικόπημα, που θα έπρεπε να με ενημεράσει ή να ζητήσει τη γνώμη μου νωρίτερα.

(Ω)

(3ν)1/3Ω (ΑΚ) 25.9.86

155

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Περισσότερο σχέσεις διατηρούσατε με το ΑΤΑΔ ή με τους κρατούντες την Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ. Εννοείτε όταν εκδηλώθηκε η τουρκική εισβολή;

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Όχι, γενικώτερα σε ποιούς αναφερόσαστε εσείς, γιατί πιστεύατε ότι πρέπει να αναφερθείτε. Δεν ενημερώνατε φερ' ειπείν το Γ' Γραφείο του ΑΤΑΔ γιατίς υποψίες τις οποίες είχατε; Οπωσδήποτε φοβόσαστε, δεν φοβόσαστε;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, δεν υποψιαζόμουν για πραξικόπημα. Η οικογένειά μου κάτω ήταν, και μάλιστα τα παιδιά μου ήταν στην Αμμόχωστο και η γυναίκα μου στη Λευκωσία και προσπαθούσα να τους συμμαζέψω, όταν έγινε το πραξικόπημα. Δεν είχα υποψία ότι θα γίνει πραξικόπημα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Τίποτε άλλο. Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος) . Κύριε μάρτυς να σας ρωτήσω και εγώ κάτι επειδή είστε ο πρώτος αεροπόρος που καταθέτει.

Πολλοί από τουςσυναδέλφους σας δίνουν μεγάλη βαρύτητα στο χρόνο που θα παρέμεναν τα αεροσκάφη πάνω από το έδαφος της Κύπρου. Άλλοι μιλάνε για 10 λεπτά, άλλοι για 5 και ότι δεν είναι αρκετά κ.λπ.

2/3 Ω (ΑΚ) 25.9.86

156

Σας ερωτώ το εξής: 'Ενα αεροσκάφος όταν αδειάσει τον οπλισμό του, έχει κανένα λόγο παραμονής στο πεδίο της μά χης;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Αν εσείς είχατε κανονικά σχέδια, επιτελικά φτιαγμένα και καλούσατε την Ελληνική Αεροπορία να επέμβει στην Κύπρο και προσδιορίζατε και στόχους, έχει καμμία σημασία αν θα παρέμενε το αεροσκάφος 5 λεπτά ή 3; Δηλαδή σε τρία λεπτά τις 4 ρουκέττες που θα έφερνε δεν θα μπορούσε να τις ρίξει στην αποβατική αρμάδα;

ΜΑΡΤΥΣ. Μπορούσε. Οι 4 ρουκέτες μπορούν να φύγουν και μαζί.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Αυτό ακριβώς. 'Αρα ο χρόνος παραμονής δεν είναι κυρίαρχο στοιχείο.

ΜΑΡΤΥΣ. Ο χρόνος παραμονής είναι σχετικός με τον οπλισμό που φέρεις. Μπορεί να είναι 8', μπορεί 4' μπορεί να είναι 1'.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Θέλω δηλαδή να ξεκαθαρίσετε το εξής, γιατί θα έλθουν εδώ και θα μας πουν ότι δεν στείλανε αεροπλάνα, γιατί ο χρόνος που θα παρέμεναν πάνω από το έδαφος της Κύπρου ήταν μικρός: Σε ένα λεπτό εάν είναι συγκεντρωμένος ο στόχος μπορεί το αεροπλάνο να τελειώνει και να φύγει;

ΜΑΡΤΥΣ. Πάω, προσβάλλω και φεύγω.

3/3 Ω (ΑΚ) 25.9.86

157

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Χρειάζεται να παραμείνω άλλο επάνω;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Δεν ενδείκνυται να παραμείνω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Ένα ερώτημα είναι αυτό.

Δεύτερο ερώτημα είναι το εξής: Μας κατέθεσαν ότι τα σχέδια αμύνης της Κύπρου προέβλεπαν αν δεν ενεπλέκετο η Ελλάδα και δεν έστελνε βοήθεια, απόλυτος κυρίαρχος των επιχειρήσεων στην Κύπρο ήταν ο Α/ΓΕΕΦ. Αυτός διοικούσε τα πάντα. Εάν ενεπλέκετο μεταβιβάζετο το κέντρο αποφάσεως στον ΑΕΔ. Είναι έτσι τα σχέδια σας;

ΜΑΡΤΥΣ. Κατ' αρχήν αυτά όλα τα σχέδια δεν τα έχω υπόψη μου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Αν δεν ζητούσατε καθόλου βοήθεια από την Ελλάδα και λέγατε εμείς τα καταφέρνουμε, είχε κανένα λόγο το ΑΕΔ και τα επιτελεία να εμπλακούν;

ΜΑΡΤΥΣ. Δε νομίζω ότι θα είχε κανένα λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Σας το ρωτάω αυτό γιατί ενώ δεν έρχεται βοήθεια από την Ελλάδα , ο Γεωργίτσης ζητάει εντολή να απελευθερώσει τα αντιεροπορικά. Εξηγείστε μου πώς συμβαίνει αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Η κατάσταση ήταν ανώμαλη. Θα σας πω τη γνώμη μου γιατί δεν ημουν υπεύθυνος γι' αυτό το πράγμα.

4/3 Ω (ΑΚ) 25.9.86

158

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Σας ρωτάω γιατί ήσαστε διοικητής αεροπορικής δύναμης, της όποιας δύναμης...

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ είχα τον τομέα ευθύνης τον δικό μου. Από εκεί και πέρα τον τομέα ευθύνης του ΓΕΕΦ τον είχε ο Α/ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Εσείς δηλαδή για να ενεργήσετε στον τομέα σας αν δεν ζητούσατε βοήθεια αεροπορική από το ΑΤΑΔ εσείς δίνατε τις διαταγές;

ΜΑΡΤΥΣ. Τις διαταγές τις εκδίδει το ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Αυτό ακριβώς. Γιατί ζητούσε διαταγή για απελευθέρωση Α.Α. από το ΑΕΔ ο Γεωργίτσης;

ΜΑΡΤΥΣ. ΜΠορεί να είχε αυτή την δέσμευση.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Προεβλέπετο από τα σχέδια ή γινόταν εκεί...

(3ΑΚ)

(3Ω)

1/3ΑΚ Σ.Ν. 25-9-1986

159

ΜΑΡΤΥΣ: "Το σώσε", που λένε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Ναι, "το σώσε" που λένε, το είπατε εσείς. Είναι κρίσιμο αυτό που σας ρωτώ, διότι μετατοπίζονται ευθύνες.

ΜΑΡΤΥΣ: Από την άλλη όμως πλευρά για να επιμένει ο Γεωργίτσης να του δοθεί άδεια, σημαίνει ότι είχε την υποχρέωση να ζητήσει...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). 'Οχι, μπορεί να σημαίνει ότι δεν είχε την τόλμη να αναλάβει την ευθύνη.

Και μία τελευταία ερώτηση. Μας δώσατε την εντύπωση ενός υπάκοου αξιωματικού στις διαταγές χωρίς να κριτικάρετε , ή χωρίς να ζητάτε εξηγήσεις. Σας είπε ο Παπαγιάννης και ξεκινήσατε για το αεροδρόμιο. Δεν ρωτήσατε νόμιμο, παράνομο. Σας πίεσαν οι συνάδελφοι. Πείτε μου το εξής: Εκεί μπροστά σας έχετε και συμβουλεύεσθε ένα αντίγραφο της εκθέσεώς σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι διάφορα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). 'Εχετε ένα αντίγραφο της εκθέσεώς σας επάνω νομίζω. Δακτυλογραφημένο δεν το έχετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι η έκθεση, που έχετε και εσείς.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ(Παυσανίας Ζακολίκος). Δεν σας εδόθη διαταγή να καταστρέψετε όλα τα αντίγραφα των εκθέσεων που κρατούσατε στα χέρια σας; Γιατί

2/3ΑΚ Σ.Ν. 25-9-1986

160

δεν το κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ το κράτησα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Δεν υπακούσατε. Τίποτα άλλο.

Κύριε μάρτυς, μετά τις 9 να έλθετε στο 143 γραφείο του Μεγάρου για να διαβάσετε την κατάθεσή σας, να κάνετε τις τυχόν διορθώσεις και να υπογράψετε.

Κύριοι συνάδελφοι, λύεται η συνεδρίαση για την προσεχή Τρίτη και ώρα 10.30΄.

Στη συνέχεια λύθηκε η συνεδρίαση ώρα 22.05΄.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Ι. ΚΑΡΑΣΤΑΤΗΡΑΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ

Την 26. Σεπτ. 1986. ημέρα Παρασκευή. και ώρα 9.00 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "φάκελο της Κύπρου" (Α'όροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συνήλθε το Προεδρείο της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενο από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασαγιάννη, Πρόεδρο, Παυσανία Ζακολίκο, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδα, Γραμματέα και ενώπιον του σε εκτέλεση της από 25-9-86 αποφάσεως της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας Καραστατήρας Ι. .... ανέγνωσε, θεώρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής στις 25-9-86 ....

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ	Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ	ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Ι. ΚΑΡΑΣΤΑΤΗΡΑΣ

25-9-86

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Χ. ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ: Π. ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ : Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

1. Ακρίτα-Σύλβα Καίτη
2. Δασκαλάκης Γεώργιος
√ 3. Ζακολίκος Παυσανίας
√ 4. Ζερβός Κλεάνθης
5. Κουτσογιάννης Ιωάννης
√ 6. Λιαροκάπης Αλέξανδρος
7. Μαρκόπουλος Χρήστος
√ 8. Μπαντουβάς Κωνσταντίνος
√ 9. Μπασαγιάννης Χρήστος
√ 10. Παγορόπουλος Δημήτριος
√ 11. Παπαδονικολάκης Ιωάννης
√ 12. Παπαστεφανάκης Εμμανουήλ
13. Πεπονής Αναστάσιος
√ 14. Περάκης Γεώργιος
15. Ράλλης Σπυρίδων
√ 16. Τσιγαρίδας Κωνσταντίνος
√ 17. Βαρβιτσιώτης Ιωάννης
√ 18. Βασιλειάδης Ιωάννης
√ 19. Ζαΐμης Ανδρέας
√ 20. Λάσκαρης Κων/νος
√ 21. Μπλέτσας Στυλιανός
√ 22. Ξαρχάς Αθανάσιος
√ 23. Παναγιωτόπουλος Γεώργιος
√ 24. Παπακωνσταντίνου Μιχάλης
√ 25. Παπαληγούρας Αναστάσιος
26. Παυλίδης Αριστοτέλης
√ 27. Φωτόπουλος Χρήστος
√ 28. Κάππος Κωνσταντίνος
√ 29. Γιατράκος Κωνσταντίνος
√ 30. Λιβανός Διονύσιος

1-9-1986.

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

[ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ]

Ο ΕΚΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΦΑΚΕΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ

ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΖΑΖΑ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ &

ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ «ΚΕΘΕΑ,

ΣΧΗΜΑ + ΧΡΩΜΑ» ΣΕ ΧΑΡΤΙ FABRIANO

PALATINA 100 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ

ΣΕ 2.500 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΤΟΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ ΤΟΥ 2019